

**RADA
UNII EUROPEJSKIEJ**

**Bruksela, 6 czerwca 2012 r. (19.06)
(OR. en)**

9238/12

**COHOM 128
PESC 513
COSDP 453
FREMP 88
INF 101
JAI 397
RELEX 507**

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Do:	Delegacje
Dotyczy:	Prawa człowieka i demokracja na świecie: sprawozdanie z działań UE w 2011 roku

Delegacje otrzymują w załączniku sprawozdanie zatytułowane „Prawa człowieka i demokracja na świecie: sprawozdanie z działań UE w 2011 roku”.

PRAWA CZŁOWIEKA I DEMOKRACJA NA ŚWIECIE:
SPRAWOZDANIE Z DZIAŁAŃ UE W 2011 ROKU

Spis treści

1	PRZEGLĄD	8
2	INSTRUMENTY I INICJATYWY UE W KRAJACH SPOZA UE	16
	WPROWADZENIE	16
2.1	Wytyczne UE w sprawie praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarne go	16
2.2	Dialog i konsultacje dotyczące praw człowieka	17
2.3	Decyzje Rady i zarządzanie kryzysowe	19
2.4	Démarche i oświadczenia	21
2.5	Klauzule praw człowieka w umowach o współpracy z państwami trzecimi	21
2.6	Europejska polityka sąsiedztwa	23
2.7	Działania finansowane w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR)	27
2.8	Przegląd polityki UE w dziedzinie praw człowieka	30
3	Kwestie tematyczne	33
	Kwestie tematyczne związane z wytycznymi UE	33
3.1	Kara śmierci	33
3.2	Tortury oraz inne formy okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania	36
3.3	Prawa dziecka	39
3.4	Dzieci w konfliktach zbrojnych	41
3.5	Obrońcy praw człowieka	43
3.6	Prawa człowieka w odniesieniu do kobiet	46
3.7	Kobiety, pokój i bezpieczeństwo	49
3.8	Propagowanie przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarne go.	56
	Inne kwestie tematyczne	62
3.9	Międzynarodowy Trybunał Karny a zwalczanie bezkarności	62
3.10	Prawa człowieka a terroryzm	66
3.11	Wolność słowa, w tym „nowe media”	68
3.12	Wolność zrzeszania się i zgromadzeń	70
3.13	Wolność myśli, sumienia i religii lub przekonań	73
3.14	Lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe i interseksualne	76
3.15	Prawa człowieka i biznes, w tym społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw (CSR)	79
3.16	Wspieranie demokracji	83
3.17	Wsparcie wyborów	86
3.18	Unijne misje obserwacji wyborów (EOM)	87
3.19	Misje ekspertów ds. wyborów (EEM)	90
3.20	Pomoc wyborcza	91
3.21	Europejski Fundusz na rzecz Demokracji	94
3.22	Współpraca z parlamentami na całym świecie	94
3.23	Prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne	97
3.24	Azyl, migracja, uchodźcy i wysiedleńcy	99
3.25	Handel ludźmi	104
3.26	Rasizm, ksenofobia, niedyskryminacja i poszanowanie różnorodności	108
3.27	Prawa osób należących do mniejszości	111
3.28	Prawa osób niepełnosprawnych	114
3.29	Kwestie dotyczące ludów tubylczych	116

4	DZIAŁALNOŚĆ UE NA FORACH MIĘDZYNARODOWYCH	120
4.1	66. sesja Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.....	120
4.2	Rada Praw Człowieka ONZ.....	122
4.3	Rada Europy	128
4.4	Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE).....	130
5	KWESTIE KRAJOWE I REGIONALNE.....	132
5.1	Kraje kandydujące do UE i potencjalne kraje kandydujące.....	132
5.1.1	<i>Turcja</i>	132
5.1.2	<i>Balkany Zachodnie</i>	134
5.1.3	<i>Chorwacja</i>	135
5.1.4	<i>Była jugosłowiańska republika Macedonii</i>	136
5.1.5	<i>Czarnogóra</i>	138
5.1.6	<i>Albania</i>	140
5.1.7	<i>Bośnia i Hercegowina</i>	142
5.1.8	<i>Serbia</i>	143
5.1.9	<i>Kosowo</i>	144
5.2	Kraje objęte europejską polityką sąsiedztwa.....	147
5.2.1	<i>Partnerstwo Wschodnie</i>	147
5.2.2	<i>Zakaukazie (ujęcie regionalne)</i>	148
5.2.3	<i>Armenia</i>	148
5.2.4	<i>Azerbejdżan</i>	150
5.2.5	<i>Gruzja</i>	151
5.2.6	<i>Białoruś</i>	153
5.2.7	<i>Republika Mołdawii</i>	155
5.2.8	<i>Ukraina</i>	158
5.2.9	<i>Unia dla Śródziemnomorza</i>	160
5.2.10	<i>Egipt</i>	160
5.2.11	<i>Izrael</i>	163
5.2.12	<i>Okupowane terytoria palestyńskie</i>	165
5.2.13	<i>Jordania</i>	166
5.2.14	<i>Liban</i>	168
5.2.15	<i>Syria</i>	169
5.2.16	<i>Tunezja</i>	171
5.2.17	<i>Algieria</i>	174
5.2.18	<i>Maroko</i>	176
5.2.19	<i>Sahara Zachodnia</i>	179
5.2.20	<i>Libia</i>	179
5.3	Rosja i Azja Środkowa.....	182
5.3.1	<i>Rosja</i>	182
5.3.2	<i>Azja Środkowa (ujęcie regionalne)</i>	184
5.3.3	<i>Kazachstan</i>	186
5.3.4	<i>Kirgistan</i>	187
5.3.5	<i>Tadżykistan</i>	188
5.3.6	<i>Turkmenistan</i>	189
5.3.7	<i>Uzbekistan</i>	189
5.4	Afryka	191
5.4.1	<i>Unia Afrykańska</i>	191
5.4.2	<i>Angola</i>	192

5.4.3	Burundi	193
5.4.4	Kamerun	194
5.4.5	Czad	196
5.4.6	Wybrzeże Kości Słoniowej.....	198
5.4.7	Demokratyczna Republika Konga	199
5.4.8	Erytrea	201
5.4.9	Etiopia	202
5.4.10	Gambia	204
5.4.11	Gwinea	204
5.4.12	Gwinea Bissau	205
5.4.13	Kenia	206
5.4.14	Liberia	208
5.4.15	Madagaskar	209
5.4.16	Malawi	210
5.4.17	Mauretania	211
5.4.18	Niger	212
5.4.19	Nigeria	212
5.4.20	Rwanda	214
5.4.21	Senegal.....	215
5.4.22	Somalia	217
5.4.23	Republika Południowej Afryki	218
5.4.24	Sudan	219
5.4.25	Sudan Południowy	220
5.4.26	Togo	222
5.4.27	Uganda	223
5.4.28	Zimbabwe	225
5.5	Bliski Wschód i Półwysep Arabski	227
5.5.1	Arabia Saudyjska	228
5.5.2	Bahrajn.....	229
5.5.3	Iran.....	230
5.5.4	Irak	232
5.5.5	Jemen	234
5.6	Azja i Oceania.....	235
5.6.1	Afganistan.....	235
5.6.2	Bangladesz.....	238
5.6.3	Birma/Mjanma	239
5.6.4	Kambodża	241
5.6.5	Chiny.....	241
5.6.6	Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna (KRLD)	244
5.6.7	Fidzi	245
5.6.8	Indie	246
5.6.9	Indonezja.....	247
5.6.10	Japonia	248
5.6.11	Laos.....	249
5.6.12	Malezja	250
5.6.13	Nepal.....	252
5.6.14	Pakistan.....	254
5.6.15	Filipiny.....	256
5.6.16	Sri Lanka.....	257

5.6.17	Tajlandia	259
5.6.18	Timor Wschodni	260
5.6.19	Wietnam.....	261
5.7	Ameryka Północna i Południowa	262
5.7.1	Kanada	262
5.7.2	Stany Zjednoczone Ameryki	262
5.7.3	Argentyna	265
5.7.4	Boliwia.....	266
5.7.5	Brazylia.....	267
5.7.6	Chile.....	268
5.7.7	Kolumbia	268
5.7.8	Ekwador.....	270
5.7.9	Salwador	271
5.7.10	Gwatemala	271
5.7.11	Honduras	272
5.7.12	Meksyk	274
5.7.13	Nikaragua.....	275
5.7.14	Paragwaj	276
5.7.15	Surinam.....	277
5.7.16	Peru	277
5.7.17	Urugwaj	278
5.7.18	Wenezuela.....	278
5.7.19	Kuba.....	279
5.7.20	Republika Dominikańska.....	280
5.7.21	Haiti	281
5.7.22	Jamajka	281
6	Działania Parlamentu Europejskiego związane z prawami człowieka.....	282
7	Wykaz skrótów.....	296
Załącznik 1 – Pledges made to the 31st International Conference of the Red Cross and Red Crescent, Geneva, 28 November to 1 December 2011.....		305
Załącznik 2 – rezolucje na rzecz praw człowieka w 2011 roku		311

Wstęp

Rok 2011 był przełomowy dla praw człowieka i demokracji. Na całym Bliskim Wschodzie i w całej Afryce Północnej mężczyźni i kobiety, młodzi i starzy, reprezentujący całe społeczeństwo, wykazali się odwagą w manifestowaniu swojej wrodzonej godności ludzkiej. Ich działania stały się inspiracją dla ludzi na całym świecie.

Rodzące się w ich wyniku zmiany wymagały zdecydowanej reakcji UE. Sprostaliśmy wyzwaniu, wypracowując nową reakcję na zmiany w sąsiedztwie. U podstaw tych działań znalazły się prawa człowieka i demokracja .

W zeszłym roku mówiłam o moim zaangażowaniu w zintensyfikowanie prac UE, tak aby jeszcze skuteczniej chronić i propagować prawa człowieka. Miało to służyć przedstawieniu spójnej wizji tych prac, którą przedstawiłam we wspólnym komunikacie z Komisją Europejską w grudniu 2011 roku zatytułowanym „Prawa człowieka i demokracja w centrum działań zewnętrznych UE”.

Następne kroki podejmowane w 2012 roku polegać będą na wprowadzeniu w czyn zaleceń zawartych w komunikacie. Będzie to wymagać wspólnych wysiłków całej UE: nie tylko unijnych instytucji, ale również państw członkowskich UE i społeczeństwa obywatelskiego.

Jest to ogromne wyzwanie, które zostanie odzwierciedlone w następnym wydaniu tego sprawozdania rocznego. Już obecnie jednak warto dokonać bilansu wszystkich wytrwałych działań podejmowanych przez UE w 2011 roku w obronie praw człowieka. Oddaję honorom odważnym ludziom, którzy wnieśli wkład w ten istotny proces.

1 PRZEGLĄD

W 2011 roku UE potwierdziła – zarówno słowem, jak i czynem – że prawa człowieka znajdują się w centrum działań UE na całym świecie. Zaangażowanie ESDZ w pierwszym pełnym roku działalności znalazło odzwierciedlenie w prowadzonych w ciągu tego roku pracach nad przyjętym 12 grudnia wspólnym komunikatem Wysokiego Przedstawiciela i Komisji Europejskiej zatytułowanym „Prawa człowieka i demokracja w centrum działań zewnętrznych UE – Dążenie do bardziej skutecznego podejścia”. W komunikacie tym przedstawiono wiele idei rozwijania unijnej strategii w tej dziedzinie.

Arabska wiosna była przełomowym wydarzeniem w pierwszym roku działalności ESDZ. We wspólnym komunikacie wysokiej przedstawiciel Catherine Ashton oraz Komisji Europejskiej z 8 marca 2011 r. podkreślono, że należy wspierać uczestnictwo w życiu politycznym, godność, wolność i możliwości zatrudnienia oraz przedstawiono podejście oparte na poszanowaniu uniwersalnych wartości i wspólnych interesów.

Spółeczeństwo obywatelskie odegrało kluczową rolę w doprowadzeniu do zmian, które przyniosła arabska wiosna w ogólnym kontekście kurczenia się przestrzeni do działania społeczeństwa obywatelskiego w wielu krajach. UE szybko zareagowała, wypowiadając się o problemach, przed którymi stoją organizacje społeczeństwa obywatelskiego i wezwała wszystkie państwa, by respektowały **wolność zrzeszania się i wolność zgromadzeń** oraz by przyjęły ustawodawstwo zgodne ze standardami międzynarodowymi. Zwiększono wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka.

Arabska wiosna ukazała również znaczenie sieci społecznościowych i internetu w propagowaniu reform i działań na rzecz praw człowieka. UE – w ramach stosunków dwustronnych z państwami trzecimi, jak również na forach wielostronnych – wielokrotnie potępiała ograniczenia **wolności słowa** oraz **dostępu do internetu**, jak również aresztowania blogerów. UE pragnie dopilnować, by internet pozostał motorem wolności politycznej. Zatem w grudniu 2011 r. zainaugurowała strategię zatytułowaną „Nie odłączać”, aby opracować narzędzia, które umożliwiają UE wspieranie, w odpowiednich przypadkach, organizacji społeczeństwa obywatelskiego lub poszczególnych obywateli w omijaniu arbitralnych utrudnień w dostępie do technologii łączności, w tym do internetu.

W 2011 roku UE zdecydowanie zareagowała na coraz większą liczbę aktów **religijnej nietolerancji i dyskryminacji** na całym świecie. Na lutowym posiedzeniu Rady do Spraw Zagranicznych przyjęto konkluzje, w których podkreślono, że wszelkie przejawy nietolerancji, dyskryminacji i przemocy są dla UE powodem do poważnego zaniepokojenia i że UE potępia te zjawiska. Podstawowe wytyczne dotyczące wolności religii lub przekonań zostały przesłane w lutym 2011 roku do delegatur UE, które otrzymały mandat obejmujący dokładne śledzenie sytuacji w ich krajach przyjmujących, we współpracy z ambasadami państw członkowskich UE. W rocznym sprawozdaniu UE na temat praw człowieka, wydanym we wrześniu 2011 r., przeprowadzono głęboką analizę wolności religii i przekonań. UE podejmowała usilne starania na forum ONZ, aby utrwalić konsensus w związku z potrzebą zwalczania nietolerancji religijnej oraz ochrony wolności religii i przekonań, unikając przy tym koncepcji mających na celu chronienie religii samych w sobie – zamiast osób dyskryminowanych ze względu na religię lub przekonania – ze szkodą dla podstawowych praw człowieka, takich jak wolność słowa. W roku 2011 poczyniono znaczne postępy w tej dziedzinie, po raz pierwszy osiągnięto w Genewie i w Nowym Jorku konsensus dotyczący rezolucji w sprawie wolności religii lub przekonań oraz rezolucji w sprawie zwalczania nietolerancji religijnej, kolejno przedkładanych przez UE i Organizację Współpracy Islamskiej (OWI).

Państwa członkowskie Unii Europejskiej, które są również członkami Rady Praw Człowieka, również głosowały – a głosowanie to zostało uzgodnione przez Unię Europejską jako całość – za przełomową rezolucją w sprawie praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, która została przyjęta przez oenztetowską Radę Praw Człowieka 17 czerwca. 27 września 2011 r. wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wystąpiła z przemówieniem na posiedzeniu plenarnym Parlamentu Europejskiego, przedstawiając działania UE i państw członkowskich na rzecz ochrony praw człowieka przysługujących osobom LGBTI na całym świecie, jak również oświadczając, że „nie możemy dopuścić do dyskryminacji uwarunkowanej seksualnością czy płcią, tak jak nie dopuszczamy do dyskryminacji ze względu na kolor skóry czy wyznanie”.

W roku 2011 UE nadal odgrywała kluczową rolę w **oenztetowskim systemie praw człowieka**. 23 lutego 2011 r. UE walczyła przyczyniła się do zwołania specjalnej sesji oenztetowskiej Rady Praw Człowieka w sprawie **Libii**, kiedy to przedstawiono historyczne zalecenie w sprawie zawieszenia członkostwa Libii w Radzie Praw Człowieka. W 2011 roku UE – na forum oenztetowskiej Rady Praw Człowieka oraz Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ – kilkakrotnie poruszała temat sytuacji praw człowieka w **Syrii**, budując sojusz państw ze wszystkich regionów, w tym ze świata arabskiego. UE odegrała kluczową rolę w powołaniu Niezależnej Komisji Dochodzeniowej w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w Syrii.

W czerwcu 2011 roku UE doprowadziła do przyjęcia przez Radę Praw Człowieka rezolucji w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka na **Białorusi**. UE nadal również propagowała rezolucje w sprawie **Birmy/Mjanmy** i **KRLD**, zarówno na forum Rady Praw Człowieka, jak i Zgromadzenia Ogólnego.

W marcu 2011 roku piętnaście państw członkowskich UE weszło w skład grupy, która przygotowała oświadczenie zatytułowane „Zakończyć akty przemocy i inne naruszenia praw człowieka ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową” uzgodnione przez 85 krajów podczas posiedzenia Rady Praw Człowieka ONZ. UE z aprobatą odniosła się również do przełomowej rezolucji w sprawie **praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej**, wspieranej przez kraje wszystkich regionów i zredagowanej przez Republikę Południowej Afryki, a przyjętej przez Radę Praw Człowieka w czerwcu 2011 roku.

UE – we współpracy z grupą państw z Ameryki Łacińskiej – doprowadziła na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ do przedłużenia mandatu specjalnego przedstawiciela sekretarza generalnego ONZ ds. **dzieci w konfliktach zbrojnych**. UE uaktualniła również, zgodnie z wykazem ONZ, wykaz krajów mających priorytetowe znaczenie w realizacji wytycznych UE w sprawie dzieci w konfliktach zbrojnych.

UE zdecydowanie wsparła zatwierdzenie przez Radę Praw Człowieka w czerwcu 2011 roku **zasad przewodnich ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka**. Zasady przewodnie ONZ zostały również włączone do własnych ram polityki UE dotyczących społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. W komunikacie zatytułowanym „Odnowiona strategia UE na rzecz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw” i w komunikacie zatytułowanym „Prawa człowieka i demokracja w centrum działań zewnętrznych UE” z 2011 roku zasady przewodnie ONZ uznawane są za zbiór standardów międzynarodowych dotyczących biznesu i praw człowieka, których powinny przestrzegać wszystkie przedsiębiorstwa europejskie. W obu dokumentach zaproponowano również konkretne działania służące realizacji zasad przewodnich ONZ.

UE tradycyjnie zdecydowanie wspiera **zwalczanie bezkarności** w przypadku najpoważniejszych przestępstw budzących niepokój całej społeczności międzynarodowej. Zgodnie ze zobowiązaniami podjętymi na konferencji przeglądowej w Kampali, UE zaktualizowała swoje wspólne stanowisko 2003/444/WPZiB decyzją Rady 2011/168/WPZiB przyjętą 21 marca 2011 r. Nowa decyzja Rady ma na celu uzyskanie powszechnego poparcia dla Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego poprzez propagowanie przystąpienia do tego statutu jak największej liczby państw, aby przyczynić się do zachowania integralności statutu rzymskiego, wesprzeć niezależność Trybunału, jego skuteczne i wydajne funkcjonowanie, wesprzeć współpracę z Trybunałem oraz wdrażanie zasady komplementarności.

Jesienią 2011 roku UE rozpoczęła przegląd swoich **wytycznych w sprawie promowania i ochrony praw dziecka**, aby dostosować je do rozwoju sytuacji międzynarodowej, jak również do lokalnie ustalonych priorytetów w zakresie praw człowieka. Zimą 2011 roku UE rozpoczęła tematyczną kampanię lobbingsową (démarche) wspierającą globalną kampanię ONZ na rzecz ratyfikacji dwóch protokołów fakultatywnych do Konwencji o prawach dziecka. Do czerwca 2012 roku UE nadal będzie propagować ratyfikację tych instrumentów, jak również konwencji nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej najgorszych form pracy dzieci, przez prowadzenie na szczeblu lokalnym dialogu politycznego i innych działań uświadamiających.

Wysoka przedstawiciel Catherine Ashton, nieustannie wspierając zniesienie **kary śmierci**, w imieniu UE z aprobatą odniosła się do likwidacji tej kary w amerykańskim stanie Illinois w marcu 2011 r. Faktyczne moratorium wprowadzono w amerykańskim stanie Oregon w listopadzie 2011 r., co stało się okazją do wydania oświadczenia przez wysoką przedstawiciel Catherine Ashton.

W 2011 roku osiągnięto postępy w wymiarze wewnętrznym w kontekście zaangażowania UE w sytuację **kobiet w powiązaniu z pokojem i bezpieczeństwem**. „Sprawozdanie w sprawie wskaźników UE dotyczących wszechstronnego podejścia do wykonania przez UE rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 i 1820 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa” zostało przyjęte przez Radę 13 maja 2011 r. Ukazuje ono, że UE poczyniła konkretne kroki, aby wzmocnić mechanizmy ochrony słabszych grup społecznych, takich jak kobiety i dzieci, oraz dostarcza narzędzie służące śledzeniu działań UE w tej dziedzinie, równocześnie zwiększając rozliczalność w związku z poprzednimi zobowiązaniami. Następne sprawozdanie przewidziane jest na rok 2013.

Unia Europejska dąży do umieszczania **klauzuli praw człowieka** we wszystkich politycznych umowach ramowych, takich jak układy o stowarzyszeniu oraz umowy o partnerstwie i współpracy, zawieranych z państwami trzecimi. Klauzula praw człowieka stanowi, że prawa człowieka, przedstawione w Powszechnej deklaracji praw człowieka, mają wpływ na wewnętrzne i zewnętrzne polityki stron i stanowią jeden z istotnych elementów umowy. Jednak w roku 2011 żadna nowa umowa zawierająca klauzulę praw człowieka nie została podpisana ani nie weszła w życie. W wymiarze dwustronnym UE prowadziła ponad 40 **dialogów dotyczących praw człowieka** z państwami trzecimi, stwarzając tym samym wiele okazji do zażegnania w skuteczny sposób konkretnych obaw UE związanych z prawami człowieka.

UE zaczęła opracowywać **strategie w zakresie praw człowieka dotyczące poszczególnych krajów**, przeznaczone dla niemal 160 krajów na całym świecie; w roku 2011 pracowano nad 130 strategiami. Najważniejsze cele do osiągnięcia przy pomocy tego podejścia to: lepsze i wszechstronniejsze zrozumienie podstawowych wyzwań w zakresie praw człowieka w krajach partnerskich; skupienie działań UE wokół głównych priorytetów w krajach partnerskich – zarówno w wymiarze polityki, jak i pomocy finansowej – tak byśmy mogli lepiej dostosować nasze podejście do sytuacji w poszczególnych krajach, a zatem działać bardziej skutecznie, zgodnie z apelem wysokiej przedstawiciel; ułatwienie i optymalizowanie działań państw członkowskich i misji dyplomatycznych UE w terenie; oraz wniesienie wszechstronniejszego i celniejszego wkładu w różne strategie krajowe i regionalne.

8 i 9 grudnia 2011 r. ESDZ, w ścisłej współpracy z partnerami z organizacji pozarządowych, zorganizowała 13. doroczne **forum UE i organizacji pozarządowych poświęcone prawom człowieka**, obejmujące dwie kwestie: *Intensyfikację wykonania wytycznych UE w sprawie międzynarodowego prawa humanitarnego*; oraz *Unijny przegląd praw człowieka i nowych wieloletnich ram finansowych – od zaleceń do działania*. Forum stworzyło organizacjom pozarządowym możliwość przedstawienia swoich doświadczeń uzyskanych w terenie, wyrażenia poglądów w sprawie polityk UE i przedstawienia zaleceń skierowanych do UE dotyczących sposobów poprawy wdrażania. Wyniki forum zostaną uważnie przeanalizowane przez ESDZ i grupy robocze Rady.

W odpowiedzi na niepokojący rozwój sytuacji w zakresie praw człowieka na **Białorusi** po wyborach prezydenckich w grudniu 2010 roku, UE zmobilizowała społeczność międzynarodową, by zdecydowanie zareagowała na naruszenia praw człowieka. W czerwcu 2011 roku, pod przewodnictwem Unii Europejskiej, Rada Praw Człowieka przyjęła rezolucję, w której Wysokiemu Komisarzowi ds. Praw Człowieka wyznaczono zadanie polegające na sporządzeniu w ciągu roku sprawozdania dotyczącego rozwoju sytuacji w zakresie praw człowieka na Białorusi oraz na sformułowaniu zaleceń dotyczących dalszych działań. W międzyczasie UE podjęła szereg środków dwustronnych, które znacznie zwiększyły pomoc udzielaną obrońcom praw człowieka i społeczeństwu obywatelskiemu, a równocześnie wywierała zwiększoną presję na reżim, by przestrzegał on praw człowieka i uwolnił wszystkich więźniów politycznych.

Wspólny komunikat w zakresie europejskiej polityki sąsiedztwa zatytułowany „Nowa koncepcja działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie”, przyjęty 25 maja 2011 r., zawierał propozycję ustanowienia **Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji**, co później zostało z aprobatą przyjęte przez Radę do Spraw Zagranicznych. Celem jest ustanowienie Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji jako autonomicznego organu posiadającego osobowość prawną zgodnie z przepisami jednego z państw członkowskich. W ramach Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji położonoby początkowo nacisk m.in. na europejskie sąsiedztwo; fundusz ten byłby również nowym środkiem ułatwiającym udzielanie wsparcia podmiotom politycznym w procesie demokratycznych przekształceń lub w pokojowej walce o demokrację.

W 2011 roku UE rozmieściła 10 **misji obserwacji wyborów**. Pięć unijnych misji obserwacji wyborów towarzyszyło przełomowym zmianom i dodawało im wiarygodności (zmiana ustrojowa w Tunezji, utworzenie nowego państwa w Sudanie Południowym, przejście od rządów wojskowych do cywilnych w Nigrze, długo oczekiwane przejęcie rządów przez opozycję polityczną w Peru i Zambii), trzy misje obserwacji wyborów towarzyszyły względnie spokojnym reelekcjom obecnych władz (w Nigerii, Czadzie i Ugandzie), zaś dwie misje obserwacji wyborów były prowadzone w pełnych wyzwaniach kontekstach wyborczych (w Nikaragui i Demokratycznej Republice Konga). UE wydelegowała również misje ekspertów ds. wyborów do Beninu, Liberii, Wybrzeża Kości Słoniowej, Maroka, Gwatemali, Tajlandii, Republiki Środkowoafrykańskiej i Gambii. Parlament Europejski rozmieścił własne delegacje obok wszystkich unijnych misji obserwacji wyborów, co nadało większą widoczność działaniom UE i podkreśliło jej zaangażowanie polityczne.

Uznając, że prywatne **firmy wojskowe i ochroniarskie** powinny być pociągane do odpowiedzialności na ewentualne naruszenia praw człowieka w każdym przypadku prowadzenia przez nie operacji, w maju 2011 roku UE zaangażowała się konstruktywnie w pierwszą sesję grupy roboczej Rady Praw Człowieka ONZ ds. ewentualnych ram prawnych dla prywatnych firm wojskowych i ochroniarskich. UE podkreśliła, że na pierwszym etapie należy dokonać przeglądu obecnych inicjatyw i rzeczywistych luk w zakresie odpowiedzialności za naruszenia praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego.

2 INSTRUMENTY I INICJATYWY UE W KRAJACH SPOZA UE

WPROWADZENIE

2.1 Wytyczne UE w sprawie praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego

Osiem tzw. „wytycznych” stanowi trzon polityki UE w zakresie praw człowieka. Choć nie są one prawnie wiążące, są przyjmowane jednomyślnie przez Radę UE, będąc tym samym silnym wyrazem politycznym priorytetów UE. Dostarczają one również praktycznych narzędzi, by wspomagać przedstawicieli UE na całym świecie w upowszechnianiu naszej polityki praw człowieka. Wytyczne te zwiększają zatem spójność i konsekwencję polityki UE w zakresie praw człowieka.

UE posiada obecnie wytyczne w dziedzinie praw człowieka dotyczące następujących tematów:

- kara śmierci (dokument przyjęty po raz pierwszy w 1998 roku);
- tortury oraz inne formy okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (dokument przyjęty po raz pierwszy w 2001 roku);
- dialog dotyczący praw człowieka (dokument przyjęty po raz pierwszy w 2001 roku);
- dzieci w konfliktach zbrojnych (CAAC) (dokument przyjęty po raz pierwszy w 2003 roku);
- obrońcy praw człowieka (dokument przyjęty po raz pierwszy w 2004 roku);
- promowanie i ochrona praw dziecka (dokument przyjęty po raz pierwszy w 2007 roku);
- akty przemocy wobec kobiet i dziewcząt oraz zwalczanie wszelkich form dyskryminacji kobiet i dziewcząt (dokument przyjęty po raz pierwszy w 2008 roku);
- promowanie przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego (dokument przyjęty po raz pierwszy w 2005 roku).

Więcej informacji o wytycznych znajduje się w broszurze opublikowanej w marcu 2009 roku. Są one również dostępne w internecie we wszystkich językach UE oraz w języku rosyjskim, chińskim, arabskim i farski.

W 2010 roku uzgodniono, że unijne podejście trzeba dostosować do poszczególnych sytuacji, z poszanowaniem jednakże spójności działań UE na całym świecie. W tym celu postanowiono opracować lokalne strategie w zakresie praw człowieka dla różnych krajów, nieustannie dokonując przeglądu naszych priorytetów i sposobów najskuteczniejszego wykorzystania naszych różnorodnych narzędzi, a także z szacunkiem angażując przy tym do tych działań naszych partnerów.

2.2 Dialog i konsultacje dotyczące praw człowieka

W 2011 roku UE rozwijała dialog polityczny poświęcony prawom człowieka, prowadzony z coraz większą liczbą partnerów. W 2011 roku w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa rozpoczęto nowy dialog dotyczący praw człowieka z Algierią. Podjęto również kroki zmierzające do sformalizowania dialogu dotyczącego praw człowieka z Republiką Południowej Afryki, nawiązano też pierwsze kontakty z Republiką Korei, aby podjąć regularne konsultacje dotyczące praw człowieka.

W 2011 roku prowadzono formalne dialogi dotyczące praw człowieka lub utrzymywano kontakty na szczeblu podkomitetów z następującymi partnerami: Algieria, Argentyna, Armenia, Brazylia, Białoruś, Chile, Chiny, Gruzja, Indie, Indonezja, Jordania, Kambodża, Kazachstan, Kirgistan, Kolumbia, Laos, Liban, Maroko, Meksyk, Republika Mołdawii, Narodowa Władza Palestyńska, Pakistan, Tadżykistan, Turkmenistan, Unia Afrykańska i Wietnam. W konsultacjach dotyczących kwestii praw człowieka udział brały: Izrael, Japonia, Kanada, Nowa Zelandia, Rosja, USA i kraje kandydujące (Chorwacja, Islandia, Turcja i FYROM).

W 2011 roku nie mogły odbyć się sesje zorganizowanego dialogu dotyczącego praw człowieka z Egiptem, Sri Lanką i Tunezją. Doroczna sesja z Pakistanem zostało odłożona na początek roku 2012. Dialog dotyczący praw człowieka z Iranem jest zawieszony od 2006 roku.

W ramach przeglądu polityki UE dotyczącej praw człowieka w 2011 roku określono w trakcie prowadzenia różnego rodzaju dialogu najlepsze praktyki służące zwiększeniu jego wpływu na trzy sposoby: po pierwsze, przez ich lepsze zintegrowanie z ogólnymi relacjami z danym państwem trzecim, aż do najwyższego szczebla; po drugie, przez zagwarantowanie bliskiego związku z innymi instrumentami polityki dotyczącej praw człowieka, w szczególności z nowymi strategiami w zakresie praw człowieka dotyczącymi poszczególnych krajów; po trzecie, przez położenie nacisku na działania następcze obejmujące konkretne plany działań, reformy legislacyjne i projekty, które UE może wesprzeć przy pomocy pozostających w jej dyspozycji instrumentów, w tym współpracy pomocowej.

W tym kontekście szczególną uwagę poświęcono ustalaniu programów dialogów dotyczących praw człowieka, z położeniem nacisku na sytuację praw człowieka w danym kraju, w tym na indywidualne przypadki. Kwestie wielostronne na forum ONZ i odnośnych organizacji regionalnych są coraz częściej włączane jako standardowe punkty do programu dialogów. UE jest również otwarta na prośby krajów partnerskich, aby omówić wewnętrzną sytuację UE w dziedzinie praw człowieka, w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi UE.

Uzgodnione lub podlegające przeglądowi plany działań obejmujące kraje południowe w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa okazały się kluczowe przy tworzeniu programu dialogu dotyczącego praw człowieka z tymi krajami; plany te zapewniły również użyteczne kryteria ułatwiające dokonanie okresowej oceny tych dialogów, zgodnie z wytycznymi UE w sprawie dialogu dotyczącego praw człowieka, który zostanie zharmonizowany z okresowym uaktualnianiem i przeglądem strategii w zakresie praw człowieka dotyczących poszczególnych krajów.

Zgodnie z najlepszymi praktykami powszechne stają się konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim – zarówno na forum instytucji unijnych, jak i w odnośnym państwie – oraz sprawozdania z dialogów. Ponadto w 2011 roku odbyło się około dziesięciu seminariów na temat społeczeństwa obywatelskiego, które miały uzupełnić oficjalne dialogi dotyczące praw człowieka. W 2011 roku UE kontynuowała negocjacje z władzami Chin, aby udoskonalić formę dialogu UE i Chin dotyczącego praw człowieka, zgodnie z zaleceniami zawartymi w przeglądzie tego dialogu z 2010 roku. Przegląd konsultacji między UE a Rosją dotyczących praw człowieka zakończył się w roku 2011; na tej podstawie UE współpracuje z władzami Rosji, aby dopracować uzgodnienia związane z formą i treścią dialogu.

Ponadto prawie wszystkie z 79 krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku, które są stronami umowy z Kotonu, prowadzą z UE dialog na podstawie art. 8 tej umowy obejmujący regularną ocenę postępów w zakresie poszanowania praw człowieka, zasad demokratycznych, państwa prawnego i dobrych rządów. Zgodnie z art. 9 umowy z Kotonu poszanowanie praw człowieka, zasad demokratycznych i państwa prawnego są zasadniczymi elementami takiego dialogu i jako takie są objęte klauzulą dotyczącą rozstrzygania sporów zawartą w art. 96, na którego podstawie można podjąć konsultacje i inne właściwe środki, w tym (jako środek ostateczny) zawieszenie umowy w odniesieniu do danego kraju.

W 2011 roku takie właściwe środki miały zastosowanie do pięciu krajów: Zimbabwe, Fidżi, Gwinei, Gwinei Bissau i Madagaskaru. Zaprzesano stosowania procedury art. 96 wobec Nigru.

2.3 Decyzje Rady i zarządzanie kryzysowe

UE w dalszym ciągu realizowała i umacniała swoje konkretne polityki dotyczące praw człowieka i kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO), a także dalej rozwijała swój dorobek prawny, jak również realizowała wytyczne w dziedzinie ochrony ludności cywilnej w trakcie misji i operacji w dziedzinie WPBiO. Kwestia uwzględniania problematyki praw człowieka i aspektów płci w WPBiO nadal była omawiana przez stosowne grupy robocze w Radzie oraz brana pod uwagę przy planowaniu i prowadzeniu misji i operacji WPBiO, jak również przy późniejszych analizach doświadczeń. W roku 2011 nie rozpoczęto żadnych nowych misji ani operacji w dziedzinie WPBiO.

Zapoczątkowano w szczególności prace nad realizacją zaleceń zamieszczonych w sprawozdaniu pt. „Doświadczenia i wzorcowe rozwiązania w zakresie uwzględniania problematyki praw człowieka i płci w operacjach wojskowych i misjach cywilnych w ramach WPBiO”; Rada zatwierdziła to sprawozdanie w grudniu 2010 r. Chcąc uaktualnić ramy polityki UE w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w związku z ostatnimi wydarzeniami (w szczególności przyjęciem kolejnych rezolucji RB ONZ w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz w świetle unijnych doświadczeń w dziedzinie WPBiO zebranych od roku 2008) ESDZ zainicjowała również proces przeglądu, służący uaktualnieniu dokumentu operacyjnego pt. „Wprowadzanie w życie rezolucji RB ONZ nr 1325 uzupełnionej przez rezolucję RB ONZ nr 1820 w kontekście EPBiO”, który został przyjęty w 2008 roku.

Kolejnym kluczowym wydarzeniem w 2011 roku było opracowanie modułów szkoleniowych w dziedzinie praw człowieka, problematyki płci i ochrony dzieci, na podstawie wytycznych UE dotyczących standardowych elementów w zakresie praw człowieka i szkoleń z problematyki płci zamieszczonych w „Pakiecie trzech projektów koncepcji zawierających minimalne normy dla elementów szkoleniowych w dziedzinie praw człowieka, problematyki płci i ochrony dzieci w kontekście WPBiO” przyjętym w grudniu 2010 roku. Są one opracowywane we współpracy z instytucjami szkoleniowymi z państw członkowskich UE oraz ze społeczeństwem obywatelskim.

W czerwcu 2011 r. ESDZ zorganizowała doroczne spotkanie doradców ds. problematyki płci oraz punktów kontaktowych dla misji i operacji w dziedzinie WPBiO; było to trzecie spotkanie tego rodzaju. Ponadto podczas seminarium w kwietniu 2011 roku wszyscy szefowie misji cywilnych w dziedzinie WPBiO zostali również poinformowani o unijnej polityce w zakresie praw człowieka i problematyki płci. Jako że w roku tym ESDZ była w fazie organizacji, podjęto szczególne wysiłki ukierunkowane na ułatwienie wymiany informacji między wszystkimi służbami działającymi w dziedzinie zarządzania kryzysowego a odpowiednimi jednostkami organizacyjnymi z ESDZ, posiadającymi wiedzę fachową w zakresie praw człowieka, problematyki płci i ochrony dzieci.

2.4 Démarche i oświadczenia

UE przywiązuje ogromne znaczenie do ciągłego informowania opinii publicznej o problemach dotyczących praw człowieka. Dlatego też w znacznym stopniu korzysta z oświadczeń publicznych, aby dać wyraz swojemu zaniepokojeniu lub wyrazić zadowolenie z pozytywnego rozwoju sytuacji. Oświadczenia te są uzgadniane jednomyślnie.

W innych przypadkach – gdy uzna, że będzie to skuteczniejsze – UE woli stosować démarche. Démarche, zwane też oficjalnymi zabiegami dyplomatycznymi, są istotnymi instrumentami całej polityki zagranicznej i są wykorzystywane przez UE, aby podnosić problemy dotyczące praw człowieka w dyskusjach z władzami krajów spoza UE. UE stosuje również regularnie démarche na całym świecie, aby propagować powszechność i integralność Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego. Démarche są zazwyczaj wystosowywane poufnie przez lokalnych przedstawicieli UE.

Tą drogą najczęściej poruszane są następujące tematy: ochrona obrońców praw człowieka, bezprawne zatrzymania, wymuszone zaginięcia, kara śmierci, tortury, ochrona dzieci, uchodźcy i osoby ubiegające się o azyl, egzekucje pozasądowe, wolność słowa i wolność stowarzyszania się oraz prawo do rzetelnego procesu sądowego, a także wybory.

2.5 Klauzule praw człowieka w umowach o współpracy z państwami trzecimi

Unia Europejska dąży do umieszczania klauzuli praw człowieka we wszystkich politycznych umowach ramowych, takich jak układy o stowarzyszeniu i umowy o partnerstwie i współpracy, zawieranych z państwami trzecimi. Klauzula praw człowieka stanowi, że prawa człowieka, przedstawione w Powszechnej deklaracji praw człowieka, mają wpływ na wewnętrzne i zewnętrzne polityki stron i stanowią jeden z istotnych elementów umowy. W roku 2011 żadna nowa umowa zawierająca klauzulę praw człowieka nie została podpisana ani nie weszła w życie.

W 2011 roku rozpoczęto konsultacje w ramach klauzuli praw człowieka w jednym przypadku. Unia Europejska stwierdziła, że przewrót z dnia 1 kwietnia 2010 r. w Gwinei Bissau, a następnie mianowanie jednego z jego głównych inicjatorów na wysokie stanowisko w dowództwie sił zbrojnych stanowi szczególnie ciężkie i oczywiste naruszenie klauzuli praw człowieka umowy z Kotonu. W związku z powyższym 31 stycznia 2011 r. UE rozpoczęła konsultacje z Gwineą Bissau zgodnie z art. 96 umowy z Kotonu. W trakcie tych konsultacji uczestnicy przedyskutowali środki niezbędne w celu zapewnienia prymatu władzy cywilnej, poprawy demokratycznych rządów, zapewnienia poszanowania porządku konstytucyjnego i państwa prawa, jak również środki umożliwiające walkę z bezkarnością i przestępczością zorganizowaną. W następstwie zobowiązań podjętych przez Gwineę Bissau dotyczących przeprowadzenia i zakończenia niezależnego dochodzenia sądowego związanego z zabójstwami z marca i czerwca 2009 roku, skutecznej realizacji reformy sektora bezpieczeństwa i zmian w dowództwie sił zbrojnych mających na celu mianowanie na najwyższe stanowiska dowódcze osób niezwiązanych z niekonstytucyjnym postępowaniem lub aktami przemocy, UE postanowiła zakończyć konsultacje i stopniowo wznawiać współpracę.

W swoim komunikacie w sprawie wymiaru zewnętrznego wspólnej polityki rybołówstwa z lipca 2011 roku Komisja ogłosiła, że będzie dążyć m.in. do uzupełnienia wszystkich umów dwustronnych w sprawie rybołówstwa o klauzulę praw człowieka. W związku z powyższym jakiegokolwiek naruszenie podstawowych zasad praw człowieka i demokracji może w rezultacie doprowadzić do zawieszenia takiej umowy. W tym celu parafoowano protokoły z: Grenlandią, Gwineą Bissau, Komorami, Mauritium, Mozambikiem, Republiką Zielonego Przylądka, Seszelami oraz z Wyspami Świętego Tomasza i Książęcą.

2.6 Europejska polityka sąsiedztwa

Europejska polityka sąsiedztwa została przedstawiona w 2004 roku. UE zaoferowała swoim sąsiadom uprzywilejowane stosunki, których podstawą jest oddanie wszystkich stron wspólnym wartościom (demokracji i prawom człowieka, praworządności, dobremu sprawowaniu władzy, gospodarce rynkowej oraz zrównoważonemu rozwojowi).

Europejska polityka sąsiedztwa składa się z trzech komponentów: Partnerstwa Wschodniego (zainicjowanego w Pradze w maju 2009 roku), Unii dla Śródziemnomorza (partnerstwa eurośródziemnomorskiego, znanego przedtem jako proces barceloński, ponownie zainicjowanego w Paryżu w lipcu 2008 roku) oraz synergii czarnomorskiej (zainicjowanej w Kijowie w lutym 2008 roku).

Realizacja europejskiej polityki sąsiedztwa jest wspólnie propagowana i monitorowana za pośrednictwem komitetów i podkomitetów powołanych w ramach tych umów. Uzgodniono, że realizacja europejskiej polityki sąsiedztwa w roku 2011 będzie opisana w dwunastu krajowych sprawozdaniach z postępów prac i w dwóch sprawozdaniach regionalnych, w których zostanie dokonany przegląd postępów we wdrażaniu Partnerstwa Wschodniego i partnerstwa na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu; jak również załącznik statystyczny.

W 2011 roku UE reagowała w sposób szybki i zdeterminowany na szybko zmieniającą się sytuację; po latach względnej stagnacji demokracja zaczęła utrwalać się w krajach sąsiadujących. UE dostosowała swoją politykę i jej instrumenty, inaczej ukierunkowała swoje programy pomocowe oraz udostępniła wsparcie techniczne w celu ułatwienia przemian demokratycznych, jak również przyznała krajom sąsiadującym dodatkową pulę środków finansowych.

UE zintensyfikowała swoje zaangażowanie polityczne, zarówno w krajach sąsiadujących z nią na wschodzie, jak i na południu. W wymiarze wschodnim na drugim szczycie Partnerstwa Wschodniego (Warszawa, wrzesień 2011 r.) podsumowano postępy osiągnięte od czasu zainicjowania Partnerstwa Wschodniego, a równocześnie potwierdzono zobowiązania polityczne UE i jej wschodnich sąsiadów, by dążyć do głębszego stowarzyszenia politycznego i integracji gospodarczej. W sąsiedztwie południowym w następstwie wniosku wysokiej przedstawiciel Rada mianowała specjalnego przedstawiciela dla południowego regionu Morza Śródziemnego, aby rozwijać dialog z krajami przechodzącymi proces transformacji, zintensyfikować mobilizację UE i państw członkowskich oraz zagwarantować koordynację z międzynarodowymi instytucjami finansowymi i z sektorem prywatnym.

8 marca 2011 r. Komisja wydała komunikat zatytułowany „Partnerstwo z południowym regionem Morza Śródziemnego na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu”, stanowiący natychmiastową reakcję na wydarzenia związane z arabską wiosną. W komunikacie uwypuklono znaczenie wyższych standardów dotyczących praw człowieka, demokracji i odpowiednich rządów.

25 maja 2011 r. do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów wystosowano wspólny komunikat zatytułowany „Nowa koncepcja działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie”. Nowa polityka opiera się na wzajemnej odpowiedzialności i wspólnym zaangażowaniu w uniwersalne wartości związane z prawami człowieka, demokracją i praworządnością; oznacza ona o wiele wyższy poziom różnicowania. UE pragnęła podjąć działania w związku z arabską wiosną i przekazać ludności południowego regionu Morza Śródziemnego czytelny dowód solidarności i wsparcia, jak również zareagować na postulaty wschodnich sąsiadów UE dotyczące bliższego stowarzyszenia politycznego i głębszej integracji gospodarczej.

Aby wesprzeć przemiany demokratyczne, UE zintensyfikowała współpracę z Radą Europy i dążyła do synergii ze Zgromadzeniem Parlamentarnym Rady Europy oferując parlamentom krajów południowego regionu Morza Śródziemnego „status partnera na rzecz demokracji”. Program finansowany z budżetu UE umożliwia południowym sąsiadom UE korzystać z uznanej wiedzy fachowej Rady Europy w zakresie reform konstytucyjnych, reformowania sądownictwa i systemów wyborczych. UE rozmieściła w Tunezji pełnowymiarową misję obserwacji wyborów i wysłała do Maroka ekspertów wyborczych. Dostarczała pomoc techniczną Wysokiej Komisji Wyborczej Egiptu i wspierała – za pośrednictwem organizacji społeczeństwa obywatelskiego – edukację wyborców oraz obserwatorów krajowych.

UE nawiązuje coraz intensywniejsze kontakty ze społeczeństwem obywatelskim. Dialogi ze społeczeństwem obywatelskim dotyczące praw człowieka zostały uzupełnione o wspólne seminaria społeczeństwa obywatelskiego. Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego zebrało się w listopadzie w Poznaniu, przed szczytem Partnerstwa Wschodniego. W następstwie przeglądu europejskiej polityki sąsiedztwa, przyjętego w maju 2011 roku, we wrześniu stworzono instrument na rzecz społeczeństwa obywatelskiego o budżecie w wysokości 66 mln EUR na lata 2011–2013.

Chcąc stać na straży wolności słowa, UE wprowadziła w życie strategię zatytułowaną „Nie odłączać”, aby wspomóc organizacje społeczeństwa obywatelskiego lub poszczególnych obywateli w omijaniu arbitralnych utrudnień w dostępie do technologii łączności.

UE nadal zwiększała wysiłki ukierunkowane na wspieranie praw kobiet w całym regionie oraz na dopilnowanie, by równouprawnienie płci było uwzględniane we wszystkich odnośnych działaniach w zakresie współpracy. Kobiety odegrały kluczową rolę w arabskiej wiosnie i nie powinny być stratne na przyszłej transformacji.

UE zintensyfikowała wysiłki na rzecz propagowania w całym sąsiedztwie konieczności powołania skutecznego i niezależnego sądownictwa, zagwarantowania praw obywateli do rzetelnego procesu sądowego oraz kontynuowania walki z korupcją.

UE uruchomiła pomoc humanitarną za pośrednictwem zespołów ECHO (unijnej Dyrekcji Generalnej ds. Pomocy Humanitarnej i Ochrony Ludności) obecnych na pograniczu Tunezji i Libii oraz we wschodniej Libii, aby ocenić potrzeby humanitarne i ogólną sytuację. Na pomoc humanitarną dla najbardziej poszkodowanych osób w Libii i krajach sąsiednich (Tunezja, Egipt) przeznaczono 40 mln EUR. Na dzień 15 maja całkowity wkład UE (Komisji Europejskiej i państw członkowskich) wynosił niemal 103 mln EUR.

Aby wesprzeć finansowo wysiłki reformatorskie krajów partnerskich, UE zmieniła przeznaczenie 600 mln EUR obecnych funduszy w ramach południowego sąsiedztwa, kierując je na programy budowy instytucji w takich dziedzinach jak reforma sądownictwa i walka z korupcją. Udostępniono również dodatkowe zasoby finansowe z budżetu UE. W majowym komunikacie zaproponowano, by przeznaczyć dodatkowe zasoby w wysokości do 1,24 mld EUR na wsparcie realizacji nowego podejścia.

W grudniu 2011 roku Komisja przyjęła wniosek ustawodawczy dotyczący nowego instrumentu finansowego, Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (ENI), który od 2014 roku zastąpi obecny Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI). Instrument ten jeszcze bardziej wzmocni związek między polityką a pomocą, wprowadzi większe zróżnicowanie środków finansowych przeznaczonych w ramach zachęt dla krajów partnerskich i obejmie uproszczone przepisy dotyczące współpracy granicznej na granicy zewnętrznej UE.

2.7 Działania finansowane w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR)

W 2011 roku w ramach EIDHR wystosowano dwa globalne zaproszenia do składania wniosków, mających na celu: i) udzielanie wsparcia działaczom na rzecz praw człowieka i lokalnemu społeczeństwu obywatelskiemu, propagującym prawa człowieka i podstawowe wolności w krajach i regionach, gdzie wartości te są najbardziej zagrożone i gdzie ich obrońcy są najbardziej narażeni na niebezpieczeństwo (15,8 mln EUR); ii) wzmocnienie roli sieci społeczeństwa obywatelskiego w propagowaniu praw człowieka i reform demokratycznych oraz we wspieraniu działań przeciwko karze śmierci (21,6 mln EUR). Wyniki tych dwóch zaproszeń zostaną podane do wiadomości publicznej wiosną 2012 roku.

Na szczeblu lokalnym ok. 90 delegatur UE wystosowało lokalne zaproszenia do składania wniosków (w ramach krajowego programu wsparcia – CBSS) na kwotę 64,8 mln EUR, aby wesprzeć społeczeństwo obywatelskie w odnośnych krajach w zakresie uprzednio określonych obszarów priorytetowych. EIDHR zareagował również na arabską wiosnę, szybko udostępniając ponad 6 mln EUR z CBSS Tunezji, Egiptowi i Libii.

UE nadal jest czołowym promotorem działań organizacji społeczeństwa obywatelskiego na całym świecie na rzecz zniesienia kary śmierci. W 2011 roku organizacje społeczeństwa obywatelskiego propagujące zaprzestanie jej stosowania przyczyniły się do osiągnięcia znaczących wyników, takich jak zniesienie kary śmierci w Illinois. Partnerzy EIDHR na całym świecie prowadzili działania polegające na lobbowaniu, działaniach promujących, badaniach, kampaniach, doradztwie prawnym i szkoleniach.

Dwie istotne konferencje międzyrządowe w Kigali i w Rzymie – obie zorganizowane przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego i finansowane z EIDHR – były nowym wkładem w debatę nad zniesieniem kary śmierci, prowadzoną w związku z głosowaniem przez Zgromadzenie Ogólne ONZ nad moratorium w 2012 roku. Unia Europejska, państwa trzecie i społeczeństwo obywatelskie mogą za pośrednictwem EIDHR współpracować i osiągać sukcesy na drodze do stopniowego ograniczania i znoszenia kary śmierci na całym świecie.

Jeśli chodzi o walkę UE z torturami, w 2011 roku EIDHR wspomagał nowe działania społeczeństwa obywatelskiego w dziedzinie zapobiegania torturom i rehabilitacji ofiar tortur. Celem było wsparcie polityki UE, a w szczególności wdrożenie wytycznych UE w sprawie tortur, przyjętych przez Radę Unii Europejskiej w 2001 roku. Duża skala finansowania projektów umożliwiła wspieranie rehabilitacji ofiar tortur i ofiar wymuszonych zaginięć, zwiększenie globalnej wiedzy o podstawowych przyczynach tortur i rozpowszechnienie Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur (OPCAT). Przykładowo w Sri Lance i Nepalu uruchomiono konkretne projekty, aby rozwinąć potencjał urzędników państwowych w zakresie zapobiegania torturom i złemu traktowaniu oraz zwalczania tych zjawisk w policji i w wojsku. W innych częściach świata projekty miały na celu wzmocnienie mechanizmów dochodzeniowych, informacyjnych i ostrzegawczych w dziedzinie tortur i złego traktowania (Gwinea, Meksyk i Rosja). EIDHR finansował również współpracę między ekspertami medycznymi a prawniczymi w dokumentowaniu przypadków tortur i innych form okrutnego i poniżającego traktowania na Filipinach. Prowadzono działania propagujące ustanowienie krajowych mechanizmów zapobiegawczych oraz działania sądowe w przypadkach tortur i w zwalczaniu bezkarności na całym świecie. EIDHR, wraz z Międzynarodową Radą Rehabilitacji Ofiar Tortur (IRCT) i Światową Organizacją przeciwko Torturom (OMCT), wsparł również Libię po upadku reżimu Kaddafiego w udzielaniu pomocy i wsparcia ofiarom tortur i ofiarom wymuszonych zaginięć.

W 2011 roku EIDHR nadal finansował Europejskie Międzyuczelniane Centrum w Wenecji oraz prowadzone przez ten ośrodek europejskie studia magisterskie w dziedzinie praw człowieka i demokratyzacji, jak również podobne programy regionalne na Bałkanach (Uniwersytet w Sarajewie), w Afryce (Uniwersytet w Pretorii), Ameryce Łacińskiej (Universidad Nacional De General San Martin w Buenos Aires) oraz w regionie Azji i Pacyfiku (Uniwersytet w Sydney).

W 2011 roku podjęto kilka działań w celu wzmocnienia międzynarodowych i regionalnych struktur ochrony praw człowieka, utrwalania sprawiedliwości, praworządności i promowania demokracji. Skierowano wsparcie do Sekretariatu Forum Wysp Pacyfiku, aby wspomóc jego członków w ratyfikacji i wykonaniu podstawowych konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych w dziedzinie praw człowieka oraz Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, aby zwiększyć świadomość i zrozumienie co do powiązań między prawami człowieka a rozwojem oraz aby zwiększyć krajowy potencjał państw Forum Wysp Pacyfiku do włączania praw człowieka w ich politykę rządową i plany rozwoju.

Rada Europy otrzymała konkretne wsparcie na dwa projekty mające na celu: i) wzmocnienie potencjału krajowego w Armenii, Azerbejdżanie, Gruzji, Republice Mołdawii, Federacji Rosyjskiej i na Ukrainie, aby skuteczniej chronić prawa człowieka przez poszerzenie wiedzy i umiejętności w zakresie europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz zrewidowanej Europejskiej karty społecznej; ii) wspieranie polityki w zakresie edukacji obywatelskiej na rzecz demokracji oraz edukacji w dziedzinie praw człowieka w Kazachstanie.

Aby zagwarantować przestrzeganie międzynarodowych standardów w prowadzeniu sprawiedliwych procesów, które mają przynieść zadośćuczynienie ofiarom czerwonych khmerów, udzielono również wsparcia Nadzwyczajnym Izdom Sądów w Trybunale Konstytucyjnym Kambodży (ECCC) przez współfinansowanie składki Kambodży do budżetu trybunału. Dzięki wsparciu finansowemu ze strony EIDHR w 2011 roku zorganizowano 12 seminariów społeczeństwa obywatelskiego w takich krajach jak Kolumbia, Bangladesz, Armenia i Tadżykistan, które były uzupełnieniem corocznych dialogów politycznych dotyczących praw człowieka. Trzecie seminarium społeczeństwa obywatelskiego UE – Unia Afrykańska odbyło się w listopadzie w Brukseli.

Również wspieranie obrońców praw człowieka nadal było dla EIDHR priorytetem w roku 2011. W ramach funduszu nadzwyczajnego na rzecz zagrożonych obrońców EIDHR przyznał serię małych dotacji, aby wesprzeć poszczególne osoby i organizacje praw człowieka w uzyskaniu materiałów służących ochronie i bezpieczeństwu i sprzętu komputerowego do ich prac, opłacić prawników oraz pokryć wydatki medyczne i rehabilitacyjne działaczy poddanych torturom lub innym formom złego traktowania lub szybko przenieść zagrożonych obrońców praw człowieka do bezpiecznych miejsc. Również w 2011 roku opracowano studium dokumentujące programy udzielania schronienia zagrożonym obrońcom praw człowieka, jako pierwszy krok do ustanowienia unijnej inicjatywy na rzecz tymczasowego przemieszczenia zagrożonych aktywistów potrzebujących bezpiecznego miejsca schronienia.

2.8 Przegląd polityki UE w dziedzinie praw człowieka

12 grudnia 2011 r. Komisja Europejska przyjęła wspólny komunikat przedstawiony przez wysoką przedstawiciel, zatytułowany „Prawa człowieka i demokracja w centrum działań zewnętrznych UE – Dążenie do bardziej skutecznego podejścia”. Powstał on w rezultacie długotrwałego procesu, który rozpoczął się dyskusją w Gymnich (nieoficjalne posiedzenie unijnych ministrów spraw zagranicznych) i Kordobie w marcu 2010 roku. Komunikat opierał się na wynikach prac nieoficjalnych posiedzeń w Madrycie, Brukseli, Budapeszcie i Warszawie i uwzględnił zalecenia przedstawione przez różne podmioty na forum UE i organizacji pozarządowych.

Celem tego komunikatu, jak stwierdzono na początku, było „zapoczątkowanie dyskusji z pozostałymi instytucjami europejskimi nad sposobami zapewnienia większej dynamiki, spójności i skuteczności zewnętrznej polityki UE w dziedzinie praw człowieka i demokracji”. Działania te są reakcją na obietnicę zawartą w traktacie lizbońskim, by prawa człowieka, demokracja i praworządność znalazły się w centrum wszystkich działań zewnętrznych UE oraz by dopilnować spójności między różnymi obszarami działań zewnętrznych UE i realizacji zasad polityki zewnętrznej UE.

Główny cel UE określono jako „zapobieganie łamaniu praw człowieka, a tam, gdzie do niego dochodzi – zapewnienie pokrzywdzonym dostępu do wymiaru sprawiedliwości i możliwości dochodzenia zadośćuczynienia oraz rozliczenie osób odpowiedzialnych”. Aby zdecydowanie poprawić skuteczność działań UE w tym zakresie, w komunikacie przedstawiono wizję, w jaki sposób UE może poszerzyć, pogłębić i usprawnić swoje działania na scenie międzynarodowej. W procesie tym potwierdzone zostaje zaangażowanie UE w powszechny charakter, niepodzielność i wzajemną zależność wszystkich praw człowieka – obywatelskich, politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

W komunikacie zaproponowano działania w czterech dziedzinach:

a) Przegląd wyników: skuteczne zindywidualizowane działania

Cel polega tutaj na zrównoważeniu tradycyjnego podejścia odgórnego do ustalania polityki i priorytetów z podejściem zindywidualizowanym, uwzględniającym okoliczności, w których dana polityka powinna być stosowana. Jednym ze sposobów osiągnięcia tego celu jest opracowanie strategii w zakresie praw człowieka dla poszczególnych krajów. Innym sposobem jest podejście oparte na prowadzeniu kampanii, np. w sprawie trzech zagadnień zasugerowanych przez wysoką przedstawiciel: reformy sądownictwa, praw kobiet i praw dziecka. Takie elastyczne sposoby działania są związane z podejściem przyjętym w europejskim sąsiedztwie i poza nim od czasu wydarzeń związanych z arabską wiosną. Zależą one od istotnego, systematycznego partnerstwa ze społeczeństwem obywatelskim, w tym z obrońcami praw człowieka.

b) Polityka połączonego podejścia

Cel polega tutaj na osiągnięciu spójności polityki w wymiarze „360 stopni”, przy połączeniu różnych obszarów polityki, które czasami funkcjonowały dotąd dość autonomicznie: polityki handlowej, zapobiegania konfliktom, zarządzania kryzysowego, przeciwdziałania terroryzmowi, jak również wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

Zasada przewodnia została tutaj sformułowana przez Kofiego Annana w raporcie „W większej wolności”: „Nie da się korzystać z rozwoju bez bezpieczeństwa, nie da się korzystać z bezpieczeństwa bez rozwoju i nie da się korzystać ani z rozwoju, ani z bezpieczeństwa bez poszanowania praw człowieka.” Oznacza to korzystanie w sposób spójny i konsekwentny z pełnego zakresu instrumentów UE, od współpracy na rzecz rozwoju po zamieszczanie w umowach klauzul praw człowieka.

c) Budowanie silnych partnerstw

Mowa tu o partnerstwach wielostronnych, regionalnych i dwustronnych. Cel polega na zmaksymalizowaniu skuteczności dialogu, aby kształtować warunki międzynarodowej debaty z wykorzystaniem umiejętnej dyplomacji.

d) Wykorzystanie wspólnych możliwości oddziaływania przez Europę

Cel polega tutaj na zagwarantowaniu, że wszystkie wysiłki UE będą kierowane tym samym torem. Na początek należy dopilnować, by cały odpowiedni personel został przeszkolony w zakresie praw człowieka i demokracji. Poza tym cel ten oznacza, że należy ponownie przemyśleć, w jaki sposób UE komunikuje się ze światem. Może to oznaczać mianowanie specjalnego przedstawiciela UE ds. praw człowieka.

Wysoka przedstawiciel Catherine Ashton przedstawiła 13 grudnia komunikat Parlamentowi Europejskiemu. Otworzyło to dyskusję, zarówno w samych instytucjach UE, jak i między nimi, o tym jak opracować skuteczniejsze i wszechstronniejsze podejście do praw człowieka i demokracji. Proces ten ma zakończyć się w roku 2012.

Uwaga; Komisja proponowała, że w celu śledzenia postępów na drodze do osiągnięcia swoich celów, UE powinna przedstawiać swoje wyniki w rocznym sprawozdaniu dotyczącym praw człowieka i demokracji na świecie. Powinno to stworzyć możliwość wszystkim podmiotom zainteresowanym polityką UE, w tym społeczeństwu obywatelskiemu, by oceniać wpływ działań UE i przyczynić się do zdefiniowania przyszłych priorytetów. W rezultacie format obecnego sprawozdania rocznego może się zmienić od następnego wydania.

3 Kwestie tematyczne

Kwestie tematyczne związane z wytycznymi UE

3.1 Kara śmierci

Stanowisko UE wobec kary śmierci jest zdecydowane i pryncypialne, a UE jest jednym z kluczowych podmiotów w walce z karą śmierci na całym świecie.

UE uważa, że zniesienie kary śmierci przyczynia się do umocnienia godności ludzkiej i do stopniowego rozwijania praw człowieka. Jest zdania, że kara śmierci jest okrutna i niehumanitarna i nie powstrzymuje od przestępczych zachowań. Każda pomyłka sądowa – której przypadki są nie do uniknięcia w każdym systemie prawnym – jest nieodwracalna. UE apeluje o stopniowe odchodzenie od stosowania kary śmierci w państwach, w których ona nadal obowiązuje, oraz domaga się, by przy jej wykonywaniu respektowano minimalne normy międzynarodowe. Wytyczne UE w sprawie kary śmierci, poddane przeglądowi w 2008 roku, pozostają podstawowym instrumentem systematycznych działań w odniesieniu do krajów spoza UE.

Ponieważ działania UE w tej dziedzinie są jednym z kluczowych priorytetów jej zewnętrznej polityki w zakresie praw człowieka, UE nadal używała wszelkich dostępnych jej narzędzi dyplomacji i współpracy na rzecz zniesienia kary śmierci.

Z okazji Europejskiego Dnia przeciwko Karze Śmierci i Światowego Dnia przeciwko Karze Śmierci w dniu 10 października UE i Rada Europy wydały wspólne oświadczenie, ponownie podkreślając swój sprzeciw wobec stosowania tej kary, niezależnie od okoliczności, oraz swoje zaangażowanie na rzecz jej zniesienia na całym świecie. Wysoki przedstawiciel wydała komunikat prasowy, w którym oświadcza „Obiecuję, że nadal ja – osobiście – a także Unia Europejska będziemy dokładać wszelkich starań, by znieść karę śmierci, dla której nie ma miejsca we współczesnym świecie.”. Delegatury UE na całym świecie uczciły tę okazję na licznych seminariach, konferencjach prasowych, wystawach i imprezach.

W 2011 roku UE z aprobatą odniosła się do zniesienia 11 marca 2011 r. kary śmierci w amerykańskim stanie Illinois. UE z aprobatą odniosła się również do decyzji rządu Etiopii w sprawie utrzymania w mocy obowiązującego moratorium na egzekucje 30 czerwca 2011 r. Z kolei UE potępiła ciągle szerokie stosowanie kary śmierci w innych częściach USA i na świecie. Przedmiotem szczególnej uwagi były Iran i USA, choć oświadczenia i démarche były stosowane wobec wielu innych krajów, w oparciu o normy minimalne określone prawem międzynarodowym i Wytocznymi UE w sprawie kary śmierci.

UE nadal zgłaszała sprzeciw wobec kary śmierci na wszystkich odpowiednich forach, w szczególności ONZ, OBWE i Rady Europy. W kontekście OBWE UE wydała kilka oświadczeń, w których wyraziła głębokie ubolewanie z powodu egzekucji w USA i swój sprzeciw wobec stosowania kary śmierci, we wszelkich przypadkach i okolicznościach, oraz wezwała do wprowadzenia globalnego moratorium, jako pierwszego kroku do zniesienia tej kary, zgodnie z rezolucjami przyjętymi przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w latach 2007, 2008 i 2010 (oświadczenia UE na forum Stałej Rady OBWE z 2 i 10 czerwca, 1 i 22 września, 10 listopada i 1 grudnia).

15 grudnia 2011 r. na forum Stałej Rady OBWE UE wyraziła również ubolewanie z powodu wyroków śmierci na Białorusi. Niemniej jednak UE z aprobatą odniosła się do zniesienia kary śmierci w amerykańskim stanie Illinois (oświadczenie wysokiej przedstawiciel wydane w imieniu UE z 11 marca 2011 r. zostało powtórzone na forum Stałej Rady OBWE 17 marca).

UE nadal jest czołowym promotorem działań organizacji społeczeństwa obywatelskiego na całym świecie na rzecz zniesienia kary śmierci. Zniesienie kary śmierci jest jednym z tematycznych priorytetów w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). W czerwcu 2011 r. wystosowano nowe globalne zaproszenie do składania wniosków, na który przyznano środki w wysokości 7 mln EUR. W związku z tym w 2012 roku zostanie dofinansowanych kilka nowych działań ukierunkowanych na wykonanie wytycznych UE w sprawie kary śmierci. W ramach obecnych projektów w 2011 roku energiczne działania organizacji społeczeństwa obywatelskiego dążących do zniesienia kary śmierci przyczyniły się do osiągnięcia znaczących wyników, takich jak zniesienie kary śmierci w Illinois. Dwie istotne konferencje międzyrządowe w Kigali i w Rzymie – obie zorganizowane przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego i finansowane z EIDHR – były nowym wkładem w debatę abolicjonistyczną, prowadzoną w związku z planowanym na 2012 rok głosowaniem przez Zgromadzenie Ogólne ONZ nad moratorium. Partnerzy EIDHR na całym świecie prowadzili działania polegające na lobbowaniu, działaniach promujących, badaniach, kampaniach, doradztwie prawnym i szkoleniach.

Wykaz towarów poddanych kontroli wywozu zamieszczony w rozporządzeniu (WE) nr 1236/2005 w sprawie handlu towarami, które mogłyby być użyte do wykonywania kary śmierci lub do zadawania tortur został zmieniony przez Komisję Europejską w grudniu 2011 r., aby objąć w nim tiopental sodu i podobne substancje wykorzystywane do zastrzyków trucizny.

Studium przypadku

UE uważnie śledziła kilka przypadków i interweniowała przy tym od roku 2008 w sprawie Troya Davisa, obywatela USA skazanego na śmierć w 1991 roku w stanie Georgia. Troy Davis został skazany za morderstwo policjanta Marka Allena McPhaila. Nie było fizycznych dowodów uzasadniających wyrok, którego podstawą były zeznania świadków, a od czasu procesu siedmiu z dziewięciu świadków odwołało zeznania. Niemniej jednak 28 marca 2011 r. Sąd Najwyższy USA odrzucił apelację Troya Davisa.

Egzekucja Troya Davisa odbyła się w środę, 21 września 2011 r. Wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wyraziła „głębokie ubolewanie” z powodu egzekucji i przypomniała, że UE wielokrotnie wzywała do złagodzenia wyroku Troya Davisa ponieważ „na dowodach, na podstawie których Troy Davis został skazany stałe ciążyły poważne i istotne wątpliwości”.

3.2 Tortury oraz inne formy okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania

Zgodnie z wytycznymi UE w sprawie tortur UE utrzymała swoją wiodącą rolę i kontynuowała działania w skali światowej mające na celu zwalczanie tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania poprzez inicjatywy na forach międzynarodowych, dwustronne démarches wobec krajów spoza UE, lepszą realizację wytycznych na szczeblu lokalnym i znaczne wsparcie na rzecz projektów prowadzonych przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego w terenie. Zmieniona wersja wytycznych została przyjęta przez Grupę Roboczą ds. Praw Człowieka (COHOM).

Podczas 66. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ (ZO ONZ) państwa członkowskie UE były współwnioskodawcami rezolucji, która potępia wszystkie formy tortur i innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, w tym przez zastraszanie. Rezolucja została przedstawiona przez Danię i przyjęta w drodze konsensusu. W przedstawionych w trakcie sesji ZO ONZ oświadczeniach UE stwierdziła, że występuje w obronie wartości, jaką dla społeczności międzynarodowej jest godność ludzka. Ponadto, Zgromadzenie potępia każde działanie zmierzające do zalegalizowania tortur, zezwolenia lub zgadzania się na nie, niezależnie od okoliczności, w tym w związku z bezpieczeństwem narodowym lub na podstawie orzeczeń sądowych, oraz wzywa państwa, by zagwarantowały pociąganie do odpowiedzialności za takie akty.

Państwa członkowskie UE były również współwnioskodawcami rezolucji zatytułowanej „Tortury i inne formy okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania: mandat specjalnego sprawozdawcy” w Radzie Praw Człowieka ONZ w marcu 2011 r. Rezolucja przedłużyła mandat specjalnego sprawozdawcy ds. tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania na okres kolejnych trzech lat.

W swym corocznym oświadczeniu z okazji Międzynarodowego Dnia Pomocy Ofiarom Tortur 26 czerwca 2011 r. UE podkreśliła priorytetowe znaczenie, jakie ma dla niej eliminacja tortur na całym świecie oraz pełna rehabilitacja ofiar tortur; ponownie stwierdziła również, że państwa muszą stosować ciągle, zdecydowane i skuteczne środki w celu zapobiegania wszelkim aktom tortur oraz innym formom okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, a także w celu zwalczania tych zjawisk. UE zaakcentowała, jak dużą wagę przywiązuje do roli ONZ w zwalczaniu tortur i wspieraniu ofiar, oraz podkreśliła swoje poparcie dla specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. tortur, dobrowolnego funduszu ONZ na rzecz ofiar tortur, Biura Wysokiego Komisarza Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka (OHCHR), oenzetowskiego Komitetu przeciwko Torturom (UN CAT) oraz innych mechanizmów wnoszących cenny wkład w działania w tej dziedzinie, takich jak Europejski Komitet do spraw Zapobiegania Torturom oraz Niehumanitarnemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) działający pod egidą Rady Europy.

Zgodnie z wytycznymi UE w sprawie tortur Unia w dalszym ciągu aktywnie wyrażała w kontaktach z krajami spoza UE – w drodze dialogu politycznego i *démarche* – swoje zaniepokojenie w kwestii tortur. W kontaktach takich – poufnych lub publicznych, w zależności od przypadku – podejmuje się kwestie zarówno związane z torturami i poszczególnymi przypadkami dotyczącymi konkretnych krajów, jak i zagadnienia bardziej ogólne. W 2011 roku w wielu krajach UE nadal podejmowała kwestie indywidualnych przypadków. W regularnych dialogach dotyczących praw człowieka prowadzonych z krajami spoza UE stale poruszała temat sytuacji w zakresie tortur i brutalnego traktowania.

Ponad 60 delegatur UE na całym świecie określiło zwalczanie tortur jako dziedzinę priorytetową, większość z nich określiło również konkretne działania, które mają zostać zrealizowane w ich krajach przyjmujących. UE w dalszym ciągu stosowała system składania przez unijnych szefów misji w krajach spoza UE regularnych poufnych sprawozdań na temat praw człowieka, w tym na temat tortur. UE wydała wiele oświadczeń odnoszących się do tortur, w tym w ramach wielostronnych forów, takich jak ONZ i OBWE; analizowała również sposoby i środki lepszej koordynacji działań w ramach Komitetu przeciwko Torturom (UN CAT) oraz Podkomitetu ONZ ds. Zapobiegania Torturom (SPT).

Przestrzeganie przez państwa członkowskie UE zapisów międzynarodowych i regionalnych instrumentów w dziedzinie tortur oraz okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania jest ściśle monitorowane na szczeblu międzynarodowym. Państwa członkowskie UE wspólnie wystosowały stałe zaproszenie do wszystkich podmiotów realizujących w ramach ONZ specjalne procedury ds. praw człowieka, w tym do specjalnego sprawozdawcy ds. tortur.

Akcent, jaki UE kładzie na działania mające na celu zwalczanie tortur, znajduje odzwierciedlenie w istotnym poziomie finansowania przez nią projektów prowadzonych przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego na całym świecie. W 2011 roku z w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) wsparto nowe działania społeczeństwa obywatelskiego w dziedzinie zapobiegania torturom, jak również rehabilitacji ofiar tortur. Tematy w ramach globalnych zaproszeń do składania wniosków zostały tak wybrane, by wspierać politykę UE, a w szczególności wdrożenie wytycznych UE w sprawie tortur, przyjętych przez Radę Unii Europejskiej w 2001 roku. Duża skala finansowania projektów umożliwiła m.in. wspieranie rehabilitacji ofiar tortur i ofiar wymuszonych zaginięć, zwiększenie globalnej wiedzy o podstawowych przyczynach tortur i rozpowszechnienie Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur (OPCAT). Przykładowo w Sri Lance i Nepalu konkretny projekt rozwija potencjał urzędników państwowych w zakresie zapobiegania torturom i złemu traktowaniu oraz zwalczania tych zjawisk w policji i w wojsku. W innych częściach świata projekty mają na celu wzmocnienie mechanizmów dochodzeniowych, informacyjnych i ostrzegawczych w dziedzinie tortur i złego traktowania (Gwinea, Meksyk i Rosja). Ze środków EIDHR finansowano również działania służące wzmocnieniu współpracy między ekspertami medycznymi a prawniczymi w dokumentowaniu przypadków tortur i innych form okrutnego i poniżającego traktowania na Filipinach, działania lobbingsowe na rzecz utworzenia krajowych mechanizmów prewencyjnych, jak również działania sądowe w sprawach dotyczących tortur oraz starania na rzecz zwalczania bezkarności na całym świecie. W Libii EIDHR wspiera również –wraz z IRCT i OMCT –realizację istotnego projektu mającego na celu całościowe podejście do kwestii tortur, aby udzielać pomocy prawnej i wsparcia ofiarom tortur i ofiarom wymuszonych zaginięć w Libii po upadku reżimu Kaddafiego.

3.3 Prawa dziecka

Unia Europejska jest zaangażowana w propagowanie i ochronę praw dziecka w swoich politykach zewnętrznych i wewnętrznych. Aby zagwarantować spójność w ochronie praw dziecka, w lutym 2011 roku w komunikacie Komisji pt. „Agenda UE na rzecz praw dziecka” zestawiono w jednym dokumencie dotyczącym polityki zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne cele tej polityki.

W ramach zewnętrznej polityki UE w dziedzinie praw człowieka opracowano liczne instrumenty dotyczące polityki, aby zagwarantować propagowanie i ochronę praw dziecka w stosunkach zewnętrznych UE, w szczególności w oparciu o konsekwentne i systematyczne działania.

Wytyczne UE dotyczące praw dziecka (2007) propagują prawa dziecka na całym świecie przez realizację oenztowskiej Konwencji o prawach dziecka i jej protokołów fakultatywnych oraz przez zapewnianie uwzględniania praw dziecka we wszystkich politykach i działaniach UE. W latach 2007 i 2009 jako główny obszar zainteresowania w realizacji wytycznych określono zwalczanie przemocy wobec dzieci; w ścisłej współpracy z UNICEF-em i społeczeństwem obywatelskim wybranych zostało dziesięć pilotażowych krajów; były to: Armenia, Barbados, Brazylia, Ghana, Indie, Iran, Jordania, Kenia, Maroko i Rosja. W 2011 roku UE rozpoczęła przegląd swoich wytycznych w sprawie dzieci, aby uwzględnić najnowsze wydarzenia, zarówno międzynarodowe, jak i wewnętrzne. Przykładowo UE postawiła na lokalnie ustalone definicje priorytetów w zakresie praw człowieka, a ponad połowa unijnych szefów misji postanowiła działać na rzecz propagowania praw dzieci.

W 2011 roku UE znacząco zintensyfikowała swoje działania przeciwko pracy dzieci w następstwie przyjęcia konkluzji Rady z 2010 roku. Zrealizowano kilka inicjatyw, takich jak wprowadzenie praw dziecka do komunikatu Komisji w sprawie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw i do wytycznych Komisji w sprawie społecznie odpowiedzialnych zamówień.

UE wykorzystuje różne instrumenty prowadzenia polityki w zakresie praw dziecka. Dialog polityczny stwarza okazję do promowania ratyfikacji i skutecznego wdrażania stosownych międzynarodowych instrumentów dotyczących tych praw. W 2011 roku temat praw dziecka regularnie figurował w programie dialogów politycznych i dialogów dotyczących praw człowieka, prowadzonych z krajami spoza UE.

W listopadzie 2011 roku odbyło się doroczne szkolenie dla personelu UE w dziedzinie praw dziecka, zorganizowane wspólnie we współpracy z *Save the Children* i UNICEF-em, aby zwiększyć potencjał UE do działania.

Współpraca dwustronna i wielostronna także musi w pełni uwzględniać prawa dziecka. UE aktywnie angażowała się w propagowanie praw dziecka na różnych forach ONZ. W marcu 2011 roku UE – wraz z grupą Ameryki Łacińskiej i Karaibów (GRULAC) – przedstawiła na 66. sesji ZO ONZ tematyczną rezolucję w sprawie dzieci pracujących i mieszkających na ulicy oraz kilka kompleksowych rezolucji.

Proces rozszerzenia UE także stwarza duże możliwości propagowania praw dziecka i wspierania reformy ochrony dzieci w krajach kandydujących i w potencjalnych krajach kandydujących.

Innym poważnym instrumentem stosowanym w propagowaniu i ochronie praw dziecka jest współpraca na rzecz rozwoju. W 2011 roku w ramach zaproszenia do składania wniosków w zakresie programu tematycznego „Inwestowanie w ludzi” wybrano kilka projektów dotyczących pracy dzieci na łączną kwotę 11 mln EUR.

Dodatkowe projekty uzyskały wsparcie UE w drodze przydziałów dla różnych regionów geograficznych. Z uwagi na to, że w czasie kryzysu dzieci są szczególnie bezbronni i podatni na zagrożenia, UE dba również o to, by specyficzne potrzeby dzieci były w pełni uwzględniane w kontekście pomocy humanitarnej, co dotyczy zwłaszcza potrzeb dzieci oddzielonych od rodziców lub pozbawionych opieki, ofiar rekrutacji przez siły lub grupy zbrojne, jak również ofiar przemocy seksualnej lub dzieci narażonych na zarażenie wirusem HIV.

Studium przypadku: Zwalczanie pracy dzieci

W 2011 roku Komisja Europejska przedłużyła projekt realizowany we współpracy z Międzynarodową Organizacją Pracy pt. „TACKLE”. Celem projektu jest zwalczanie pracy dzieci, w szczególności jej najgorszych form, w jedenastu państwach Afryki, Karaibów, i Pacyfiku; są to: Kenia, Zambia, Sudan, Madagaskar, Mali, Angola, Jamajka, Papua Nowa Gwinea, Fidżi, Gujana i Sierra Leone. Projekt ten, o budżecie 14,75 mln EUR, próbuje zaradzić podstawowym przyczynom leżącym u podstaw pracy dzieci oraz zaoferować dzieciom alternatywy, zapewniając im dostęp do podstawowej edukacji i szkolenia. W ten sposób przyczynia się do osiągnięcia milenijnych celów rozwoju dotyczących powszechnego dostępu do edukacji na szczeblu podstawowym.

3.4 Dzieci w konfliktach zbrojnych

Pomoc dzieciom biorącym udział w konfliktach zbrojnych stanowi dla UE wysoki priorytet.

Wytyczne UE w sprawie dzieci w konfliktach zbrojnych (przyjęte w 2003 roku i zmienione w 2008 roku) zobowiązują UE do zajmowania się w sposób kompleksowy kwestią wpływu konfliktów zbrojnych na dzieci, co oznacza użycie instrumentów do zapobiegania konfliktom, jak również zarządzanie kryzysowe i podejmowanie po konflikcie wysiłków skierowanych na rozbrojenie, demobilizację i reintegrację. UE otrzymuje sprawozdania dotyczące dzieci w konfliktach zbrojnych od szefów misji UE, dowódców wojskowych i specjalnych przedstawicieli, jak również monitoruje tę kwestię przy pomocy takich instrumentów jak: inicjatywy dyplomatyczne, dialog polityczny; współpraca wielostronna oraz zarządzanie kryzysowe.

Przy realizacji wytycznych UE skupia się na dwudziestu krajach lub terytoriach priorytetowych; są to: Afganistan, Birma/Mjanma, Burundi, Czad, DRK, Filipiny, Haiti, Irak, Izrael, Jemen, Kolumbia, Liban, Nepal, okupowane terytoria palestyńskie, Republika Środkowoafrykańska, Somalia, Sri Lanka, Sudan, Uganda i Wybrzeże Kości Słoniowej. Wykaz krajów priorytetowych dla UE jest zgodny z oenzetowskim wykazem podmiotów zamieszanych w pewne poważne przypadki pogwałcenia praw dzieci w konfliktach zbrojnych, który to wykaz podlega corocznemu przeglądowi przez Radę Bezpieczeństwa ONZ.

W toku codziennej pracy delegatury UE śledzą 39 konkretnych działań zawartych w zmienionej strategii realizacji z grudnia 2010 roku. UE finansowała i realizowała kilka projektów w ramach instrumentów tematycznych, takich jak Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) i program „Inwestowanie w ludzi”, jak również za pośrednictwem planów krajowych, takich jak projekty rozbrojenia, demobilizacji i reintegracji finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju.

Podobnie jak w latach poprzednich UE dążyła do ścisłej współpracy z ONZ. We współpracy z grupą państw z Ameryki Łacińskiej UE wynegocjowała rezolucję na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ, na mocy której przedłużono mandat specjalnego przedstawiciela sekretarza generalnego ONZ ds. dzieci w konfliktach zbrojnych.

W 2011 roku UE rozpoczęła tematyczną kampanię lobbingsową, aby propagować ratyfikację dwóch protokołów fakultatywnych do Konwencji o prawach dziecka, jak również Konwencję nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą najgorszych form pracy dzieci.

Studium przypadku: Reintegracja dzieci w konfliktach zbrojnych

UE propaguje pluralistyczne, wszechstronne i długoterminowe podejście do dzieci w konfliktach zbrojnych oraz ich reintegracji i rehabilitacji. Liczne projekty zostały zrealizowane w krajach priorytetowych. UE, we współpracy z *War Child Holanda*, przyczyniła się do upodmiotowienia dzieci zagrożonych powołaniem do zbrojnych ugrupowań w Kolumbii, oferując szkolenia przydatne do ich integracji ze społeczeństwem. Projekt EIDHR o budżecie 600 000 EUR zapewnia też pomoc psychologiczną i społeczną dzieciom-ofiarom oraz pomaga im nawiązać kontakt z krajowymi systemami konsultacyjnymi i służbami socjalnymi. Inny projekt w Kolumbii, realizowany przez *Mercy Corps* (749 859 EUR), jest przeznaczony dla społeczności lokalnych, aby propagować demobilizację i reintegrację 70 dzieci – byłych uczestników walk. Co najmniej 10 podobnych projektów było realizowanych w Kolumbii w roku 2011.

3.5 Obrońcy praw człowieka

Zaangażowanie UE we wspieranie działań obrońców praw człowieka jest centralnym elementem jej polityki ochrony i propagowania praw człowieka na całym świecie. Od 2004 roku wytyczne UE w sprawie obrońców praw człowieka usprawniały działania UE w tej dziedzinie przez proponowanie praktycznych rozwiązań służących wspieraniu obrońców praw człowieka działających w krajach spoza UE oraz pomaganiu tym obrońcom.

Jeszcze istotniejsze było ciągle zaangażowanie w realizację wytycznych, uwzględniając fakt, że pomimo – a w pewnych przypadkach z powodu – wydarzeń związanych z arabską wiosną w 2011 roku środowisko polityczne dla obrońców praw człowieka na całym świecie nie przedstawiało się zbyt pozytywnie. W wielu krajach skurczyła się przestrzeń demokratyczna; zaś społeczeństwo obywatelskie w ogóle, a obrońcy praw człowieka w szczególności coraz częściej stają się ofiarami represji, a podstawowe wolności są wciąż masowo naruszane. W reakcji na te niepokojące praktyki i zgodnie z wytycznymi sytuacja obrońców praw człowieka była nieustannie poruszana w kontaktach dwustronnych z krajami partnerskimi – czy to w ramach dialogów dotyczących praw człowieka, czy też w drodze dyplomatycznych *démarche*. Równocześnie w listopadzie 2011 roku UE była również współwnioskodawcą rezolucji Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie obrońców praw człowieka, jak również udzieliła zdecydowanego wsparcia specjalnym procedurom Rady Praw Człowieka ONZ, zwłaszcza działaniom specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. obrońców praw człowieka oraz właściwym mechanizmom regionalnym na rzecz ochrony obrońców praw człowieka. UE uczestniczyła także w spotkaniach koordynacyjnych z innymi organizacjami międzynarodowymi i posiadaczami mandatów zajmującymi się kwestią obrońców praw człowieka, aby wzmocnić międzynarodowe wsparcie dla ich pracy.

Zgodnie z wytycznymi UE w sprawie obrońców praw człowieka, misje UE są proszone o przyjęcie lokalnych strategii dotyczących obrońców praw człowieka. Ponadto raz w roku będzie organizowane spotkanie obrońców praw człowieka z dyplomatami, koordynacja działań zostanie wzmocniona, a wymiana informacji zwiększona, jak również zostanie powołany unijny urzędnik łącznikowy ds. obrońców praw człowieka. W rezultacie do końca 2011 roku odbyło się 81 spotkań z obrońcami praw człowieka, przyjęto 81 lokalnych strategii dotyczących obrońców praw człowieka i powołano 89 unijnych urzędników łącznikowych. Lokalne strategie obejmują wiele interesujących propozycji mających poprawić skuteczność wytycznych w konkretnych przypadkach i służących osiągnięciu lepszych rezultatów. Te lokalne strategie pokazały, że istnieje kilka możliwości zwiększenia wsparcia na rzecz obrońców praw człowieka w ujęciu praktycznym, a obrońcy praw człowieka są w coraz większym stopniu uznawani za kluczowych interlokutorów unijnych dyplomatów w kontekście ich pracy dotyczącej kwestii praw człowieka.

W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) podjęto również starania, aby przygotować grunt pod dobrowolną europejską inicjatywę, aby zapewnić tymczasowe schronienie obrońcom praw człowieka, którzy pilnie potrzebują przeniesienia z ich krajów pochodzenia. W kwietniu 2011 roku Komisja zamówiła analizę mającą na celu skatalogowanie obecnych inicjatyw w tej dziedzinie w Europie i poza nią oraz przedstawienie zaleceń w sprawie wartości dodanej unijnego systemu tymczasowego przenoszenia zagrożonych obrońców praw człowieka. Oczekuje się, że inicjatywa UE w tej dziedzinie uzupełni już istniejące systemy udzielania schronienia, prowadzone przez różne podmioty, takie jak państwa członkowskie UE (np. Hiszpania czy Irlandia), regiony, miasta, uniwersytety i organizacje pozarządowe.

Polityczne zobowiązanie UE do wspierania obrońców praw człowieka jest uzupełnianie przez specjalną pomoc finansową EIDHR udzielaną kilku organizacjom wspierającym działalność obrońców praw człowieka. W 2011 roku przyznano kontrakty na jedenaście nowych projektów wspierających obrońców praw człowieka na łączną kwotę ponad 11 mln EUR, zorganizowano również nowe zaproszenia do składania wniosków o wartości ponad 15 mln EUR. Jedenaście projektów wybranych w roku 2011 ma na celu wspieranie różnych kategorii obrońców praw człowieka np. obrońców praw migrantów w Ameryce Łacińskiej, dziennikarzy w Afryce Wschodniej, prawników w Regionie Wielkich Jezior, obrońców praw ludów tubylczych w Azji, obrońców środowiska i praw do ziemi na całym świecie, czy też związkowców w Azji, Ameryce Łacińskiej i Afryce. Niektóre z tych projektów przewidują mechanizmy szybkiego reagowania w zakresie udzielania pomocy obrońcom praw człowieka potrzebujących pilnej ochrony, inne zaś wspierają wzmocnienie potencjału obrońców praw człowieka. Działania obejmują organizowanie szkoleń na tematy prawne i związane z bezpieczeństwem, pilne interwencje i misje w terenie w celu przełamania izolacji nękanych obrońców praw człowieka i wspierania ich potencjału działania; specjalną linię telefoniczną wspierającą obrońców praw człowieka znajdujących się w bezpośrednim niebezpieczeństwie; bezpośrednie wsparcie dla obrońców praw człowieka w potrzebie (dostarczanie kuloodpornych kamizelek i hełmów, przeniesienie do innych krajów, porady prawne, wsparcie medyczne itp.).

Równocześnie w ramach instrumentu nadzwyczajnego dla obrońców praw człowieka, ustanowionego na mocy art. 9 rozporządzenia EIDHR, w 2011 roku Komisja przyznała 28 małych dotacji w łącznej kwocie 247 000 EUR, aby wspomóc ponad setkę poszczególnych działaczy i kilka lokalnych organizacji praw człowieka w nabyciu materiałów do ochrony i zabezpieczenia domów i biur w zakresie sprzętu komputerowego i innego sprzętu łącznościowego potrzebnego im do pracy; w pokryciu opłat adwokatów więzionych obrońców; w dostarczeniu wsparcia medycznego i rehabilitacyjnego; lub w szybkim przemieszczeniu obrońców praw człowieka będących w niebezpieczeństwie do bezpiecznych miejsc w ich kraju lub za granicą.

Studium przypadku:

W 2011 roku, przy wykorzystaniu wsparcia w wysokości 10 000 EUR przyznanego w ramach EIDHR na fundusz nadzwyczajny dla zagrożonych obrońców praw człowieka, znany kolumbijski związkowiec, którego życie było w dużym niebezpieczeństwie, został ewakuowany w ciągu paru dni do Francji. Ta mała dotacja umożliwi temu obrońcy – któremu grupy paramilitarne i inne nielegalne ugrupowania przez ostatnie dziesięć lat wielokrotnie groziły śmiercią oraz podjęły kilka prób zamachu na jego życie za obronę praw członków jego związku zawodowego, padających niekiedy ofiarą morderstw lub zaginięć – rozpoczęcie nowego życia w bezpiecznym miejscu z żoną i dwójką dzieci.

3.6 Prawa człowieka w odniesieniu do kobiet

W 2011 roku problematyka płci pozostawała bardzo wysoko na liście priorytetów UE dotyczących praw człowieka. Ustanowienie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych zwiększyło zaangażowanie UE w kwestie związane z problematyką płci dzięki wysokiej przedstawiciel Catherine Ashton, która zdecydowanie opowiada się za równością kobiet i mężczyzn oraz za upodmiotowieniem kobiet.

W 2011 roku wysoka przedstawiciel nadal silnie popierała zintensyfikowanie walki z przemocą wobec kobiet. Wydała w szczególności wspólne oświadczenie z wiceprzewodniczącą Komisji Europejskiej Viviane Reding w sprawie Międzynarodowego Dnia przeciw Okaleczaniu Narządów Płciowych Kobiet. Podczas Międzynarodowego Dnia przeciw Przemocy wobec Kobiet, 25 listopada 2011 r., wysoka przedstawiciel oraz Andris Piebalgs, komisarz UE ds. rozwoju, oraz Cecilia Malmström, komisarz UE do spraw wewnętrznych, przypomnieli, że UE nadal będzie wspólnie podejmować wysiłki z partnerskimi krajami i organizacjami na rzecz zwalczania wszelkich form przemocy wobec kobiet i dziewcząt.

W 2011 roku UE w dalszym ciągu aktywnie propagowała prawa człowieka w odniesieniu do kobiet, wykorzystując w tym celu dialogi dotyczące praw człowieka i konsultacje z krajami partnerskimi. Na przykład UE podniosła kwestię praw człowieka w odniesieniu do kobiet w kontaktach z Indiami, Ukrainą, Republiką Mołdawii, Marokiem, Indonezją, Laosem i innymi krajami. W październiku 2011 roku UE prowadziła dialog z Argentyną poświęcony wyłącznie kwestiom związanym z problematyką płci.

W 2011 roku UE w dalszym ciągu realizowała swoje wytyczne w sprawie przemocy wobec kobiet i dziewcząt oraz zwalczania wszelkich form ich dyskryminacji. Realizacja tych wytycznych, które jednoznacznie stawiają zwalczanie przemocy wobec kobiet i ich dyskryminacji za jeden z kluczowych celów unijnej polityki zewnętrznej w dziedzinie praw człowieka, zakłada istotną rolę delegatur UE i ambasad państw członkowskich UE w krajach spoza UE. Ponad 80 delegatur UE na całym świecie określiło prawa kobiet jako dziedzinę priorytetową w strategiach krajowych dotyczących praw człowieka, większość delegatur określiła również konkretne działania, które mają zostać zrealizowane w ich krajach przyjmujących.

Na forum ONZ Unia nadal aktywnie działała na rzecz propagowania równości płci i awansu społecznego kobiet. W 2011 roku UE aktywnie uczestniczyła w Komisji ds. Statusu Kobiet (CSW). UE z aprobatą odniosła się do zagadnień omawianych na tej sesji, w szczególności do uwypuklenia związku między dostępem do edukacji a dostępem do zatrudnienia. Wysoka przedstawiciel spotkała się z Michelle Bachelet, dyrektorką wykonawczą nowo powołanej jednostki ONZ ds. problematyki płci – UN Women – w celu wypracowania sposobów wspólnego osiągnięcia większej skuteczności.

W 2011 roku UE szczególnie intensywnie działała na rzecz aktywności politycznej kobiet. Jednym z przykładów jest uczestnictwo wysokiej przedstawiciel Catherine Ashton – 19 września 2011 r. przy okazji ZO ONZ – w posiedzeniu towarzyszącym wysokiego szczebla zorganizowanym wspólnie przez UE wraz z UN Women, UNDP, USA (sekretarz stanu Hillary Clinton), Brazylią (prezydent Dilma Rousseff) oraz Trynidadem i Tobago; posiedzenie to miało uwypuklić znaczenie uczestnictwa kobiet w życiu politycznym dla demokracji, zrównoważonego rozwoju i pokoju. Uczestnicy posiedzenia wysokiego szczebla podpisali wspólne oświadczenie zatytułowane „Propagowanie uczestnictwa kobiet w życiu politycznym”, w którym wezwali wszystkie państwa, w tym państwa wychodzące z konfliktu lub państwa w trakcie przemian politycznych, aby wyeliminowały wszystkie bariery polityczne stojące przed kobietami, w szczególności kobietami zmarginalizowanymi, jak również zachęcili wszystkie państwa do podejmowania proaktywnych środków, aby wyeliminować czynniki zapobiegające uczestniczeniu kobiet w życiu politycznym.

W oświadczeniu wezwano również do ratyfikacji i pełnego wykonania Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW). Wspólne zorganizowanie posiedzenia stworzyło UE możliwość zintensyfikowania współpracy z UN Women.

Ponadto – w ramach wysiłków podejmowanych przez UE w związku z arabską wiosną – UE jest zdecydowanym orędownikiem uczestnictwa kobiet w życiu politycznym w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie. UE zobowiązała się zagwarantować, że kwestie związane z płcią zostaną w rzeczywisty sposób włączone we wszystkie działania prowadzone przez nią w tym regionie.

STUDIUM PRZYPADKU:

Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) przyczynia się do upodmiotowienia i ochrony kobiet i dziewcząt, aktywnie pomagając kobietom działającym na rzecz praw człowieka i orędowników równości płci, a także sieci takich osób; ma to im pomóc skutecznie zaangażować się w procesy decyzyjne, wyrażać ich prawa służące samorealizacji we wszystkich dziedzinach, propagować upodmiotowienie przeciwko wszelkim formom dyskryminacji oraz zapewnić ochronę i zadośćuczynienie w odniesieniu do wszelkich form przemocy uwarunkowanej płcią, a także zapewnić ściganie sprawców takiej przemocy.

W Tunezji UE wspólnie z ONZ wspiera wiodące organizacje pozarządowe zajmujące się kwestią kobiet i wzmacnia ich potencjał do wywierania wpływu na proces przemian (wkład UE w wysokości 300 000 EUR).

W Egipcie UE przeznaczyła 1,7 mln EUR, aby pomóc w stworzeniu i podtrzymywaniu związków między społeczeństwem obywatelskim a obywatelskimi grupami interesu, które uformowały się w trakcie protestów, jak również by współdziałać z egipskimi podmiotami, udzielając im wsparcia w podawaniu do wiadomości publicznych analiz dotyczących reform politycznych. Kobiety są szczególną grupą korzystającą z tego projektu.

3.7 Kobiety, pokój i bezpieczeństwo

UE, której bliska jest kwestia uczestnictwa kobiet w życiu politycznym, w 2011 roku nadal była bardzo głęboko zaangażowana w sprawy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa.

Od 2008 roku UE realizuje konkretną politykę w zakresie rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 1325 i nr 1820. W 2010 roku ministrowie spraw zagranicznych z państw UE przyjęli 17 wskaźników postępu, aby zmierzyć, w jakim stopniu realizujemy swoje zobowiązania oraz aby zagwarantować przejrzystość. Pierwsze sprawozdanie na podstawie wskaźników zostało sfinalizowane w maju 2011 roku, a wyniki są zachęcające. Na podstawie otrzymanych odpowiedzi w ogólnym ujęciu UE aktywnie działa w kwestii kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w ponad 70 krajach. W sumie instytucje UE i państwa członkowskie UE doniosły o przyznaniu ok. 200 mln EUR w 2009 i na początku 2010 roku na działania związane z kobietami, pokojem i bezpieczeństwem. Działania te obejmują opracowywanie i realizację krajowych planów działania, finansowanie organizacji pozarządowych, pomaganie agencjom rządowym i wsparcie polityczne, a także zapewnianie szkoleń.

Wspieranie społeczeństwa obywatelskiego odgrywa szczególnie istotną rolę. Na przykład UE wspierała grupy somalijskich kobiet i zachęcała do stworzenia Agendy Kobiet Somalijskich (SWA), somalijskiego ruchu propagującego równouprawnienie płci i upodmiotowienie kobiet, który stworzył przestrzeń do zaangażowania kobiet w kluczowe procesy legislacyjne i polityczne.

W 2010 roku Komisja Europejska przyjęła strategię na rzecz równości kobiet i mężczyzn na lata 2010–2015, aby zintensyfikować swoje działania w zakresie równouprawnienia płci. Ponadto, w marcu 2011 roku Rada Unii Europejskiej przyjęła europejski pakt na rzecz równości płci na lata 2011–2020, potwierdzając zobowiązania UE w tej dziedzinie.

W 2010 roku, aby dodać silniejszego bodźca realizacji zobowiązań dotyczących równouprawnienia płci, UE przyjęła swój pierwszy w historii plan działania w sprawie problematyki płci i rozwoju – GAP (2010-2015), który jest wiążący dla Komisji i dla wszystkich 27 państw członkowskich UE.

Pierwsze sprawozdanie z postępu prac w realizacji GAP zostało przedstawione Radzie w listopadzie 2011 roku. Udokumentowało ono osiągnięte postępy oraz wskazało na znaczną liczbę dobrych praktyk w uwzględnianiu równouprawnienia płci w działaniach na rzecz rozwoju, takich jak:

- zwiększona obecność mechanizmów koordynacji problematyki płci (obejmujących m.in. darczyńców, ONZ, rządy) w krajach partnerskich, w których UE odgrywa aktywną rolę;
- zaangażowanie UE w wielosektorowy dialog polityczny, wspomagający rządy partnerskie w realizacji zobowiązań w zakresie równouprawnienia płci;
- wsparcie udzielone przez UE na rzecz powołania UN Women oraz postępy w kierunku ustanowienia partnerstwa strategicznego między UE a UN Women.

W październiku 2011 roku Europa i UN Women rozpoczęły nowy program mający na celu zwiększenie potencjału rządów do mobilizowania zasobów na rzecz równouprawnienia płci w 15 krajach partnerskich: Program UN Women / Międzynarodowego Centrum Handlu – Międzynarodowej Organizacji Pracy na rzecz zwiększenia odpowiedzialności w zakresie finansowania równouprawnienia płci (FfGE). Program obejmuje Etiopię, Haiti, Honduras, Jordanię, Kirgistan, Nikaragwę, okupowane terytoria palestyńskie, Senegal, Ukrainę i Boliwię, a od kwietnia 2012 roku, także Rwandę, Nepal, Peru, Tanzanię, i Kamerun. Wkład Komisji wynosi 6,5 mln EUR.

Inicjatywa ta ma zwiększyć wielkość i skuteczne wykorzystanie pomocy i zasobów krajowych, aby zrealizować krajowe zobowiązania w zakresie równouprawnienia płci i upodmiotowienia kobiet.

Droga do tego celu wiedzie przez: 1) budowanie potencjału rządu, społeczeństwa obywatelskiego i darczyńców w zakresie identyfikacji niedoborów finansowania i luk we wdrażaniu równouprawnienia płci oraz dostosowanie rozdziału zasobów do istniejących zobowiązań; oraz 2) działania propagujące na szczeblu krajowym i globalnym oraz dialog wielu podmiotów.

Program „Inwestowanie w ludzi”:

W listopadzie 2011 roku w ramach programu tematycznego zatytułowanego „Inwestowanie w ludzi” EuropaId wystosował globalne zaproszenie do składania wniosków o wartości 30 mln EUR zatytułowane „Lepsza ochrona i promocja praw kobiet oraz upodmiotowienia społecznego i gospodarczego kobiet” w celu zwiększenia równego dostępu kobiet do zasobów gospodarczych i odpowiednich usług, uczestnictwa kobiet we wzroście gospodarczym oraz upowszechniania odnośnych dobrych praktyk. Do spełniających niezbędne warunki kandydatów zalicza się organizacje społeczeństwa obywatelskiego, stowarzyszenia zawodowe, związki zawodowe, władze lokalne i inne odnośne podmioty we wszystkich czterech regionach.

W 2011 roku najważniejszym osiągnięciem w świetle zobowiązań UE dotyczących sytuacji kobiet w powiązaniu z pokojem i bezpieczeństwem była publikacja pierwszego „Sprawozdania w sprawie wskaźników UE dotyczących wszechstronnego podejścia do wykonania przez UE rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 i 1820 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa”, które zostało przyjęte przez Radę 13 maja 2011 r. Sprawozdanie to ukazuje, że UE podjęła konkretne kroki, aby wzmocnić mechanizmy ochrony słabszych grup społecznych, takich jak kobiety i dzieci. Umożliwi to śledzenie realizacji we wszystkich państwach członkowskich i instytucjach UE, jak również w misjach WPBiO, a zatem przyczynia się do zwiększenia odpowiedzialności UE za jej zobowiązania w tej dziedzinie.

Następne sprawozdanie przewidziane jest na rok 2013.

8 grudnia 2008 r. Rada UE przyjęła „Wszechstronne podejście do wprowadzania w życie przez UE rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa” (tzw. wszechstronne podejście), jak również zmieniony dokument operacyjny w sprawie konkretnego wprowadzania w życie tych rezolucji w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO). Wszechstronne podejście obejmuje zobowiązanie do opracowywania – na podstawie odnośnych wskaźników „Pekin + 15” opracowanych w 2008 roku – wskaźników postępów jeśli chodzi o ochronę i upodmiotowienie kobiet w sytuacjach konfliktowych i w sytuacjach pokonfliktowych. 26 lipca 2010 r. Rada przyjęła zestaw 17 wskaźników, aby śledzić realizację tego zobowiązania¹. Na tej podstawie Sekretariat Rady i Komisja Europejska opracowały kwestionariusze, obejmujące okres od grudnia 2008 roku do października 2010 roku, które zostały przedłożone wszystkim państwom członkowskim UE, 36 delegaturom UE w państwach trzecich, specjalnym przedstawicielom UE (SPUE) oraz misjom i operacjom w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO).

Otrzymane odpowiedzi wskazują, że UE (instytucje i państwa członkowskie) wspiera w sumie 70 państw w zakresie programów związanych z kobietami, pokojem i bezpieczeństwem. Programy te są realizowane z wykorzystaniem szerokiego wachlarza unijnych narzędzi i instrumentów finansowania – najczęściej wymieniany był Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka. Nieco więcej niż jedna na pięć delegatur UE i około połowy państw członkowskich UE nadmieniło również wykorzystanie dialogu politycznego do omawiania kwestii związanych z kobietami, pokojem i bezpieczeństwem.

Określono dużą liczbę dobrych praktyk i innowacyjnych sposobów podejścia na podstawie otrzymanych sprawozdań, takich jak np:

- koordynacja lokalna w Nepalu za pośrednictwem „grupy roboczej ds. wspierania pokoju (PSWG) w ramach rezolucji RB ONZ nr 1325 i 1820”;
- uwzględnienie problematyki płci w pokryzysowej ocenie potrzeb (PCNA) w Pakistanie;

¹ Wskaźniki dotyczące wszechstronnego podejścia do wprowadzania w życie przez UE rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (dokument Rady 11948/10).

- przekrojowa inicjatywa na rzecz kształcenia w zakresie rezolucji RB ONZ nr 1325 między Irlandią, Timorem Wschodnim, Liberią i Sierra Leone oraz bezpośrednie wsparcie krajów partnerskich w opracowywaniu krajowego planu działania dotyczącego rezolucji RB ONZ nr 1325;
- wybór przez Szwecję rezolucji RB ONZ nr 1325 jako obszaru priorytetowego w zakresie strategii współpracy na rzecz rozwoju z krajami, w których panują konflikty lub sytuacje pokonfliktowe;
- wspieranie, np. przez Niemcy, działań Organizacji Narodów Zjednoczonych w zakresie szkoleń i rekrutacji, ukierunkowanych na zwiększenie świadomości uczestników misji w zakresie problematyki płci i większe uczestnictwo kobiet w misjach utrzymywania pokoju;
- przyjęcie dostępnego publicznie, uzgodnionego przez kierownictwo wysokiego szczebla (EUPOL COPPS), „opisu roli misji w zakresie problematyki płci”, podkreślającego zaangażowanie misji we włączanie w główny nurt problematyki płci i równouprawnienia płci.

Sprawozdanie to umożliwiło również określenie dalszych wyzwań, np. w następujących dziedzinach:

- koordynacja na szczeblu lokalnym: w swoich sprawozdaniach tylko 16 delegatur UE wspomina o istnieniu lokalnego mechanizmu koordynacji, który umożliwia omawianie kwestii związanych z kobietami, pokojem i bezpieczeństwem;
- uczestnictwo kobiet w rokowaniach pokojowych: chociaż unijne instytucje i państwa członkowskie UE doniosły o wspieraniu rokowań pokojowych w kilku państwach, nie mogły one w większości przypadków dostarczyć informacji o uczestnictwie kobiet;
- sformułowania dotyczące problematyki płci we wspólnych działaniach Rady dotyczących ustanowienia misji WPBiO: obecnie tylko dwa wspólne działania odnoszą się do problematyki płci;
- szkolenie personelu delegatur UE w zakresie zagadnień dotyczących problematyki płci: odpowiedzi wskazują, że w zakresie problematyki płci są szkolone przeważnie kobiety, co wskazuje, że problematyka ta wciąż jest postrzegana jako „kobieca sprawa”.

Wsparcie UE na rzecz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w Somalii

Obecnie rezolucja RB ONZ nr 1325 nadal pozostaje niezrealizowana w przypadku Somalii. Brak dokładnych celów związanych ze zmianą pozycji kobiet na szczeblu politycznym sugeruje, że wciąż daleko do zwiększenia politycznych praw i aspiracji kobiet somalijskich. Na początek kobietom przyznano kwotę 30% mandatów do Zgromadzenia Konstytucyjnego, które w sumie będzie liczyć 825 uczestników. Wyzwaniem będzie utrzymanie tej kwoty w następnym rozdaniu politycznym oraz włączenie wykonania rezolucji RB ONZ nr 1325 do priorytetów rządu Somalii przy wsparciu społeczności międzynarodowej.

Zatem aby wesprzeć działania Somalii ukierunkowane na wykonanie tej rezolucji, UE poparła ocenę potrzeb w zakresie potencjału w związku z rezolucjami RB ONZ nr 1325, 1820, 1888 i 1889, przeprowadzoną przez ministerstwa somalijskie odpowiedzialne za trzy regiony, jak również określenie wyzwań i możliwości.

Pełen pakiet rezolucji RB ONZ został przetłumaczony na język somalijski i szeroko rozpowszechniony, a do ministerstw odpowiedzialnych za te kwestie i ugrupowań kobiecych skierowano sesje informacyjne i promocyjne. Ponadto w listopadzie 2011 roku do organizacji międzynarodowych, w tym pozarządowych, wysłano zaproszenie do składania wniosków dotyczących problematyki płci na kwotę 3 175 000 EUR, z położeniem nacisku na wykonanie powyższych rezolucji RB ONZ.

W maju, październiku i grudniu 2011 roku odbyło się również kilka posiedzeń nieformalnej grupy zadaniowej UE ds. kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Skupiły się one na przygotowaniu wyżej wymienionego sprawozdania, jak również na przeglądzie dokumentu operacyjnego z 2008 roku dotyczącego wykonania rezolucji RB ONZ nr 1325 i 1820 w kontekście EPBiO (obecnie WPBiO), na kontaktach ze społeczeństwem obywatelskim i na koordynacji wysiłków UE w tej dziedzinie.

Doroczne posiedzenie doradców ds. praw człowieka i problematyki płci oraz punktów kontaktowych w dziedzinie WPBiO odbyło się 20 czerwca 2011 r.; zebrali się na nim eksperci z misji i operacji WPBiO pracujący nad kwestiami związanymi z płcią. Posiedzenie to umożliwiło wymianę najlepszych praktyk między personelem rozmieszczonym w misjach i operacjach, jak również w Brukseli, pracującym nad aspektami związanymi z kobietami, pokojem i bezpieczeństwem. Doradcy ds. problematyki płci przedstawili zalecenia z myślą o szerszym uwzględnieniu struktur na rzecz uwzględniania aspektu płci w misjach i operacjach w ramach WPBiO, o szkoleniu i monitorowaniu w zakresie problematyki płci oraz dalszych działaniach dotyczących sprawozdawczości w zakresie aspektów i wskaźników związanych z odnośnymi rezolucjami RB ONZ w regularnych sprawozdaniach z misji/operacji.

Jeśli chodzi o szkolenia, osiągnięto postępy w opracowywaniu modułu szkoleń w zakresie problematyki płci przeznaczonych dla personelu misji i operacji w ramach WPBiO w następstwie zatwierdzenia w 2010 roku minimalnych standardów dotyczących elementów szkoleń w zakresie problematyki płci w ramach WPBiO.

UE nadal była ściśle zaangażowana w prace organizacji międzynarodowych działających w kwestii kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. W tym kontekście UE wniosła wkład w debatę Rady Bezpieczeństwa ONZ dotyczącą kobiet pokoju i bezpieczeństwa (rezolucja RB ONZ nr 1325) – „Uczestnictwo i rola kobiet w zapobieganiu konfliktom i mediacji”, która to debata odbyła się 28 października 2011 r.

3.8 Propagowanie przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarne.

UE podjęła różne inicjatywy, aby propagować międzynarodowe prawo humanitarne na całym świecie, zgodnie z wytycznymi Rady z 2005 roku w sprawie propagowania przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarne.

Na 31. międzynarodowej konferencji Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy, która odbyła się w listopadzie w Genewie, UE przedłożyła oświadczenie, w którym potwierdziła nieustające znaczenie międzynarodowego prawa humanitarne, jak również zobowiązanie wszystkich stron zaangażowanych w konflikty zbrojne do przestrzegania tego prawa. W oświadczeniu podkreślono, że w latach 2007–2011 UE wykorzystywała wszystkie pozostające do jej dyspozycji środki – takie jak dialogi polityczne z krajami trzecimi, oświadczenia publiczne i współpraca z organami międzynarodowymi – aby propagować przestrzeganie międzynarodowego prawa humanitarne. UE podkreśliła, że przywiązuje priorytetowe znaczenie do zwalczania bezkarności sprawców zbrodni wojennych i zachęca państwa trzecie do wprowadzania prawodawstwa karnego penalizującego naruszenia międzynarodowego prawa humanitarne. UE podkreśliła, że największe obecne wyzwanie polega na tym, by wszystkie strony danego konfliktu, w tym podmioty niepaństwowe, w większym stopniu dostosowały się do istniejących zasad międzynarodowego prawa humanitarne. UE podkreśliła swoje zdecydowanie w tym zakresie, chcąc zagwarantować pociąganie winnych do odpowiedzialności przez dokumentowanie naruszeń międzynarodowego prawa humanitarne i dzięki wykorzystaniu mechanizmów rozliczania sprawców.

UE i jej państwa członkowskie przedstawiły na konferencji siedem zobowiązań, postanawiając: zintensyfikować wysiłki na rzecz zwalczania wymuszonych zaginięć; nadal wspierać Międzynarodowy Trybunał Karny; działać na rzecz dalszego uczestnictwa w głównych instrumentach międzynarodowego prawa humanitarne; wspierać propagowanie i upowszechnianie międzynarodowego prawa humanitarne; propagować poszanowanie podstawowych gwarancji proceduralnych wobec wszystkich osób zatrzymanych w związku z konfliktem zbrojnym; oraz by wspierać instrumenty międzynarodowe mające przewyciężyć zagrożenia humanitarne wywołane przez wybuchowe pozostałości wojenne, amunicję kasetową, improwizowane ładunki wybuchowe i miny przeciwpiechotne.

Państwa członkowskie, wraz z krajowymi stowarzyszeniami Czerwonego Krzyża, zobowiązały się również zaangażować w wymianę informacji w sprawie wynegocjowania rygorystycznego i skutecznego traktatu o handlu bronią. Pełen tekst tych zobowiązań przedstawiono w załączniku do niniejszego sprawozdania.

Również na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych UE podkreśliła swoje zaangażowanie w międzynarodowe prawo humanitarne. W dniu 10 maja, w trakcie debaty Rady Bezpieczeństwa ONZ w sprawie ochrony ludności cywilnej w konfliktach zbrojnych, UE przedstawiła oświadczenie, w którym wyraziła ubolewanie z powodu faktu, że osoby cywilne nadal padają ofiarą nieproporcjonalnych ataków, są rozmyślnie wybierane na cel takich ataków oraz stają się obiektem masowego użycia broni. UE wezwała wszystkie strony konfliktów, by w pełni przestrzegały międzynarodowego zobowiązania prawnego do ochrony ludności cywilnej i podkreśliła potrzebę zagwarantowania dla operacji humanitarnych bezpiecznego i nieograniczonego dostępu do ludności w potrzebie. W oświadczeniu stwierdzono, że nie mogą pozostawać bezkarni sprawcy najpoważniejszych zbrodni międzynarodowych, zwłaszcza zbrodni wojennych, zbrodni przeciwko ludzkości i ludobójstwa; UE wspiera mechanizmy pociągania do odpowiedzialności na szczeblu międzynarodowym i krajowym.

UE wielokrotnie potępiała naruszenia międzynarodowego prawa humanitarne podczas konfliktu w Libii. W dniu 23 lutego wysoka przedstawiciel wydała oświadczenie, w którym potępiła użycie siły przeciwko ludności cywilnej, w wyniku którego śmierć poniosły setki libijskich cywilów; UE wezwała rząd w Libii do przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarne i podkreśliła, że osoby odpowiedzialne za brutalną agresję i przemoc wobec ludności cywilnej zostaną pociągnięte do odpowiedzialności. W dniu 12 kwietnia Rada wezwała w swoich konkluzjach do pełnego przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarne, a w szczególności do ochrony ludności cywilnej. W dniu 29 kwietnia 2011 r. wysoka przedstawiciel wyraziła szczególnie głębokie zaniepokojenie w związku z doniesieniami o użyciu amunicji kasetowej przeciwko ludności cywilnej i wezwała siły zbrojne reżimu, by powstrzymywały się od użycia siły przeciwko ludności. W dniu 18 lipca w konkluzjach Rady potępiono poważne naruszenia praw człowieka i łamanie międzynarodowego prawa humanitarne przez reżim oraz podkreślono, jak istotne są: rozliczanie winnych, sprawiedliwość i konieczność zwalczania bezkarności. W dniu 14 września wysoka przedstawiciel wydała oświadczenie, w którym wyraziła niepokój sytuacją niewalczącej ludności subsaharyjskiej i czarnoskórych Libijczyków.

Wysoka przedstawiciel stwierdziła, że grupy te są szczególnie narażone i muszą być odpowiednio chronione; wszyscy uczestnicy walk, którzy zostali zatrzymani, muszą być traktowani zgodnie z prawem międzynarodowym. W dniu 10 października Rada podkreśliła w konkluzjach, że władze libijskie muszą w pełni przestrzegać wszystkich zobowiązań międzynarodowych oraz praworządności, w szczególności praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego. Rada z aprobatą odniosła się do oświadczenia wydanego przez przewodniczącego Przejściowej Rady Narodowej dotyczącego potrzeby powstrzymywania się od działań odwetowych oraz potrzeby chronienia słabszych grup społecznych i byłych uczestników walk. W dniu 14 listopada Rada przyjęła konkluzje, w których z niepokojem odnotowała naruszenia praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego – w tym ataki odwetowe i doraźne egzekucje – oraz z zadowoleniem przyjęła zaangażowanie władz Libii w zakończenie takich aktów, przeprowadzenie dochodzeń i zagwarantowanie pociągnięcia winnych do odpowiedzialności.

UE wsparła powołanie przez Radę Praw Człowieka ONZ niezależnej komisji śledczej ds. Syrii. 28 listopada wysoka przedstawiciel z zadowoleniem przyjęła opublikowanie sprawozdania komisji i zwróciła uwagę, że w sprawozdaniu tym, nie tylko odnotowano systematyczne łamanie praw człowieka, ale także stwierdzono, iż członkowie syryjskich sił wojskowych popełnili zbrodnie przeciwko ludzkości. Wysoka przedstawiciel potępiła te zbrodnie i wezwała do zwołania specjalnej sesji Rady Bezpieczeństwa ONZ, która odbyła się 2 grudnia. Przez cały czas trwania walk w Syrii UE wielokrotnie wzywała, by umożliwić niesienie pomocy humanitarnej, a 21 września wydała oświadczenie, wyrażając ubolewanie z powodu śmierci ochotnika Czerwonego Półksiężycy, Hakama Draaka al-Siba'i, który zginął po ataku na jego karetkę pogotowia ratunkowego; UE wezwała wszystkie strony do poszanowania pracowników organizacji humanitarnych oraz prawa międzynarodowego regulującego użycie siły oraz zaapelowała o wniesienie oskarżenia przeciw sprawcom ataku.

W oświadczeniu w sprawie obozu Ashraf w Iraku z dnia 9 grudnia wysoka przedstawiciel podkreśliła, że systematyczne rozwiązywanie problemu obozu Ashraf musi w pełni uwzględniać międzynarodowe prawo humanitarne.

W 2011 roku UE kilkakrotnie wyraziła zaniepokojenie w związku z naruszaniem międzynarodowego prawa humanitarnego w Sudanie. W maju wysoka przedstawiciel potępiła użycie siły przeciwko celom cywilnym w Abyei i wezwała wszystkie strony, by podjęły środki konieczne do ochrony cywilów. W swoich konkluzjach z czerwca Rada potępiła przemoc i wysiedlenie ludności cywilnej w Kordofanie Południowym oraz potępiła działania wojskowe podjęte przez sudańskie siły zbrojne w Abyei; Rada przypomniała, że wszystkie strony są zobowiązane do przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego oraz że winni muszą zostać pociągnięci do odpowiedzialności.

W dniu 10 maja wysoka przedstawiciel wydała oświadczenie, w którym z aprobatą odniosła się do opublikowania sprawozdania panelu ekspertów Sekretarza Generalnego ONZ w sprawie Sri Lanki. Wysoka przedstawiciel przyjęła do wiadomości konkluzje panelu o wiarygodnych zarzutach dotyczących poważnych naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego przez wszystkie strony w trakcie trwania konfliktu. UE zachęciła rząd Sri Lanki, by podjął współpracę z Sekretarzem Generalnym w związku ze sprawozdaniem. W oświadczeniu z dnia 16 grudnia wysoka przedstawiciel przyjęła do wiadomości sprawozdanie lankijskiej komisji ds. doświadczenia historycznego i pojednania oraz stwierdziła, że należy przeprowadzić uważną analizę środków proponowanych w sprawozdaniu, w tym kwestii odpowiedzialności winnych.

Jednym z dwóch tematów dorocznego forum UE i organizacji pozarządowych, które odbyło się w dniach 8–9 grudnia, było „Skuteczniejsze wdrażanie wytycznych w sprawie międzynarodowego prawa humanitarnego”. Na forum odbyły się warsztaty w takich kwestiach jak: bezkarność; środki do prowadzenia działań wojennych; ochrona ludności cywilnej; ochrona osób zatrzymanych; oraz umożliwienie niesienia pomocy humanitarnej. Pełne sprawozdanie z forum dostępne jest pod następującym adresem internetowym: <http://www.eidhr.eu>.

UE nasiliła wezwanie do przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego formułowane w kontekście unijnej pomocy humanitarnej w 2011 roku. Kilkakrotnie komisarz Kristalina Georgiewa potępiła naruszenia międzynarodowego prawa humanitarnego i wezwała uczestników walk, by przestrzegali prawa i chronili osoby nie biorące udziału w konflikcie, w szczególności przez zagwarantowanie bezpiecznego dostępu neutralnym organizacjom humanitarnym. W trakcie wizyty na okupowanych terytoriach palestyńskich w dniu 15 maja 2011 r. komisarz Kristalina Georgiewa odnotowała, że przymusowe wysiedlenia, połączone z poważnymi ograniczeniami w dostępie i przemieszczaniu się nałożonymi przez siły okupacyjne, pozbawiły większość ludzi możliwości rozwoju gospodarczego i społecznego. Komisarz podkreśliła, że zasadne prawo ludności izraelskiej do życia w pokoju i bezpieczeństwie nie zdejmuje z Izraela zobowiązania, by jako siła okupacyjna przestrzegać międzynarodowego prawa humanitarnego. W listopadzie 2011 roku komisarz Kristalina Georgiewa podkreśliła, że należy zintensyfikować dialog z niektórymi krajami rozwijającymi się, które postrzegają pomoc humanitarną jako naruszanie ich suwerenności, aby upowszechnić wdrażanie norm i zasad pomocy humanitarnej, w tym poszanowanie międzynarodowego prawa humanitarnego.

W 2011 roku Komisja Europejska (DG ECHO) dostarczyła funduszy na szkolenie 108 pracowników humanitarnych i decydentów w dziedzinie międzynarodowego prawa humanitarnego oraz na opracowanie podręcznika. Komisja wsparła również finansowo projekt realizowany przez Norweską Radę ds. Uchodźców, służący określeniu, w jaki sposób zasady humanitarne są stosowane w praktyce, aby skuteczniej wcielać je w życie, jak również kolejny projekt realizowany przez Szwajcarską Fundację na rzecz Rozminowywania oraz *Geneva Call*, służący przeszkoleniu uzbrojonych podmiotów niepaństwowych w zakresie międzynarodowego prawa humanitarnego i pokrewnych norm humanitarnych. DG ECHO rozpoczęła również ocenę różnych strategii docierania z pomocą humanitarną do potrzebujących w trakcie finansowanych przez UE interwencji humanitarnych, aby skuteczniej zachęcić do poszanowania międzynarodowego prawa humanitarnego i przestrzeni humanitarnej.

UE obawiała się, że przeszkodą w dostarczaniu pomocy humanitarnej może być prawodawstwo antyterrorystyczne o zasięgu ponadterytorialnym, zawierające przypisy kryminalizujące wsparcie materialne dla organizacji umieszczonych w wykazie, bez względu na charakter humanitarny takich działań lub brak jakiejkolwiek intencji wspierania aktów terrorystycznych. W związku z orzeczeniem Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych w sprawie Holder przeciwko Humanitarian Law Project, które potwierdziło zgodność z konstytucją przepisów prawa USA zakazujących szkolenia w zakresie międzynarodowego prawa humanitarnego określonych podmiotów wymienionych w wykazie, Komisja omawiała tę kwestię z władzami Stanów Zjednoczonych na różnych szczeblach.

Inne kwestie tematyczne

3.9 Międzynarodowy Trybunał Karny a zwalczanie bezkarności

UE tradycyjnie zdecydowanie wspiera zwalczanie bezkarności w przypadku najpoważniejszych przestępstw budzących niepokój całej społeczności międzynarodowej. Nigdzie nie powinno być bezpiecznego schronienia dla osób, które popełniły zbrodnię ludobójstwa, zbrodnię przeciwko ludzkości i zbrodnię wojenne. W tym celu UE i jej państwa członkowskie nadal udzielały silnego wsparcia – zarówno politycznego i dyplomatycznego, jak i logistycznego i finansowego – na rzecz sprawnego funkcjonowania Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK) i innych trybunałów karnych, np. międzynarodowych trybunałów *ad hoc* dla byłej Jugosławii i Rwandy, Nadzwyczajnego Trybunału dla Sierra Leone, Nadzwyczajnych Izb Sądów w Trybunale Konstytucyjnym Kambodży (ECCC) i Specjalnego Trybunału dla Libanu. Wejście w życie traktatu lizbońskiego przyczyniło się do bardziej konsekwentnych działań w tym zakresie. Społeczność organizacji pozarządowych pozostaje cennym sojusznikiem w tych wysiłkach.

Zgodnie ze zobowiązaniami podjętymi na konferencji przeglądowej w Kampali (31 maja – 11 czerwca 2010 r.), UE zaktualizowała swoje wspólne stanowisko 2003/444/WPZiB decyzją Rady 2011/168/WPZiB przyjętą 21 marca 2011 r., która uchyliła i zastąpiła to wspólne stanowisko. Nowa decyzja Rady ma na celu uzyskanie powszechnego poparcia dla Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego przez propagowanie przystąpienia do tego statutu jak największej liczby państw, aby przyczynić się do zachowania integralności statutu rzymskiego, wesprzeć niezależność Trybunału oraz jego skuteczne i wydajne funkcjonowanie, wesprzeć współpracę z Trybunałem i wdrażanie zasady komplementarności.

Zgodnie z decyzją Rady, zmieniony plan działania został przyjęty 12 lipca 2011 r. Składa się z pięciu sekcji:

- i) koordynacja działań Unii w celu realizacji celów decyzji;
- ii) powszechność i integralność statutu rzymskiego;
- iii) niezależność Trybunału oraz jego skuteczne i wydajne funkcjonowanie;
- iv) współpraca z Trybunałem; oraz
- v) realizacja zasady komplementarności.

Kwestie związane z MTK nadal figurowały w porządkach obrad głównych spotkań na szczycie i dialogów politycznych prowadzonych z krajami spoza UE przez cały okres sprawozdawczy. Za pośrednictwem oświadczeń UE nawoływała do ukrócenia bezkarności sprawców najstraszniejszych zbrodni popełnionych na całym świecie i wzywała wszystkie państwa do wydawania osób, wobec których wystosowano nakaz aresztowania, tak aby wymiar sprawiedliwości mógł podjąć odpowiednie działania. Przedmiotem szczególnej uwagi było nieprzestrzeganie przez niektóre państwa strony zobowiązań dotyczących współpracy, w szczególności zobowiązań dotyczących aresztowania i przekazywania osób, wobec których wydano nakaz aresztowania.

Skuteczny system międzynarodowego wymiaru sprawiedliwości jest oparty na jak najpowszechniejszym przystąpieniu państw stron do statutu rzymskiego. Grenada, Tunezja, jak również Filipiny, Malediwy, Republika Zielonego Przylądka i Vanuatu przystąpiły do kręgu państw stron statutu rzymskiego z różnych kontynentów, co zwiększyło ich liczbę do 120. UE w dalszym ciągu była zaangażowana w propagowanie uniwersalnego charakteru statutu w ramach swego zdecydowanego zaangażowania w działanie Trybunału, co wyraża za pomocą dyplomatycznych *démarche*, osobistego zaangażowania wysokiej przedstawiciel, włączania klauzul do unijnych umów z krajami spoza UE, wsparcia dla Trybunału i społeczeństwa obywatelskiego. UE nadal koordynowała działania z takimi państwami spoza UE, jak: Kanada, Japonia, Australia, Brazylia i Republika Południowej Afryki. Partnerstwo to pozwoliło UE zwiększyć wydajność i uzyskać efekty synergii w skutecznym propagowaniu działalności Trybunału.

W 2011 roku UE przeprowadziła w następujących krajach i organizacjach regionalnych działania służące wspieraniu uniwersalnego charakteru statutu rzymskiego i jego wdrażaniu: ASEAN, Armenia, Bahamy, Chiny, Demokratyczna Republika Konga (Brazzaville), Egipt, Gwatemala, Jamajka, Kambodża, Kamerun, Katar, Kazachstan, Kirgistan, Kuwejt, Maroko, Mongolia, Nepal, Salwador, Tajlandia, Togo, Turcja, Ukraina oraz Wietnam.

Jak dotąd, zmieniona umowa z Kotonu z 2005 roku, mająca zastosowanie do 76 krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku oraz UE, jest jedynym wiążącym instrumentem prawnym zawierającym klauzulę dotyczącą MTK. Dotychczas klauzula dotycząca MTK została uzgodniona w umowach o partnerstwie i współpracy (UPiW), umowach o handlu, rozwoju i współpracy (TDCA) oraz układach o stowarzyszeniu z Indonezją, Koreą, Republiką Południowej Afryki, Irakiem, Mongolią, Filipinami, Wietnamem, Singapurem i Ameryką Centralną. Klauzule dotyczące MTK są obecnie przedmiotem negocjacji w sprawie UPiW i układów o stowarzyszeniu z Australią, Tajlandią, Malezją, Chinami, Rosją, Ukrainą, Republiką Mołdawii, Armenią, Azerbejdżanem i Gruzją.

Europejska sieć punktów kontaktowych dotyczących osób odpowiedzialnych za ludobójstwo, zbrodnie przeciw ludzkości oraz zbrodnie wojenne jest siecią krajowych prokuratorów specjalizujących się w tych przestępstwach. W 2011 roku odbyło się jej 10. i 11. spotkanie, kolejno w kwietniu i listopadzie. Spotkania te koncentrowały się m.in. na współpracy między państwami oraz między państwami a międzynarodowymi trybunałami, stosowaniu jurysdykcji eksterytorialnej przez państwa członkowskie i na ochronie świadków.

UE utrzymała również swoją pomoc służącą przywróceniu i wzmocnieniu praworządności na poziomie krajowym i wspierała kluczowe organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające na rzecz sprawnego funkcjonowania MTK; działania te prowadziła w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). Światowa Koalicja na rzecz Międzynarodowego Trybunału Karnego (CICC), Parlamentarzyści na rzecz Działań Globalnych, Prawnicy bez Granic, jak również kenijska sekcja Międzynarodowej Komisji Prawników oraz wiele innych podmiotów ściśle współdziałało z UE. Ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju oraz Instrumentu na rzecz Stabilności finansowano projekty dotyczące sądownictwa karnego i sprawiedliwości okresu przejściowego w Afryce, Azji i Oceanii.

MTK: studium przypadku w sprawie Kenii

W 2007 roku w wyniku spornych wyborów w Kenii doszło do użycia przemocy, ponad tysiąc osób zginęło, kilkaset ludzi padło ofiarą ataków seksualnych, a tysiące straciło dach nad głową.

Dochodzenie prowadzone przez Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK) doprowadziło do potwierdzenia zarzutów wobec czterech z sześciu osób wskazanych przez prokuratora jako podejrzane o ponoszenie największej odpowiedzialności za akty przemocy.

Od rozpoczęcia wysłuchań MTK w kwietniu 2011 roku, UE konsekwentnie twierdziła, że sprawiedliwość, pojednanie i odpowiedzialność mają kluczowe znaczenie dla trwałej stabilności w Kenii i że postępowanie MTK stanowi istotny wkład w osiągnięciu tego celu. W tym kontekście wysoka przedstawiciel publicznie podkreśliła, jak ważne jest by wskazane osoby nadal w pełni współpracowały z MTK, jak również by rząd Kenii przestrzegał swoich zobowiązań jako państwa strona Rzymskiego Statutu MTK.

Spółeczeństwo obywatelskie w Kenii odegrało kluczową rolę w postawieniu przed sądem osób zamieszanych w akty przemocy popełnione po wyborach. Przy wsparciu EIDHR kenijska sekcja Międzynarodowej Komisji Prawników (ICJ Kenya) – organizacja pozarządowa, która od ponad 50 lat działa w Kenii i całej Afryce na rzecz propagowania praw człowieka, praworządności i demokracji – wspierała ten proces przy wykorzystaniu fachowej wiedzy prawniczej i najlepszych praktyk międzynarodowych.

ICJ Kenya jasno stwierdza, że prowadzony przez MTK proces ma charakter sądowy, a nie polityczny. Propagowanie szerszego zrozumienia międzynarodowego sądownictwa karnego również oznacza, że ICJ Kenya zdecydowanie nawołuje do konsekwentnej realizacji decyzji MTK, również tych, które nie odnoszą się bezpośrednio do Kenii. Co najistotniejsze, Wysoki Sąd Kenii wydał – na wniosek ICJ Kenya – tymczasowy krajowy nakaz aresztowania prezydenta Sudanu Omara Al-Bashira (wobec którego MTK wydała dwa nakazy aresztowania w związku z zarzutami ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni wojennych popełnionych w Darfurze), w przypadku gdyby kiedykolwiek ponownie znalazła się on w Kenii.

3.10 Prawa człowieka a terroryzm

UE przywiązuje dużą wagę do zagwarantowania pełnej i skutecznej ochrony praw człowieka i podstawowych wolności w Europie i na całym świecie w kontekście walki z terroryzmem. Skuteczne środki zwalczania terroryzmu oraz ochrona praw człowieka nie stoją w sprzeczności, lecz są celami, które się wzajemnie uzupełniają i wzmacniają. Strategiczne zobowiązanie UE, określone w jej strategii zwalczania terroryzmu, jest w tym względzie bardzo wyraźne: „(należy) zwalczać terroryzm na świecie przy równoczesnym poszanowaniu praw człowieka, jak również podwyższać poziom bezpieczeństwa w Europie, co pozwoli jej obywatelom na życie w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości”.

W oświadczeniach na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych UE wielokrotnie potwierdzała, jak duże znaczenie ma zapewnienie poszanowania praw człowieka w walce z terroryzmem.

W oświadczeniu UE na sympozjum wysokiego szczebla ONZ w sprawie współpracy międzynarodowej na rzecz przeciwdziałania terroryzmowi 20 września 2011 r. wysoka przedstawiciel podkreśliła, że bezpieczeństwo jest zawsze ściśle powiązane z demokracją i funkcjonującymi instytucjami.

UE nadal prowadziła szczegółowy dialog z doradcą prawnym amerykańskiego Departamentu Stanu dotyczący prawa międzynarodowego i zwalczania terroryzmu. UE ponowiła wezwanie do zamknięcia ośrodka zatrzymań w Guantánamo Bay ze względu na to, że uważa przedłużone osadzenie zatrzymanych w Guantánamo bez procesu za niedopuszczalne wedle prawa międzynarodowego. W trakcie pilnej debaty na forum Parlamentu Europejskiego 9 czerwca 2011 r. wysoka przedstawiciel zauważyła, że UE jest zaniepokojona tym, że jakiegokolwiek osobie zatrzymanej w Guantánamo może grozić kara śmierci. Wysoka przedstawiciel stwierdziła, że UE uważnie monitoruje postępowanie przeciwko Muhammedowi al-Nashiri oraz pięciu innym osobom oskarżonym o współudział w atakach terrorystycznych z 11 września 2001 r. oraz będzie regularnie wyrażać wobec władz USA obawy w związku z karą śmierci i sprawiedliwością procesów.

UE wsparła finansowo projekt Organizacji Narodów Zjednoczonych polegający na opracowaniu regionalnego planu działania w Azji Środkowej na rzecz realizacji oenzetowskiej globalnej strategii zwalczania terroryzmu, w której istotną rolę odgrywało poszanowanie praw człowieka. UE zapewniła również wsparcie techniczne kilku krajom na świecie, aby zwiększyć potencjał ich policji i systemów wymiaru sprawiedliwości w prowadzeniu dochodzeń w sprawach przestępstw terrorystycznych i ścigania sprawców takich przestępstw zgodnie z zasadami praworządności i prawami człowieka. W maju 2011 roku we wspólnym komunikacie Komisji Europejskiej i wysokiej przedstawiciel zatytułowanym „Nowa koncepcja działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie” odnotowano znaczenie współpracy z krajami partnerskimi objętymi europejską polityką sąsiedztwa w zakresie walki z terroryzmem i podkreślono, że UE pragnie rozmieścić misję w zakresie praworządności, aby wesprzeć wysiłki krajów partnerskich ukierunkowane na reformę sektorów wymiaru sprawiedliwości i bezpieczeństwa.

UE uczestniczyła w rozpoczęciu działalności globalnego forum zwalczania terroryzmu (GCTF) we wrześniu 2011 roku. Przy tej okazji GCTF przyjęło „Deklarację kairską w sprawie walki z terroryzmem i praworządności: skuteczne praktyki antyterrorystyczne w sektorze sądownictwa karnego”.

3.11 Wolność słowa, w tym „nowe media”

Wolność słowa, zapisana w europejskiej konwencji praw człowieka, pociąga za sobą prawo każdej osoby do wyrażania opinii oraz prawo do otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i ponad granicami. UE jest zaangażowana w walkę o poszanowanie wolności słowa oraz w zagwarantowanie, że przestrzegany jest pluralizm mediów.

W swoim oświadczeniu wydanym z okazji Światowego Dnia Wolności Prasy 3 maja 2011 r. wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wezwała wszystkie państwa, by aktywnie propagowały wolność poglądów i wolność słowa, jak również pluralizm i niezależność mediów.

UE uważa, że cenzura i prześladowanie dziennikarzy są niedopuszczalne i zdecydowanie wyraża swoje obawy z powodu ataków, aresztowań i ograniczeń w pracy dziennikarzy. Na przykład 4 maja 2011 r. wysoka przedstawiciel publicznie oświadczyła, że jest głęboko zaniepokojona aresztowaniem Andrzeja Poczobuta, korespondenta Gazety Wyborczej na Białorusi, a 27 grudnia 2011 r. wyraziła głębokie zaniepokojenie UE z powodu osądzenia i skazania dziennikarzy szwedzkich, Martina Schibbye'ego i Johana Perssona, na mocy etiopskiej Proklamacji przeciw terroryzmowi.

W innych przypadkach, kiedy UE prowadziła dialog dotyczący praw człowieka z krajami trzecimi, np. z Chinami czy Wietnamem, podnosiła ona w kontaktach dwustronnych kwestię wolności informacji i mediów oraz wyrażała zaniepokojenie nękaniami i prześladowaniami niezależnych blogerów, dziennikarzy i innych osób wyrażających swoje poglądy polityczne.

W 2011 roku UE nadal gotowa była współpracować z krajami o podobnych poglądach na rzecz propagowania wolności słowa i dostępu do informacji, w tym za pośrednictwem internetu, oraz analizować możliwości budowy konsensusu w zakresie polityk internetowych. Grupa G-8 potwierdziła to w oświadczeniu z Deauville w sprawie odnowionych zobowiązań na rzecz wolności i demokracji oraz w oświadczeniu z Deauville w sprawie arabskiej wiosny. Kilka krajów i organizacji pracuje obecnie nad odnośnymi inicjatywami wspierającymi wolność słowa w internecie.

UE w pełni podziela pogląd, że internet jest istotną drogą propagowania wolności słowa. W następstwie wspólnego komunikatu zatytułowanego „Partnerstwo na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu z południowym regionem Morza Śródziemnego” Komisja zobowiązała się opracować narzędzia umożliwiające UE, w odpowiednich przypadkach, wspomaganie organizacji społeczeństwa obywatelskiego lub poszczególnych obywateli w omijaniu arbitralnych zakłóceń w dostępie do technologii łączności, w tym do internetu. UE zainaugurowała ostatnio strategię zatytułowaną „Nie odłączać”, stworzoną by podtrzymać zobowiązanie UE do zagwarantowania, że internet i inne technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT) mogą nadal być siłą napędową wolności politycznej, rozwoju demokratycznego i wzrostu gospodarczego. Celem jest ciągle wspieranie użytkowników internetu, blogerów i cyberaktywistów żyjących w reżimach autorytarnych.

UE zdecydowanie sprzeciwia się wszelkim nieuzasadnionym ograniczeniom w dostępie do internetu i innych nowych mediów i wielokrotnie to oświadczała, na przykład w konkluzjach Rady do Spraw Zagranicznych w sprawie Egiptu w styczniu 2011 roku; zwróciła się w nich do egipskich władz z apelem o niezwłoczne przywrócenie wszystkich sieci łączności i zagwarantowanie niezakłóconego dostępu do wszystkich środków przekazu, w tym internetu.

W 2011 roku UE zastosowała również środki ograniczające w walce o wolność słowa. Podczas niedawnej analizy ogólnego systemu preferencji taryfowych (GSP+) w odniesieniu do Sri Lanki, jednym z powodów, które doprowadziły Komisję do zaproponowania, że należy wycofać GSP+, były ostre ataki słowne rządu na dziennikarzy połączone z brakiem skutecznych działań, by chronić dziennikarzy przed przemocą fizyczną. W trakcie dalszych negocjacji z rządem Sri Lanki dotyczących GSP+ Komisja wezwała ten rząd, by uwolnił uwięzionego dziennikarza J.S. Tissainayagama, jak również podjął kroki, zmierzające do zagwarantowania, że dziennikarze mogą wykonywać obowiązki zawodowe bez bycia narażonym na prześladowania.

UE zapewnia również – w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka – wsparcie finansowe na rzecz zwiększenia wolności mediów; adresatami tego wsparcia jest duża liczba międzynarodowych i lokalnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, podejmujących działania propagujące wolność mediów oraz walczących z łamaniem praw dziennikarzy (co najmniej 30 bieżących projektów w roku 2011). Projekty wspierane przez UE miały na celu zwiększenie potencjału zawodowego dziennikarzy; zaspokajanie pilnych potrzeb w zakresie ochrony; propagowanie wolności słowa w prawie i w praktyce; zmianę prawodawstwa krajowego w sprawie środków masowego przekazu zgodnie ze standardami międzynarodowymi oraz monitorowanie przypadków łamania praw dziennikarzy.

3.12 Wolność zrzeszania się i zgromadzeń

Zgodnie z postanowieniami Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, każdy ma prawo do pokojowego zgromadzania się i do zrzeszania się na wszystkich szczeblach.

UE zdecydowanie sprzeciwia się wszelkim nieuzasadnionym ograniczeniom wolności pokojowego zgromadzania się. Na przykład w styczniu 2011 roku wysoka przedstawiciel wyraziła głębokie zaniepokojenie doniesieniami z Egiptu o brutalnych atakach uzbrojonych bojówkarzy na pokojowych demonstrantów i wezwała władze egipskie, aby natychmiastowo podjęły środki konieczne do zagwarantowania, że organy ścigania będą chronić demonstrantów i ich prawo do wolnego zgromadzania się.

Ponadto wysoka przedstawiciel publicznie potępiła w oświadczeniu z 17 lutego 2011 r. przemoc wobec pokojowych demonstrantów w Bahrajnie i wezwała władze tego państwa do pełnego poszanowania i ochrony praw podstawowych jego obywateli, w tym prawa do pokojowego zgromadzania się.

Wolność zrzeszania się jest gwarantowana przez Powszechną Deklarację Praw Człowieka oraz przez Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych. Silne społeczeństwo obywatelskie ma decydujące znaczenie dla działań na rzecz poszanowania praw człowieka, jak również dla postępów demokracji. Społeczeństwo obywatelskie odegrało kluczową rolę w doprowadzeniu do zmian wynikłych z arabskiej wiosny. UE jest głęboko zaniepokojona wydarzeniami w 2011 roku związanymi z sytuacją społeczeństwa obywatelskiego w kilku krajach; obecność organizacji pozarządowych umacnia demokrację, w szczególności w społeczeństwach doświadczających przemian demokratycznych. UE nadal wspierała prawa społeczeństwa obywatelskiego i wezwała rządy krajów trzecich, by społeczeństwo to chroniły i z nimi współpracowały. Na przykład 30 grudnia 2011 r. wysoka przedstawiciel wezwała władze egipskie, by umożliwiły organizacjom społeczeństwa obywatelskiego kontynuowanie prac wspierających przemiany w Egipcie.

W innych przypadkach UE prowadziła dialog polityczny i dialog dotyczący praw człowieka z krajami trzecimi, takimi jak Algieria, kiedy to UE podniosła kwestię wolności zrzeszania się na forum dwustronnym i podkreśliła potrzebę przyjmowania prawodawstwa zgodnego ze standardami międzynarodowymi.

W 2011 roku UE nadal współpracowała z organizacjami międzynarodowymi w propagowaniu wolności pokojowego zrzeszania się i zgromadzeń. UE podkreśliła, że Rada Praw Człowieka ONZ powinna nadal koncentrować się na wolności zrzeszania się i zgromadzeń oraz udzielać konkretnego wsparcia działaczom na rzecz praw człowieka i organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, które odgrywają kluczową rolę w umacnianiu demokracji.

UE z zadowoleniem przyjęła fakt, że 1 maja 2011 r. Maina Kiai (Kenia) został mianowany specjalnym sprawozdawcą ONZ ds. prawa do pokojowego zrzeszania się i zgromadzeń.

UE wykorzystuje również dyplomację publiczną do propagowania prawa do wolności pokojowego zrzeszania się i zgromadzeń, np. zorganizowała kilka seminariów i warsztatów dla młodzieży z różnych regionów Rosji, poświęcone międzynarodowym i rosyjskim standardom prawnym dotyczącym prawa do wolności zgromadzeń.

W 2011 roku UE zapewniła wsparcie finansowe kilku międzynarodowym i lokalnym organizacjom społeczeństwa obywatelskiego w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, aby umocnić wolność pokojowego zrzeszania się i zgromadzeń. Projekty wspierane przez UE miały na celu opracowanie systemów monitorowania na potrzeby wolności zrzeszania się, propagowanie standardów prawnych dotyczących wolności zgromadzeń, zwiększanie świadomości publicznej co do prawa do zrzeszania się oraz tworzenie sieci kontaktów w celu skuteczniejszego propagowania i ochrony powyższych praw.

3.13 Wolność myśli, sumienia i religii lub przekonań

Podczas gdy w roku 2011 nastąpił wzrost liczby aktów nietolerancji i dyskryminacji religijnej, czego uosobieniem była przemoc i ataki terrorystyczne w różnych krajach na całym świecie, UE nadal była zaangażowana w propagowanie i ochronę wolności myśli, sumienia i religii lub przekonań. Wolność ta chroni prawo do teistycznych, nieiteistycznych i ateistycznych przekonań, jak również prawo do niewyznawania żadnej religii. Obejmuje ona również prawo do przyjęcia, zmiany lub porzucenia religii lub przekonań z własnej woli.

UE uważa, że obrona takich powszechnych wartości jest niezbędna do rozwoju wolnych społeczeństw.

Dyskryminacja ze względu na religię lub przekonania jest od dawna powodem do zaniepokojenia we wszystkich regionach świata, a w wielu krajach osoby należące do konkretnych społeczności religijnych nadal obierane są za cel ataków. Ponadto przepisy prawne dotyczące zniesławiania religii często są wykorzystywane do znęcania się nad mniejszościami religijnymi i do ograniczania wolności wyrażania opinii, jak również wolności słowa i wolności religii lub przekonań, które są ze swej natury powiązane. Wolność słowa często odgrywa istotną rolę w zwalczaniu nietolerancji.

Zgodnie z poprzednimi konkluzjami z 16 listopada 2009 r. Rada do Spraw Ogólnych przyjęła konkluzje 21 lutego 2011 r., potwierdzając silne zaangażowanie UE w propagowanie wolności myśli, sumienia i religii lub przekonań, jak również przypomniawszy, że wolność tę należy chronić wszędzie i dla wszystkich. Podkreślono fakt, że podstawowym obowiązkiem każdego państwa jest ochrona własnych obywateli, w tym osób należących do mniejszości religijnych, a także wszystkich ludzi mieszkających w obrębie jego jurysdykcji oraz dbanie o ich prawa. Wszystkie osoby należące do mniejszości religijnych powinny mieć możliwość swobodnego praktykowania swojej religii i uprawiania kultu – indywidualnie lub wspólnie z innymi – bez narażania się na nietolerancję i ataki.

Następnie UE przypominała wszystkim delegaturom UE, że wraz z misjami dyplomatycznymi państw członkowskich mają do odegrania kluczową rolę w wywieraniu konkretnego, pozytywnego wpływu jeśli chodzi o poszanowanie wolności myśli, sumienia i religii lub przekonań w krajach trzecich, w których naruszane jest to podstawowe prawo człowieka. Delegatury UE zostały zatem oficjalnie poproszone, by prowadzić działania uświadamiające wśród dyplomatów UE; by systematycznie angażować się z władzami krajów partnerskich w ochronę wolności myśli, sumienia i religii lub przekonań, w szczególności tam, gdzie postrzegane jest to jako poważna kwestia; by rozwijać kontakty z lokalnymi obrońcami praw człowieka działającymi na rzecz przestrzegania tych praw. Przez cały rok delegatury były również zaangażowane w ścisłe monitorowanie ograniczeń wolności myśli, sumienia i religii lub przekonań w ich odnośnych krajach przyjmujących. Ich oceny sytuacji lokalnej, wystawione w ponad 100 krajach, zostaną wykorzystane w roku 2012 przez wysoką przedstawiciel / wiceprzewodniczącą Komisji w sprawozdaniu, które zostanie przedstawione Radzie, dotyczącym środków podjętych zakresie wolności myśli, sumienia i religii lub przekonań oraz konkretnych propozycji dalszego wzmocnienia działań UE w tej dziedzinie.

W 2011 roku UE w większym stopniu korzystała z istniejących narzędzi na szczeblu dwustronnym i wielostronnym, aby skuteczniej propagować i chronić wolność religii lub przekonań. Doraźna grupa zadaniowa ds. wolności myśli, sumienia i religii lub przekonań w ramach COHOM wspierała realizację intensywniejszych działań UE i pomagała w opracowaniu wskazówek skierowanych do unijnych dyplomatów. Temat ten był jednym z elementów szkoleń w zakresie praw człowieka przeznaczonych dla personelu UE, w tym również specjalnego kursu na temat wolności wypowiedzi i wolności religii lub wyznania, który odbył się w listopadzie 2011 roku.

W stosunkach z krajami spoza UE kwestia wolności myśli, sumienia i religii była systematycznie poruszana z wieloma interlokutorami na różnych szczeblach dialogu politycznego, w tym w ramach dialogów i konsultacji dotyczących praw człowieka; tak było np. w przypadku Algierii, Chin, Egiptu, Indii, Indonezji, Pakistanu, Turcji, Wietnamu, USA oraz Unii Afrykańskiej.

UE podkreślała kluczową wagę tego powszechnego prawa człowieka w kontaktach dwustronnych z różnymi krajami; badała również możliwości dalszej współpracy, także na forach wielostronnych. W ramach takich dialogów UE dawała wyraz swoim obawom dotyczącym wykonywania tego prawa i sytuacji mniejszości religijnych. Ilekroć dochodziło do poważnych przypadków pogwałcenia praw lub pojawiały się obawy dotyczące wolności religijnej i powiązanych z nią nietolerancji i dyskryminacji, UE wyrażała swoje poglądy kanałami dyplomatycznymi, w drodze publicznych oświadczeń i konkluzji Rady, jak było np. w przypadku Egiptu, Nigerii, Iranu, Iraku i Pakistanu. Cały czas opowiadała się za pełnym poszanowaniem wolności myśli i sumienia zgodnie z międzynarodowymi standardami. Ponadto obecny proces opracowywania krajowych strategii w zakresie praw człowieka umożliwi ukierunkowanie działań i uwagi UE na kraje, w których wolność myśli, sumienia i religii lub przekonań traktowana jest priorytetowo.

UE prowadziła również działania na szczeblu wielostronnym, w szczególności w Radzie Praw Człowieka w Genewie i w Zgromadzeniu Ogólnym Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku. Priorytetowe znaczenie nadano umocnieniu konsensusu co do potrzeby zwalczania nietolerancji religijnej, przeciwstawiając się traktowaniu ochrony religii przed zniesławieniem jako standardu w zakresie praw człowieka. Taki pogląd, mający na celu chronienie samej religii, a nie osób dyskryminowanych ze względu na religię lub przekonania, wpływa ujemnie na inne podstawowe prawa człowieka, takie jak wolność słowa oraz w rzeczy samej – prawo do wolności religii lub przekonań. Na 16. posiedzeniu Rady Praw Człowieka w marcu 2011 roku dokonano istotnego przełomu wraz z przyjęciem w drodze konsensusu rezolucji 16/18: po raz pierwszy Organizacja Współpracy Islamskiej (OWI) nie zawarła koncepcji zniesławienia religii w swojej rezolucji, obecnie zatytułowanej „Zwalczanie nietolerancji, negatywnych stereotypów, napiętnowania oraz dyskryminacji, podżegania do przemocy i przemocy względem osób na podstawie religii lub przekonań”. Kluczowe znaczenie w osiągnięciu tego wyniku miały wysiłki podejmowane przez Pakistan i Stany Zjednoczone Ameryki, przy aktywnym wsparciu UE. Tradycyjna rezolucja UE w sprawie wolności religii lub przekonań również została przyjęta bez głosowania (rezolucja 16/13).

Wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca Komisji Catherine Ashton oraz kilku ministrów spraw zagranicznych z państw członkowskich UE wzięli udział w posiedzeniu w Stambule (rozpoczynającym tzw. „proces ze Stambułu”) zwołanym w czerwcu 2011 roku przez Organizację Współpracy Islamskiej i USA, aby zwalczać nietolerancję religijną; posiedzenie to miało ugruntować osiągnięcia z Genewy w związku z najbliższą 66. sesją Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. W oświadczeniu współprzewodniczących z Organizacji Współpracy Islamskiej i USA wezwano do wykonania rezolucji 16/18, odnosząc się również do innych – przyjętych w drodze konsensusu – rezolucji w sprawie wolności myśli, sumienia i religii lub przekonań.

Na 66. posiedzeniu ZO ONZ UE dążyła do ugruntowania osiągnięć z poprzednich lat dotyczących jej własnej rezolucji w sprawie eliminacji wszelkich form nietolerancji i dyskryminacji ze względu na religię lub przekonania, równocześnie dopilnowując, by potwierdzone zostało podejście oparte na konsensusie, przyjęte przez Organizację Współpracy Islamskiej w Genewie. Cele te zostały osiągnięte wraz z przyjęciem bez głosowania 19 grudnia 2011 r. rezolucji 66/168, której wnioskodawcą była UE oraz rezolucji 66/197, której wnioskodawcą była Organizacja Współpracy Islamskiej w sprawie zwalczania nietolerancji, negatywnych stereotypów, napiętnowania oraz dyskryminacji, podżegania do przemocy i przemocy względem osób motywowanej religią lub przekonaniami.

3.14 Lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe i interseksualne

W 2011 roku na całym świecie tożsamość płciowa i orientacja seksualna nadal były niegodziwie wykorzystywane jako pretekst do poważnych naruszeń praw człowieka. Lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe i interseksualne (LGBTI) są w dalszym ciągu prześladowane, dyskryminowane i rażąco źle traktowane, często przy użyciu wyjątkowo brutalnych form przemocy. W około 80 krajach nadal penalizowane były stosunki seksualne między osobami dorosłymi tej samej płci wyrażającymi na nie zgodę, a w siedmiu orzeczono za nie nawet karę śmierci.

UE jest mocno zaangażowana na rzecz uprawnienia wszystkich osób do korzystania z pełnego zakresu praw człowieka bez dyskryminacji. Aby podkreślić to zaangażowanie i dostarczyć personelowi UE zestaw praktycznych narzędzi do propagowania i ochrony praw człowieka każdej osoby, niezależnie od orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej, w czerwcu 2010 roku UE przyjęła „Zestaw narzędzi służących promowaniu i ochronie wszystkich praw człowieka przysługujących lesbijkom, gejom, biseksualistom i osobom transgenderowym (LGBT)”.

17 maja 2011 r. z okazji Międzynarodowego Dnia Walki z Homofobią, wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wydała oświadczenie w imieniu UE, potwierdzając „zdecydowane zaangażowanie Unii Europejskiej – i (swoje) własne – na rzecz umożliwienia wszystkim ludziom korzystania w sposób wolny od dyskryminacji z pełnego zakresu praw człowieka”.

W 2011 roku UE nadal była aktywnie zaangażowana w wysiłki wielostronne, w szczególności podejmowane w ramach ONZ, zmierzające do walki z dyskryminacją, w tym ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową. UE z zadowoleniem przyjęła wspólne oświadczenie zatytułowane „Zakończyć akty przemocy i powiązane naruszenia praw człowieka ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową” wydane w imieniu 85 krajów ze wszystkich kontynentów podczas posiedzenia Rady Praw Człowieka ONZ 22 marca 2011 r. Piętnaście państw członkowskich UE było członkami grupy redagującej to oświadczenie, a wszystkie państwa członkowskie UE udzieliły pełnego poparcia tej inicjatywie.

UE z wielkim zadowoleniem przyjęła również przełomową rezolucję w sprawie praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej (przedłożoną przez Republikę Południowej Afryki), która została przyjęta 23 głosami „za” na posiedzeniu Rady Praw Człowieka ONZ 17 czerwca 2011 r. Państwa członkowskie Unii Europejskiej będące członkami Rady Praw Człowieka głosowały za rezolucją, a sposób głosowania został uzgodniony przez Unię Europejską jako całość.

Na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku UE z aprobatą odniosła się do działalności Biura Wysokiego Komisarza Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka w kwestiach LGBR oraz – jako członek międzyregionalnej podstawowej grupy ds. LGBT – przyczyniła się do zwiększenia świadomości i wsparcia dla tej kwestii. UE aktywnie uczestniczyła w zorganizowaniu konferencji towarzyszącej na forum ONZ w Nowym Jorku 8 grudnia 2011 r. zatytułowanej „Stop zastraszaniu, koniec przemocy i dyskryminacji warunkowanych orientacją seksualną i tożsamością płciową”.

Na szczeblu regionalnym UE nadal wspierała działania Rady Europy w zakresie praw człowieka osób LGBT, w szczególności za pośrednictwem zalecenia Rady Europy w sprawie środków służących zwalczaniu dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową, przyjętego 31 marca 2010 r.

Na szczeblu dwustronnym UE nadal wykorzystywała dialog dotyczący praw człowieka z krajami trzecimi, by propagować niedyskryminowanie osób LGBTI; posłużono się też kilkoma oświadczeniami publicznymi i *démarche*, aby przedstawić stanowisko UE w tej kwestii, w tym sprzeciw wobec działań homofobicznych i poparcie depenalizacji stosunków homoseksualnych.

UE – za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka – nadal wspierała kilka organizacji broniących praw osób LGBTI lub chroniących obrońców praw człowieka w odniesieniu do osób LGBTI, wzmacniając ich pozycję, aby mogli oni walczyć z homofobicznym prawem i dyskryminacją osób LGBTI, zwiększać szeroką świadomość społeczną co do dyskryminacji i przemocy, których doświadczają mniejszości seksualne, zwalczać tę przemoc i świadczyć pomoc nadzwyczajną (od pomocy psychospołecznej i lekarskiej, po mediacje i pomoc w reintegracji) najbardziej narażonym na zagrożenia osobom LGBTI potrzebującym takiego wsparcia.

17 czerwca 2011 r. na forum Rady Praw Człowieka ONZ przyjęto przedstawioną przez Republikę Południowej Afryki rezolucję w sprawie „praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej” (A/HRC/17/L.9/Rev.1); rezolucja ta została przyjęta 23 głosami, 19 głosów było przeciw, a 3 delegacje wstrzymały się od głosu. Po raz pierwszy organ Organizacji Narodów Zjednoczonych zatwierdził rezolucję potwierdzającą prawa człowieka w odniesieniu do osób LGBTI.

W rezolucji przywołano powszechny charakter praw człowieka i wyrażono głębokie zaniepokojenie aktami przemocy i dyskryminacji, popełnianymi wobec różnych osób ze względu na ich orientację seksualną lub tożsamość płciową.

W przepisie wykonawczym rezolucji poinstruowano biuro wysokiej komisarz Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. praw człowieka, Navi Pillay, by do grudnia 2011 roku zamówiła pierwszą analizę ONZ dotyczącą dyskryminacyjnych praw i praktyk oraz aktów przemocy, które były skierowane przeciwko różnym osobom na całym świecie w związku z ich orientacją seksualną i tożsamością płciową. Na mocy rezolucji podjęto również decyzję w sprawie zwołania panelu podczas 19. sesji Rady Praw Człowieka, aby omówić fakty zawarte w analizie oraz odpowiednie dalsze działania w związku z zaleceniami zawartymi w analizie.

3.15 Prawa człowieka i biznes, w tym społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw (CSR)

Kilka ważnych wydarzeń w unijnej polityce dotyczącej biznesu i praw człowieka miało miejsce zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i w stosunkach zewnętrznych UE.

W październiku 2011 roku Komisja Europejska przyjęła nowy komunikat zatytułowany „Odnowiona strategia UE na lata 2011-2014 dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw”, w której położono zdecydowany nacisk na miejsce praw człowieka w koncepcji CSR i umieszczono różnorodne odniesienia do wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka. W szczególności Komisja Europejska otwarcie wymienia prawa człowieka jako jedną z kwestii, które przedsiębiorstwa powinny włączyć do swoich działań i strategii, aby wywiązać się ze swoich obowiązków społecznych; uznaje wytyczne ONZ jako jeden z najważniejszych zbiorów uznanych w skali międzynarodowej wytycznych i zasad CSR; oraz wyraża swoje oczekiwanie, by wszystkie przedsiębiorstwa europejskie dostosowały się do zasad odpowiedzialności przedsiębiorstw w zakresie przestrzegania praw człowieka zgodnie z definicją zawartą w wytycznych ONZ.

Komisja Europejska przewidziała również konkretne działania w dziedzinie biznesu i praw człowieka, które zostaną podjęte w latach 2012–2013. Na podstawie wytycznych ONZ zaczęła opracowywać wytyczne w sprawie praw człowieka w trzech sektorach biznesu (agencje zatrudnienia i rekrutacji, technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT) oraz ropa naftowa i gaz ziemny), jak również dla małych i średnich przedsiębiorstw. Podjęła się również opublikować sprawozdanie w sprawie priorytetów UE w realizacji wytycznych ONZ i będzie działać na rzecz większego zrozumienia wyzwań stojących przed firmami działającymi w krajach, w których państwo nie wypełnia całkowicie swoich obowiązków w zakresie ochrony praw człowieka. Komisja Europejska zachęciła również państwa członkowskie, by opracowały własne krajowe plany realizacji wytycznych ONZ. Komisja oferowała im pomoc w tym zakresie.

Na początku 2011 roku Komisja opublikowała również analizę w sprawie odpowiedzialnego zarządzania łańcuchem dostaw, ze szczególnym odniesieniem do oengetowskich ram dotyczących biznesu i praw człowieka. W analizie tej wybrano pięć kwestii dotyczących zarządzania łańcuchem dostaw i opisano je w powiązaniu z trzema sektorami przemysłu istotnymi dla UE. Komisja pracuje nad wynikłymi stąd zaleceniami.

Przez cały rok UE aktywnie wspierała inicjatywy w zakresie biznesu i praw człowieka podejmowane na forach wielostronnych. UE zdecydowanie poparła „Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka wdrażające ramy ONZ „chronić, szanować i naprawiać””. W styczniu 2011 roku UE przedstawiła swoje komentarze do projektu wytycznych ONZ, a następnie poparła ich zatwierdzenie przez Radę Praw Człowieka w Genewie w czerwcu 2011 roku. UE wyraziła gotowość do ścisłej współpracy z niedawno powołaną grupą roboczą ONZ w kwestiach praw człowieka w kontekście międzynarodowych korporacji i innych odnośnych podmiotów gospodarczych, by propagować skuteczne rozpowszechnianie i realizację wytycznych ONZ. UE przedstawiła propozycję przed pierwszym posiedzeniem grupy roboczej w styczniu 2012 roku, aby omówić jej program prac. UE przyczyniła się również do przyjętej w maju 2011 roku aktualizacji wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, która włącza oenztowskie ramy w zakresie biznesu i praw człowieka do nowego rozdziału dotyczącego praw człowieka i koncepcji należytej staranności w łańcuchu dostaw.

Wytyczne OECD staną się zatem systemem odniesień dla oczekiwań UE wobec odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej w kontekście unijnej polityki handlowej i inwestycyjnej. UE poparła również dodatkowe inicjatywy na szczeblu wielostronnym, np. inicjatywę ONZ Global Compact (czyli platformę biznesową – zainicjowaną przez ówczesnego sekretarza generalnego ONZ Kofiego Annana – skupiającą przedsiębiorstwa, które zobowiązują się do prowadzenia swojej działalności i realizowania swoich strategii zgodnie z dziesięcioma powszechnie przyjętymi zasadami w dziedzinie praw człowieka, stosunków pracy, środowiska i zwalczania korupcji).

UE zwracała również uwagę na biznes i prawa człowieka w swoich stosunkach dwustronnych z krajami trzecimi. Oto niektóre inicjatywy w tej dziedzinie: seminarium dla społeczeństwa obywatelskiego w Bangladeszu w sprawie praw człowieka i godnej pracy, seminarium dla społeczeństwa obywatelskiego w Chile w sprawie praw człowieka i społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz seminarium eksperckie w sprawie CSR w Singapurze. UE omówiła również biznes i prawa człowieka z kilkoma krajami trzecimi w ramach regularnego dialogu dotyczącego praw człowieka. Poza tym za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka UE wsparła działania prowadzone przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, mające na celu przestrzeganie i poszanowanie praw człowieka przez przedsiębiorstwa europejskie w krajach trzecich. Na przykład Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) wspiera „kampanię czystych ubrań” (*Clean Clothes Campaign*), koalicję organizacji w 15 państwach europejskich na rzecz realizacji projektu ukierunkowanego na większe poszanowanie praw gospodarczych i społecznych w globalnym łańcuchu dostaw działających na rynku międzynarodowym firm odzieżowych w ponad 30 krajach.

Dwa kolejne projekty finansowane z EIDHR mają zapisaną w swojej działalności kwestię biznesu i praw człowieka. Globalny projekt ukierunkowany na 70 krajów ma wzmocnić potencjał lokalnych obrońców praw do ziemi, by chronić ich prawa do zasobów naturalnych, potępić brak przejrzystości kontraktów między państwami a przedsiębiorstwami prywatnymi oraz wpływać na rządy i przemysł wydobywczy w krajach, w których mają miejsce konflikty wywołane wydobyciem zasobów naturalnych. Również projekt w sprawie obrońców praw ludów tubylczych w Azji Południowo-Wschodniej zawiera konkretny plan przeprowadzenia analizy tematycznej w sprawie odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw, praw człowieka i ludów tubylczych; kwestie te obejmują wiele problemów związanych z prawem własności ziemi.

Wytyczne Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie biznesu i praw człowieka są ukoronowaniem sześciu lat prac prowadzonych przez profesora Johna Ruggie'go, który od roku 2005 do 2011 był specjalnym przedstawicielem Sekretarza Generalnego ONZ ds. biznesu i praw człowieka. Wytyczne ONZ określają standardy gwarantujące, że przedsiębiorstwa nie przyczyniają się do naruszania praw człowieka. Struktura wytycznych ONZ opiera się na trzech odległych ale powiązanych ze sobą filarach, są nimi: obowiązek państwa do ochrony przed pogwałceniami praw człowieka przez strony trzecie, w tym biznes, przy wykorzystaniu odpowiednich polityk, uregulowań i orzeczeń; społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w zakresie przestrzegania praw człowieka, w istocie oznaczająca działanie z należytą starannością, aby unikać naruszenia praw innych osób; oraz potrzeba lepszego umożliwienia ofiarom skutecznego dostępu do zadośćuczynienia, zarówno sądowego, jak i pozasądowego.

3.16 Wspieranie demokracji

Nowa europejska polityka sąsiedztwa

We wspólnym komunikacie Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa oraz Komisji Europejskiej zatytułowanym „Nowa koncepcja działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie” z 25 maja 2011 r. przedstawiono nową wizję UE dotyczącą europejskiej polityki sąsiedztwa. Jest ona oparta na wzajemnej odpowiedzialności i wspólnym zaangażowaniu na rzecz powszechnych wartości – praw człowieka, demokracji i praworządności. Oznacza ona o wiele wyższy poziom zróżnicowania, zgodnie z zasadą „więcej za więcej”, umożliwiającą każdemu krajowi partnerskiemu rozwój stosunków z UE na tyle, na ile zezwalają mu na to jego własne aspiracje, potrzeby i zdolności; UE przyznaje zwiększoną pomoc finansową krajom zaangażowanym w przeprowadzanie śmiałych reform.

Nowe ramy polityki przewidują w szczególności wspieranie „głębokiej demokracji” i partnerstwa ze społecznościami, wspieranie ich zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego, wzrost i tworzenie miejsc pracy, wzmocnienie więzi handlowych, propagowanie większej mobilności i wzmacnianie partnerstw regionalnych. We wrześniu 2011 roku uruchomiono instrument na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, o budżecie w wysokości 26,4 mln EUR, mający na celu wzmocnienie potencjału społeczeństwa obywatelskiego do propagowania reform oraz zwiększenie odpowiedzialności publicznej w sąsiedztwie.

W reakcji na arabską wiosnę UE podjęła natychmiastowe kroki, aby szybko i skutecznie zareagować na wyzwania związane ze zmieniającą się sytuacją, polegające w szczególności na udzielaniu temu regionowi pomocy humanitarnej i pomocy w ochronie ludności (dotychczas 80,5 mln EUR), jak również udostępnianiu zestawu środków wspierających przemiany demokratyczne i pomoc zubożałym regionom. W 2011 roku UE w szczególności zapewniła znaczące wsparcie na rzecz wyborów w Tunezji, Maroku i Egipcie.

Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka zapewnił nadzwyczajne wsparcie Tunezji, Libii i Egiptowi, przy wykorzystaniu dostępnej elastyczności do wspierania m.in. mediów, partii politycznych i społeczeństwa obywatelskiego aktywnie obserwującego wybory krajowe.

Oczekuje się, że inne inicjatywy, w szczególności Europejski Fundusz na rzecz Demokracji, wkrótce osiągną zdolność do działania.

Program działań na rzecz zmian

Opierając się na planie działania i przeglądzie europejskiej polityki sąsiedztwa, nowa polityka współpracy na rzecz rozwoju – program działań na rzecz zmian – wprowadza zróżnicowane podejście UE do krajów partnerskich oraz dąży do skupienia przyszłej współpracy na dwóch obszarach priorytetowych

- prawa człowieka, demokracja i inne kluczowe elementy dobrych rządów; oraz
- zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu wzrost gospodarczy na rzecz rozwoju społecznego.

Zgodnie z programem działań na rzecz zmian „dobre rządy – czy to pod względem politycznym, gospodarczym, społecznym, czy też środowiskowym – mają kluczowe znaczenie dla zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju. Wsparcie UE dla dobrych rządów powinno stanowić ważniejszy element wszystkich partnerstw, w szczególności w postaci zachęt do realizacji reform ukierunkowanych na wyniki i skoncentrowanie się na zaangażowaniu partnerów na rzecz praw człowieka, demokracji i państwa prawa oraz zaspokajania oczekiwań i potrzeb swoich obywateli.”

Poszanowanie odpowiedzialności kraju za własny rozwój, dialog między partnerami i nacisk na bodźce do przeprowadzenia reform zorientowanych na rezultaty to główne zasady wsparcia UE na rzecz demokratycznych rządów. Doświadczenie pokazuje, że musimy wykroczyć poza odpowiedzialność rządową i opierać się raczej na szerokiej odpowiedzialności demokratycznej, lub co najmniej wspierać jej powstanie.

Na podstawie zasady zróżnicowania między krajami partnerskimi podejście UE musi opierać się na odpowiednim połączeniu instrumentów i warunków pomocy na szczeblu krajowym. Przykładowo kraje partnerskie, które wykazują oczywiste zaangażowanie i postępy, jeśli chodzi o poszanowanie praw człowieka oraz reformy demokratyczne, mogą skorzystać z ogólnego wsparcia budżetowego ze strony UE.

7 grudnia Komisja przedstawiła wniosek w sprawie następnych wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020. Wnioski budżetowe mają na celu wsparcie nowego podejścia Komisji – „Programu działań na rzecz zmian” – polegającego na skupieniu pomocy UE na mniejszej liczbie sektorów, wspieraniu demokracji, praw człowieka i dobrych rządów oraz stworzeniu dobrego klimatu dla zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu gospodarczego. Powyższe działania wraz z podejściem „więcej za więcej” stworzyłyby dodatkowe możliwości finansowania, aby wesprzeć demokrację za pośrednictwem wszystkich instrumentów geograficznych (Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa, Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju), jak również Europejskiego Funduszu Rozwoju.

3.17 Wsparcie wyborów

Unia Europejska wierzy, że rzeczywisty, przejrzysty i pokojowy proces wyborczy jest podstawą konieczną do korzystania z praw człowieka, zrównoważonego rozwoju i funkcjonującej demokracji. UE jest na światowej scenie politycznej jednym z głównych podmiotów, które wspierają organizację wyborów; podejście, które stosuje, zostało przedstawione w komunikacie Komisji z 2000 roku w sprawie pomocy wyborczej i obserwacji wyborów. Główne elementy unijnego wsparcia wyborów to: unijne misje obserwacji wyborów (EOM) oraz misje ekspertów ds. wyborów (EEM), jak również pomoc wyborcza i wsparcie bezstronnych obserwatorów krajowych. Cele tych działań uzupełniają się wzajemnie, gdyż wyniki i zalecenia EOM i EEM uwzględniane są w przyszłej pomocy wyborczej i szerszym wsparciu na rzecz demokracji.

3.18 Unijne misje obserwacji wyborów (EOM)

Wykaz państw priorytetowych dla misji obserwacji wyborów został ustanowiony decyzją Wysokiego Przedstawiciela w wyniku konsultacji z Parlamentem Europejskim (Zespół ds. Koordynacji Wyborów) i państwami członkowskimi (Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa, KPiB). W 2011 roku zorganizowano dziesięć unijnych misji obserwacji wyborów; dostarczyły one głębokiej analizy tych procesów, dały wyborcom poczucie zaufania, jak również opracowały szczegółowe i konstruktywne zalecenia, w jaki sposób poprawić ramy i sposób przeprowadzenia przyszłych wyborów oraz umocnić instytucje demokratyczne.

Unijna misja ds. oceny wyborów przeanalizowała rejestrację wyborców w Sudanie od 15 listopada 2010 r. do 8 stycznia 2011 r. i stwierdziła, że w ogólnym ujęciu odbyła się ona w sposób zadowalający. Ocena i wnioski w sprawie rejestracji wyborców były przyczynkiem do analizy unijnej misji obserwacji wyborów, skierowanej do obserwacji referendum w Sudanie Południowym, które odbyło się w dniach 9–15 stycznia 2011 r. 104 obserwatorów zostało rozmieszczonych jako część misji, której przewodziła posłanka do Parlamentu Europejskiego Véronique de Keyser; obserwatorzy ocenili referendum jako wiarygodne i dobrze zorganizowane.

Unijna misja obserwacji wyborów obserwowała zarówno prezydenckie, jak i parlamentarne wybory w Nigrze – pierwsza tura odbyła się 31 stycznia 2011 r. Głównym obserwatorem był Santiago Fisas Ayxelà. Czterdziestu obserwatorów zostało rozmieszczonych w terenie. Obie tury wyborów prezydenckich i parlamentarnych przebiegły pomyślnie od strony organizacyjnej i politycznej. EOM odegrała kluczową rolę w nadaniu wiarygodności temu decydującemu głosowaniu, którego cel polegał na dobrowolnym przekazaniu władzy przez juntę wojskową na rzecz rządu cywilnego.

EOM, której przewodził poseł do Parlamentu Europejskiego Louis Michel, obserwowała wybory parlamentarne mające miejsce 13 lutego w Czadzie; w całym kraju rozmieszczono 70 obserwatorów. Procesem wyborczym kierowały komisje wyborcze, dysponujące niewystarczającym potencjałem, a ogólna konkurencyjność wyborów będzie wymagała znacznego zwiększenia w przyszłości. Niemniej jednak dzięki pewnym ulepszeniom procesu wyborczego od czasu ostatnich wyborów, opozycja polityczna mogła z większą swobodą konkurować w tym procesie i jest lepiej reprezentowana w parlamencie. EOM odegrała kluczową rolę w ogólnym ulepszeniu tego procesu.

Drugie wybory wielopartyjne w Ugandzie, które odbyły się 18 lutego 2011 r., były obserwowane przez EOM złożoną ze 110 obserwatorów, którym przewodził poseł do Parlamentu Europejskiego Edward Scicluna. W wyborach odnotowano pewne postępy w porównaniu z poprzednimi wyborami w roku 2006. Proces wyborczy został jednak zakłócony przez możliwe do uniknięcia błędy administracyjne i logistyczne, które doprowadziły do pozbawienia praw wyborczych niedopuszczalnej liczby obywateli Ugandy. Poza tym koła rządzące wykorzystywały swoją przewagę do takiego stopnia, że poważnie zakłóciło równość szans między konkurującymi kandydatami i partiami politycznymi.

Unijna misja obserwacji wyborów, licząca 120 obserwatorów, została rozmieszczona w Nigerii w kwietniu 2011 r.; przewodził jej poseł do Parlamentu Europejskiego Alojz Peterle w charakterze głównego obserwatora. Unijna misja obserwacji wyborów stwierdziła, że wybory prezydenckie zorganizowane w Nigerii były najbardziej wiarygodne od czasów przywrócenia demokracji. Interwencja unijnej misji obserwacji wyborów miała kluczowe znaczenie, kiedy wybory musiały zostać odroczone o tydzień z powodu problemów logistycznych; interwencja ta pomogła przywrócić wiarygodność władzom wyborczym. Przyczyniła się również do tego, że reakcja społeczności międzynarodowej była spójna i konsekwentna.

Unijna misja obserwacji wyborów obserwowała drugą turę wyborów prezydenckich, które odbyły się 5 czerwca w Peru. Głównym obserwatorem był poseł do Parlamentu Europejskiego José Ignacio Salafranca. Proces wyborczy został przeprowadzony przy zachowaniu przejrzystości, profesjonalizmu i zaangażowania przez lokalną administrację wyborczą. Współpraca między UE a Organizacją Państw Amerykańskich ułożyła się bardzo dobrze i może posłużyć za wzór dobrych praktyk. Widoczność działań misji UE była w Peru szczególnie wysoka, przyczyniając się zatem do wzmocnienia więzi politycznych między UE a tym krajem.

Unijna misja obserwacji wyborów, której przewodził poseł do Parlamentu Europejskiego Michael Gahler, wraz ze 163 obserwatorami została rozmieszczona, aby monitorować pierwsze wybory demokratyczne w Tunezji, które odbyły się 23 października. Misja stwierdziła, że wybory do Zgromadzenia Konstytucyjnego były zachęcającym krokiem na drodze do demokracji pomimo niedociągnięć w przejrzystości tego procesu. W kontekście tych wyborów UE po raz pierwszy obserwowała głosowanie poza krajem.

Unijna misja obserwacji wyborów, której przewodziła Maria Muñiz de Urquiza, obserwowała wybory prezydenckie i parlamentarne, które odbyły się 20 września w Zambii. Misja rozmieściła 120 obserwatorów. Zgodnie z obserwacjami unijnej misji obserwacji wyborów oraz innych międzynarodowych i regionalnych misji obserwacji wyborów, wybory te zostały zorganizowane w sposób przejrzysty i wiarygodny. Zasady regionalne i zobowiązania międzynarodowe dotyczące przeprowadzania okresowych i rzeczywistych wyborów były przeważnie respektowane, ale wymagane jest zreformowanie kluczowych aspektów ram wyborczych, aby w pełni sprostać wymogom w trakcie przyszłych wyborów.

W kontekście wyborów, które odbyły się 6 listopada w Nikaragui, UE rozmieściła EOM, której przewodził poseł do Parlamentu Europejskiego Luis Yáñez. Misja oceniła, że proces wyborczy nie sprostął normom międzynarodowym w zakresie demokratycznych wyborów, w szczególności z powodu braku niezależności organu zarządzającego wyborami oraz brakiem akredytacji głównych grup obserwatorów i przedstawicieli najważniejszej partii opozycyjnej.

Przy okazji wyborów prezydenckich i parlamentarnych, które odbyły się 28 listopada w Demokratycznej Republice Konga, UE rozmieściła 147 obserwatorów w ramach misji, której przewodziła posłanka do Parlamentu Europejskiego Maria Nedełczewa. EOM pochwaliła zdecydowaną mobilizację ludności do drugich wyborów wielopartyjnych, ale wyraziła żal, że proces ten nie został odpowiednio przygotowany i przeprowadzony. W szczególności brak przejrzystości na kluczowych etapach, takich jak liczenie głosów i sumowanie wyników, podważył wiarygodność tych wyborów.

Delegacja Parlamentu Europejskiego uczestniczyła we wszystkich unijnych misjach obserwacji wyborów, przyczyniając się do zwiększenia widoczności działań i wnosząc cenny wkład w ocenę tych misji.

UE zwiększyła wysiłki, aby zebrać polityczne i techniczne zalecenia EOM, z myślą o zachęceniu władz do realizacji koniecznych reform. Dalsze działania po EOM są podstawowym elementem szerszego wspierania demokracji przez UE.

3.19 Misje ekspertów ds. wyborów (EEM)

Z uwagi na ograniczone dostępne zasoby i dużą liczbę ważnych wyborów odbywających się co roku na całym świecie UE nie jest w stanie odpowiedzieć na każdą prośbę o rozmieszczenie misji obserwacji wyborów. Może jednak również rozmieścić pewną liczbę misji ekspertów ds. wyborów, których zadaniem jest dostarczenie informacji w zakresie wzmacniania zaufania, zarówno w trakcie procesu wyborczego, jak i po jego zakończeniu. Misje takie przeprowadzają szczegółową analizę toczącego się procesu wyborczego i składają sprawozdania z zaleceniami odpowiednim podmiotom wyborczym w danym kraju oraz instytucjom UE. Misje ekspertów ds. wyborów nie mają statusu misji obserwacyjnych i nie wydają publicznych oświadczeń na temat procesu wyborczego.

W 2011 roku osiem misji ekspertów ds. wyborów zostało wysłanych do Haiti (marzec), Beninu (marzec i kwiecień), Tajlandii (czerwiec i lipiec), Gwatemali (wrzesień i listopad), Liberii (październik i listopad), Gambii (listopad), Maroka (listopad) i Wybrzeża Kości Słoniowej (grudzień).

3.20 Pomoc wyborcza

W 2011 roku UE nadal udzielała pomocy wyborczej kilku krajom, w tym Haiti, DRK, Tunezji, Zimbabwe i Salwadorowi. Nie tracąc z oczu działań podejmowanych na całym świecie, UE zwiększa wsparcie na rzecz fali demokratyzacji w południowej części basenu Morza Śródziemnego oraz na Bliskim Wschodzie. Pomoc jest dostarczana lub przygotowywana, by wesprzeć demokratyczne procesy reform w Jordanii, Libii i Egipcie.

W ciągu ostatnich siedmiu lat (2005–2011) UE wydała na pomoc wyborczą niemal 700 mln EUR, czyli około 100 mln EUR rocznie. Fundusze pochodzą z instrumentów geograficznych, takich jak EDF (Europejski Fundusz Rozwoju), ENPI (Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa) oraz DCI (Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju). Pochodzą również z IfS (Instrument na rzecz Stabilności) i z EIDHR (Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka). Pomoc wyborcza UE zapewnia budowę potencjału oraz wsparcie techniczne i materialne procesów wyborczych w niemal 60 krajach. Prawie dwie trzecie wparcia przeznaczono dla Afryki Subsaharyjskiej. Duża jego część trafiła do krajów pokonfliktowych, takich jak DRK, Afganistan, Sudan, Wybrzeże Kości Słoniowej i Irak. Unijne programy pomocy wyborczej nie są przeznaczone do obsługi samego głosowania, ale raczej ukierunkowane są na cały cykl wyborczy.

W większości przypadków programy te są szerokie i kompleksowe, obejmują pomoc techniczną, jak również wsparcie materialne działań wyborczych. Jeśli chodzi o beneficjentów, wspierane są organy zarządzania wyborami, jak również najważniejsze podmioty procesu wyborczego: społeczeństwo obywatelskie, partie polityczne, media, parlament / ministerstwa odpowiedzialne za reformę prawną i agencje bezpieczeństwa. Tak szerokie poparcie opiera się na idei, że pełne i odpowiedzialne zaangażowanie podmiotów w proces wyborczy umożliwia wspólne przyjęcie odpowiedzialności i może przyczynić się do ogólnego poparcia dla tego procesu i jego wyników.

Coraz częściej, również z powodu częstego przyjmowania przez kraje partnerskie systemów zbierania danych biometrycznych, rejestracja wyborców wymaga specjalnego skupienia, a w niektórych przypadkach własnego programu. Prowadzi to, w niektórych kontekstach, do projektowania programów, które mogą równocześnie wspierać rejestrację wyborców i promować modernizację rejestru ludności.

Rozwijanie wiedzy i polityki, jak również współpraca z głównymi podmiotami w dziedzinie pomocy wyborczej, nadal ma znaczenie priorytetowe dla UE. W czerwcu 2011 roku odbyły się warsztaty tematyczne zatytułowane „Wybory, przemoc i zapobieganie konfliktom”, w których udział wzięli przedstawiciele komisji wyborczych wielu krajów rozwijających się. W wyniku warsztatów, zorganizowanych we współpracy z UNDP, powstało wszechstronne sprawozdanie podsumowujące. Na początku 2011 roku zorganizowano również ogólne szkolenie dotyczące programów pomocy wyborczej realizowanych przez UNDP w kontekście umowy o partnerstwie strategicznym między ONZ a UE.

Studium przypadku – wspieranie cyklu wyborczego w Liberii w latach 2010–2012

Wkład UE w wysokości 7 mln EUR do wspólnego koszyka funduszu darczyńców (zarządzanego za pośrednictwem Programu Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju – UNDP)

Po ponad dziesięcioletniej wojnie domowej Liberia rozpoczęła odbudowę w 2003 roku w następstwie porozumienia pokojowego z Akry. W 2011 roku wybory prezydenckie i parlamentarne – drugie wybory przeprowadzone od wojny – stanowiły poważny krok w kierunku umocnienia demokracji w tym kraju.

Unijny program pomocy wyborczej w Liberii ma pogłębić proces demokratyzacji przez wspieranie NEC (krajowej komisji wyborczej) i najważniejszych podmiotów wyborczych w trakcie całego procesu wyborów, ma przyczynić się do reformy wyborczej i wzmocnić związki między wyborami a rozwojem parlamentaryzmu.

W sumie projekt ten w znacznym stopniu przyczynił się do przeprowadzenia wyborów w trudnych warunkach prawnych i logistycznych, przy niewielkich trudnościach technicznych. Krajowa komisja wyborcza wykazała się zdolnościami przywódczymi i odpowiedzialnością przez cały okres realizacji projektu. Satysfakcjonującą współpracę ułatwiło umieszczenie ekspertów technicznych projektu w siedzibie krajowej komisji wyborczej, co umożliwiło w dużym stopniu przekazywanie kompetencji. Koordynacja między partnerami międzynarodowymi uzupełniona wsparciem wyborczym przyniosła zadowalające wyniki.

Z drugiej strony, można wyciągnąć istotne wnioski dotyczące sposobów ulepszenia procesu w takich dziedzinach jak uczestnictwo kobiet w wyborach i edukacja obywatelska.

Projekt będzie kontynuowany do końca 2012 roku wraz z działaniami powyborczymi, co jest zgodne z filozofią cyklu wyborczego. W bieżącym roku największy nacisk zostanie położony na rozwój potencjału, przegląd instytucjonalny krajowej komisji wyborczej oraz korzystanie z wdrożonych doświadczeń i wniosków w trakcie działań wyborczych. W tym procesie zostaną uwzględnione główne ustalenia i zalecenia unijnej misji ekspertów ds. wyborów (EEM).

3.21 Europejski Fundusz na rzecz Demokracji

Kwestia ustanowienia Europejskiego Funduszy na rzecz Demokracji była omawiana przez unijnych ministrów spraw zagranicznych od początku 2010 roku, kiedy to pomysł jego utworzenia zgłosił polski minister spraw zagranicznych. Fundusz został wspomniany w komunikacie z 25 maja w sprawie nowego podejścia do sąsiedztwa europejskiego. Rada do Spraw Zagranicznych przedstawiła konkluzje w sprawie funduszu 20 czerwca i 1 grudnia, potwierdzając tym samym poparcie polityczne dla tej inicjatywy. 15 grudnia wszystkie państwa członkowskie uzgodniły wspólne oświadczenie, zawierające główne zasady funduszu, który powinien zostać ustanowiony jako niezależny organ przyznawania dotacji, które mogłyby wesprzeć osoby walczące pokojowo o demokratyzację w krajach przechodzących przemiany polityczne. Fundusz początkowo położyłby nacisk na kraje sąsiadujące, choć nie ograniczałby się wyłącznie do tego regionu. Na podstawie tego oświadczenia na początku 2012 roku zostanie powołana grupa robocza, aby uzgodnić statut i zasady funkcjonowania funduszu. Grupie roboczej będzie przewodniczyć ESDZ, a wszystkie państwa członkowskie, Komisja i Parlament Europejski (sprawozdawca w kwestii utworzenia Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji (EED), poseł do Parlamentu Europejskiego Alexander Graf Lambsdorff) zostaną zaproszone do uczestnictwa.

3.22 Współpraca z parlamentami na całym świecie

Skutecznie działające parlamenty demokratyczne odgrywają decydującą rolę, jeśli chodzi o jakość i siłę demokracji. Parlamenty są również niezbędne do solidnej rozliczalności krajowej. UE w coraz większym stopniu przenosi akcent ze swoich działań wzmacniających ramię wykonawcze rządu na działania wzmacniające ramię ustawodawcze oraz na wprowadzenie skutecznego systemu kontroli i równowagi. Szczególną uwagę poświęca się obecnie kojarzeniu różnych podmiotów zaangażowanych w nadzorowanie – od mediów i organizacji społeczeństwa obywatelskiego po parlamenty i najwyższe instytucje kontrolne.

W 2011 roku Komisja przeprowadziła i ukończyła wszechstronny przegląd, w którym przeanalizowano, w jaki sposób UE wspierała parlamenty na całym świecie w ostatnim dziesięcioleciu oraz przedstawiono praktyczne wskazówki służące wspieraniu instytucji parlamentarnych. Analiza wykazała, że od roku 2000 UE wydała niemal 150 mln EUR, aby wzmocnić parlamenty na całym świecie (nie licząc krajów przystępujących). Podstawą udanych projektów była dokładnie przeprowadzona praca w terenie, ze zrozumieniem ogólnych warunków sprawowania rządów i motywacji podmiotów politycznych. W projektach takich częściej kierowano się podejściem długoterminowym, były one również realizowane tam, gdzie panowały warunki sprzyjające demokratycznemu rozwojowi. Zaświadczyły one o wysokim poczuciu odpowiedzialności kraju za własny rozwój, jasnych celach, zdecydowanym przekazaniu odpowiedzialności i starannym planowaniu programu.

Rezultatem procesu przeglądu była publikacja unijnego dokumentu referencyjnego zatytułowanego „Angażowanie i wspieranie parlamentów na całym świecie: strategie i metody Komisji Europejskiej na rzecz działań wspierających parlamenty”, który był szeroko rozpowszechniany w roku 2011, w tym za pośrednictwem modułu szkoleniowego. Publikacja ta służy personelowi UE i innym podmiotom jako praktyczne narzędzie, przedstawiające sposoby współpracy z parlamentami w krajach partnerskich i wspierania ich; jest ona również wykorzystywana przez delegatury UE.

Wsparcie UE na rzecz partii politycznych było przede wszystkim udzielane w ramach ogólniejszych projektów pomocy wyborczej. W następstwie arabskiej wiosny UE mocniej związała się z partiami politycznymi z powodu ich decydującej i wielorakiej roli, jaką odgrywają w budowie systemu demokratycznego. UE angażowała się w działania wyłącznie z tymi partiami, które również wyznają wartości demokratyczne, w oparciu o bezstronne podejście i drogą pośrednią, przez szkolenie i inne działania rozwijające potencjał (bezpośrednie finansowanie partii politycznych jest zakazane wedle zasad UE). W coraz większym stopniu UE wspiera również wprowadzenie prawnych lub konstytucyjnych ram, które wzmacniają demokratyczne partie polityczne i umożliwiają im działanie w charakterze podmiotów reprezentujących wszystkie strony.

W szczególności za pośrednictwem unijnego Instrumentu na rzecz Stabilności oraz Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) UE mogła szybko zapewnić wsparcie partiom politycznym w Tunezji i Egipcie w następstwie masowego zrywu ludności. Wsparcie UE było w szczególności ukierunkowane na obserwację wyborów krajowych i szkolenie partii politycznych. Wsparcie takie było w tych przypadkach przyznawane w ramach szerszego pakietu na rzecz demokratyzacji, obejmującego reformy konstytucyjne i reformy ordynacji wyborczej, wspieranie strażników społeczeństwa obywatelskiego, propagowanie wolności słowa, wspieranie mediów, edukację obywatelską itd.

Studium przypadku – wsparcie parlamentu i instytucjonalizacji nowej konstytucji demokratycznej w Kirgistanie

Kontekst: ludowa rewolucja w 2010 roku zahamowała podejmowane przez władzę wykonawczą próby wprowadzenia autorytarnych rządów; w rezultacie powstał tymczasowy rząd, któremu powierzono zaprowadzenie porządku demokratycznego. Rząd i parlament zwróciły się do UE o wsparcie w tworzeniu i realizacji nowego porządku demokratycznego, ukonstytuowanego jako republika parlamentarna.

Program: Unia Europejska wspierała parlament za pośrednictwem trzech projektów rozpoczętych w 2007 roku i kontynuowanych przez cały czas do 2012 roku. Wszystkie trzy projekty, warte 2 mln EUR, zrealizowane za pośrednictwem Programu Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) położyły nacisk na: 1) wzmocnienie potencjału legislacyjnego parlamentu, uzyskanie zrozumienia publicznego dla prac parlamentarnych i korzystanie przez parlament w szerszym zakresie z technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT); 2) wspomoczenie parlamentu w wypełnianiu swoich obowiązków przedstawionych w zmienionej konstytucji z 2007 roku, dotyczących prawodawstwa, nadzoru i funkcji przedstawicielskich; 3) wspieranie instytucjonalizacji ram prawnych leżących u podstaw nowej konstytucji demokratycznej Kirgistanu.

Główne ustalenia: Wsparcie UE udzielone parlamentowi kirgiskiemu przyniosło pozytywne rezultaty w zakresie zwiększenia potencjału parlamentarzystów i administracji parlamentarnej, co z kolei podniosło skuteczność i rangę tej instytucji. UE wsparła niezwykle istotne zmiany do konstytucji, a obecnie pomaga w instytucjonalizacji nowego porządku demokratycznego. Podczas gdy przed Kirgistanem nadal stoi wiele wyzwań w procesie przemian demokratycznych, wsparcie UE pomogło wzmocnić parlament jako centralną instytucję demokratyczną, umożliwiając temu krajowi zachowanie i poszerzenie wolności demokratycznych, które wyróżniają się na tle regionalnego sąsiedztwa często charakteryzującego się autorytarnymi rządami.

3.23 Prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne

UE przywiązuje do praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych taką samą wagę jak do praw obywatelskich i politycznych, pamiętając o tym, że wszystkie prawa człowieka są powszechne, niepodzielne, współzależne i wzajemnie powiązane, jak zostało to potwierdzone podczas Światowej Konferencji Praw Człowieka, która odbyła się w 1993 roku w Wiedniu.

Prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne nadal były przedmiotem działań podejmowanych z wykorzystaniem specjalnych narzędzi, jakimi dysponuje UE w zakresie polityki dotyczącej praw człowieka w odniesieniu do krajów trzecich. Na przykład 22 marca 2011 r. UE wydała oświadczenie z okazji Światowego Dnia Wody, potwierdzając, że na wszystkich państwach spoczywają zobowiązania z zakresu praw człowieka odnoszące się do dostępu do bezpiecznej wody pitnej, która musi być dostępna, również fizycznie i finansowo, oraz być dobrej jakości.

Dyskusje na temat praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych toczyły się również w ramach unijnych dialogów i konsultacji dotyczących praw człowieka, jak również na forum powiązanych z nimi spotkań w ramach społeczeństwa obywatelskiego. Na przykład w listopadzie 2011 roku w Dhace w Bangladeszu Unia Europejska zwołała seminarium UE–Bangladesz dla społeczeństwa obywatelskiego, poświęcone prawom człowieka i godnej pracy. Celem seminarium było spotkanie odpowiednich podmiotów z Bangladeszu i z Europy, aby omówić sposoby umocnienia wymiaru społecznego globalizacji oraz aby wesprzeć Bangladesz w wykonaniu programu godnej pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy. Wyniki seminarium zostały wykorzystane na posiedzeniu wspólnej podgrupy Komisji w sprawie dobrych rządów i praw człowieka, które odbyło się 30 listopada 2011 r.

W Radzie Praw Człowieka ONZ UE nadal publicznie wspierała liczne specjalne procedury – a także współpracowała w ich ramach – w odniesieniu do praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, w kwestiach takich jak edukacja, mieszkalnictwo, zdrowie fizyczne i psychiczne, żywność, toksyczne i niebezpieczne produkty i odpady, uchodźcy wewnętrzni, ludy tubylcze, skrajne ubóstwo oraz dostęp do wody pitnej i warunki sanitarne.

Ponadto UE nadal wspierała wzmacnianie systemu nadzorczego Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) i regularnie wypowiadała się podczas Międzynarodowej Konferencji Pracy MOP i na forum Rady Administracyjnej w związku z istotnymi przypadkami pogwałcenia podstawowych norm pracy. UE nadal wspiera MOP, na przykład w dziedzinach handlu i zatrudnienia, systemów statystycznych, ochrony socjalnej i polityk zatrudnienia, jak również bezpieczeństwa i higieny pracy.

Ogólnie w swoich stosunkach zewnętrznych UE nadal wspierała i ułatwiała ratyfikację i realizację konwencji MOP dotyczących podstawowych norm pracy, m.in. przez współpracę techniczną i ścisłą współpracę z MOP. W niektórych przypadkach UE poruszała kwestie związane z zatrudnieniem, prawem pracy i ochroną socjalną w dwustronnych dialogach ekspertów.

UE jest zdecydowana promować podstawowe normy pracy i godną pracę dla wszystkich w swojej polityce handlowej, a w negocjowanych przez siebie umowach handlowych zwyczajowo umieszcza inicjatywy i zachęty w sprawie współpracy na rzecz lepszych warunków pracy. Projekty unijnych umów handlowych z innymi krajami i regionami są szczegółowo analizowane pod kątem ich ewentualnych skutków dla rozwoju społecznego, w tym norm pracy. Zgodnie z warunkami unijnego ogólnego systemu preferencji, kraje rozwijające się, które ratyfikowały i wdrożyły podstawowe normy pracy MOP mogą otrzymać specjalne ulgi od stawki taryfowej przy eksporcie do UE.

Promocja praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych jest silnie powiązana z pluralistycznym i sprawiedliwym rozwojem. Warto zwrócić uwagę, że sześć spośród ośmiu milenijnych celów rozwoju (MCR) Organizacji Narodów Zjednoczonych kładzie duży nacisk na rozwój ludzki i społeczny.

3.24 Azyl, migracja, uchodźcy i wysiedleńcy

18 listopada 2011 r. Komisja wydała komunikat w sprawie **globalnego podejścia do kwestii migracji i mobilności (GAMM)**, który definiuje nadrzędne ramy unijnej zewnętrznej polityki migracyjnej i przedstawia drogę dialogu i współpracy z państwami spoza UE w dziedzinie migracji i mobilności. Jedną z najważniejszych cech komunikatu jest argumentacja na rzecz podejścia „**ukierunkowanego na migrantów**”, oparte na zasadzie, że migranci znajdują się w centrum wszelkich analiz i działań. W komunikacie podkreślono, że w zarządzaniu migracją nie chodzi o „przepływy”, „pułapy” i „szlaki”, ale o ludzi. Strategie polityczne będą adekwatne, jak również skuteczne i trwałe, jeśli zostaną opracowane w taki sposób, aby wychodzić naprzeciw aspiracjom i problemom osób, których dotyczą. **Prawa człowieka** to w przypadku **migrantów** kwestia przekrojowa GAMM. Prawa migrantów są systematycznie elementem realizacji globalnego podejścia, zarówno za pośrednictwem dialogu, jak i współpracy, tak by zwiększyć poszanowanie praw człowieka przynależnych migrantom w krajach pochodzenia, tranzytu i krajach docelowych.

W 2011 rokiem głównym zobowiązaniem w tej dziedzinie było budowanie Europy jako przestrzeni azylu. Rozszerzenie zakresu dyrektywy dotyczącej rezydentów długoterminowych o beneficjentów ochrony międzynarodowej zostało opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z 19 maja 2011 r., a wersja przekształcona **dyrektywy dotyczącej kwalifikowania** została opublikowana 13 grudnia 2011 r. Tekst dyrektywy dotyczącej kwalifikowania wzmacnia kryteria dotyczące osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony międzynarodowej, jak również przepisy związane z zabezpieczeniem najlepszych interesów dziecka oraz z problematyką płci; tekst ten w większym stopniu zbliża również prawa przyznawane uchodźcom z prawami przyznawanych beneficjentom ochrony uzupełniającej, choć oba te statusy nie zostały jeszcze zharmonizowane.

Aby nadać impet trudnym negocjacjom, w czerwcu 2011 roku Komisja przyjęła **zmienione wnioski** w sprawie przekształcenia dyrektyw dotyczących procedur azylowych oraz warunków przyjmowania. Parlament Europejski przyjął w pierwszym czytaniu stanowiska w sprawie obu początkowych wniosków przed przedstawieniem zmienionych wniosków. W Radzie negocjacje zostały w szybkim tempie wznowione. Z drugiej strony osiągnięto ograniczone postępy w negocjacjach nad przekształceniem **rozporządzenia dublińskiego**, a dyskusje nad **rozporządzeniem EURODAC** tkwiły w martwym punkcie przez większość 2011 roku. W związku z powyższym systemem Komisja złożyła sprawozdanie o pracach jednostki centralnej EURODAC, która nadal osiągała bardzo zadowalające wyniki jeśli chodzi o szybkość, wyniki, bezpieczeństwo i opłacalność.

Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO) uzyskał zdolność do działania od połowy 2011 roku. W następstwie wniosku przedstawionego przez **Grecję** w kwietniu 2011 roku EASO i władze greckie opracowały dwuletni plan działania polegający na rozmieszczeniu od maja w terenie zespołów wsparcia w dziedzinie azylu. Jednak głównym zadaniem EASO w pierwszym roku działania była rekrutacja i przygotowywanie odpowiednich struktur na Malcie. Agencja ta wzięła na siebie również obowiązek przygotowywania praktycznych środków współpracy, takich jak europejski program szkoleń dla pracowników służb azylowych. Komisja nadal aktywnie wspierała agencję, tak by jak najszybciej mogła ona osiągnąć pełną zdolność działania. Oczekuje się, że oficjalne negocjacje w sprawie uczestnictwa krajów stowarzyszonych z EASO rozpoczną się i zostaną zakończone w pierwszej połowie 2012 roku.

Solidarność nadal była istotnym elementem polityki azylowej. 2 grudnia 2011 r. Komisja przyjęła **komunikat w sprawie solidarności we wnętrzu UE w dziedzinie azylu**. Komunikat ma na celu wzmocnienie współpracy praktycznej, technicznej i finansowej oraz przejście do lepszego rozdziału obowiązków i do lepszego zarządzania systemem azylowym, a zatem stanowi wkład w finalizację wspólnego europejskiego systemu azylowego do roku 2012. Kontynuowano unijny projekt **przenoszenia z Malty uchodźców (EUREMA)**, a w kwietniu 2011 roku państwa członkowskie zatwierdziły rozpoczęcie jego drugiej fazy: uwzględniając zobowiązania dwustronne, nowy projekt ma na celu przesiedlenie ponad 360 uchodźców w roku 2011 i 2012.

Kraje trzecie również odniosły korzyść z solidarności UE w dziedzinie azylu. W 2011 roku około 3000 uchodźców zostało przesiedlonych do państw członkowskich UE, z których dziesięć posiada roczne programy **przesiedleń**. Jeśli chodzi o wymiar zewnętrzny azylu, pod koniec 2011 roku – na podstawie nowego wniosku kompromisowego ustanawiającego „szczegółowe wspólne priorytety UE w zakresie przesiedleń na rok 2013” – wznowiono negocjacje dotyczące wspólnego unijnego programu przesiedleń.

Kontynuowano obecne **regionalne programy ochrony**. 1 grudnia 2011 r. uruchomiono regionalny program ochrony w Afryce Północnej, obejmujący Egipt, Libię i Tunezję. Działania były realizowane wyłącznie w Egipcie i Tunezji. Z powodu sytuacji w zakresie bezpieczeństwa, w 2011 roku nie przywrócono obecności UNHCR w Libii.

Migracja

Pomyślnie zostały zakończone negocjacje w sprawie dyrektywy UE dotyczącej **jednego zezwolenia** dla obywateli państw trzecich na pobyt i pracę w UE oraz w sprawie wspólnego zbioru praw dla pracowników z państw trzecich przebywających legalnie w państwie członkowskim². Dyrektywa przyznaje równe traktowanie legalnie przebywającym pracownikom z krajów trzecich w kilku dziedzinach, w szczególności jeśli chodzi o warunki pracy, ubezpieczenie społeczne, uznawanie dyplomów, ulgi podatkowe i edukację, ale również wolność zrzeszania się.

Trwają negocjacje w sprawie dyrektyw w sprawie **przeniesienia we wnętr przedsiębiorstwa** obywateli państwa trzecich³ oraz w sprawie **pracowników sezonowych**⁴. Zakres praw, który należałoby przyznać obywatelom krajów trzecich, jest istotnym elementem dyskusji w Radzie i w Parlamencie Europejskim.

Kontynuowano realizację **planu działania w zakresie małoletnich bez opieki** (2010–2014)⁵. Plan propaguje wspólne podejście UE oparte na zasadzie najlepszego interesu dziecka.

² DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY 2011/98/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie procedury jednego wniosku o jedno zezwolenie dla obywateli państw trzecich na pobyt i pracę na terytorium państwa członkowskiego oraz w sprawie wspólnego zbioru praw dla pracowników z państw trzecich przebywających legalnie w państwie członkowskim
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:343:0001:0009:PL:PDF>

³ Dok. COM (2010) 378 wersja ostateczna.

⁴ Dok. COM (2010) 379 wersja ostateczna.

⁵ Dok. COM (2010) 213 wersja ostateczna.

„Europejski programu integracji obywateli państw trzecich” propaguje silne gwarancje dotyczące praw podstawowych migrantów, jak również potrzebę pozytywnego nastawienia do różnorodności i równego traktowania. Należy podjąć wysiłki, aby zwalczać dyskryminację i dać migrantom instrumenty, pozwalające im zaznajomić się z podstawowymi wartościami i zasadami UE i jej państw członkowskich, aby zagwarantować poszanowanie praw i obowiązków, zarówno przez migrantów, jak i społeczeństwa ich przyjmujące.

23 lutego 2011 r. Komisja opublikowała swoją ocenę unijnych **umów o readmisji**, zgodnie z wymogami programu sztokholmskiego. Jednym z głównych zagadnień podlegających ocenie było monitorowanie stosowania umów o readmisji, w tym zabezpieczenia w zakresie przestrzegania praw człowieka. Bez podawania w wątpliwość obecnego unijnego dorobku prawnego i innych odnośnych instrumentów międzynarodowych, których postanowień należy zawsze przestrzegać w trakcie realizacji umów o readmisji, Komisja zaproponowała parę środków towarzyszących, które w większym stopniu zagwarantowałyby pełne poszanowanie praw człowieka w przypadku osób powracających. W ocenie ogłoszono również ideę Komisji polegającą na rozpoczęciu **projektu** pilotażowego, **aby monitorować sytuację osób, które podległy readmisji** zgodnie z niektórymi umowami o readmisji. Ocena stała się podstawą konkluzji Rady ds. WSiSW, przyjętych 9 czerwca 2011 r. W konkluzjach jedynie w bardzo ograniczony sposób uwzględniono wyżej wymienione zalecenia Komisji dotyczące praw człowieka.

3.25 Handel ludźmi

Handel ludźmi jest poważnym przestępstwem i niezwykle poważnym pogwałceniem praw człowieka. Przyjmuje on wiele form, takich jak handel w celu wykorzystywania seksualnego, praca przymusowa, przymusowe żebractwo lub wyzyskiwanie w gospodarstwie domowym, czy też handel organami ludzkimi. Jest on wyraźnie zakazany w art. 5 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Jak wynika z decyzji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (styczeń 2010 roku) w sprawie Rantsev przeciwko Cyprowi i Rosji, handel ludźmi narusza art. 4 europejskiej konwencji praw człowieka, który zakazuje niewolnictwa i pracy przymusowej.

Walka z handlem ludźmi nadal była priorytetem dla Unii i państw członkowskich. W 2011 roku przyjęto nową dyrektywę dotyczącą zwalczania handlu ludźmi oraz podejścia uwzględniającego problematykę płci; rozpoczęła działalność koordynator UE ds. zwalczania handlu ludźmi; wydano też pierwsze sprawozdanie z wdrożenia dokumentu dotyczącego działań w sprawie zewnętrznego wymiaru handlu ludźmi.

W kwietniu 2011 roku Rada i Parlament Europejski przyjęli nową dyrektywę 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar. Charakteryzuje się ona jasnym podejściem w zakresie praw człowieka, obejmuje perspektywę płci i przyjmuje za podstawę oengetowski protokół w sprawie handlu ludźmi oraz konwencję Rady Europy ds. działań przeciwko handlowi ludźmi. Obejmuje handel związany ze wszystkimi formami wykorzystywania. Dyrektywa zawiera wszechstronne przepisy w sprawie pomocy ofiarom i ich ochrony, aby zabezpieczyć ich prawa człowieka i uniknąć dalszej wiktylizacji. Dyrektywa wymaga, by państwa członkowskie przyznawały specjalne traktowanie ofiarom szczególnie bezbronnym; zawiera ona również specjalne przepisy dotyczące dzieci, które padły ofiarą handlu. W pierwszym rządzie trzeba dążyć do jak najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych z 1989 roku o prawach dziecka. Ponadto dyrektywa zapewnia jurysdykcję eksterytorialną, co ma szczególne, ale nie wyłączone znaczenie w przypadkach seksturystyki.

W lipcu 2011 roku odbyło się posiedzenie nieformalnej sieci sprawozdawców krajowych lub mechanizmów równorzędnych w sprawie handlu ludźmi. Podczas tego posiedzenia omówiono różne tematy, w tym współpracę i partnerstwo wśród wszystkich podmiotów zaangażowanych w politykę zwalczania handlu ludźmi, takich jak organizacje społeczeństwa obywatelskiego zaangażowane w ochronę praw człowieka.

Wiarygodne i porównywalne dane mają zasadnicze znaczenie dla skutecznego ustalania polityki. Z tego powodu w 2011 roku Komisja zapoczątkowała, po raz pierwszy na szczeblu UE, inicjatywę dotyczącą gromadzenia danych na temat handlu ludźmi. Zebrane dane dostarczą informacji, m.in. w sprawie płci, wieku, rodzaju wykorzystywania i obywatelstwa ofiar handlu ludźmi oraz w sprawie płci i obywatelstwa handlarzy ludźmi, co umożliwi lepsze ukierunkowanie działań, także w odniesieniu do krajów i regionów trzecich.

Pierwsze sprawozdanie z wdrożenia dokumentu dotyczącego działań na temat wzmacniania zewnętrznego wymiaru UE w zakresie działań przeciwko handlowi ludźmi zostało przyjęte przez Radę ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych w czerwcu 2011 r.⁶ W sprawozdaniu umieszczono wszechstronny przegląd projektów i działań prowadzonych przez państwa członkowskie UE, agencje UE i Komisję Europejską w krajach i regionach trzecich. W wielu z tych projektów do handlu ludźmi stosowane jest podejście oparte na prawach człowieka; nacisk jest położony na eliminowanie podstawowych przyczyn handlu ludźmi, takich jak ubóstwo czy dyskryminacja.

⁶ Pierwsze sprawozdanie z realizacji dokumentu dotyczącego działań na temat wzmacniania zewnętrznego wymiaru UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi z czerwca 2011 roku <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/entity.action?id=27f3528b-8d2e-419d-b630-7d78a70ef3d7>

Z okazji Europejskiego Dnia Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi w 2011 roku Komisja i prezydencja polska doprowadziły do spotkania siedmiu agencji działających w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych (Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn, Eurojustu, Europolu, Agencji Praw Podstawowych, Cepolu, Fronteksu oraz Europejskiego Urzędu Wsparcia w dziedzinie Azyłu). W wyniku tego spotkania agencje wydały wspólne oświadczenie o przyszłej wzajemnej współpracy w zakresie zwalczania handlu ludźmi, w którym wyraziły zobowiązanie do prowadzenia prac z pełnym poszanowaniem praw człowieka.

W 2011 roku Komisja prowadziła dalsze prace nad unijnym portalem internetowym poświęconym zwalczaniu handlu ludźmi, na którym znalazły się informacje na temat polityki i prawodawstwa na szczeblu UE i w państwach członkowskich. Wymienione są tam również dane kontaktowe dla odnośnych organizacji rządowych i pozarządowych oraz przedstawiony jest przegląd projektów finansowanych przez Komisję i publikacje autorstwa rozmaitych podmiotów, w tym na temat związku między prawami człowieka a handlem ludźmi⁷. Adres internetowy tego portalu to: <http://ec.europa.eu/anti-trafficking>.

W 2011 roku zostali mianowani członkowie trzeciej grupy ekspertów ds. działań przeciwko handlowi ludźmi. W skład grupy wchodzi eksperci w zakresie praw człowieka i problematyki płci, którzy doradzają Komisji w zakresie polityki i prawodawstwa.

W 2011 roku w komunikacie zatytułowanym „Odnowiona strategia UE na lata 2011–2014 dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw” również omówiono handel ludźmi w kontekście lepszego wykonania wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka.

W 2011 roku przyjęto globalne podejście do kwestii migracji i mobilności⁸, które stanowi nadrzędne ramy unijnej zewnętrznej polityki migracyjnej. Podkreśla ono znaczenie współpracy z krajami trzecimi będącymi krajami pochodzenia, tranzytu i docelowymi oraz określa zapobieganie nielegalnej migracji i handlowi ludźmi i ograniczanie tych procedurów jako jeden z jego czterech filarów.

⁷ Na przykład UE finansowała projekt „Dobry przewodnik” (The Right Guide), narzędzie służące organizacjom pozarządowym do oceny wpływu przepisów prawnych i środków w zakresie zwalczania handlu ludźmi na prawa człowieka; do wykorzystania w opartej na faktach działalności lobbingowej ich rządów <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/entity?id=7dbb0353-cb8a-4bcc-a3fa-34dfbe01bbca>

⁸ Komunikat Komisji: globalne podejście do kwestii migracji i mobilności (COM(2011) 743 wersja ostateczna).

W 2011 roku Komisja finansowała wiele projektów mających na celu zapobieganie handlowi ludźmi i zwalczanie tego zjawiska – wewnątrz UE i poza nią – przy zastosowaniu podejścia opartego na prawach człowieka. W 2011 roku wystosowano ukierunkowane zaproszenie do składania projektów dotyczących zwalczania handlu ludźmi, w ramach programu finansowania „Zapobieganie i zwalczanie przestępczości”, będącego częścią programu ogólnego „Bezpieczeństwo i ochrona swobód” (2007–2013). Również w ramach programów Daphne, które przyczyniają się do ochrony dzieci, młodzieży i kobiet przed wszelkimi formami przemocy (uwarunkowanej płcią), w tym przed handlem ludźmi, wystosowano w grudniu 2011 roku zaproszenie do składania wniosków.

Zwalczanie handlu ludźmi jest elementem kilku dwustronnych planów działania w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa oraz układów o stabilizacji i stowarzyszeniu z Bałkanami Zachodnimi. Na szczycie Partnerstwa Wschodniego we wrześniu 2011 roku uczestnicy zgodzili się zintensyfikować współpracę i koordynację na rzecz zwalczania handlu ludźmi.

W ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) i Instrumentu Pomocy Technicznej i Wymiany Informacji (TAIEX) finansowane są różne projekty. Kwestie handlu ludźmi były podnoszone w dialogu politycznym z krajami spoza UE, w szczególności w dialogach i konsultacjach dotyczących praw człowieka. UE popierała starania międzynarodowe na różnych forach ONZ na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi, ochrony ofiar i pomocy im, ustanowienia ram prawnych, opracowania polityki i egzekwowania prawa, międzynarodowej współpracy i koordynacji działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi.

Zwalczanie handlu ludźmi stanowi priorytet geograficznej i tematycznej współpracy UE z krajami trzecimi (spoza UE). Kwestia ta jest w dużym stopniu uwzględniana w krajowych dokumentach strategicznych oraz krajowych i regionalnych programach orientacyjnych, co pozostało potwierdzone w przeglądach śródkresowych w latach 2011–2013. Środki finansowe są dostępne w ramach takich instrumentów finansowania, jak Instrument na rzecz Stabilności oraz Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). W wieloletnim dokumencie strategicznym 2011–2013 w zakresie Programu tematycznego dotyczącego współpracy z państwami trzecimi w obszarze migracji i azylu określono handel ludźmi jako jeden z priorytetów tematycznych.

Na mocy dyrektywy utworzono stanowisko koordynatora UE ds. zwalczania handlu ludźmi. Komisja mianowała na to stanowisko Myrię Vassiliadou, która rozpoczęła prace w marcu 2011 roku. W ramach swoich zadań koordynator ma m.in. przedstawiać ogólne, strategiczne wskazówki polityczne w dziedzinie handlu ludźmi oraz uczestniczyć w opracowywaniu istniejących lub nowych polityk UE odnoszących się do zwalczania handlu ludźmi, w szczególności w odniesieniu do krajów trzecich. Będzie ona również dopilnowywać, by wszystkie odpowiednie środki działania UE przeciwko handlowi ludźmi były odpowiednio wykorzystywane i mobilizowane. Od chwili mianowania koordynator pracowała nad uzyskaniem większej spójności polityk w zakresie zwalczania handlu ludźmi, w tym nad uwzględnianiem tej kwestii w różnych kierunkach polityki, jak również nad zagwarantowaniem większej koordynacji działań między podmiotami działającymi w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi, w tym między agencjami UE, państwami członkowskimi i podmiotami międzynarodowymi. Stale podkreślała znaczenie, jakie ma uwzględnianie praw człowieka i podejścia uwzględniającego problematykę płci w trakcie walki z tym zjawiskiem

3.26 Rasizm, ksenofobia, niedyskryminacja i poszanowanie różnorodności

W 2011 roku UE nadal wносиła znaczący wkład w walkę przeciwko wszystkim formom rasizmu, dyskryminacji rasowej, ksenofobii i podobnych rodzajów nietolerancji na całym świecie.

W ramach UE zobowiązanie to nadal było wspierane polityką konkretnych działań, obejmujących prawodawstwo, zwiększanie świadomości, gromadzenie danych i świadczenie pomocy finansowej na rzecz projektów społeczeństwa obywatelskiego.

21 marca 2011 r., z okazji Międzynarodowego Dnia Walki z Dyskryminacją Rasową, wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wydała oświadczenie w imieniu UE, w którym stwierdziła, że UE potępia „wszelkie formy rasizmu, dyskryminacji rasowej, ksenofobii i podobne rodzaje nietolerancji, w tym dyskryminację z powodu orientacji seksualnej; pozostają one w całkowitej sprzeczności z wartościami, na których opiera się UE”.

W swoich działaniach zewnętrznych UE nadal poruszała kwestie rasizmu i ksenofobii w dialogach politycznych prowadzonych z krajami spoza UE, np. z Rosją. Kwestie te wciąż były także uwzględniane w strategiach współpracy; np. na mocy planów działania w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa kraje partnerskie zobowiązują się do zwalczania wszelkich form dyskryminacji, nietolerancji religijnej, rasizmu i ksenofobii.

UE nadal współpracowała z regionalnymi organami, jak np. Europejską Komisją przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) przy Radzie Europy. W ramach OBWE UE ściśle koordynowała działania zmierzające do realizacji zobowiązań w odniesieniu do zwalczania rasizmu, ksenofobii i dyskryminacji podjętych przez 56 państw należących do OBWE.

Na szczeblu wielostronnym UE aktywnie współpracowała również z ONZ w walce z rasizmem i dyskryminacją. Wspierała mandat specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. współczesnych form rasizmu, ksenofobii i pochodnych form nietolerancji, Mutamy Ruteerego, oraz jego poprzednika, Githu Muigai. Dziesięć lat po Światowej Konferencji przeciwko rasizmowi, dyskryminacji rasowej, ksenofobii i pochodnym formom nietolerancji (2001 rok) UE nadal pozostała w pełni zaangażowana w realizację głównego celu konferencji durbańskiej z 2001 roku, polegającego na całkowitym wyeliminowaniu rasizmu i dyskryminacji rasowej, ksenofobii i pochodnych form nietolerancji

Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej (ICERD) jest uniwersalną podstawą działań służących zapobieganiu rasizmowi oraz jego zwalczaniu i eliminowaniu. Unia Europejska nadal wzywa wszystkie państwa, które jeszcze nie ratyfikowały lub nie wprowadziły w pełni w życie tej konwencji, by to zrobiły.

UE nadal popularyzowała walkę z dyskryminacją w ramach współpracy międzynarodowej. Za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu Na Rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) UE wspiera różnorakie organizacje społeczeństwa obywatelskiego w ramach około 120 realizowanych ostatnio projektów o całkowitej wartości około 24 mln EUR. Ponadto przy pomocy EIDHR UE wspierała Wysokiego Komisarza Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka (OHCHR) we wprowadzaniu w życie obecnych standardów międzynarodowych dotyczących równości i niedyskryminacji, w szczególności Międzynarodowej konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej.

Światowa Konferencja przeciwko rasizmowi, dyskryminacji rasowej, ksenofobii i pochodnym formom nietolerancji (2001 rok) odbyła się w Durbanie w Republice Południowej Afryki w dniach 31 sierpnia – 8 września 2001 r. Unia Europejska w istotny sposób przyczyniła się do sukcesu konferencji durbańskiej.

Na konferencji przyjęto w drodze konsensusu deklarację durbańską i program działania (DDPA), stanowiące ramy, które mają ukierunkować rządy, organizacje pozarządowe i inne instytucje w ich staraniach, aby zwalczać rasizm, dyskryminację rasową, ksenofobię i pochodne formy nietolerancji.

Konferencja przeglądowa procesu durbańskiego odbyła się w dniach 20–24 kwietnia 2009 r. w Genewie w Szwajcarii. Oceniono na niej postępy w osiągnięciu celów ustalonych na konferencji durbańskiej w 2001 roku.

22 września 2011 r. w Nowym Jorku odbyła się impreza wysokiego szczebla, która utorowała drogę do przyjęcia rezolucji Zgromadzenia Ogólnego upamiętniającej 10. rocznicę przyjęcia deklaracji durbańskiej i programu działania.

3.27 Prawa osób należących do mniejszości

We wszystkich regionach świata osoby należące do mniejszości nadal spotykają się z poważnymi zagrożeniami, dyskryminacją i rasizmem i są często pozbawiane pełnego uczestnictwa w życiu gospodarczym, politycznym, społecznym i kulturalnym, którym mogą cieszyć się przedstawiciele większości w krajach lub społeczeństwach, w których mniejszości te żyją. Traktat o Unii Europejskiej wyraźnie stwierdza, że prawa osób należących do mniejszości są częścią wartości, na których opiera się UE i których promowania Unia podejmuje się w swoich stosunkach ze światem. Na szczeblu międzynarodowym Deklaracja o prawach osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych jest głównym tekstem odniesienia dotyczącym praw osób należących do mniejszości. W Europie Rada Europy przyjęła Konwencję ramową o ochronie mniejszości narodowych i Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych.

Ochrona mniejszości jest jednym z kluczowych zagadnień w ramach politycznych kryteriów kopenhaskich związanych z przystąpieniem do UE. W tym właśnie kontekście postępowanie krajów kandydujących i potencjalnych kandydatów w kwestiach mniejszości jest nadal oceniane w sprawozdaniach z postępów prac prezentowanych przez Komisję Europejską. W zamian UE udzielała krajom kandydującym i potencjalnym krajom kandydującym ukierunkowanej przedakcesyjnej pomocy finansowej, aby pomóc im w realizacji koniecznych politycznych, gospodarczych i instytucjonalnych reform, zgodnie ze standardami UE. Wspierane projekty skierowane do osób należących do mniejszości są głównie ukierunkowane na zmniejszenie nierówności społecznych oraz na poprawę i promowanie lepszej jakości życia. Wzmocnienie spójności społecznej w tych krajach obejmuje integrację osób w niekorzystnej sytuacji, zwalczanie dyskryminacji i wzmacnianie kapitału ludzkiego, w szczególności przez reformowanie systemów edukacji.

Kwestie mniejszości nadal były ważnym aspektem stosunków UE z resztą świata; UE regularnie porusza kwestie dotyczące mniejszości w trakcie dialogów politycznych z państwami spoza UE. Kwestie mniejszości zostały także włączone do strategii współpracy i planów działania.

Opracowany przez UE krajowy dokument strategiczny dotyczący Kolumbii na lata 2007–2013 dotyczy np. sytuacji humanitarnej i sytuacji w zakresie praw człowieka osób należących do mniejszości, a do głównych priorytetów w nim określonych należy m.in. budowanie pokoju przez zaangażowanie obywateli znajdujących się na marginesie w sprawowanie władzy na szczeblu lokalnym i gospodarkę uczestniczącą, jak również promowanie praw człowieka, dobre rządy i walka z bezkarnością. Innym przykładem jest wyraźne nawiązanie w planie działania w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa uzgodnionym z Ukrainą do poszanowania praw osób należących do mniejszości narodowych.

UE współpracowała również aktywnie na forach ONZ w zakresie promowania i ochrony praw osób należących do mniejszości. Działania ONZ obejmują forum mniejszości i prace niezależnego eksperta ds. mniejszości. UE kontynuowała również prace z innymi organizacjami międzynarodowymi i podmiotami wielostronnymi aktywnymi w tej dziedzinie, takimi jak OBWE i powołany przez nią Wysoki Komisarz ds. Mniejszości Narodowych oraz Rada Europy.

Ponadto UE nadal korzystała z szerokiej gamy finansowych i technicznych instrumentów współpracy, w tym dwustronnej współpracy z rządami i bezpośredniego wsparcia dla społeczeństwa obywatelskiego; instrumenty te uzupełniają się i działają w synergii na rzecz promowania i ochrony praw osób należących do mniejszości.

W tym celu UE w drodze współpracy dwustronnej wspierała programy i polityki rządów, które są ukierunkowane na mniejszości lub które mogą mieć wpływ na te kwestie. UE wspierała także organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające na rzecz ochrony i promowania praw osób należących do mniejszości, w szczególności za pomocą Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). Zamiarem tych działań było w szczególności przyczynienie się do zwalczania dyskryminacji, propagowanie ochrony i rozwijanie równego uczestnictwa mężczyzn i kobiet należących do mniejszości w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym w szerszym kontekście wzmocnienia praw człowieka, jak również propagowanie politycznego pluralizmu i demokratycznego uczestnictwa w polityce.

EIDHR, przy pomocy wkładu w wysokości ponad 90 000 EUR, finansuje obecnie projekt mający na celu zwiększenie politycznej aktywności i reprezentacji Romów i innych mniejszości narodowych w Bośni i Hercegowinie (BiH), dzięki czemu promowane są ich włączenie w życie społeczne, ich interesy i prawa. Mniejszości, w szczególności Romowie, którzy są największą mniejszością w BiH, tradycyjnie cierpią z powodu dyskryminacji, która przyczyniła się do powszechnego ubóstwa, bezrobocia, bezdomności i braku dostępu do edukacji. Chociaż w konstytucji BiH figurują międzynarodowe standardy praw człowieka, prawo do „bycia wybranym” posiada wyłącznie „ludność rdzenna” (Bośniacy, Chorwaci i Serbowie). Zgodnie z konstytucją osoby należące do mniejszości narodowych nie mogą uczestniczyć w życiu politycznym na najwyższym szczeblu na poziomie państwowym i na poziomie jednostek administracyjnych. Projekt ten ma zatem pomóc w stworzeniu lepszych warunków politycznej reprezentacji i uczestnictwa Romów i innych mniejszości na szczeblu państwowym przez włączenie kategorii mniejszości narodowych do konstytucji BiH; ma on również zwiększyć polityczne zaangażowanie i potencjał Romów, tak by umożliwić im wywieranie większego wpływu na procesy decyzyjne.

3.28 Prawa osób niepełnosprawnych

22 stycznia 2011 r. Unia Europejska stała się stroną oenztowskiej Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (CRPD). Jest to wydarzenie historyczne, jako że CRPD jest pierwszym wszechstronnym traktatem dotyczącym praw człowieka ratyfikowanym przez UE jako regionalną organizację integracyjną. UE aktywnie uczestniczyła w konferencji państw stron CRPD, po raz pierwszy jako strona w wrześniu 2011 roku.

CRPD ma zagwarantować, że osoby niepełnosprawne mogą korzystać ze swoich praw na równi z wszystkimi innymi obywatelami. CRPD ustala minimalne standardy służące ochronie pełnego zakresu praw człowieka i podstawowych wolności osób niepełnosprawnych. Dla UE oznacza to, że polityki na szczeblu UE, jak również działania legislacyjne i programujące są zgodne z postanowieniami CRPD w zakresie praw osób niepełnosprawnych, w granicach kompetencji UE. W unijnej strategii w sprawie niepełnosprawności na lata 2010–2020, przyjętej w listopadzie 2010 roku, która ma na celu zrealizowanie postanowień CRPD, zarówno na szczeblu UE, jak i państw członkowskich, „działania zewnętrzne” są zdefiniowane jako jeden z ośmiu głównych obszarów działania. Strategia ta uzupełnia i wspiera działania państw członkowskich, które ponoszą główny ciężar odpowiedzialności w określaniu polityki wobec osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawność jest kwestią coraz częściej poruszaną w trakcie unijnego dialogu politycznego i specjalistycznego (w tym dialogu dotyczącego praw człowieka) z krajami trzecimi; ratyfikowanie przez UE CRPD dało dodatkowy powód do takiego postępowania. UE wzywa w szczególności do ratyfikacji i pełnej realizacji CRPD przez wszystkie państwa. Na przykład w roku 2011 kwestia niepełnosprawności została poruszona w kontaktach z Narodową Władzą Palestyńską i Rosją.

W 2011 roku UE nadal podtrzymywała i wspierała poszanowanie praw człowieka w odniesieniu do osób niepełnosprawnych na odpowiednich forach regionalnych i międzynarodowych. Na przykład na 66. sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych Unia – wraz z krajami Ameryki Łacińskiej i w następstwie ścisłych konsultacji z UNICEF-em i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego – zainicjowała rezolucję w sprawie praw dziecka, z położeniem szczególnego nacisku na dzieci niepełnosprawne. W ramach przygotowań do tej rezolucji UE zorganizowała również imprezę towarzyszącą w Nowym Jorku w czerwcu 2011 roku zatytułowaną „Interaktywna dyskusja panelowa w sprawie propagowania i ochrony praw dzieci niepełnosprawnych” we współpracy z Urugwajem (w imieniu grupy Ameryki Łacińskiej i Karaibów, GRULAC), oenztowskim Departamentem Spraw Gospodarczych i Społecznych oraz UNICEF-em. UE dąży również do przedstawienia sytuacji osób niepełnosprawnych na innych forach ONZ i w innych dokumentach oenztowskich, przy zastosowaniu podejścia odwołującego się do ich praw. UE kontynuuje również starania na rzecz ochrony i promowania praw osób niepełnosprawnych poza UE przez systematyczne włączanie problematyki osób niepełnosprawnych do unijnej współpracy rozwojowej. Środki finansowe na rzecz osób niepełnosprawnych są dostarczane w ramach kilku instrumentów finansowych UE, na przykład Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju (DCI), Europejskiego Funduszu Rozwoju (EDF), Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (ENPI) i Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). W 2011 roku UE finansowała ponad 20 projektów (z budżetem w wysokości ponad 12 mln EUR) przeznaczonych specjalnie dla osób niepełnosprawnych.

W listopadzie 2010 roku Komisja przyjęła **europejską strategię w sprawie niepełnosprawności 2010–2020**⁹, która ma pomóc w wykonaniu postanowień CRPD. Strategia kładzie nacisk na wyeliminowanie barier w ośmiu głównych dziedzinach: dostępność, uczestnictwo, równość, zatrudnienie, kształcenie i szkolenie, ochrona socjalna, zdrowie i działania zewnętrzne.

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:PL:PDF>

Jeśli chodzi o działania zewnętrzne, strategia ma propagować prawa osób niepełnosprawnych, w tym w ramach jej programów rozwojowych i na forach międzynarodowych (np. ONZ, Rada Europy, OECD). „Początkowy plan realizacji europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności”¹⁰ określa kluczowe działania i harmonogram realizacji strategii, m.in.:

- zagwarantowanie, że unijna współpraca rozwojowa obejmie osoby niepełnosprawne, zarówno za pośrednictwem projektów i programów specjalnie przeznaczonych dla takich osób, jak i dzięki lepszemu uwzględnianiu problematyki osób niepełnosprawnych;
- wspieranie wysiłków krajów partnerskich, podejmowanych na rzecz podpisania, ratyfikacji i wykonania CRPD;
- wspieranie, w stosownych przypadkach, usprawnienia struktur instytucjonalnych organizacji osób niepełnosprawnych w krajach i organizacjach partnerskich, zajmujących się niepełnosprawnością i rozwojem;
- propagowanie spełnienia przez infrastrukturę finansowaną w ramach unijnych projektów rozwojowych wymogów dostępności dla osób niepełnosprawnych;
- podkreślanie niepełnosprawności – w stosownych przypadkach i w oparciu o zasady CRPD – jako kwestii związanej z prawami człowieka w trakcie dialogu dotyczącego praw człowieka z krajami trzecimi.

3.29 Kwestie dotyczące ludów tubylczych

Zasady zaangażowania UE w kwestie ludów tubylczych są stosowane w kontekście oenzytowskiej Deklaracji praw ludów tubylczych z 2007 roku, która wspiera te prawa i zapewnia ciągły rozwój ludów tubylczych na całym świecie.

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1324:FIN:EN:PDF>

UE dąży do wprowadzenia praw człowieka, w tym kwestii dotyczących ludów tubylczych, do wszystkich aspektów jej polityki zewnętrznej, w tym do dialogów politycznych z krajami trzecimi i organizacjami regionalnymi, na fora wielostronne, takie jak Organizacja Narodów Zjednoczonych, jak również przez przyznawanie wsparcia finansowego.

Od czasu ustanowienia w 1994 roku Międzynarodowego Dnia Ludności Tubylczej na Świecie, obchodzonego 9 sierpnia, początkowo komisarz ds. stosunków zewnętrznych i europejskiej polityki sąsiedztwa, a obecnie wysoka przedstawiciel wydaje w tym dniu oświadczenie niemal każdego roku. Ponadto delegatury UE na całym świecie organizowały w dniu 9 sierpnia lub w tym okresie wiele różnych imprez, w tym spotkania z przywódcami ludów tubylczych, konferencje prasowe, publikowały artykuły prasowe, umożliwiały udział w seminariach i zapoznanie się na miejscu z projektami finansowanymi przez UE.

UE nadal aktywnie działała na forach Organizacji Narodów Zjednoczonych zajmujących się kwestiami ludów tubylczych, jak również uczestniczyła we współpracy z agencjami ONZ zajmującymi się ludami tubylczymi. W 2011 roku UE przyłączyła się do konsensusu w sprawie wydanej na zwykłym posiedzeniu Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego rezolucji w sprawie praw ludów tubylczych; mniej więcej połowa państw członkowskich UE była jej współwnioskodawcami. Rezolucja zawierała decyzję w sprawie zorganizowania w 2014 roku posiedzenia plenarnego Zgromadzenia Ogólnego na wysokim szczeblu pod nazwą Konferencja Światowa w sprawie Ludów Tubylczych. UE przedstawiła również oświadczenie w kwestiach dotyczących ludów tubylczych na forum Trzeciego Komitetu, jak również w trakcie sesji mechanizmu eksperckiego w kwestii praw ludów tubylczych (EMRIP) w 2011 roku, jak również wzięła udział w dialogu interaktywnym ze specjalnym sprawozdawcą ds. sytuacji w zakresie praw człowieka i podstawowych wolności ludów tubylczych, Jamesem Anayą.

Kwestie ludów tubylczych nadal były uwzględniane w unijnych strategiach współpracy na rzecz rozwoju. Na przykład opracowany przez UE krajowy dokument strategiczny dotyczący Kolumbii na lata 2007–2013 dotyczy sytuacji humanitarnej ludów tubylczych, a do głównych priorytetów w nim określonych należy m.in. budowanie pokoju przez zaangażowanie obywateli znajdujących się na marginesie w sprawowanie władzy na szczeblu lokalnym i ekonomię uczestniczącą, jak również promowanie praw człowieka, dobrych rządów i zwalczania bezkarności. Innym przykładem jest wyraźne uwzględnienie ludów tubylczych w procesie wsparcia na rzecz modernizacji państwa, ulepszenia sprawowania rządów i integracji społecznej w krajowym dokumencie strategicznym Peru na lata 2007–2013.

UE wspiera również bezpośrednio – przy pomocy Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) – organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające w sprawach dotyczących ludów tubylczych. W ramach tego instrumentu finansowania można realizować różnorodne konkretne działania w kwestii ludów tubylczych; mogą one być wdrażane na szczeblu krajowym, międzynarodowym lub regionalnym.

UE dostrzega również szczególnie delikatną sytuację i surowe represje, na które narażeni są obrońcy praw ludów tubylczych w wielu krajach świata, na co wskazują liczne sprawozdania międzynarodowe, m.in. autorstwa specjalnego sprawozdawcy ONZ w sprawie obrońców praw człowieka. W 2011 roku w ramach EIDHR sfinansowano (1,2 mln EUR) projekt regionalny mający na celu wspieranie i umacnianie sieci obrońców praw człowieka ludów tubylczych w Nepalu, Bangladeszu, Indiach, Kambodży, Indonezji, Malezji, na Filipinach i w Tajlandii.

Od roku 2011 w ramach EIDHR finansowany jest projekt opiewający na kwotę 1,2 mln EUR, który ma na celu umacnianie sieci obrońców praw człowieka ludów tubylczych (sieć ta monitoruje i dokumentuje przypadki pogwałcenia praw człowieka ludów tubylczych w Azji, aby zwiększać świadomość na szczeblu lokalnym i międzynarodowym w zakresie praw ludów tubylczych oraz chronić osoby i grupy, które propagują i chronią prawa ludów tubylczych w Azji. Projekt ten – skierowany do Nepalu, Bangladeszu, Indii, Kambodży, Indonezji, Malezji, Filipin i Tajlandii – ma na celu zmierzyć się z nieuznawaniem w świetle prawa i brakiem odpowiednich polityk w zakresie ochrony praw człowieka ludów tubylczych w regionie azjatyckim, gdzie mieszka ok. 200 milionów z szacowanej na 350 milionów światowej populacji ludów tubylczych.

W krajach tych większość ludów tubylczych żyje poniżej granicy ubóstwa, cierpi z powodu wszelkich form dyskryminacji oraz ma niewielki dostęp do politycznych procesów decyzyjnych i do systemów wymiaru sprawiedliwości, pada też ofiarą naruszeń nie tylko ich jednostkowych praw, ale również ich praw zbiorowych. Nieuznawanie praw ludów tubylczych do ziemi doprowadziło do powszechnego przejmowania ziemi oraz przymusowego wysiedlania w związku z plantacjami, górnictwem na szeroką skalę, tamami, infrastrukturą i obszarami pod ochroną. Ponadto wiele przypadków naruszeń praw człowieka wśród ludów tubylczych pozostaje nieudokumentowanych i niezgłoszonych, jako że świadomość własnych praw wśród społeczności tubylczych jest niska, a działania w ich obronie nadal są bardzo ograniczone, w szczególności na obszarach konfliktowych, co powoduje, że działalność obrońców praw ludów tubylczych jest konieczna.

4 DZIAŁALNOŚĆ UE NA FORACH MIĘDZYNARODOWYCH

4.1 66. sesja Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych

Trzeci Komitet (Sprawy Społeczne, Humanitarne i Kulturalne) działający w ramach 66. sesji Zgromadzenia Ogólnego formalnie rozpoczął prace 3 października 2011 r., a zakończył je 22 listopada 2011 r.

Przed zakończeniem sesji Komitet przyjął 66 rezolucji; 16 z nich wymagało głosowania, co potwierdza, że w pewnych sprawach istnieje polaryzacja. UE osiągnęła wszystkie swoje najważniejsze cele zaplanowane na to posiedzenie. Jej dążenia wspierała szeroko zakrojona kampania zarówno w Nowym Jorku, jak i w stolicach państw trzecich, w ramach której propagowano rezolucje krajowe oraz rezolucje o wolności religii i przekonań; kampanię prowadzono w bliskiej koordynacji z krajami, które prezentują podobne poglądy.

Trzeci Komitet przyjął cztery inicjatywy UE. Negocjacje w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w Birnie/Mjanmie odbywały się w kontekście niedawnych pozytywnych zmian w tym kraju, znajdujących odzwierciedlenie w jego wyważonym zaangażowaniu w negocjacje. Rezolucję przyjęto przy poparciu większej niż dotychczas liczby partnerów.

Również jedną z rezolucji krajowych, mianowicie rezolucję w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w KRLD (przedstawiona wspólnie z Japonią), przyjęto przy największym w historii poparciu. W trakcie negocjacji KRLD nie zmieniła dotychczasowej postawy i odmawiała rozmów na ten temat.

Jeżeli chodzi o kwestie tematyczne, rezolucja o prawach dziecka, która jest wspólną inicjatywą UE i GRULAC (grupa Ameryki Łacińskiej i Karaibów), została przyjęta w drodze konsensusu podobnie jak na poprzednich sesjach, choć wcześniej odrzucono dwie niekorzystne zmiany zgłoszone kolejno przez Pakistan i Syrię. Tegoroczna rezolucja dotyczyła przede wszystkim dzieci niepełnosprawnych. Rezolucja w sprawie eliminacji wszelkich form nietolerancji i dyskryminacji ze względu na religię lub przekonania, będąca inicjatywą UE, ponownie została przyjęta w drodze konsensusu.

Ponadto UE poparła zaproponowaną przez Kanadę rezolucję w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w Iranie, przyjętą znaczną większością głosów, przy poparciu większej niż poprzednio liczby krajów.

Rezolucja skoncentrowana na kilku regionach i dotycząca sytuacji w Syrii spotkała się w ostatnim dniu sesji z poparciem zdecydowanej większości, w tym krajów, które zazwyczaj nie popierają rezolucji krajowych, m.in. wszystkich krajów arabskich z wyłączeniem samej Syrii.

Organizacja Współpracy Islamskiej (OWI) proponowała tekst oparty na rezolucji Rady Praw Człowieka nr 16/18 zatytułowanej „Zwalczanie nietolerancji, tworzenia negatywnych stereotypów i stygmatyzacji osób ze względu na wyznanie lub przekonania, dyskryminacji osób ze względu na wyznanie lub przekonania, podżegania do przemocy i stosowania przemocy z takich względów”; wstępna wersja tekstu zawierała jednak dodatkowe kontrowersyjne sformułowania. Po szeroko zakrojonych i w dużej mierze dwustronnych negocjacjach uzgodniono pakiet kompromisowy, który UE była w stanie zaakceptować, gdyż uzgodniono, że podczas przyjmowania tekstu OWI zostanie przedstawione dobre uzasadnienie tego stanowiska. W związku z aktualnymi wydarzeniami na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej USA ponownie zgłosiły inicjatywę dotyczącą udziału kobiet w życiu politycznym już rozpatrywaną przez Zgromadzenie Ogólne na 58. sesji; inicjatywa ta dotyczy między innymi udziału kobiet w przemianach politycznych.

Poza dwoma przypadkami UE była zgodna we wszystkich głosowaniach. Państwa członkowskie UE jednomyślnie postanowiły wstrzymać się od głosu w sprawie projektu rezolucji o działaniach podejmowanych w związku z deklaracją durbańską, choć wcześniej przez trzy lata głosy były podzielone. Jednak do nowej niezgodności wewnątrz delegacji UE (głosy przeciwne/wstrzymanie się od głosu) doszło w przypadku projektu rezolucji o współczesnych formach rasizmu: przedstawiono mocne wspólne objaśnienie głosowania prezentujące wątpliwości UE co do uzasadnienia tej rezolucji, a także jej wybiórczego charakteru. UE podzieliła się również w sprawie rezolucji Ruchu Państw Niezaangażowanych dotyczącej prawa do rozwoju.

Państwa członkowskie UE przedłożyły także dwanaście rezolucji w ramach swych kompetencji narodowych; wszystkie te rezolucje zostały przyjęte w drodze konsensusu.

4.2 Rada Praw Człowieka ONZ

Przegląd prac Rady Praw Człowieka zakończył się w dniu 17 czerwca 2011 r. przyjęciem rezolucji przez Zgromadzenie Ogólne ONZ (154 krajów opowiedziało się za, 4 przeciw, nikt nie wstrzymał się od głosu; 34 kraje nie wzięły udziału w głosowaniu). W ten sposób zakończyły się niemal dwuletnie, intensywne negocjacje prowadzone w Genewie i Nowym Jorku, których rezultatem jest, zdaniem UE, minimalistyczny, lecz gwarantujący uznanie kwestii priorytetowych dla UE, czyli m.in.: zdolności Rady Praw Człowieka do zajęcia się niepokojącymi sytuacjami w poszczególnych krajach i niezależności Wysokiego Komisarza, jego Biura i specjalnych procedur, a także pozwalający osiągnąć pewne postępy w organizacji powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka.

Jeżeli chodzi o kwestie inne niż wspomniany przegląd, tempo zmian dotyczących przestrzegania praw człowieka w terenie w 2011 roku przydało skuteczności reakcjom Rady Praw Człowieka i zwiększyło jej zdolność do zajmowania się ważnymi sytuacjami.

2011 rok rozpoczęła specjalna sesja poświęcona sytuacji w zakresie praw człowieka w Libii, która odbyła się 25 lutego. Podczas sesji nie tylko wyrażono głębokie zaniepokojenie tą sytuacją, lecz również zalecono zawieszenie członkostwa Libii w Radzie Praw Człowieka. Zgromadzenie Ogólne uczyniło ten bezprecedensowy krok w dniu 1 marca.

W roku 2011 Rada Praw Człowieka zebrała się na trzech zwyczajnych sesjach : w marcu, czerwcu i wrześniu. Dwunastym posiedzeniem grupy roboczej ds. powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka (3–14 października 2011 r.) Rada Praw Człowieka zakończyła pierwszy cykl tego przeglądu. Przy tej okazji UE podkreśliła znaczenie tego instrumentu i zachęciła do kompleksowego i szybkiego wdrożenia zaleceń, m.in. do korzystania w tym celu z pomocy międzynarodowej.

16. sesja Rady Praw Człowieka trwała od 28 lutego do 25 marca 2011 r. i ponownie potwierdziła, że Rada jest zdolna do podejmowania działań w związku z sytuacją w konkretnych krajach, gdyż przyjęła 8 rezolucji krajowych spośród 40 projektów inicjatyw przyjętych na posiedzeniu. Obecność wysokiej przedstawiciel Catherine Ashton w pierwszym dniu obrad wysokiego szczebla świadczy o tym, że UE przywiązuje ogromną wagę do prac Rady Praw Człowieka.

Jednym z przełomowych wydarzeń było przyjęcie rezolucji w sprawie Iranu, w której po raz pierwszy od utworzenia Rady postanowiono o udzieleniu mandatu specjalnemu sprawozdawcy do spraw konkretnego kraju. Doprowadziła do tego aktywna, międzyregionalna grupa, a także intensywna kampania lobbingowa.

Z inicjatywy UE zaproponowano rezolucję w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w Birmie/Mjanmie, w którym to akcie poszerzono mandat specjalnego sprawozdawcy i uwzględniono najnowsze wydarzenia, w tym wybory i powszechny okresowy przegląd praw człowieka. Niewielkie zmiany wprowadzono do innej, tradycyjnie zgłoszonej przez UE rezolucji krajowej, którą przedstawiono wspólnie z Japonią, czyli do rezolucji w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w KRLD; akt ten spotkał się z większym poparciem, tzn. oddano więcej głosów na tak niż w poprzednim roku.

Grupa Afryki również była bardzo aktywna podczas sesji i przedstawiła cztery rezolucje dotyczące krajów afrykańskich (DRK, Wybrzeża Kości Słoniowej, Gwinei i Burundi). UE ściśle współpracowała z Tunezją, dążąc do zaproponowania opartej na konsensusie rezolucji dotyczącej przede wszystkim współpracy i pomocy technicznej, przy wsparciu grupy Afryki i grupy arabskiej.

Jeżeli chodzi o inicjatywy tematyczne, UE przedstawiła udaną inicjatywę w sprawie wolności religii lub przekonań, chcąc wyrazić swój niepokój spowodowany aktami przemocy i tolerancji wobec mniejszości religijnych, zgodnie z konkluzjami Rady do Spraw zagranicznych z 21 lutego 2011 r. W rezolucji ponadto pozytywnie oceniono pracę specjalnego sprawozdawcy ds. wolności religii lub przekonań, któremu mandatu udzielono 25 lat wcześniej w nawiązaniu do Deklaracji w sprawie eliminacji wszelkich form nietolerancji i dyskryminacji opartych na religii lub przekonaniach z 1981 roku. Jednocześnie przyjęcie – w drodze konsensusu – rezolucji Organizacji Współpracy Islamskiej (OWI) w sprawie zwalczania nietolerancji religijnej, postrzeganej przez wielu jako alternatywa dla tradycyjnie przedstawianej przez OWI rezolucji o zniesławianiu, było jednym z najbardziej znaczących osiągnięć tej sesji. UE i GRULAC zadbały o sukces tradycyjnie przedstawianej rezolucji w sprawie praw dziecka, której wynegocjowanie wymagało przeprowadzenia szeroko zakrojonych wczesnych konsultacji oraz bliskiej współpracy ze specjalnym przedstawicielem Sekretarza Generalnego ONZ ds. zapobiegania przemocy wobec dzieci oraz z UNICEF-em. Ponadto Rada przyjęła projekt deklaracji ONZ w sprawie edukacji i szkolenia na temat praw człowieka.

17. sesja Rady Praw Człowieka (30 maja – 17 czerwca 2011 r.) była dość intensywna, przyjęto na niej 29 inicjatyw (nad ośmioma z nich przeprowadzono głosowanie). Najważniejszym priorytetem UE na tej sesji była Białoruś; UE doprowadziła do przyjęcia rezolucji w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w tym kraju.

Podczas sesji zgłoszono kilka inicjatyw dotyczących Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. W szczególności Rada przyjęła rezolucję przedłużającą mandat Komisji Śledczej ds. Libii. Wydano także jedno międzyregionalne oświadczenie w sprawie Syrii, wzywające rząd do pełnej współpracy z Radą Praw Człowieka i do umożliwienia wysokiemu komisarzowi swobodnego wjazdu na teren tego kraju, a także jedno międzyregionalne oświadczenie w sprawie Jemenu, z aprobatą odnoszące się do planowanej misji wysokiego komisarza oraz przewidujące rozpoczęcie interaktywnego dialogu na 18. sesji Rady. Rada przyjęła również rezolucję w sprawie propagowania i ochrony praw człowieka w kontekście pokojowych manifestacji, nawiązując do uprzednich prób zwołania specjalnej sesji dotyczącej tej tematyki.

Inne najważniejsze punkty dotyczące sytuacji w poszczególnych krajach to m.in.: udzielenie mandatu niezależnemu ekspertowi ds. sytuacji w zakresie praw człowieka w Wybrzeżu Kości Słoniowej (co ma pomóc zrealizować zalecenia Komisji Śledczej), przedłużenie mandatu niezależnego eksperta w Somalii na kolejny rok oraz przyjęcie rezolucji o pomocy technicznej dla Kirgistanu.

Jeżeli chodzi o kwestie tematyczne, Rada przyjęła przełomową rezolucję w sprawie Republiki Południowej Afryki dotyczącą dyskryminacyjnych praw i praktyk oraz aktów przemocy wobec osób w związku z ich orientacją seksualną i tożsamością płciową; w rezolucji tej upoważniono wysokiego komisarza ONZ do przygotowania studium na ten temat, które zostanie przedstawione podczas panelu dyskusyjnego Rady Praw Człowieka w marcu 2012 r. Rada zatwierdziła także zasady przewodnie dotyczące biznesu i praw człowieka, służące wdrożeniu oenzetowskich ram, których hasłem jest „chronić, szanować i naprawiać”; Rada uruchomiła także mechanizm nadzorujący prace prowadzone przez specjalnego przedstawiciela sekretarza generalnego ONZ ds. biznesu i praw człowieka. Ponadto Rada doprowadziła do przyjęcia projektu trzeciego protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka, ustanawiającego indywidualną procedurę składania skarg.

Na 18. sesji Rady Praw Człowieka ONZ (12–29 września 2011 r.) odnotowano przyjęcie – w większości w drodze konsensusu – 37 rezolucji lub oświadczeń przewodniczącego. Na tym samym posiedzeniu Rada przyjęła 7 inicjatyw dotyczących konkretnych krajów (Sudan, Sudanu Południowego, Libii, Jemenu, Burundi, Kambodży i Haiti) – wszystkie z nich w ramach punktu 10 (pomoc techniczna i budowanie potencjału).

Zgodnie z najwyższymi priorytetami UE dotyczącymi tej sesji Rada przedłużyła mandat niezależnego eksperta ds. sytuacji w zakresie praw człowieka w Sudanie na mocy rezolucji uchwalonej w drodze konsensusu, a przygotowanej we współpracy z tym krajem. Sytuacja w Sudanie Południowym również była tematem rezolucji, która dotyczyła przede wszystkim współpracy i pomocy w zakresie praw człowieka. Podobną, opartą na konsensusie rezolucję Rada przyjęła w sprawie Jemenu; zwrócono się w niej do tego kraju o wdrożenie zaleceń zawartych w sprawozdaniu przygotowanym przez wysokiego komisarza ONZ ds. praw człowieka i uwzględniono zapowiedź rządu o wszczęciu śledztwa w sprawie łamania praw człowieka. Postanowiono także o dwuletnim wyjątkowym mandacie niezależnego eksperta do spraw Kambodży. Rada przedłużyła mandat niezależnego eksperta ds. Haiti i przyjęła rezolucję w sprawie usług doradczych i pomocy technicznej dla Burundi, w której pozytywnie oceniono skuteczne ustanowienie krajowej instytucji ds. praw człowieka zgodnie z zasadami paryskimi. Jeżeli chodzi o kwestie tematyczne, Rada na sesji udzieliła nowego mandatu specjalnemu sprawozdawcy ds. prawdy, wymiaru sprawiedliwości, odszkodowań i gwarancji niepowtarzalności.

W omawianym roku UE przyczyniła się do zwołania trzech specjalnych sesji poświęconych sytuacji w zakresie praw człowieka w Syrii. Pierwsza odbyła się 29 kwietnia. W przyjętej na niej rezolucji zwrócono się do Biura Wysokiego Komisarza Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, aby pilnie wysłało do Syrii misję, która zbada wszystkie domniemane przypadki pogwałcenia międzynarodowych przepisów dotyczących praw człowieka i ustali fakty oraz okoliczności, w jakich miałyby do tego dojść. Druga specjalna sesja miała miejsce 23 sierpnia. Przy tej okazji Rada określiła mandat niezależnej komisji śledczej, upoważniając ją do prowadzenia śledztw „w sprawie wszystkich domniemanych przypadków pogwałcenia międzynarodowych przepisów dotyczących praw człowieka od marca 2011 roku w Syryjskiej Republice Arabskiej (...) i, jeżeli to możliwe, do wskazania i rozliczenia osób odpowiedzialnych (...)”. Komisja śledcza, której prac nie wspierały ani nie ułatwiały władze syryjskie, udostępniła sprawozdanie 28 listopada 2011 r.; sprawozdanie przekazano Zgromadzeniu Ogólnemu, zalecając, by Zgromadzenie rozważyło dalsze jego przesłanie wszystkim stosownym organom ONZ].

Po tym jak komisja śledcza udostępniła sprawozdanie, UE postanowiła poprzeć zwołanie trzeciej specjalnej sesji Rady Praw Człowieka dotyczącej Syrii. Sesja odbyła się 2 grudnia. W rezolucji przyjętej przeważającą większością głosów na zakończenie tej trzeciej sesji zaapelowano, by Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka w Syrii umieściło w Syrii swoich przedstawicieli, i udzielono mandatu specjalnemu sprawozdawcy, który ma monitorować sytuację. Ponadto w rezolucji zwrócono się do władz o umożliwienie komisji śledczej wjazdu na terytorium kraju i o ścisłą z nią współpracę.

4.3 Rada Europy

W 2011 roku nastąpiło dalsze pogłębienie współpracy między UE a Radą Europy, czego przejawem były zacieśnione kontakty, w tym w obszarze praw człowieka. Porozumienie między UE a Radą Europy, podpisane w 2007 roku, stanowi ramy ich wzmocnionej współpracy i dialogu politycznego.

Przewidziane w traktacie lizbońskim przystąpienie UE do europejskiej konwencji praw człowieka to ważny krok ku lepszej ochronie praw człowieka zapewnianej wszystkim obywatelom Europy. Wymaga on dogłębnej analizy najbardziej delikatnych aspektów przyszłej umowy. UE dokładała intensywnych starań, by płynnie włączyć się w system konwencji, mając na uwadze specyficzny charakter własnej struktury instytucjonalnej. Od lipca 2010 roku przeprowadzono osiem rund negocjacyjnych dotyczących przystąpienia UE do konwencji; zakończyły się one porozumieniem zawartym na szczecelu ekspertów w sprawie projektu umowy o przystąpieniu UE w czerwcu 2011 roku. Tekst tego projektu musi zostać ratyfikowany przez wszystkich członków każdej z organizacji. Strona UE potrzebuje więcej czasu, by omówić najbardziej delikatne aspekty przystąpienia.

Urzednicy wysokiego szczebla Rady Europy, m.in. jej sekretarz generalny i komisarz ds. praw człowieka, kontynuowali swoje regularne spotkania z przewodniczącym Komisji, wysoką przedstawiciel/wiceprzewodniczącą Komisji oraz z innymi komisarzami. Wielu urzedników wysokiego szczebla z Komisji Europejskiej odwiedziło Strasburg, aby przekazać Radzie Europy informacje na temat różnych polityk UE, w tym na temat inicjatywy w sprawie Partnerstwa Wschodniego.

UE wysoko ceni prace Komisji Weneckiej przy Radzie Europy i z zadowoleniem przyjmuje jej rolę w doradzaniu na temat zgodności ustawodawstwa państw członkowskich Rady Europy z europejskimi standardami i normami w dziedzinie podstawowych praw i wolności. UE co roku prowadzi konsultacje z Radą Europy w sprawie swojego pakietu rozszerzeniowego, w których uczestniczy około 60 unijnych ekspertów i pracowników. UE prowadzi również regularne konsultacje z Radą Europy i jej organami monitorującymi w trakcie przygotowywania rocznych sprawozdań z postępu prac w dziedzinie EPS. UE sprawnie współpracowała z komisarzem Rady Europy ds. praw człowieka, zwłaszcza w odniesieniu do sytuacji pokonfliktowej w Gruzji.

UE i Rada Europy zrealizowały kilka wspólnych programów w dziedzinie praworządności, demokracji i praw człowieka. Nadal ściśle współdziałały na rzecz zniesienia kary śmierci na całym świecie, czego odzwierciedleniem była publikacja wspólnej deklaracji z okazji międzynarodowego i europejskiego dnia przeciwko karze śmierci w dniu 10 października 2011 r.

UE nadal wnosi zasadniczy wkład w działalność Rady Europy, finansując wspólne programy i działania. Od 2010 roku UE sfinansowała kilka ukierunkowanych projektów Rady Europy za pomocą instrumentu na rzecz Partnerstwa Wschodniego, aby usprawnić procesy reform w krajach objętych tym partnerstwem i aby zbliżyć je do standardów Rady Europy i UE w podstawowych obszarach, których dotyczy platforma 1 Partnerstwa Wschodniego (dobre rządy i prawa człowieka). Ponieważ stosowanie instrumentu na rzecz Partnerstwa Wschodniego przez Radę Europy daje obiecujące wyniki, UE uruchomiła w ramach tej instytucji instrument na rzecz krajów południowych (4 mln EUR w ciągu 30 miesięcy), dzięki któremu promować się będzie – w duchu unijnej odnowionej europejskiej polityki sąsiedztwa – przestrzeganie praw człowieka i demokratyzację w państwach południowej części regionu Morza Śródziemnego.

4.4 Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE)

Połowa państw należących do OBWE (skupiającej 56 członków) to państwa członkowskie Unii Europejskiej. Na Unii ciąży zatem szczególna odpowiedzialność i to Unia musi odgrywać aktywną rolę w tej organizacji. Przede wszystkim UE stara się wspierać OBWE w jej dążeniach do zwiększenia bezpieczeństwa we wszystkich trzech „wymiarach” działalności:

- w wymiarze polityczno-wojskowym;
- w wymiarze ekonomicznym i środowiskowym;
- w wymiarze ludzkim.

UE przywiązuje ogromną wagę do tej wszechstronnej koncepcji bezpieczeństwa, u podstaw której leżą prawa człowieka. W związku z tym, po szczycie w Astanie w 2010 roku, w kolejnym roku włożyła wiele wysiłku w zadbanie o lepszą realizację zobowiązań politycznych OBWE, które dobrowolnie przyjęły wszystkie państwa uczestniczące w tej organizacji. Szczególnie dotyczy to wymiaru ludzkiego, czyli zobowiązań i działań w zakresie praw człowieka, podstawowych wolności, demokratyzacji (m.in. wyborów), praworządności, tolerancji i braku dyskryminacji.

W 2011 roku UE położyła nacisk na jedną z podstawowych wolności – wolność słowa.

- Po pierwsze zależy jej na dbaniu o to, by w erze cyfrowej uznawano podstawowe wolności i by środowisko mediów cechował pluralizm. Wolność mediów jest postrzegana jako czynnik warunkujący powszechniejsze przestrzeganie innych podstawowych wolności i praw człowieka.
- Po drugie wspiera ona wszystkie działania mające na celu lepszą ochronę dziennikarzy wobec coraz częstszych, niestety, ataków i prób zastraszania skierowanych przeciwko dziennikarzom i pracownikom mediów w wielu częściach obszaru OBWE.

Nie wszystkie założenia udało się zrealizować. Z jednej strony UE w dużym stopniu przyczyniła się do organizacji udanej i nagłośnionej dwudniowej konferencji o bezpieczeństwie dziennikarzy, która odbyła się w czerwcu 2011 r. w Wilnie, oraz dwudniowego posiedzenia na temat pluralizmu w nowych mediach, zwołanego w Wiedniu w lipcu 2011 r. Z drugiej strony, mimo usilnych starań ze strony UE Rada Ministerialna w Wilnie nie zdołała w grudniu 2011 r. osiągnąć porozumienia co do przyjęcia decyzji ministerialnych w tych dwóch dziedzinach, co mogłoby jeszcze bardziej pogłębić zobowiązania OBWE w tym zakresie. Kilka krajów Europy Wschodniej z obszaru OBWE nie było skłonnych uznać tych priorytetów UE za priorytety całego obszaru OBWE.

Ponadto UE popierała organizację bardzo użytecznych imprez w ramach OBWE dotyczących tematów priorytetowych dla UE, wpływała także na ich przebieg. Były wśród nich:

- konferencja ekspercka w sprawie przedsiębiorczości kobiet (Wilno, 3–4 marca 2011 r.)
- coroczna konferencja Sojuszu przeciwko Handlowi Ludźmi (Wiedeń, 20–21 czerwca 2011 r.)
- posiedzenie OBWE poświęcone rozwojowi krajowych instytucji ds. praw człowieka (biur rzecznika praw człowieka, komisji, instytutów i innych placówek).

W roku 2011 UE była również bardzo aktywna na cotygodniowych posiedzeniach stałych rad i na comiesięcznych posiedzeniach komitetów ds. wymiaru ludzkiego działających w ramach OBWE: ich działalność umożliwia stałą weryfikację zobowiązań w zakresie praw człowieka podjętych przez 56 państw uczestników OBWE, a także pozwala na otwarte i szczerze debaty o tych zobowiązaniach. Wskazano i przedstawiono opinii publicznej wiele konkretnych trudnych sytuacji dotyczących praw człowieka i podstawowych wolności. UE jest przekonana, że forum OBWE to niezwykle użyteczna platforma pozwalająca jej podejmować wysiłki dyplomatyczne w dziedzinie praw człowieka.

5 KWESTIE KRAJOWE I REGIONALNE

5.1 Kraje kandydujące do UE i potencjalne kraje kandydujące

5.1.1 *Turcja*

W sprawozdaniu Komisji z postępu prac w 2011 roku zauważono, że mimo pewnych postępów konieczne są wzmożone wysiłki w dziedzinie praw podstawowych, a w szczególności wolności słowa; poważne obawy budzi liczba spraw sądowych przeciwko pisarzom i dziennikarzom i częste, nieproporcjonalne blokowanie stron internetowych.

Przez pięć ostatnich lat rosła liczba nowych spraw wnoszonych do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Niektórych orzeczeń Turcja nie uznaje od wielu lat. Poza tym od lat nie są wdrażane pewne reformy, a przepisy dotyczące instytucji praw człowieka muszą zostać w pełni uzgodnione z zasadami ONZ.

Na posiedzeniu Rady Stowarzyszenia UE–Turcja w kwietniu 2011 r. UE zachęcała Turcję, by bardziej dbała o przestrzeganie podstawowych praw i wolności w prawie i w praktyce. Odnotowano pozytywne działania w odniesieniu do cywilnego nadzoru nad siłami bezpieczeństwa i do realizacji strategii reformowania sądownictwa, jednak wciąż są potrzebne dalsze postępy. Wymagane są również dalsze wysiłki na rzecz całkowitego spełnienia kryteriów kopenhaskich, między innymi w odniesieniu do praw własności, praw związków zawodowych, praw osób należących do mniejszości, praw kobiet i dzieci, zwalczania dyskryminacji i zapewnienia równouprawnienia płci oraz zwalczania tortur i złego traktowania. UE wyraziła żal, że zapowiedziane przez rząd w sierpniu 2009 roku demokratyczne otwarcie, w celu rozwiązania kwestii kurdyjskiej, nie spełniło oczekiwań w szczególności dlatego, że wprowadzone środki były nieliczne. UE wezwała Turcję do wprowadzenia poprawek do przepisów antyterrorystycznych, tak by uniknąć niepotrzebnego utrudniania korzystania z praw podstawowych.

Podobne kwestie poruszono w konkluzjach Rady z grudnia 2011 r. UE podsumowała, że podjęto ważne priorytetowe działania, m.in. dotyczące cywilnego nadzoru nad siłami bezpieczeństwa, reformy sądownictwa, wolności religii oraz ratyfikacji protokołu fakultatywnego do konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur (OPCAT). Z aprobatą przyjęła pierwsze kroki Turcji w kierunku reformy konstytucyjnej, podkreślając, że najważniejsze jest nadal dostosowanie się do norm europejskich. Rada zachęciła także Turcję do prowadzenia jak najszerszych konsultacji z udziałem wszystkich partii politycznych i społeczeństwa obywatelskiego. Ponadto zwróciła się do Turcji, by jeszcze bardziej poprawiła przestrzeganie podstawowych praw i wolności w prawie i w praktyce, szczególnie jeśli chodzi o wolność słowa. Pozytywnie oceniła przyjęcie przepisów nowelizujących ustawę o fundacjach, która – o ile zostanie skutecznie wdrożona – ma ułatwić wspólnotom niemuzułmańskim odzyskiwanie skonfiskowanego mienia.

Postępy w spełnianiu kryteriów politycznych, m.in. w zakresie praw podstawowych, to jeden z najważniejszych elementów propozycji Komisji (zatwierdzonej przez Radę w grudniu 2011 r.), by ożywić stosunki unijno-tureckie i proces akcesyjny zgodnie z tzw. pozytywnym programem. Pozytywny program ma wesprzeć i uzupełnić proces akcesyjny.

W 2011 roku na przedakcesyjną pomoc finansową dla Turcji przeznaczono 780 mln EUR. Kraj ten korzysta również ze wsparcia udostępnianego w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej, by prowadzić współpracę transgraniczną i realizować programy regionalne i horyzontalne.

5.1.2 *Balkany Zachodnie*

Perspektywa członkostwa w UE jest na Bałkanach Zachodnich najważniejszym czynnikiem napędzającym reformy związane z UE, w tym dostosowanie się do jej polityk w zakresie praw człowieka. Poszanowanie zasad demokratycznych, zasady praworządności, praw człowieka i praw osób należących do mniejszości, podstawowych wolności oraz zasad prawa międzynarodowego, pełna współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla Byłej Jugosławii, jak również współpraca regionalna, to niektóre uwarunkowania procesu stabilizacji i stowarzyszenia (SAP) stanowiącego ramy polityczne dla krajów Bałkanów Zachodnich. Ich trzonem są układy o stabilizacji i stowarzyszeniu, a podstawowymi elementami – zasady demokratyczne i ochrona praw człowieka.

Podstawą najnowszej oceny sytuacji dokonanej przez UE są roczne sprawozdania z postępu prac, przygotowane przez Komisję i wydane 12 października 2011 r. W sprawozdaniach stwierdzono, że największe wyzwania w regionie to utrzymanie praworządności, zwłaszcza walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną, wzmocnienie zdolności administracyjnych i wolność słowa w mediach. Podkreślono także znaczenie współpracy regionalnej i pojednania na Bałkanach Zachodnich.

W kwestii powrotu uchodźców i przesiedleńców ministrowie spraw zagranicznych Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Czarnogóry i Serbii uzgodnili 7 listopada w Belgradzie, że dalej będą próbowali rozwiązywać wszystkie nierozstrzygnięte kwestie w tym obszarze i że zwołają konferencję darczyńców, by sfinansować wspólny program mieszkaniowy dla uchodźców o wartości 584 mln EUR.

UE regularnie na różnych forach omawia z krajami tego regionu kwestie związane z prawami człowieka. Unijna pomoc jest przekazywana za pośrednictwem Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) i przeznacza się ją na realizację krótko- i średnioterminowych priorytetów związanych z dalszą integracją europejską. W ramach swoich ogólnych działań na Bałkanach Zachodnich w 2011 roku UE prowadziła w tym regionie trzy misje WPBiO i utrzymywała dwa biura SPUE. W mandacie każdej z tych operacji kładzie się nacisk na znaczenie kwestii praw człowieka i praworządności.

UE popiera mandat MTKJ, podkreślając, że podstawowym warunkiem członkostwa w UE jest pełna współpraca z Trybunałem. Zatrzymanie i przekazanie w maju i czerwcu 2011 r. dwóch ostatnich poszukiwanych było istotnym sukcesem międzynarodowego wymiaru sprawiedliwości i walcie przyczyniło się do pojednania w regionie.

5 grudnia 2011 r. Rada UE ponownie podkreśliła, jak ważna jest ochrona wszystkich mniejszości, i zaapelowała do rządów krajów tego regionu, by podjęły działania konieczne do rozwiązania problematycznych kwestii.

5.1.3 Chorwacja

W czerwcu 2011 r. Chorwacja zakończyła negocjacje akcesyjne po tym, jak udało jej się spełnić wymogi związane z rozdziałem „Wymiar sprawiedliwości i prawa podstawowe” i osiągnąć postępy – co odnotowywano w trakcie całego procesu integracji z UE – w dziedzinie praw człowieka i demokracji. Chorwacja podpisała traktat akcesyjny 9 grudnia 2011 r. Po jego ratyfikacji Chorwacja przystąpi do UE 1 lipca 2013 r. Do tego czasu Komisja będzie monitorować spełnianie przez Chorwację zobowiązań podjętych podczas negocjacji akcesyjnych, m.in. w obszarze wymiaru sprawiedliwości i praw podstawowych. Komisja Europejska regularnie przekazuje informacje państwom członkowskim UE. W swoim sprawozdaniu z postępu prac z października 2011 r. odnotowała, że Chorwacja podjęła wiele działań mających na celu szerzenie w społeczeństwie wiedzy o prawach człowieka i lepszą ich ochronę. Jednak egzekwowanie praw człowieka wymaga stałej uwagi, w szczególności chodzi tu o wydajność wymiaru sprawiedliwości i dostęp do niego.

UE bacznie monitorowała realizację strategii reformowania sądownictwa i wdrażanie środków, które podjęto, by wzmocnić niezawisłość, odpowiedzialność, bezstronność i profesjonalizm przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości. Jeżeli chodzi o ściganie zbrodni wojennych, UE regularnie oceniała postępy w zakresie bezstronnego rozpatrywania spraw przez sądy. Kwestia bezkarności nie została jeszcze całkiem rozwiązana. UE sfinansowała projekt przewidujący monitorowanie procesów sprawców zbrodni wojennych przez organizacje pozarządowe.

UE podkreśliła, że ważne jest stałe wdrażanie przepisów prawnych dotyczących ochrony praw osób należących do mniejszości, co obejmuje także skuteczność zwiększania zatrudnienia wśród mniejszości. Zachęciła także Chorwację, by umacniała prawa kobiet, dzieci i osób niepełnosprawnych.

Należy zapewnić odpowiednie gospodarcze i społeczne warunki powrotu uchodźców na stałe. UE, zachęcona dużymi postępami Chorwacji w realizacji programu mieszkaniowego, nadal kieruje koordynacją działań darczyńców i zwróciła się do Chorwacji, by dalej zapewniała niezbędne lokale mieszkaniowe. UE przypomniała, że wszystkie przypadki dyskryminacji muszą zostać dogłębnie przeanalizowane, i podkreśliła, że należy stosować odstraszające kary. Nadal finansowała – za pośrednictwem Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej i Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) – projekty z zakresu budowania zdolności w wyżej wymienionych dziedzinach, m.in. przekazała serię dotacji dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

5.1.4 *Była jugosłowiańska republika Macedonii*

UE nadal obserwowała egzekwowanie praw człowieka w byłej jugosłowiańskiej republice Macedonii i upowszechniała je.

Jako jeden z sygnatariuszy umowy ramowej z Ochrydy z 2001 roku UE monitoruje realizację wszystkich polityk wynikających z tej umowy. Komisarz ds. rozszerzenia i kilku posłów do Parlamentu Europejskiego uczestniczyło w obchodach 10. rocznicy podpisania umowy z Ochrydy w byłej jugosłowiańskiej republice Macedonii wraz z prezydentem republiki, premierem, jego zastępcami i przedstawicielami całego społeczeństwa.

Komisja Europejska oceniła, że kraj ten nadal spełnia w wystarczającym stopniu kryteria polityczne. Nie rezygnuje z reform związanych z przystąpieniem, choć wiele wyzwań jest jeszcze przed nim. Komisja w swoim sprawozdaniu z postępu prac w 2011 roku odnotowała, że ramy prawne i instytucjonalne regulujące prawa człowieka i ochronę mniejszości zostały w dużym stopniu wdrożone; zachęciła też, by prowadzić dialog o poważnych wątpliwościach, które budzi brak wolności słowa w mediach.

W lipcu delegatura Unii była jednym z organizatorów warsztatu dotyczącego kwestii romskiej; sporządzono wówczas pewne dokumenty. Następnie ustalono cele dla rządu, które odnosiły się do szerszych kwestii dotyczących praworządności i praw podstawowych.

Prawa podstawowe były głównym tematem spotkania szefów misji UE, na którym potwierdzono, jakie są strategie i wytyczne dla obrońców praw człowieka, i przeprowadzono specjalną dyskusję o prawach LGBT. Delegatura UE wsparła również projekt przewidujący informowanie obywateli o prawach osób należących do mniejszości poprzez organizowanie innowacyjnych imprez kulturalnych.

W ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej w 2011 roku UE przekazała pomoc finansową w wysokości 29 mln EUR, przy czym 8,8 mln przyznano na ochronę i upowszechnianie praw człowieka. Ponadto w ramach europejskiej inicjatywy na rzecz demokracji i praw człowieka (EIDHR) w 2011 roku przewidziano roczny przydział w wysokości 600 000 EUR na projekty realizowane w związku z umową ramową z Ochrydy w takich obszarach, jak: propagowanie niedyskryminacji; integracja społeczna i prawa społeczne, w tym ochrona mniejszości, a w szczególności Romów, z wyraźnym uwypukleniem praw kobiet, dzieci i osób niepełnosprawnych.

Była jugosłowiańska republika Macedonii nadal jest związana umową z USA o niedostarczaniu osób, która nie jest zgodna ze stosownymi wytycznymi unijnymi co do ustaleń między państwem stroną Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego a USA.

5.1.5 Czarnogóra

Czarnogóra poczyniła pewien postęp w upowszechnianiu i egzekwowaniu praw człowieka. Dalsze działania są konieczne, by uzgodnić przepisy z dorobkiem prawnym Unii w tym obszarze, w szczególności jeżeli chodzi o wdrożenie i egzekwowanie.

Co do praw podstawowych, mimo że osiągnięto pewien postęp w umacnianiu ram prawnych i instytucjonalnych, należy w pełni wdrożyć istniejące gwarancje prawne i zwiększyć zdolności administracyjne. Trzeba wzmocnić rolę organów ścigania w ochronie wolności mediów, zgodnie z normami europejskimi i orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Jakość i trwały charakter dialogu między instytucjami państwowymi a organizacjami społeczeństwa obywatelskiego uległy poprawie, ale nadal należy je wzmacniać. Proces włączania członków społeczności romskiej, aszkalskiej i egipskiej ciągle nie przebiega sprawnie. W lipcu 2011 r. przyjęto – przy wsparciu UE i Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców – strategię przewidującą trwałe rozwiązanie problemów związanych z wysiedleńcami w Czarnogórze.

Ramy prawne i instytucjonalne dotyczące wyborów zostały znacznie ulepszone, gdyż we wrześniu 2010 r. przyjęto nową ordynację wyborczą, uwzględniając w niej najważniejsze zalecenia wydane w kwestii wyborów przez Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka działające w ramach OBWE (OBWE/ODIHR) oraz Komisję Wenecką. Konieczne są dalsze i trwałe starania na rzecz konsolidacji ustawodawczej i nadzorczej roli parlamentu. Zagwarantowano faktyczną reprezentację mniejszości.

Prawa człowieka są częścią mechanizmu monitorowania po wydaniu opinii. Na drugim posiedzeniu Rady Stabilizacji i Stowarzyszenia w dniu 20 czerwca 2011 r. UE stwierdziła, że ramy instytucjonalne i prawne dotyczące praw człowieka zostały w dużym stopniu wprowadzone, lecz wdrażanie obowiązujących przepisów nie zawsze jest satysfakcjonujące. UE podkreśliła, że należy dalej poszerzać wiedzę organów ścigania i urzędników na temat wszystkich aspektów łamania praw człowieka. Wezwała władze w Podgoricy, by przeprowadziły dochodzenia w sprawach związanych z zastraszaniem dziennikarzy i używaniem wobec nich przemocy, do czego dochodziło w przeszłości; zaapelowała też o intensywniejsze przeciwdziałanie złemu traktowaniu i torturom.

UE z zadowoleniem przyjęła fakt, że Czarnogóra przyłączyła się do ogólnego stanowiska UE w sprawie Międzynarodowego Trybunału Karnego, lecz zauważyła także, że kraj ten nadal jest związany umową z USA o niedostarczaniu osób, która nie jest zgodna ze stosownymi wytycznymi unijnymi.

Wzmocnienie praworządności, walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną, zwiększenie wolności mediów oraz zagwarantowanie statusu prawnego wysiedleńców i zapewnienie poszanowania ich praw to najważniejsze priorytety decydujące o otwarciu negocjacji akcesyjnych.

5.1.6 Albania

Poszanowanie zasad demokratycznych i praw człowieka zapisano w układzie o stabilizacji i stowarzyszeniu między UE a Albanią, który wszedł w życie w kwietniu 2009 r.

W roku 2011 nadal duże znaczenie miał impas polityczny, który utrzymuje się w Albanii od wyborów generalnych w czerwcu 2009 r. Gwałtowne zamieszki z 21 stycznia 2011 r., na skutek których czterech demonstrantów poniosło śmierć, pogłębiły brak zaufania. Wybory lokalne w dniu 8 maja 2011 r., podczas których doszło do kontrowersji wokół liczenia głosów wrzuconych do niewłaściwych urn i do podważenia wyników wyborów w Tiranie, zwiększyły jeszcze polaryzację między rządzącą większością a opozycją. To wszystko odwróciło na długi okres w roku 2011 uwagę od tak potrzebnych reform politycznych związanych z UE, jednak powrót opozycji do parlamentu we wrześniu oraz ponadpartyjne porozumienie w listopadzie w sprawie przeprowadzenia kilku najważniejszych zmian umożliwiły osiągnięcie postępów.

W tych okolicznościach rząd podjął pewne działania, by przyspieszyć realizację programu przewidującego integrację z UE, a w szczególności planu działania, którego celem jest wykonanie 12 najważniejszych priorytetowych zadań wyszczególnionych w opinii Komisji z roku 2010. Priorytetami są m.in.: wzmocnienie ochrony praw człowieka, zwłaszcza kobiet, dzieci i mniejszości romskiej, walka z dyskryminacją, a także zastosowanie dodatkowych środków poprawiających traktowanie zatrzymanych w komisariatach policji, aresztach tymczasowych i więzieniach.

W następstwie wydalenia 45 romskich rodzin w Tiranie delegatura UE, ambasada USA i misja OBWE wydały w marcu 2011 r. wspólne oświadczenie, w którym wezwały do realizacji międzynarodowych zobowiązań oraz zaapelowały do władz o przeprowadzenie stosownego dochodzenia i zapewnienia niezbędnej pomocy społecznej.

Mając na uwadze kwestię wydalenia Romów i nowe unijne ramy dotyczące krajowych strategii integracji Romów do roku 2020, delegatura UE zorganizowała w czerwcu specjalne posiedzenie szefów misji, aby omówić z państwami członkowskimi UE, Sekretariatem Technicznym ds. Mniejszości Romskiej w Ministerstwie Pracy i Spraw Społecznych, z organizacjami międzynarodowymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego najważniejsze problemy dotyczące społeczności romskiej.

W grudniu delegatura UE zwołała seminarium, na którym starano się wskazać możliwe rozwiązania pozwalające na sprawniejsze włączanie społeczności romskiej i egipskiej. Władze albańskie mają przedstawić Komisji Europejskiej sprawozdanie z wdrażania w 2012 roku wniosków z seminarium. Również w grudniu delegatura UE podpisała dziesięć nowych umów w sprawie dotacji o łącznej wartości 1,2 mln EUR, które przekazane zostaną w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka. Przedsięwzięcia realizowane przez lokalne organizacje pozarządowe dotyczą przede wszystkim poszerzania dostępu osób należących do słabszych i zmarginalizowanych grup społecznych do wymiaru sprawiedliwości, upowszechniania praw grup dyskryminowanych oraz promowania równości płci i wzmocnienia pozycji kobiet.

Albania nadal jest związana umową z USA o niedostarczaniu osób, która nie jest zgodna ze stosownymi wytycznymi unijnymi w zakresie ustaleń między państwem stroną Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego a USA.

W grudniu 2011 r. albański parlament zatwierdził wreszcie kandydaturę rzecznika praw obywatelskich (mianowanie miało nastąpić już w styczniu 2010 r.).

5.1.7 *Bośnia i Hercegowina*

W marcu 2011 r. Rada uzgodniła kompleksowe podejście UE: wzmocnioną strategię dla Bośni i Hercegowiny oraz wzmocnioną i jednolitą obecność UE w terenie (specjalny przedstawiciel UE / delegatura UE).

W ustalonych ramach realizacji układu o stabilizacji i stowarzyszeniu w czerwcu 2011 r. Bośnia i Hercegowina podjęły z UE usystematyzowany dialog na temat sądownictwa, chcąc utrwalić osiągnięcia związane z wprowadzaniem praworządności, stworzyć niezawisły, skuteczny i bezstronny system sądowniczy w całym kraju i ułatwić dalszą integrację z UE.

W grudniu 2011 r. przywódcy polityczni Bośni i Hercegowiny doszli do porozumienia w sprawie utworzenia Rady Ministrów (po wyborach powszechnych w październiku 2010 r.), przyjęcia budżetu państwowego na rok 2011, dalszych prac nad ustawami o spisie powszechnym i pomocy państwa, a także w sprawie dążenia do wdrożenia wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Sejdic/Finci. Dowodzi to, że BiH nadal dąży do postępów na drodze do celu, jakim jest wypełnienie zobowiązania – podjętego w ramach układu o stabilizacji i stowarzyszeniu oraz umowy przejściowej – do dostosowania konstytucji do decyzji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Środowisko mediów ciągle poddawane jest naciskom politycznym; cechuje je też trwałe podział etniczny, co utrudnia rozwój tolerancji w społeczeństwie. Dyskryminacja wciąż jest powszechna i ma wpływ na wszystkie dziedziny życia społecznego i politycznego. Najbardziej odczuwają to Romowie i słabsze grupy społeczne. Podjęto ograniczone starania, by zapewnić sprawniejsze włączenie społeczne mniejszości romskiej. Prawa kobiet są słabo zabezpieczone. Nie poprawiono lub poprawiono tylko w małym stopniu sytuację kobiet – ofiar gwałtów i przemocy seksualnej podczas wojny. Zbyt mały wysiłek włożono, by zakończyć dyskryminację i segregację w szkołach i poszerzyć dostęp do edukacji.

Misje WPBiO prowadzone w Bośni i Hercegowinie, czyli misja policyjna UE (EUPM) i operacja ALTHEA (siły dowodzone przez UE od 2007 roku), wspierały praworządność oraz tworzenie bezpiecznych warunków.

Bośnia i Hercegowina nadal jest związana umową z USA o niedostarczaniu osób, która nie jest zgodna ze stosownymi wytycznymi unijnymi w zakresie ustaleń między państwem stroną Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego a USA.

Przydział środków finansowych w ramach komponentu I Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) w roku 2011 wynosi 102,68 mln EUR. Środki IPA przeznaczone są na działania m.in. w dziedzinie edukacji oraz na realizację procesu z Sarajewa dotyczącego powrotu uchodźców w Bośni i Hercegowinie.

5.1.8 Serbia

5 grudnia Rada pozytywnie oceniła opinię Komisji z 12 października w sprawie wniosku Serbii o członkostwo w UE. Rada stwierdziła również, że Serbia osiągnęła całkowicie satysfakcjonujący poziom, jeśli chodzi o współpracę z MTKJ, i odnotowała, że dalsza pełna współpraca z MTKJ ma nadal kluczowe znaczenie. Serbia poczyniła znaczne postępy na drodze do spełnienia kryteriów politycznych ustalonych na posiedzeniu Rady Europejskiej w Kopenhadze i wymogów związanych z procesem stabilizacji i stowarzyszenia, również w dziedzinie praw człowieka i ochrony mniejszości.

UE stale weryfikowała sytuację w zakresie praw człowieka, w tym sytuację słabszych grup społecznych i mniejszości w Serbii, odwołując się do ram procesu stabilizacji i stowarzyszenia. Ponadto sytuację tę bacznie monitorowała delegatura UE w Belgradzie, mając na uwadze m.in. prawa osób należących do mniejszości i stosując szereg środków, takich jak misje w terenie, a także prowadząc regularny dialog z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, np. organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i organizacjami międzynarodowymi, w szczególności w kontekście przygotowania opinii.

Przydział środków finansowych dla Serbii w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej wyniósł w 2011 roku 201 mln EUR. Pomoc finansowa została przeznaczona na działania m.in. związane z wzmocnieniem praworządności, prawami człowieka i edukacją. Kilka inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego otrzymuje wsparcie w ramach krajowych i regionalnych programów IPA, jak również na mocy instrumentu na rzecz społeczeństwa obywatelskiego oraz ze środków tematycznych instrumentów finansowania, takich jak europejska inicjatywa na rzecz demokratyzacji i praw człowieka.

Delegatura UE w Belgradzie nadal obserwuje sytuację dotyczącą praw człowieka i praw osób należących do mniejszości, zwracając szczególną uwagę na mniejszość romską, która jest jedną z najbardziej dyskryminowanych i marginalizowanych grup. Stworzono ramy prawne i instytucjonalne dotyczące ochrony praw podstawowych. Teraz trzeba bardziej skoncentrować się na sprawniejszym wdrażaniu przepisów odnoszących się do praw człowieka. Współpraca władz ze społeczeństwem obywatelskim poprawiła się dzięki utworzeniu rządowego biura do spraw tej współpracy. Słabościami reformy sądownictwa zajęto się podczas trwającego obecnie przeglądu procedury powtórnych mianowań. Stałym wyzwaniem dla Serbii jest walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną, a także potrzeba wiarygodnych osiągnięć w konkretnych sprawach; strona UE zachęcała do dalszych działań na tym polu.

5.1.9 Kosowo¹¹

W 2011 roku Biuro Łącznikowe Komisji Europejskiej w Kosowie (ECLO, obecnie działające pod nazwą Biuro UE), specjalny przedstawiciel UE i misja Unii Europejskiej w zakresie praworządności w Kosowie (EULEX)– wszyscy działali na rzecz przyjmowania i wdrażania w tym kraju międzynarodowych norm dotyczących praw człowieka.

¹¹ Użycie tej nazwy pozostaje bez uszczerbku dla stanowisk dotyczących statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją RB ONZ 1244/99 oraz opinią MTS w sprawie ogłoszenia przez Kosowo niepodległości.

Komisja Europejska świadczyła pomoc związaną z prawami człowieka dla stosownych instytucji i lokalnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, wykorzystując do tego celu Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) oraz Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). Wartość pomocy udostępnionej za pośrednictwem tego instrumentu wyniosła w 2011 roku 900 000 EUR. Objęła ona m.in. finansowanie popularnego programu telewizyjnego, w którym odbywają się debaty promujące dziennikarstwo śledcze, wsparcie organizacji zapobiegającej handlowi ludźmi, a także przedsięwzięcia lobbistyczne związane z prawami człowieka. Z projektami IPA wiązały się działania mające na celu przesiedlenie romskich rodzin, które żyją na terenach zanieczyszczonych łożyskami w Kosowie, ponowne przyjęcie i reintegrację rodzin romskich repatriowanych z państw członkowskich UE, umożliwienie powrotów osobom wewnątrznie przesiedlonym, które uciekły do Serbii w latach 90. lub z powodu zamieszek w roku 2004. Za pośrednictwem TAIEX udzielono także pomocy technicznej, by upowszechniać wolność słowa poprzez zmianę przepisów dotyczących nadawców publicznych oraz utworzenie nowego kanału w języku serbskim.

Specjalny przedstawiciel UE uczestniczył w działaniach upowszechniających prawa człowieka, monitorując konkretne aspekty praw człowieka i praw osób należących do mniejszości, składając na ten temat sprawozdania oraz prowadząc lobbing polityczny w instytucjach Kosowa. Lobbing i naciski polityczne, by wdrażać normy dotyczące praw człowieka, znalazły odbicie w dialogu w ramach procesu stabilizacji i stowarzyszenia. Część wspomnianego dialogu stanowiło spotkanie sektorowe dotyczące wolności, sprawiedliwości i bezpieczeństwa i prowadzone przez przedstawiciela Dyrekcji Generalnej ds. Rozszerzenia; na spotkaniu przekazano władzom Kosowa kilka zaleceń, które władze te uwzględniły; w szczególności dotyczyły one usprawnienia działania instytucji zajmujących się prawami człowieka, wzmocnienia poparcia politycznego dla rzecznika praw obywatelskich oraz skoordynowanego rozstrzygnięcia licznych kwestii związanych z prawami własności. Biuro Łącznikowe Komisji Europejskiej prowadziło regularne konsultacje z lokalnymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Niektóre z tych konsultacji dotyczyły praw człowieka, a zgromadzone informacje wykorzystano do sporządzenia rocznego sprawozdania z postępu prac, przygotowania spotkań zwoływanych w kontekście dialogu w ramach procesu stabilizacji i stowarzyszenia oraz zorganizowania posiedzenia na wysokim szczeblu z udziałem wszystkich zainteresowanych stron – jego tematem były kwestie integracji Romów, a przewodniczył mu dyrektor do spraw Bałkanów Zachodnich w Dyrekcji Generalnej ds. Rozszerzenia.

W następstwie tego posiedzenia, które odbyło się w maju w Prisztinie, podmioty UE były w stanie usunąć trudności, które uniemożliwiały naukę 60 dzieciom ze społeczności romskiej, aszkalskiej i egipskiej, nieuczęszczającym do szkoły od kilku lat. Był to przełomowy moment w realizacji „40 działań” uzgodnionych na konferencji. Dalszy przebieg tej realizacji jest monitorowany.

Jeżeli chodzi o prawa kobiet, w 2011 roku zaobserwowano pewne postępy: została przyjęta ustawa o ochronie przed przemocą domową, w nowym rządzie przyznano kobietom szerszy zakres odpowiedzialności i, co więcej, kobieta została wybrana na prezydenta Kosowa.

Misja EULEX dalej wypełnia swój mandat. Jej głównym celem jest wspieranie instytucji państwa prawa, organów sądowych i organów ścigania w tworzeniu wydajnych, stabilnych i rozliczalnych struktur. Specjalna Śledcza Grupa Zadaniowa (SITF) bada oskarżenia o zbrodnie wojenne i przestępczość zorganizowaną w Kosowie i poza jego granicami, które zostały przedstawione przez Dicka Marty'ego w jego sprawozdaniu dla Rady Europy z 2011 roku. Dochodzenie SITF będzie złożone i długotrwałe i będzie prowadzone zgodnie z międzynarodowymi standardami w zakresie praw człowieka.

Przepisy konstytucyjne i prawne dotyczące praw człowieka w Kosowie są w dużym stopniu dostosowane do norm UE, ale brak politycznej woli ich wdrażania oraz środków ku temu. Także znajomość praw podstawowych i praw osób należących do mniejszości jest ciągle słaba.

W sprawozdaniu z postępu prac w roku 2011 Komisja Europejska oceniła, że upowszechnianie i egzekwowanie praw człowieka pozostaje dużym wyzwaniem. Wnioski ze sprawozdania są wykorzystywane w codziennych działaniach na rzecz przestrzegania norm międzynarodowych dotyczących praw człowieka.

5.2 Kraje objęte europejską polityką sąsiedztwa

5.2.1 *Partnerstwo Wschodnie*

W 2011 roku UE pogłębiła dialog i współpracę w dziedzinie praw człowieka z krajami Partnerstwa Wschodniego (Armenią, Azerbejdżanem, Białorusią, Gruzją, Republiką Mołdawii i Ukrainą), zarówno w stosunkach dwustronnych, jak i wielostronnych. Szczyt zorganizowany we wrześniu 2011 r. w Warszawie pokazał, że Partnerstwo Wschodnie opiera się na wspólnych wartościach i zasadach wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka, podstawowych wolności i praworządności.

Wielostronny wymiar Partnerstwa Wschodniego oznacza poparcie dla dostosowywania się przez partnerów do norm UE i ułatwia kontakty z wieloma zainteresowanymi stronami (społeczeństwem obywatelskim, parlamentami oraz władzami regionalnymi i lokalnymi), gwarantując priorytetową pozycję kwestii praw człowieka i demokracji w programie partnerstwa.

Aby zdobyć większe poparcie dla idei promowania praw człowieka i wartości demokratycznych, w maju 2011 r. uruchomiono instrument na rzecz Partnerstwa Wschodniego. Instrument ten, finansowany przez UE i wdrażany przez Radę Europy, ma pomagać partnerom w zbliżaniu się do norm unijnych i norm Rady Europy w obszarze reform sądownictwa i przepisów wyborczych, a także w walce z cyberprzestępczością i korupcją.

5.2.2 *Zakaukazie (ujęcie regionalne)*

W 2011 roku kraje Zakaukazia dalej podejmowały wysiłki reformatorskie, aby zwiększyć poszanowanie praw człowieka i wzmocnić ład demokratyczny. Jednak tempo działań w tych dziedzinach było nierówne, gdyż ciągle sytuację w Gruzji, Armenii i Azerbejdżanie charakteryzuje brak pluralizmu mediów i osłabiona praworządność, pokojowe manifestacje są gwałtownie tłumione, a scena polityczna jest spolaryzowana. Dlatego też UE bacznie obserwowała sytuację w zakresie praw człowieka w tych trzech krajach i omawiała ją na wszystkich posiedzeniach dwustronnych, także tych organizowanych w ramach dialogów poświęconych prawom człowieka i na forum podkomitetów. Kwestia ta nabrała jeszcze większej wagi ze względu na to, że w ramach zmienionej europejskiej polityki sąsiedztwa podczas ustalania zakresu zaangażowania UE w stosunki z państwami sąsiedzkimi będzie brany pod uwagę stopień, w jakim wartości te zostały odzwierciedlone w krajowych praktykach i wdrażaniu polityki.

5.2.3 *Armenia*

UE nadal zachęcała władze Armenii, by dalej odcinały się od wydarzeń z 1 i 2 marca 2008 r., które miały miejsce po wyborach prezydenckich. W maju Zgromadzenie Narodowe zatwierdziło ogłoszoną przez prezydenta amnestię, która objęła także wszystkich zwolenników opozycji zatrzymanych w związku z wspomnianymi wydarzeniami. Jednak władze Armenii muszą jeszcze przeprowadzić dokładne dochodzenie w sprawie śmiertelnych ofiar zamieszek z marca 2008 r. oraz w sprawie domniemanego złego traktowania osób przebywających w areszcie policyjnym i naruszeń zasad rzetelnego procesu.

UE zachęcała władze Armenii do polepszenia sytuacji w zakresie wolności słowa i wolności mediów, a konkretnie w odniesieniu do transmisji telewizyjnych oraz pozwów o zniewagę i zniesławienie. Po wejściu w życie w styczniu 2011 r. nowej ustawy zmieniającej ustawę o radiu i telewizji, liczba stacji telewizyjnych w stolicy zmniejszyła się z 22 do 18. Prasa i media internetowe nadal cechuje większy pluralizm, ale ich zasięg jest ograniczony. Ustawa o radiofonii i telewizji, kilkakrotnie zmieniana, nadal budzi wątpliwości co do pluralizmu mediów. Choć w ustawie tej zniesławienie i obraza przestały być uznawane za przestępstwa, przewiduje ona wysokie kary pieniężne za obrazę i szkalowanie. Kary te można nakładać na media w następstwie postępowania cywilnego. 10 listopada przedstawiciel OBWE ds. wolności mediów zaapelował do władz o ponowną zmianę przepisów, tak by należycie chronić media w sprawach cywilnych o szkalowanie.

UE wezwała władze Armenii do poprawy sytuacji związanej z wolnością religii i przekonań. Choć wolność religii zasadniczo jest respektowana, członkowie mniejszości wyznaniowych doświadczają czasem dyskryminacji w społeczeństwie. Cywilna służba zastępcza ciągle stanowiła problem w 2011 roku, konieczne jest więc zadbanie o rzeczywiste jej istnienie zgodnie z zaleceniami Komisji Weneckiej.

Trzecie posiedzenie UE i Armenii poświęcone dialogowi dotyczącemu praw człowieka odbyło się w Brukseli w grudniu 2011 r. Dialog był szczery i otwarty, a strona armeńska wykazywała prawdziwą gotowość do aktywnego uczestnictwa.

UE nadal wspierała wzmocnienie instytucjonalne Biura Obrońców Praw Człowieka, które nadal odgrywa główną rolę w monitorowaniu sytuacji w zakresie praw człowieka i podstawowych wolności w Armenii.

Ponadto grupa doradcza UE dla Republiki Armenii nadal wspierała wysiłki reformatorskie Armenii m.in. w dziedzinie praw człowieka i dobrych rządów.

5.2.4 *Azerbejdżan*

Sytuacja w zakresie praw człowieka w Azerbejdżanie w 2011 roku budziła niepokój Unii Europejskiej, która przez cały rok bacznie monitorowała wydarzenia w tym obszarze i omawiała odnośne kwestie podczas dwustronnych rozmów z władzami azerskimi.

Gwałtowne stłumienie fali protestów w marcu, a szczególnie manifestacji w Baku 2 kwietnia oznaczało wyraźne zahamowanie działań na rzecz demokratyzacji i praw człowieka oraz niedotrzymanie zobowiązań powziętych wobec UE i w ramach członkostwa Azerbejdżanu w Radzie Europy i OBWE. UE wydała dziewięć oświadczeń, aby wyrazić swoje obawy. Pod koniec 2011 roku około 13 działaczy, którzy uczestniczyli w wydarzeniach z kwietnia 2011 roku, nadal pozostawało w więzieniu. Niepokój budziła także fala przymusowych wysiedleń wielu mieszkańców śródmieścia Baku, które w licznych przypadkach przeprowadzono wbrew decyzji sądu, uzasadniając to szeroką odbudową centrum miasta.

W następstwie wyborów parlamentarnych w listopadzie 2010 r. oraz w związku z niedociągnięciami wskazanymi podczas monitorowania, Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka działające w ramach OBWE przedstawiło serię propozycji, z których większości nie uwzględniono, a żadnej z nich nie zrealizowano (również tej dotyczącej przeglądu składu komisji wyborczych na wszystkich szczeblach). Choć w maju 2011 r. doszło do długo oczekiwanego uwolnienia więzionego dziennikarza Eynulli Fatullajewa, warunki korzystania z wolności słowa i z wolności zgromadzeń pogorszyły się wraz z częstymi prześladowaniami i zastraszaniem niezależnych dziennikarzy oraz z powodu stawiania przeszkód w organizowaniu wieców. Ponadto Azerbejdżan odmówił zaproszenia sprawozdawcy Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy ds. Więźniów Politycznych Christopha Strassera.

W następstwie pierwszej rundy obrad podkomitetu ds. sprawiedliwości, wolności, bezpieczeństwa, praw człowieka i demokracji w czerwcu 2011 r. w Baku zorganizowano seminarium z udziałem przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego poświęcone warunkom działania organizacji pozarządowych. Druga runda rozmów w podkomitecie odbyła się w listopadzie 2011 r. w Brukseli. Kwestie związane z naruszeniami praw człowieka są tematem spotkań wysokiego szczebla między UE a Azerbejdżanem, były też poruszane na Radzie Współpracy w listopadzie 2011 roku.

5.2.5 *Gruzja*

W 2011 roku UE i Gruzja nadal pogłębiały i poszerzały wzajemne stosunki w ramach Partnerstwa Wschodniego. Negocjacje w sprawie układu o stowarzyszeniu UE–Gruzja postępują w dobrym tempie i Gruzja dołożyła wystarczających starań, by rozpocząć rokowania dotyczące pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu (DCFTA). W 2011 roku UE rozwinęła swoje działania w dziedzinie praw człowieka, tworząc nową strategię w tym zakresie, która dotyczy Gruzji i którą opracowały i zatwierdziły państwa członkowskie.

Czwarta runda dialogu między UE a Gruzją dotyczącego praw człowieka odbyła się w Brukseli w czerwcu 2011 r. Była to okazja do przeprowadzenia konstruktywnych dyskusji, a wystąpienia i zaangażowanie strony gruzińskiej miały bardziej ukierunkowany charakter niż na poprzednich posiedzeniach.

W 2011 roku UE dalej wspierała wzmocnienie Biura obrońcy Publicznego w ramach nowego programu wszechstronnego rozwoju instytucjonalnego. Biuro kontynuowało niezależne monitorowanie naruszeń praw człowieka i wydało konkretne zalecenia skierowane do władz. Przykładem jest tu całkowita restrukturyzacja systemu opieki zdrowotnej w więzieniach, której dokonano w wyniku sporządzonych przez Biuro sprawozdań z 2011 roku. W tym roku po raz pierwszy gruziński obrońca Publiczny został wybrany na członka Komitetu ONZ przeciwko Torturom.

Podsumowując, Gruzja nadal wdraża reformy polityczne. Wprowadziła wiele zmian do najważniejszych ustaw w dziedzinie polityki, wymiaru sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa. Nadal osiąga postępy w walce z korupcją. Jednak wątpliwości budzi ciągle uczciwość procedury wyborczej, nierównomierne ważenie głosów, niejasności mechanizmów rozstrzygania sporów wyborczych, sprawiedliwy dostęp do mediów i niewystarczająco uregulowane korzystanie przez partię rządzącą z zasobów państwa do celów politycznych.

System rządów Gruzji ciągle charakteryzuje dominująca władza wykonawcza, słaby nadzór parlamentarny, a sądownictwo nie jest w wystarczającym stopniu niezależne. Wydajność i rozliczalność gruzińskich organów ścigania zostały zweryfikowane po gwałtownym stłumieniu majowych protestów. Sąd nie zajął się przypadkami nadmiernego użycia siły przez organy ścigania. Reforma i dalsza liberalizacja wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych przebiegają zgodnie z planami i programami ustalonymi wspólnie przez rząd i UE, jednak niepokój budzi duża liczba osób osadzonych w więzieniach.

Gruzja poczyniła istotny krok w celu zapewnienia wolności religii. Utrzymują się jednak obawy co do przestrzegania praw pracowniczych, a szczególnie co do niestosowania się przez Gruzję do niektórych postanowień międzynarodowych konwencji o tych prawach. Coraz częściej podejrzewa się, że prawa własności nie są wystarczająco respektowane.

UE aktywnie uczestniczy w działaniach zmierzających do rozwiązania konfliktu w Gruzji: wysłała tam misję obserwacyjną UE (EUMM) i nowego specjalnego przedstawiciela UE w regionie Kaukazu Południowego i ds. kryzysu w Gruzji. Osiągnięto postępy, jeżeli chodzi o usługi adresowane do uchodźców wewnętrznych, choć pewne obawy budzą nadal wysiedlenia. UE, wraz z OBWE i ONZ, nadal prowadzi rozmowy genewskie.

5.2.6 Białoruś

W 2011 roku sytuacja na Białorusi w zakresie praw człowieka, praworządności i zasad demokratycznych poważnie się pogorszyła w związku z naruszeniem standardów wyborczych w wyborach prezydenckich w 2010 roku oraz zdławieniem opozycji i atakami na społeczeństwo obywatelskie.

Rada do Spraw Zagranicznych obradująca 31 stycznia 2011 r. zażądała natychmiastowego uwolnienia i rehabilitacji osób zatrzymanych z powodów politycznych po wyborach 19 grudnia i zaapelowała do Białorusi, by respektowała prawa aresztowanych i ich rodzin. Rada wezwała także władze białoruskie do położenia kresu prześladowaniom sił demokratycznych, niezależnych mediów, przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego oraz studentów, a także o położenie kresu wszelkiej penalizacji osób – w tym przywódców partii opozycyjnych – korzystających z wolności słowa i zgromadzeń oraz o zaprzestanie dyskryminowania tych osób.

Ponadto z uwagi na ostatnie wydarzenia Rada postanowiła 31 stycznia zastosować ograniczenia swobody podróżowania i zamrożenie aktywów wobec osób odpowiedzialnych za nieuczciwe wybory prezydenckie z dnia 19 grudnia 2010 r. i za będącą ich następstwem brutalną rozprawę z demokratyczną opozycją, społeczeństwem obywatelskim oraz przedstawicielami niezależnych mediów. Poza tym ponownie wprowadziła restrykcje podróży zawieszone 13 października 2008 r. w ramach zachęt na rzecz korzystnych zmian. Rada zaostrzyła jeszcze środki ograniczające 21 marca, 24 maja, 20 czerwca i 10 października.

17 czerwca na 17 sesji Rada Praw Człowieka ONZ przyjęła zaproponowaną przez UE rezolucję w sprawie praw człowieka na Białorusi.

W związku z postępowaniami sądowymi o podłożu politycznym, zwłaszcza w kwietniu i maju, Rada 20 czerwca 2011 r. stanowczo potępiła – podyktowane względami politycznymi – aresztowania, procesy sądowe i wydawanie wyroków skazujących wobec przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, niezależnych mediów i opozycji politycznej, w tym byłych kandydatów na prezydenta: Uładzimira Niaklajewa, Witala Rymaszewskiego, Andreja Sannikaua, Mikołaja Statkiewicza i Dzmitryja Usa, i ponowiła apele o bezzwłoczne uwolnienie i zrehabilitowanie wszystkich więźniów politycznych. Rada wyraziła ubolewanie w związku z dalszym ograniczaniem wolności mediów na Białorusi i zaapelowała do tego kraju o zaprzestanie trwających politycznych prześladowań i nękania sił demokratycznych, niezależnych mediów, społeczeństwa obywatelskiego i osób, które stają w ich obronie.

W oświadczeniu z 16 lipca rzecznicy wysokiej przedstawiciel Catherine Ashton wyrazili zaniepokojenie wielokrotnym brutalnym traktowaniem „milczących protestujących” na Białorusi.

W oświadczeniu przyjętym przez szefów państw i rządów UE przy okazji szczytu Partnerstwa Wschodniego w Warszawie 30 września 2011 r. UE wyraziła głębokie zaniepokojenie w związku z pogorszeniem się sytuacji w zakresie praw człowieka, demokracji i praworządności oraz ubolewanie z powodu dalszego ograniczania wolności mediów i wezwała do natychmiastowego uwolnienia i rehabilitacji wszystkich więźniów politycznych oraz położenia kresu represjom społeczeństwa obywatelskiego i mediów, a także do rozpoczęcia dialogu politycznego z opozycją.

8 sierpnia rzecznik wysokiej przedstawiciel Catherine Ashton wydał oświadczenie w sprawie aresztowania znanego obrońcy praw człowieka Alesia Białackiego, a sama przedstawiciel i komisarz Štefan Füle wydali 23 i 24 listopada dwa wspólne oświadczenia w sprawie ścigania i skazania tego działacza.

W oświadczeniu, wydanym wspólnie z amerykańską sekretarzem stanu Hillary Clinton, Catherine Ashton uczciła pierwszą rocznicę brutalnych wydarzeń, które miały miejsce w następstwie wyborów prezydenckich 19 grudnia 2010 r., wyraziła niepokój w związku z sytuacją na Białorusi i zadeklarowała, że USA i UE są skłonne pomóc Białorusi w wypełnianiu międzynarodowych zobowiązań dotyczących podstawowych praw człowieka, praworządności i zasad demokratycznych.

Białoruś pozostaje jedynym krajem w Europie wciąż stosującym karę śmierci. 22 lipca 2011 r. wysoka przedstawiciel Catherine Ashton zdecydowanie potępiła egzekucję Alega Gryszakawca i Andreja Burdyki, a 1 grudnia 2011 r. wyraziła ubolewanie w związku z wyrokiem śmierci, który Sąd Najwyższy wydał na Dzmitryja Kanawałaua i Uładzislaua Kawalioua. W obu oświadczeniach przedstawicielka zaapelowała do Białorusi o przyłączenie się do globalnego moratorium na karę śmierci.

Na międzynarodowej konferencji darczyńców „Solidarność z Białorusią”, która odbyła się w Warszawie 2 lutego 2011 r., komisarz Štefan Füle zapowiedział, że Komisja zwiększy czterokrotnie pomoc dla białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego i zaoferuje ofiarom wsparcie w pilnych przypadkach – w ten sposób całkowita kwota przekazywana przez UE dla ludności białoruskiej wyniesie w latach 2011–2013 17,3 mln EUR.

5.2.7 *Republika Mołdawii*

W kwietniu 2011 r. UE i Republika Mołdawii rozpoczęły drugą rundę dialogu w sprawie praw człowieka. Zakończyła się ona w październiku 2011 r. nieformalnym spotkaniem ekspertów z rządem Republiki Mołdawii i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego; wzięli w nim udział także reprezentanci OBWE, Rady Europy i UNDP. W nawiązaniu do wspomnianego dialogu w czerwcu 2011 r. zorganizowano seminarium ekspertów Biura Wymiany Informacji i Pomocy Technicznej (TAIEX) dotyczące walki z dyskryminacją.

Mimo niekończącego się impasu związanego z wyborem prezydenta Republiki i brakiem pewności politycznej Republika Mołdawii nadal osiąga trwale postępy w stosowaniu zasad demokratycznych i wprowadzaniu praworządności.

W czerwcu w kraju przeprowadzono wybory lokalne. Potwierdziły one, że tryb wyborów został ulepszony (ordynację wyborczą zmieniono w marcu i kwietniu), zgodnie z niektórymi zaleceniami Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka działającego w ramach OBWE (OBWE/ODIHR) wydanymi w następstwie dwóch badań przeprowadzonych w całym kraju w 2010 roku. Jednak w niektórych miejscach brak odpowiedniego wyposażenia miał wpływ na tajność głosowania, ponadto, ogólniej, przepisy dotyczące wyborów i partii politycznych wymagają ulepszenia, jeżeli chodzi o finansowanie partii oraz kampanie wyborcze, skargi, procedury odwoławcze i rejestracje głosujących.

Co do wolności słowa praktyka sądowa nie poszła w parze z niedawnymi ulepszeniami w prawie, i nadal sądy w swoich orzeczeniach odnoszą się częściej do kodeksu cywilnego niż do nowej ustawy o wolności słowa. Dlatego też media nie są chronione w stopniu gwarantowanym przez prawo. Jeżeli chodzi o wolność mediów, przekształcono strukturę wewnętrzną nadawcy publicznego Teleradio Mołdawia, tak by stał się nowoczesną placówką radiowo-telewizyjną. Stacja ta przesunęła czas nadawania wiadomości w języku rosyjskim z wieczora na inną, mniej dogodną porę, zarazem jednak wydłużyła ten program.

Obowiązujące przepisy prawne gwarantują wolność zrzeszania się i zgromadzeń. Przypadki naruszenia tego prawa są bardzo rzadkie. Na wniosek władz Kiszyniowa sąd apelacyjny w tym mieście postanowił, że parada równości zorganizowana przez grupę lesbijek, gejów, biseksualistów i osób transgenderowych (LGBT) odbędzie się nie w centrum stolicy, ale w miejscu, w którym nie wzbudzi zainteresowania.

W kwestii ochrony mniejszości można było zaobserwować pewne postępy. Rząd, korzystając z pomocy UNICEF-u i Rady Europy, zatrudnił mediatorów ds. społeczności romskiej i przyjął w lipcu plan działania w sprawie włączenia Romów (2011–2015). Plan ten jest obecnie poddawany przeglądowi.

Przepisy o zwalczaniu dyskryminacji czekają na przyjęcie przez parlament. Nadal dochodzi do dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.

Niewielkie postępy poczyniono w zakresie integracji osób niepełnosprawnych. Po przyjęciu Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych rząd zatwierdził szereg koncepcji przewidujących nowe usługi społeczne dla dorosłych z lekkim upośledzeniem umysłowym.

W zakresie praw dziecka osiągnięto nierówne postępy. Liczba dzieci w domach dziecka maleje, ale nadal jest wysoka (6900 według UNICEF-u). Mimo dużych zmian legislacyjnych w 2010 roku nie udało się rozwiązać takich kwestii, jak praca dzieci i wymiar sprawiedliwości dla nieletnich. System wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich nie spełnia uznanych standardów międzynarodowych, a narażenie dzieci na zjawiska handlu ludźmi i wykorzystywania seksualnego jest ciągle poważnym problemem.

Rząd nadal realizuje krajowy program równości płci na lata 2010–2015. Prawo pracy zostało zmienione zgodnie ze zrewidowaną Europejską kartą społeczną, tak by uwzględniało kwestię molestowania seksualnego. Jednak reprezentacja kobiet w rządzie i samorządach jest nadal niewystarczająca, mimo że po wyborach lokalnych nieco wzrosła liczba kobiet burmistrzów. Ponadto mimo ulepszenia ram prawnych mechanizmy zapobiegające przemocy domowej są ciągle nieskuteczne, gdyż nie respektuje się nakazów ochrony wydawanych przez sądy i brak jest systemu reedukacji sprawców.

Osiągnięto postępy, jeżeli chodzi o wolność religii. Parlament przyjął ustawę o organizacjach religijnych. W marcu 2011 r. Ministerstwo Sprawiedliwości po raz pierwszy zalegalizowało organizację religii islamskiej: Islamską Ligę Republiki Mołdawii. Członkowie społeczności religijnych mogą wyznawać swoją religię raczej swobodnie, nie bojąc się nieuzasadnionych interwencji rządu. Natomiast władze publiczne nie reagowały w regularny sposób na częste ingerencje w politykę, a nawet na nawoływanie do nienawiści ze strony przedstawicieli dominującego mołdawskiego kościoła prawosławnego.

Republika Mołdawii tkwi w zamrożonym konflikcie ze swoim separatystycznym regionem Naddniestrza kierowanym przez jego faktyczne władze. Sytuacja w zakresie praw człowieka w tym regionie budzi poważne obawy. Wiele kwestii wymaga ulepszenia, chodzi tu w szczególności o działanie lokalnego systemu sądów, warunki zatrzymania, wolność słowa, wolność religii i przekonań i prawo do edukacji, a zwłaszcza możliwość swobodnego funkcjonowania szkół, w których obowiązuje alfabet łaciński. Niedawna zmiana faktycznego przywództwa wpłynęła na retorykę stosowaną w odniesieniu do praw człowieka i oczekuje się, że planowane reformy w wyżej wymienionych obszarach zostaną jak najszybciej wdrożone.

5.2.8 *Ukraina*

Ukraina nadal jest państwem posiadającym instytucje demokratyczne, zaangażowaną wolną prasę i aktywne społeczeństwo obywatelskie. Jednak silniejsza kontrola nad sądownictwem sprawowana przez władzę wykonawczą, oskarżenia o podłożu politycznym wysuwane wobec przywódców opozycji oraz obalenie konstytucji z 2006 roku doprowadziły do osłabienia dynamiki życia politycznego. Poziom praworządności nadal jest niski, przede wszystkim z powodu konieczności dalszego podniesienia statusu i potencjału kluczowych instytucji.

Wydarzenia z 2011 roku w dziedzinie demokracji i praw człowieka ujawniły, że demokracja ulega regresowi i ten stały trend podważa istotne postępy, które poczyniono wcześniej. Kilku byłych urzędników wysokiego szczebla i czołowych działaczy opozycji, w tym była premier Julia Tymoszenko, padło ofiarą wybiórczej sprawiedliwości charakteryzującej się pozbawionymi przejrzystości i pełnymi usterek procesami sądowymi. Fakt ten wzbudził wiele krytyki zarówno w kraju, jak i za granicą. Wyrażono także obawy co do dużych opóźnień w organizowaniu specjalistycznych badań lekarskich dla przetrzymywanych osób. Międzynarodowe i krajowe organizacje praw człowieka nieustannie donoszą o rosnącej liczbie skarg dotyczących tortur i złego traktowania w więzieniach i aresztach oraz o niezapewnianiu stosownej opieki medycznej. Nadmiernie stosuje się areszt tymczasowy, przyczyniając się do jeszcze większego przepełnienia więzień. Wykonywanie decyzji sądów ukraińskich i wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nadal natrafia na problemy.

Rząd podjął prace nad nowymi przepisami w sprawie wolności zgromadzeń i organizacji pozarządowych. Nadal dochodzą informacje o tym, że organy ścigania uciekają się do różnych środków, by odwieść społeczeństwo od publicznego manifestowania niezadowolenia, a sporadycznie starają się ograniczyć wolność zgromadzeń. Dziennikarze narzekają na faktyczną cenzurę i naciski ze strony organów ścigania. Nadal nie przyjęto kompleksowego ustawodawstwa przeciw dyskryminacji.

Posiedzenie ministerialne UE–Ukraina dotyczące sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa odbyło się w Kijowie 16 czerwca 2011 r. Przy tej okazji ponownie stwierdzono, że Ukraina powinna wzmocnić poszanowanie praw człowieka, podstawowych wolności, wartości demokratycznych i praworządności, u podstaw których leży niezawisłe i bezstronne sądownictwo. Na szczycie UE–Ukraina w Kijowie 19 grudnia 2011 r. przywódcy zgodzili się, że osiągnięcia Ukrainy, zwłaszcza w poszanowaniu wspólnych wartości i praworządności, będą miały zasadnicze znaczenie dla tempa politycznego stowarzyszenia i integracji gospodarczej z UE, także w kontekście zawarcia układu o stowarzyszeniu i jego wdrożenia.

5.2.9 *Unia dla Śródziemnomorza*

Unię dla Śródziemnomorza zainicjowano na szczycie w Paryżu 13 lipca 2008 r., akcentując w ten sposób zobowiązanie na rzecz wzmocnienia demokracji i pluralizmu politycznego przez większe uczestnictwo w życiu politycznym oraz uznanie wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności. W roku 2011 zaszły ogromne zmiany w południowym regionie Morza Śródziemnego: upadły represyjne reżimy w Egipcie, Tunezji, Libii, a w Syrii trwają walki. Zdarzenia te miały reperkusje w Libanie, Maroku, Jordanii i Algierii, gdzie odpowiedzią było nasilenie nastrojów reformatorskich. Zgodnie z odnowioną europejską polityką sąsiedztwa uznano Unię dla Śródziemnomorza za ważną strukturę regionalną, stanowiącą uzupełnienie dwustronnych stosunków między UE a jej partnerami; wezwano Sekretariat Unii dla Śródziemnomorza, by przyjął rolę pośrednika w upowszechnianiu najważniejszych projektów, i zaznaczono, że kierując się zasadą „więcej za więcej”, należy bardziej wspierać partnerów, którym zależy na demokracji i przestrzeganiu praw człowieka.

W związku z tym przyjęte przez Komisję programy SPRING są skierowane do tych krajów partnerskich, które szczerze dążą do reform dotyczących m.in. praw człowieka. Podobnie eurośródziemnomorska sieć współpracy na rzecz praw człowieka gromadząca 64 organizacje praw człowieka z regionu eurośródziemnomorskiego nadal wspierała przemiany reformatorskie w świecie arabskim.

5.2.10 *Egipt*

W lutym 2011 r. przewodniczący Rady Europejskiej Herman Van Rompuy, przewodniczący Komisji Europejskiej José Manuel Barroso i wysoki przedstawiciel UE Catherine Ashton we wspólnym oświadczeniu z aprobatą odnieśli się do ustąpienia Hosniego Mubaraka ze stanowiska prezydenta. UE doceniła odwagę narodu egipskiego i zaapelowała do armii, by zagwarantowała pokojowy przebieg przemian demokratycznych. Zadeklarowała stanowczo, że wzmocni swoją pomoc dla Egiptu i jego społeczeństwa w tym przejściowym okresie.

Od początku powstania w Egipcie w styczniu 2011 r. UE zdecydowanie sprzeciwiała się wprowadzaniu jakichkolwiek nieuzasadnionych ograniczeń w wykonywaniu prawa do pokojowego gromadzenia się. Przykładowo, w styczniu 2011 r. wysoka przedstawiciel oraz Rada UE do Spraw Zagranicznych w swoich konkluzjach wyraziły ogromne zaniepokojenie w związku z doniesieniami o gwałtownych atakach uzbrojonych osób na demonstrujących pokojowo manifestantów i stanowczo zażądały od egipskich władz natychmiastowego podjęcia działań, dzięki którym organy ścigania zapewnią ochronę prawa manifestantów do swobodnego gromadzenia się i doprowadzą do uwolnienia osób zatrzymanych za wyrażanie swoich poglądów, mimo iż czyniły to w sposób pokojowy; egipskie władze zostały również wezwane do dotrzymania obietnicy, zgodnie z którą miały zakończyć wojskowe procesy sądowe wytaczane cywilom.

W pierwszych dniach powstania rząd Egiptu zablokował kilka portali społecznościowych, a siły policyjne zatrzymały dziesiątki reporterów z mediów lokalnych i międzynarodowych. W oświadczeniu ze stycznia 2011 r. UE zaapelowała do egipskich władz o niezwłoczne odblokowanie wszystkich sieci komunikacyjnych.

UE pozytywnie oceniła zmiany w konstytucji przyjęte w drodze referendum w marcu 2011 r. i poparła przeprowadzenie wyborów, które rozpoczęły się w listopadzie 2011 r. W tym celu przekazała egipskim organizacjom społeczeństwa obywatelskiego wsparcie finansowe przeznaczone na szkolenie ponad 1000 obserwatorów wyborów, na informowanie wyborców i na tworzenie potencjału administracji wyborczej. 30 marca 2011 r. UE zorganizowała seminarium na temat wyzwań w dziedzinie praw człowieka po 25 stycznia.

UE z zadowoleniem przyjęła zapowiedź rządu, że krajowa służba bezpieczeństwa będzie sądownie nadzorowana i że jej działalność będzie dotyczyć jedynie zbierania cywilnych danych wywiadowczych; UE zaproponowała swoją pomoc w reformowaniu sektora bezpieczeństwa.

Podczas swojej trzeciej wizyty w Kairze 14 kwietnia 2011 r. wysoka przedstawiciel Catherine Ashton spotkała się z przedstawicielkami kobiet i wysłuchiwała ich obaw. UE zdecydowanie potępiła wszelkie przejawy przemocy wobec kobiet i innych słabszych grup, regularnie podnosiła te kwestie w kontaktach z egipskimi władzami i wsparła ich wysiłki w upowszechnianiu praw kobiet, a także aktywnie popierała inicjatywy społeczeństwa obywatelskiego propagujące prawa kobiet.

Ochrona osób należących do mniejszości i walka z dyskryminacją, także ze względu na religię, zostały utrzymane jako kwestie priorytetowe w programie współpracy UE z Egiptem. UE wielokrotnie powtarzała, że wolność religii w Egipcie to dla niej bardzo ważna kwestia, a wysoka przedstawiciel w niedawnych oświadczeniach (z 1 stycznia, 7 maja i 10 października) potępiła stanowczo ataki na niewinnych wyznawców kościoła koptyjskiego i wezwała władze tymczasowe do przywrócenia porządku i postawienia przed sądem cywilnym osób odpowiedzialnych za stosowanie przemocy.

UE bacznie obserwuje sytuację migrantów i uchodźców w Egipcie za pośrednictwem swojej delegatury w Kairze i dzięki regularnym kontaktom z egipskim Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i UNHCR. UE zaapelowała do egipskich władz, by zastosowały odpowiednie środki przeciwko handlowi ludźmi i zapewniły ochronę praw podstawowych migrantów i uchodźców, a także by wzięły za to odpowiedzialność. UE z zadowoleniem przyjęła informacje rządu, że kwestia Synaju jest strategicznym priorytetem wymagającym większej uwagi, i jest gotowa wesprzeć egipskie władze w tych zamiarach.

29 grudnia 2011 r. egipskie siły bezpieczeństwa i prokuratorzy wkroczyli do kilku biur lokalnych i międzynarodowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego w 17 miejscowościach w całym kraju i skonfiskowały komputery oraz ich zawartość. Podczas tej akcji dopuszczono się uchybień proceduralnych: brakowało nakazów rewizji lub sądowych nakazów zamknięcia biur.

W oświadczeniu z 30 grudnia rzecznik wysokiej przedstawiciel UE zaapelował do egipskich władz o znalezienie wyjścia z tej sytuacji i zezwolenie organizacjom społeczeństwa obywatelskiego na kontynuowanie prac wspierających przemianę w Egipcie.

1 grudnia 2011 r. unijna Rada do Spraw Zagranicznych z zadowoleniem przyjęła dobrze zorganizowane i pokojowe rozpoczęcie wyborów parlamentarnych w Egipcie 28 listopada i odnotowała zapowiedź Najwyższej Rady Wojskowej dotyczącą zorganizowania wyborów prezydenckich przed końcem czerwca 2012 r. Rada podkreśliła, że należy jak najszybciej oddać władzę w ręce osób cywilnych.

5.2.11 *Izrael*

Podobnie jak w latach poprzednich, na posiedzeniach organizowanych zgodnie z układem o stowarzyszeniu UE–Izrael UE wciąż wyrażała poważne obawy związane z kwestią praw człowieka. Wspomniane posiedzenia stanowiły okazję do omówienia takich kwestii, jak: poszanowanie praw człowieka w odniesieniu do wszystkich grup ludności, zatrzymanie administracyjne (również w odniesieniu do indywidualnych przypadków), prawa osób należących do mniejszości, obrońcy praw człowieka oraz międzynarodowe prawo humanitarne i międzynarodowe prawo dotyczące praw człowieka.

Nieformalna grupa robocza ds. praw człowieka (UE–Izrael) zebrała się po raz piąty 13 września 2011 r. Szczegółowo omówiła szereg zagadnień związanych z sytuacją w Izraelu. Były to m.in. status prawny i sytuacja ekonomiczna grup mniejszościowych w Izraelu, ze szczególnym uwzględnieniem osad społeczności beduińskich i ich praw własności. Jeśli chodzi o mniejszość arabską w ogóle, UE zaapelowała o poprawę aktualnych ram prawnych, aby lepiej zapobiegać dyskryminacji i wezwała Izrael do wdrożenia końcowych obserwacji Komitetu ONZ ds. Praw Człowieka i Komitetu ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet (2011) w odniesieniu do społeczności arabskiej w Palestynie. Omówiono również kilka wniosków ustawodawczych rozpatrywanych w Knesecie, mających na celu ograniczenie wolności zrzeszania się i ogólnej działalności organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego, między innymi projekt ustawy dotyczącej finansowania organizacji pozarządowych z zagranicy przyjęty w lutym 2011 roku, a także ustawę o prawie do bojkotu. Szeroko dyskutowano też o warunkach zatrzymania i warunkach osób zatrzymanych w Izraelu i w Europie, przy czym UE ponownie wyraziła obawy dotyczące praktyki zatrzymań administracyjnych, zwracając uwagę na kilka indywidualnych przypadków. W trakcie dyskusji szczególną uwagę poświęcono prawom dziecka, a w szczególności zatrzymaniom dzieci. Ponadto strona izraelska poruszyła kilka zagadnień będących przedmiotem wzajemnego zainteresowania, m.in. kwestię praw osób należących do mniejszości w państwach UE, natomiast Izrael przedstawił w zarysie najnowsze zmiany w zakresie praw osób LGBT, takie jak prawny zakaz dyskryminacji par homoseksualnych w kilku dziedzinach oraz uznanie przez Sąd Najwyższy praw do emerytury i urlopu macierzyńskiego. Delegacje odbyły wymianę poglądów na temat antysemityzmu i ksenofobii oraz przypomniały o tym, jak ważne są coroczne seminaria poświęcone tym zagadnieniom, z udziałem UE i Izraela, w oparciu o priorytety planu działania. Wreszcie dogłębnie omówiono działania podjęte na forach międzynarodowych zajmujących się prawami człowieka (ZO ONZ, KPC) i współpracę ze strukturami ONZ, a także ratyfikację i wdrożenie kluczowych instrumentów ONZ w zakresie praw człowieka i protokołów fakultatywnych do tych instrumentów (szczególnie Konwencji o zakazie tortur i protokołu fakultatywnego do niej).

Omówiono również z Izraelem kwestie praw człowieka w kontekście okupowanych terytoriów palestyńskich; ta dyskusja odbyła się na forum unijno-izraelskiego podkomitetu ds. dialogu politycznego i współpracy.

5.2.12 Okupowane terytoria palestyńskie

UE prowadzi –w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa – regularny dialog z Narodową Władzą Palestyńską dotyczący kwestii praw człowieka. Trzecie posiedzenie podkomitetu UE i Narodowej Władzy Palestyńskiej ds. praw człowieka, dobrych rządów i praworządności odbyło się w Betlejem 30 i 31 marca 2011 r. Narodowa Władza Palestyńska zorganizowała następnie forum konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim. Niezależna Komisja Praw Człowieka (ICHR), stanowiąca część delegacji palestyńskiej, przedstawiła przegląd sytuacji w dziedzinie praw człowieka na okupowanych terytoriach palestyńskich, zauważając m.in. że okupacja i wewnętrzny podział polityczny w Palestynie wielokrotnie przyczynił się do naruszenia praw człowieka.

UE wyraziła zaniepokojenie w związku z przypadkami pogwałcenia praw człowieka, w tym z arbitralnymi zatrzymaniami, niewykonywaniem decyzji sądowych, jak również naruszaniem prawa do wolności słowa i wolności zgromadzeń. Poruszyła również kwestię doniesień o torturach w aresztach prowadzonych przez Narodową Władzę Palestyńską, a także o dużej liczbie nielegalnych zatrzymań. UE wyraziła swój zdecydowany i zasadniczy sprzeciw wobec kary śmierci bez względu na okoliczności. Wyraziła uznanie dla Narodowej Władzy Palestyńskiej za utrzymanie faktycznego moratorium na stosowanie kary śmierci i wezwała Władzę do realizacji planu oficjalnego zniesienia tej kary w nowym kodeksie karnym.

W 2011 roku UE wielokrotnie wypowiadała się otwarcie na temat sytuacji w zakresie praw człowieka na okupowanych terytoriach palestyńskich, która nadal była skomplikowana. Przy różnych okazjach UE wyrażała ubolewanie z powodu działalności osadniczej na Zachodnim Brzegu, w tym we wschodniej Jerozolimie, i przypomniała, że uważa osadnictwo i burzenie domów za nielegalne w świetle prawa międzynarodowego.

W 2011 roku sytuacja palestyńskich obrońców praw człowieka na okupowanych terytoriach palestyńskich była nadal bardzo trudna. Trwał w Izraelu proces działacza Bassema Tamimiego. 13 grudnia w oświadczeniu wydanym przez jednego z rzeczników wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wyraziła ubolewanie w związku ze śmiercią jego bratanka Mustafy Tamimiego, który podczas cotygodniowej demonstracji został zabity strzałem z bliska oddanym z miotacza gazu łzawiącego.

UE potępiła także spalenie meczetów na Zachodnim Brzegu: w sumie użycie przemocy przez osadników, skutkujące śmiercią wielu Palestyńczyków i zniszczeniem mienia, wzrosło w 2011 roku o 40%.

UE jest stale zaangażowana w trwające konsultacje i dialog z organizacjami praw człowieka i wspiera działania związane z prawami człowieka za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR). Wykaz wszystkich obecnych finansowanych przez UE projektów w dziedzinie praw człowieka można znaleźć na stronie internetowej Biura Pomocy Technicznej Unii Europejskiej.

5.2.13 Jordania

Szóste posiedzenie podkomitetu ds. praw człowieka, sposobu sprawowania rządów i demokracji z udziałem Jordanii i Unii Europejskiej odbyło się w Brukseli w marcu 2011 r. Było to pierwsze posiedzenie od czasu, gdy UE uzgodniła w październiku 2010 r., że partnerstwo z Jordanią będzie miało „szczególny status”.

Dialog między Unią a Jordanią dotyczący praw człowieka obejmuje kwestię reform krajowych, w tym reformy ram wyborczych oraz wolności zrzeszania się, zgromadzeń, mediów, słowa, religii lub przekonań, a także praw kobiet i zjawiska tortur.

W 2011 roku w Jordanii, podobnie jak w innych krajach regionu, doszło do manifestacji nawołujących do reform politycznych i gospodarczych oraz do położeniu kresu powszechnej korupcji. W odpowiedzi na zmieniające się okoliczności polityczne w kraju i na coraz częstsze żądania reform król Abdullah powołał w marcu 2011 r. Krajowy Komitet Dialogu, a w kwietniu 2011 r. – Królewski Komitet ds. Przeglądu Konstytucji.

Zadaniem Krajowego Komitetu Dialogu było przedstawienie opracowanych w drodze konsensusu projektów ustawy wyborczej i ustawy o partiach politycznych, a Królewskiemu Komitetowi ds. Przeglądu Konstytucji zlecono dokonanie takiego przeglądu. Pod koniec września 2011 r. parlament zatwierdził 41 poprawek konstytucyjnych, które weszły w życie 1 października 2011 r. Poprawki te tworzą ramy reform politycznych w Jordanii, dotyczących m.in. ustanowienia Trybunału Konstytucyjnego, niezależnej komisji nadzorującej i organizującej wybory oraz zakazu tortur.

Przyjęcie przez parlament ustaw wykonawczych powinno utorować drogę wzmocnieniu instytucji, które będą gwarantem demokracji, dobrego sprawowania rządów i praworządności i zapewnią prawdziwy pluralizm polityczny oraz nadanie uprawnień partiom politycznym.

Zmieniona ustawa o zgromadzeniach publicznych weszła w życie w maju 2011 r.; wprowadziła ona kilka pozytywnych zmian, jeśli chodzi o wolność słowa i wolność zgromadzeń. Organizatorzy zgromadzeń publicznych nie potrzebują już zezwolenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Muszą jedynie poinformować władze 48 godzin przed rozpoczęciem manifestacji.

Co do wolności prasy, główne oraz internetowe portale informacyjne wielokrotnie miały do czynienia z agencjami bezpieczeństwa, zwłaszcza wtedy, gdy donosiły o demonstracjach.

Rozpowszechniona korupcja w społeczeństwie Jordanii budzi nadal duży niepokój; jest to priorytetowa kwestia dla kolejnych rządów, ale rezultaty ich działań w tym zakresie są raczej ograniczone.

Jordania nieprzerwanie stosuje faktyczne moratorium na wykonywanie kary śmierci, które obowiązuje od maja 2006 r.

Kraj ten musi dołożyć dodatkowych starań, by wyeliminować przemoc wobec kobiet, również poprzez zastosowanie kolejnych środków ułatwiających kobietom aktywność w takich obszarach jak: polityka, gospodarka, edukacja i zatrudnienie. Dzieci jordańskich kobiet, które wyszły za cudzoziemców, nadal nie mogą otrzymać obywatelstwa Jordanii, co pozbawia je prawa do kształcenia w publicznych placówkach i do opieki zdrowotnej. Również mężowie pochodzący z innych krajów nie mają tych samych praw obywatelskich co jordańscy mężczyźni ożenieni z cudzoziemkami.

5.2.14 Liban

Po przełamaniu impasu politycznego, który wystąpił w pierwszej połowie 2011 r., stosunki UE z Libanem ożywiły się w związku z utworzeniem nowego rządu w lipcu 2011 r. Komitet stowarzyszeniowy zaczął przygotowywać w grudniu nowy plan działania w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa.

UE aktywnie uczestniczyła w rozmowach z nowym rządem w sprawie reformy wyborczej. Ministerstwo Spraw Zagranicznych przedstawiło projekt ustawy w październiku 2011 r. UE opowiadała się za włączeniem do ustawy zaleceń, które wydała w 2009 r. misja obserwacji wyborów. UE przeznaczyła 2 mln EUR, aby wesprzeć reformę wyborczą w Libanie przed wyborami w 2013 roku.

UE nadal zachęcała Liban, by zreformował swój sektor sądownictwa i zwiększył jego niezależność. Wielokrotnie wzywała Liban, aby zamienił swoje faktyczne moratorium na wykonywanie kary śmierci na jej całkowite zniesienie.

Niepokój budzi nadal bardzo zła sytuacja w libańskich więzieniach. Odsetek przebywających w nich osób, które czekają na proces lub nawet odbyły już swoją karę, przekracza 50%. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego donoszą o przypadkach arbitralnych zatrzymań, w szczególności uchodźców i migrantów.

UE ponownie zaapelowała do Libanu o poprawienie sytuacji uchodźców palestyńskich, w szczególności jeśli chodzi o ich prawo do pracy i zabezpieczenia społecznego oraz do posiadania, dziedziczenia i rejestrowania własności. Nie przyjęto jeszcze dekrétów wykonawczych dotyczących zmian w prawie pracy z 2010 roku.

Projekt krajowego planu działania w zakresie praw człowieka został sfinalizowany przez parlament i może niebawem zostać przyjęty.

UE zabrała głos, by wesprzeć prawo do wolności słowa przysługujące obrońcom praw człowieka, którym postawiono zarzuty, gdy donieśli o stosowaniu tortur.

5.2.15 Syria

W związku z powstaniem w Syrii, które rozpoczęło się wiosną 2011 r., nasileniem przemocy wobec obywateli i coraz częstszym łamaniem praw człowieka przez rząd tego kraju, Rada do Spraw Zagranicznych obradująca w maju 2011 r. podjęła decyzję o zawieszeniu programów dwustronnej współpracy między UE a rządem Syrii. UE zatrzymała również prace nad układem o stowarzyszeniu. Od tej pory Komisja zawiesiła udział władz syryjskich w swoich regionalnych programach, a Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) zawiesił wszystkie swoje operacje kredytowe i pomoc techniczną dla Syrii.

UE zaapelowała do prezydenta Baszara al-Assada, by ustąpił ze stanowiska, i blisko współpracowała ze społecznością międzynarodową, chcąc wywrzeć nacisk na rząd Syrii i zmusić go do zaprzestania przemocy. UE wsparła Ligę Państw Arabskich w jej dążeniach do rozwiązania kryzysu i wezwała członków Rady Bezpieczeństwa ONZ, by uzgodnili podjęcie zdecydowanych działań przez ONZ wobec Syrii. Od maja 2011 r. w Syrii obowiązują unijne środki ograniczające (m.in. embargo na broń), a nowe środki są regularnie wprowadzane. Pod koniec 2011 roku UE nałożyła dziesięć zestawów sankcji na 86 osób i 30 podmiotów, w tym na wielu urzędników wojskowych i służb bezpieczeństwa odpowiedzialnych a stosowanie przemocy i represje.

Od początku powstania UE wielokrotnie i bardzo stanowczo potępiała ciągle brutalne represje kierowane przez reżim syryjski przeciw ludności tego kraju oraz powszechne naruszenia praw człowieka, w tym zabójstwa, masowe aresztowania i tortury cywilów, pokojowych manifestantów i ich bliskich, które to czyny noszą znamiona zbrodni przeciwko ludzkości. UE wezwała reżim syryjski, by zapewnił nieograniczony dostęp pracownikom i agencjom niosącym pomoc humanitarną, a także mediom i niezależnym obserwatorom.

UE ściśle współpracowała z partnerami międzynarodowymi, zachęcając ONZ do zdecydowanej reakcji na kryzys w Syrii. Współpraca ta zaowocowała przyjęciem przez oenzetowskie Zgromadzenie Ogólne i Radę Praw Człowieka ważnych rezolucji w sprawie tego kraju. W 2011 roku Rada Praw Człowieka zebrała się aż trzykrotnie na specjalnych sesjach w Genewie poświęconych sytuacji w zakresie praw człowieka w Syryjskiej Republice Arabskiej; dwie z trzech sesji zwołano na formalny wniosek UE.

UE wyraziła także głębokie zaniepokojenie w związku z najważniejszymi wnioskami płynącymi ze sprawozdania niezależnej międzynarodowej komisji śledczej ds. Syrii, w którym stwierdza się, że w tym kraju popełniono zbrodnie przeciwko ludzkości i dopuszczono się innych poważnych naruszeń praw człowieka. UE nieustannie powtarza, że sprawcy podejrzewani o zbrodnie, m.in. takie, o których mowa w sprawozdaniu, nie mogą pozostawać bezkarni.

5.2.16 Tunezja

Rewolucja w Tunezji zapoczątkowała przemiany demokratyczne w tym kraju. UE przeznaczyła 240 mln EUR z Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI) na dwustronną współpracę z Tunezją w latach 2011–2013. Tę orientacyjną kwotę podniesiono o 150 mln EUR. W samym tylko 2011 roku UE podwoiła pomoc finansową z planowanych 80 mln EUR do około 160 mln EUR. Środki te przeznaczono w szczególności na naprawę gospodarczą, społeczeństwo obywatelskie i przemiany demokratyczne.

W styczniu 2011 r. we wspólnym oświadczeniu wysoka przedstawiciel UE Catherine Ashton i komisarz Štefan Füle ponownie zapewnili o solidarności UE z Tunezją i jej narodem, potępiili gwałtowne tłumienie demonstracji i wezwali władze Tunezji do odpowiedzialnego działania, zachowania pokoju, wykazania się powściągliwością i unikania przemocy. Powstanie doprowadziło do oficjalnego ustąpienia ze stanowiska prezydenta Zine El Abidine Ben Alego, co nastąpiło 14 stycznia 2011 r.

31 stycznia 2011 r. Rada przyjęła środki ograniczające skierowane przeciwko Tunezji w związku z łamaniem praw człowieka. W lutym 2011 r. UE zamroziła aktywa prezydenta Ben Alego i osób, wobec których prowadzono w Tunezji śledztwo w sprawie sprzeniewierzenia państwowych środków finansowych.

Dowodem na poparcie polityczne UE dla przemian w Tunezji była seria wizyt na wysokim szczeblu: 14 lutego 2011 r. Tunezję odwiedziła wysoka przedstawiciel UE Catherine Ashton, a następnie prezydent Komisji Europejskiej José Manuel Barroso, komisarze Štefan Füle, Cecilia Malmström, Karel De Gucht i przewodniczący Parlamentu Europejskiego Jerzy Buzek.

UE zaapelowała do rządu tymczasowego, by zapewnił szybkie i sprawne wprowadzenie ustroju demokratycznego, i zadeklarowała, że jest gotowa zapewnić natychmiastową pomoc w przygotowaniu i organizacji wyborów oraz współpracować w tworzeniu szerszego pakietu, który wesprze reformy demokratyczne i rozwój gospodarczy.

UE z zadowoleniem przyjęła decyzje rządu tymczasowego o uwolnieniu więźniów politycznych, umożliwieniu korzystania z wolności słowa oraz o ściganiu członków rodziny byłego prezydenta Ben Alego, którym zarzucono korupcję.

UE udzieliła natychmiastowego wsparcia w przygotowywaniu wyborów i wysłała misję obserwacji wyborów, na której czele stał Michael Gahler. Misja ta wydała sprawozdanie, w którym stwierdziła, że wybory przebiegały ogólnie dobrze, zbudowano wokół nich silny polityczny konsensus, zapewniono powszechną wolność słowa i zadbano o przejrzystość.

Po raz pierwszy tunezyjscy obywatele mieli możliwość swobodnego i demokratycznego wyboru swoich przedstawicieli w październiku 2011 r. Nowo wybrane Zgromadzenie Konstytucyjne będzie teraz miało za zadanie sporządzić nową konstytucję tego kraju. UE zadeklarowała, że nadal będzie wspierać politycznie i finansowo społeczeństwo Tunezji. Wyraziła jednak żal, że po ogłoszeniu wstępnych wyników wyborów doszło do gwałtownych zamieszek, i wezwała do zachowania spokoju i powściągliwości.

W 2011 roku przekazano z Instrumentu na rzecz Stabilności 2 mln EUR wsparcia dla siedmiu projektów, których celem była pomoc władzom Tunezji w przygotowywaniu demokratycznych wyborów zgodnych ze standardami międzynarodowymi, w ułatwianiu rozwoju niezależnego społeczeństwa obywatelskiego, a także w umożliwianiu stowarzyszeniom obywatelskim odgrywania aktywnej roli w określaniu programu reform krajowych.

Ponadto w marcu 2011 r. ogłoszono zaproszenie do składania wniosków w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka; budżet wynosi 2 mln EUR. Sfinansowano dziesięć projektów w następujących trzech obszarach: krajowe monitorowanie wyborów, szkolenia dla partii politycznych, wspieranie wolności słowa i upowszechnianie wartości demokratycznych.

Ponadto w lipcu 2011 r. ogłoszono kolejne zaproszenie do składania wniosków w ramach programu tematycznego dotyczącego rozwoju podmiotów niepublicznych i władz lokalnych, którego całkowity budżet wynosi 2,5 mln EUR. Głównym celem zaproszenia była promocja projektów w obszarze rozwoju lokalnego, a szczególnie uwzględnione zostało tworzenie miejsc pracy i dochodów. Sfinansowano sześć projektów.

We wrześniu 2011 r. UE zorganizowała pierwszą sesję unijno-tunezyjskiej grupy zadaniowej, którą powołano, by lepiej koordynować europejskie i międzynarodowe wsparcie przemian w Tunezji.

Pomoc humanitarna, która również dotarła do Tunezji, była szeroka i ułatwiła w szczególności rozwiązywanie problemów związanych z napływem uchodźców libijskich uciekających z powodu wojny. UE rozpoczęła w 2011 roku dialog z Tunezją w sprawie migracji, mobilności i bezpieczeństwa.

27 grudnia 2011 r. UE z zadowoleniem przyjęła powołanie nowego rządu Tunezji i zapewniła o swoim zaangażowaniu na rzecz trwałego wspierania tamtejszych władz i społeczeństwa obywatelskiego we wprowadzaniu zmian demokratycznych w kraju.

UE wznowiła negocjacje, których celem jest utworzenie uprzywilejowanego partnerstwa między UE a Tunezją poprzez przyjęcie szczególnego statusu.

5.2.17 Algieria

Pierwsze posiedzenie podkomitetu UE–Algieria ds. dialogu politycznego, bezpieczeństwa i praw człowieka zwołano w Algierze 3 i 4 października. W czerwcu w Luksemburgu odbyło się 6. posiedzenie rady stowarzyszenia UE–Algieria. Przy tej okazji dokładnie omówiono kwestie związane z demokratyzacją, reformami i prawami człowieka. Komisarz Štefan Füle odwiedził Algierię po raz drugi w maju. Podczas tej wizyty spotkał się z wieloma przedstawicielami organizacji społeczeństwa obywatelskiego, a rozmowy z władzami Algierii dotyczyły m.in. planowanych reform politycznych.

Na ostatnim posiedzeniu komitetu stowarzyszeniowego UE–Algieria, które odbyło się w grudniu w Brukseli, Algieria oświadczyła, że zamierza rozpocząć negocjacje, by zbadać możliwości opracowania planu działania w kontekście odnowionej europejskiej polityki sąsiedztwa. 20 grudnia Algieria oficjalnie zwróciła się do UE o prowadzenie obserwacji podczas wyborów parlamentarnych w maju 2012 r.

29 kwietnia 2011 r. wysoka przedstawiciel wyraziła niepokój w związku z zabójstwem profesora Ahmeda Kerroumiego, obrońcy praw człowieka i członka partii politycznej Ruch Demokratyczno-Społeczny. Wezwała do przeprowadzenia sprawnego i dokładnego śledztwa, do znalezienia winnych i postawienia ich przed sądem. Przypomniała, że UE jest zaangażowana w partnerstwo z Algierią i że zobowiązała się do wspierania obrońców praw człowieka i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

Władze Algierii zniosły stan wyjątkowy na początku 2011 roku i zaangażowały się w reformy polityczne oraz społeczno-gospodarcze. UE zadeklarowała gotowość wspierania Algierii w tym zadaniu, ale podkreśliła, że konieczne jest wdrażanie tych reform w sposób zgodny z uzasadnionymi aspiracjami społeczeństwa Algierii. Reformy te omawiano z władzami Algierii podczas pierwszego posiedzenia podkomitetu ds. dialogu politycznego, bezpieczeństwa i praw człowieka oraz drugiego posiedzenia komitetu stowarzyszeniowego UE–Algieria. UE przedstawiła swoje stanowisko, zgodnie z którym zmiany ustawodawcze, zwłaszcza w sprawie zrzeszania się i mediów, nie powinny bardziej ograniczać możliwości korzystania z wolności zrzeszania się i wolności słowa. Kilka organizacji pozarządowych przeprowadziło analizę nowej ustawy w sprawie zrzeszania się i zasygnalizowało, że budzi ona wątpliwości, zwłaszcza co do ustanawiania i rozwiązywania stowarzyszeń, zakresu ich działalności, finansowania ich i współpracy z międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi.

UE bacznie obserwowała wydarzenia mające związek z wolnością religii i sumienia.

Jeżeli chodzi o prawa kobiet, UE pozytywnie oceniła (przyjęty później w styczniu 2012 r.) projekt reformy, którego celem jest zapewnienie odpowiedniego parytetu kobiet w wybieralnych zgromadzeniach. Pozostaje pytanie, czy realizacja tej reformy zagwarantuje rzeczywistą równość. UE jest zaniepokojona faktem, że Algieria nie wycofała jeszcze zastrzeżeń co do Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. UE podkreśliła także, że należy zmodyfikować kodeks rodzinny.

Urzednicy UE regularnie spotykali się z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w Algierze i w Brukseli. W Algierze delegatura prowadziła intensywną kampanię informacyjną w społeczeństwie obywatelskim dotyczącą możliwości i procedur finansowania. Zorganizowano konsultacje z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi; odbywały się one w ramach prac grupy ds. skuteczności pomocy dla społeczeństwa obywatelskiego oraz podczas obchodów świąt międzynarodowych (np. Dnia Praw Człowieka).

W 2011 roku z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka oraz w ramach programu podmiotów niepaństwowych przekazano środki finansowe na cele 14 dodatkowych projektów. Dotyczą one bardzo wielu obszarów, m.in. rozwoju lokalnego, budowania zdolności, praw kobiet i zdrowia.

W sumie budżet, z którego korzysta Algieria, wynosi w latach 2011–2013 172 mln EUR, a środki te pochodzą z Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. W 2011 roku Komisja Europejska przeznaczyła dla Algierii 58 mln EUR. Środki te mają zostać wykorzystane na wsparcie reform w obszarze transportu, kultury i dziedzictwa oraz polityki młodzieżowej i zatrudnienia.

5.2.18 Maroko

UE i Maroko kontynuowały dialog w dziedzinie praw człowieka, w szczególności podczas szóstego posiedzenia podkomitetu ds. praw człowieka, demokratyzacji i sprawowania rządów, które zorganizowano 20 października 2011 r. w Brukseli.

We wspólnym oświadczeniu z 19 czerwca 2011 r. wydanym przez Catherine Ashton, wysoką przedstawiciel UE, i Štefana Füle, unijnego komisarza ds. rozszerzenia i europejskiej polityki sąsiedztwa, UE przyjęła z zadowoleniem zmianę konstytucji, która była przedmiotem referendum przeprowadzonego 1 lipca 2011 r. Nowa konstytucja przewiduje ważne środki w zakresie praw człowieka i podstawowych wolności, m.in. w kwestii nadrzędności prawa międzynarodowego nad prawem krajowym; kwestii uznawania praw kobiet i równości płci; utworzenia nowych ram instytucjonalnych dotyczących praw człowieka: utworzenia Krajowej Rady Praw Człowieka, międzyministerialnej delegacji ds. praw człowieka i stanowiska rzecznika praw obywatelskich. Władze Maroka postanowiły przyspieszyć wybory parlamentarne, by wybrać izbę reprezentantów. Wybory odbyły się 25 listopada 2011 r. Zgodnie z ustaleniami podjętymi z rządem Maroka UE wysłała wyborczą misję ekspertów w terminie od 14 listopada do 2 grudnia. Misja ta sporządziła sprawozdanie zawierające wiele zaleceń dotyczących ulepszenia niektórych aspektów procesu wyborczego (wydłużenie okresu kampanii; ogłoszenie wyników z podaniem liczby głosów; udział kobiet itp.). UE przyjęła z zadowoleniem organizację wyborów (w oświadczeniu z 26 listopada 2011 r.) i zobowiązała się do wsparcia działań, które Maroko podjęło, by szybko i skutecznie zrealizować swój ambitny program reform.

W maju 2011 r. rząd postanowił ratyfikować Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur. UE zachęciła rząd Maroka również do przystąpienia do Protokołu fakultatywnego nr 1 do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych dotyczącego skarg indywidualnych i do ratyfikacji Międzynarodowej konwencji w sprawie ochrony osób przed wymuszonym zaginięciem. Jeżeli chodzi o wolność zrzeszania się i zgromadzeń (zapisaną w nowej Konstytucji), nadal występują trudności praktyczne w korzystaniu z tych praw (problemy z rejestracją zagranicznych organizacji pozarządowych, odmowa wydawania dokumentów, utrudnianie manifestacji). Doniesiono o użyciu przez siły porządkowe przemocy wobec demonstrujących, zwłaszcza z „ruchu 20 lutego”. UE w rozmowach z władzami Maroka podkreśliła, jak ważne jest zagwarantowanie wolności zgromadzeń i zrzeszania się.

W konstytucji zapisano także wolność słowa i wolność prasy, podobnie jak prawo dostępu do informacji administracyjnych oraz konkretne środki regulujące tę kwestię: naczelny organ ds. przekazu audiowizualnego. Mimo że zasadniczo dziennikarze mają prawo do krytycznych wypowiedzi, pojawiły się doniesienia, że stosuje się wobec nich i mediów różne środki represji i zastraszania za wyrażanie krytycznych opinii na kontrowersyjne tematy. UE zwróciła się do Maroka o jak najszybsze przyjęcie nowego kodeksu prasowego, zmieniającego system kar pozbawienia wolności dla dziennikarzy. Jeżeli chodzi o prawa kobiet i osób ze słabszych grup społecznych, Maroko przyjęło rządowy program na rzecz równości na lata 2011–2013. UE przeznaczyła 35 mln EUR na realizację programu, w szczególności w drodze kampanii informacyjnej i ulepszenia warunków i możliwości uczestnictwa kobiet na równych prawach z mężczyznami, a także na sprawowanie rządów politycznych i zarządzanie sprawami publicznymi. Maroko wycofało wszystkie zastrzeżenia do międzynarodowej Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, ale utrzymało pewne oświadczenia, które mają być wycofywane w miarę postępów w harmonizacji prawa krajowego. W maju 2011 r. rząd przyjął protokół fakultatywny do wspomnianej konwencji (pozwalający komitetowi na przyjmowanie skarg indywidualnych). W październiku 2011 r. rząd przyjął projekt ustawy dotyczącej warunków pracy służby domowej (który przewiduje także zakaz pracy dzieci do 15 roku życia).

Zakres współpracy między UE a Marokiem w ramach organizacji międzynarodowych, a zwłaszcza w oengetowskiej Radzie Praw Człowieka znacznie się poszerzył. W kontekście arabskiej wiosny Maroko aktywnie uczestniczyło w pracach grupy kontaktowej ONZ ds. rozwiązania konfliktu w Libii i współpracowało z UE na rzecz przestrzegania praw człowieka w Syrii.

5.2.19 Sahara Zachodnia

UE nadal bacznie śledziła kwestie związane z Saharą Zachodnią, szczególnie w ramach swojego dialogu z Marokiem i Algierią. UE przywiązuje ogromną wagę do ulepszenia sytuacji w zakresie praw człowieka w Saharze Zachodniej, gdzie ciągle występują problemy z przestrzeganiem wolności słowa i zgromadzeń. UE w pełni popiera zaangażowanie sekretarza generalnego ONZ oraz jego osobistego wysłannika do spraw Sahary Zachodniej i apeluje do stron, by kontynuowały negocjacje pod auspicjami ONZ w celu znalezienia sprawiedliwego, trwałego i możliwego do zaakceptowania przez wszystkie podmioty rozwiązania politycznego. W swojej rezolucji 1979 (2011) Rada Bezpieczeństwa ONZ z zadowoleniem przyjęła utworzenie Krajowej Rady ds. Praw Człowieka w Maroku oraz zaproponowane działania dotyczące Sahary Zachodniej, a także zobowiązanie Maroka do zapewnienia absolutnego i niezakłóconego dostępu do wszystkich specjalnych procedur Rady Praw Człowieka ONZ.

5.2.20 Libia

W związku z brutalnymi represjami i atakami, które reżim Muammara Kaddafiego skierował przeciw obywatelom Libii, 22 lutego 2011 r. UE postanowiła zawiesić negocjacje w sprawie unijno-libijskiej umowy ramowej.

Następnie UE odegrała przewodnią rolę w przyjęciu decyzji Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 1 marca o zawieszeniu członkostwa Libii w Radzie Praw Człowieka.

Tłem nadzwyczajnego posiedzenia Rady Europejskiej 11 marca były wydarzenia w Libii. Przywódcy zaapelowali do pułkownika Kaddafiego o natychmiastowe oddanie władzy i oświadczyli, że Narodowa Rada Tymczasowa zostanie uznana przez UE za uprawnionego partnera rozmów. Na kolejnych posiedzeniach Rady do Spraw Zagranicznych i Rady Europejskiej UE ponowiła swoje wezwania do reżimu, by położył kres przemocy i naruszeniom praw człowieka wśród obywateli Libii, i podkreśliła swoje wsparcie dla sił prodemokratycznych. Ponadto przewodniczący José Manuel Barroso, przewodniczący Herman van Rompuy i wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wydali oświadczenia dotyczące wielu kwestii: praw człowieka (w tym ochrony ludności cywilnej, potępienia arbitralnych zatrzymań, egzekucji pozasądowych i dyskryminacji słabszych grup społecznych), stosowania amunicji kasetowej, statusu Narodowej Rady Tymczasowej i ogólnego wsparcia dla libijskiej ludności cywilnej.

W odpowiedzi na kryzys UE szybko zastosowała środki ograniczające przewidziane w rezolucjach Rady Bezpieczeństwa ONZ 1970 i 1973, a także szereg autonomicznych dodatkowych restrykcji. Środki te miały chronić ludność cywilną, gdyż blokowały dostawy broni i pieniędzy dla reżimu Kaddafiego oraz były wymierzone w najbliższych jego współpracowników odpowiedzialnych za przemoc: zakazywały im podróży i zamrażały ich aktywa.

UE aktywnie działała wraz ze społecznością międzynarodową na rzecz znalezienia rozwiązania konfliktu. Przedstawiciele UE byli obecni na szczytach w Paryżu i Londynie, posiedzeniach libijskiej grupy kontaktowej i grupy kairskiej [1], a także na szczycie w Paryżu 1 września i posiedzeniu przyjaciół Libii w Nowym Jorku, które odbyło się przy okazji sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ; wówczas Narodowa Rada Tymczasowa została w pełni uznana przez społeczność międzynarodową za legalną władzę w Libii.

22 maja 2011 r. wysoka przedstawiciel odwiedziła Bengazi i oficjalnie otworzyła biuro techniczne UE. Biuro UE ma za zadanie utrzymywać stosunki z Narodową Radą Tymczasową w Bengazi i koordynować pomoc UE w terenie. 12 listopada, po wyzwoleniu Trypolisu, wysoka przedstawiciel odwiedziła to miasto, aby oficjalnie otworzyć delegaturę UE w Libii i spotkać się z przywódcami Narodowej Rady Tymczasowej w stolicy, tak jak obiecała podczas majowej wizyty w Bengazi.

Od początku kryzysu w Libii UE udzieliła pomocy humanitarnej o wartości ponad 158 mln EUR i zmobilizowała unijne zespoły i zasoby ochrony cywilnej, by wspierać ludność cywilną w Libii i na granicach tego kraju. Po wyzwoleniu kraju wysoka przedstawiciel zapowiedziała natychmiastową pomoc w kwocie 30 mln EUR, w tym na cele związane z poszanowaniem praw człowieka, zapobieganiem torturom i złemu traktowaniu oraz wzmacnianiem społeczeństwa obywatelskiego.

Kilku posłów do Parlamentu Europejskiego odwiedziło Libię w ciągu roku, ułatwiając informowanie mieszkańców Europy o wyzwaniach, które stoją przed tymczasowymi władzami w procesie przemian demokratycznych.

Wysoka przedstawiciel podkreśliła, że w nowej konstytucji powinien znaleźć się zapis o prawach kobiet, aby zagwarantować im udział w tych przemianach. UE pomogła kobietom z 12 libijskich miast obserwować na miejscu wybory w Tunezji.

21 grudnia 2011 r. Rada UE cofnęła decyzję o zamrożeniu środków i aktywów Centralnego Banku Libii i Libyan Arab Foreign Bank przechowywanych w UE, aby wesprzeć naprawę gospodarki libijskiej i pomóc nowym władzom tego kraju.

5.3 Rosja i Azja Środkowa

5.3.1 Rosja

W 2011 roku UE i Rosja nadal prowadziły dwa razy do roku regularne konsultacje dotyczące praw człowieka. Runda trzynasta i czternasta odbyły się w Brukseli w maju i w listopadzie. Pozwoliły one na otwarty dialog na temat różnych kwestii dotyczących praw człowieka w Rosji, w Unii Europejskiej i na forach międzynarodowych. Konkretnie omawiane tematy obejmowały: wolność słowa, wolność zrzeszania się i zgromadzeń, sytuację obrońców praw człowieka, praworządność, funkcjonowanie systemu sądownictwa, prawa wyborcze, rasizm, ksenofobię i walkę z dyskryminacją, w tym w szczególności prawa społeczności LGBTI, prawa dziecka, współpracę w zakresie praw człowieka na forach międzynarodowych (ONZ, Rada Europy, OBWE) oraz Kaukaz Północny.

UE i Rosja miały również możliwość przedstawić pytania dotyczące poszczególnych konkretnych przypadków. Zgodnie z unijną praktyką uwzględniania głosu społeczeństwa obywatelskiego na spotkaniach z państwami trzecimi dotyczących praw człowieka UE spotykała się z przedstawicielami rosyjskich i międzynarodowych organizacji pozarządowych przed każdą rundą konsultacji. Poprzez specjalne briefingi i spotkania podsumowujące informowano też Parlament.

Aby konsultacje były bardziej skuteczne i ukierunkowane na wyniki, UE nadal wzywała Rosję do zmiany ustaleń co do konsultacji dotyczących praw człowieka, szczególnie angażując ministerstwa i agencje inne niż Ministerstwo Spraw Zagranicznych, organizując konsultacje na przemian w Rosji i w UE oraz spotykając się z rosyjskimi i międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi. Kwestia ta została poruszona na dwóch szczytach UE–Rosja, zarówno w Niżnym Nowogrodzie w czerwcu, jak i w Brukseli w grudniu, oraz omówiona przez przewodniczącego Hermana van Rompuy'a i prezydenta Miedwiediewa w wymianie listów. Praw człowieka są z reguły nadal podnoszone na wszystkich poziomach relacji między UE a Rosją, w tym na najwyższym szczeblu.

UE nadal podkreślała swoje obawy dotyczące poszanowania przez Rosję jej zobowiązań podjętych na forum ONZ, OBWE i Rady Europy. Ponieważ w rok 2011 był rokiem wyborów, wśród najważniejszych tematów omawianych z Federacją Rosyjską były prawa wyborcze ludności rosyjskiej, sięgające od kwestii rejestracji partii politycznych poprzez sprawiedliwy dostęp do zasobów i mediów oraz wolność zgromadzeń opozycji, do obserwacji wyborów. Wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wydała na ten temat kilka oświadczeń, zarówno przed wyborami jak i bezpośrednio po nich.

Wielki niepokój UE nadal budzi trudna sytuacja obrońców praw człowieka, ataki na dziennikarzy i znanych działaczy na rzecz praw człowieka w Federacji Rosyjskiej oraz ograniczone poszanowanie wolności słowa, wolności zrzeszania się i zgromadzeń. Nadal nie ma wyników śledztw w sprawie morderstw obrońców praw człowieka, takich jak Natalia Estemirowa, oraz śmierci Siergieja Magnickiego i Wiery Trifonowej, którzy zmarli w areszcie tymczasowym. W dniu 27 grudnia szef Prezydenckiej Rady ds. Praw Człowieka i Społeczeństwa Obywatelskiego Michaił Fiedotow przekazał na ręce prezydenta Miedwiediewa sprawozdania dotyczące Siergieja Magnickiego i Michaiła Chodorkowskiego. Natomiast postępowanie sądowe przeciwko zmarłemu prawnikowi Siergiejowi Magnickiemu zostało ponownie otwarte 2 lata po jego śmierci, chociaż okoliczności jego śmierci w areszcie tymczasowym nie zostały w pełni wyjaśnione. Wreszcie, ostateczna decyzja sądu w drugim postępowaniu sądowym przeciwko Chodorkowskiemu i Liebiediewowi wzbudziła liczne wątpliwości dotyczące naruszenia prawa oraz braku rzetelnego procesu sądowego. Wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wydała na ten temat oświadczenie.

UE nadal wyraża obawy spowodowane sytuacją w dziedzinie praw człowieka w Kaukazie Północnym, która od 2011 roku nie poprawiła się; nadal napływają stamtąd liczne doniesienia o torturach, porwaniach, arbitralnych zatrzymaniach i naruszeniach praw kobiet, w tym „zabójstwach honorowych” i przemocy w rodzinie. Przestępstwa te w ogromnej mierze pozostają bezkarne. W sąsiednich republikach, szczególnie w Inguszetii i Dagestanie, sytuacja jeszcze się pogorszyła. Niepokój budzi wciąż liczba ataków spowodowanych rasizmem i nienawiścią etniczną. Niepokój budzą też doniesienia dotyczące sytuacji osób bezpaństwowych w Federacji Rosyjskiej.

Istotne zmiany na lepsze, które UE powitała z zadowoleniem, obejmują pewne działania modernizacyjne, szczególnie dotyczące praworządności (rozpoczęto szereg reform sądownictwa, więziennictwa i organów ścigania) oraz pluralizmu politycznego (obniżono próg wyborczy uprawniający do uzyskania mandatów w Dumie z 7% do 5%, wprowadzono poprawki do procesu rejestracji partii politycznych oraz podjęto działania w celu zmiany prawa wyborczego).

5.3.2 Azja Środkowa (ujęcie regionalne)

Od jej przyjęcia przez Radę Europejską, obradującą w dniach 21–22 czerwca 2007 r., unijna strategia nowego partnerstwa z Azją Środkową stanowi ramy stosunków UE z tym regionem. Zgodnie z założeniami strategii podstawą długoterminowej stabilności politycznej i rozwoju gospodarczego w Azji Środkowej są prawa człowieka, praworządność, dobre rządy i demokratyzacja.

Kwestie praw człowieka były zatem przedmiotem rozmów UE z każdym państwem Azji Środkowej, z wykorzystaniem różnych kontaktów politycznych i wizyt wysokiego szczebla, w tym na posiedzeniu ministerialnym UE–Azja Środkowa, które odbyło się w Taszkencie (Uzbekistan) 7 kwietnia 2011 r. W budzących niepokój kwestiach dotyczących praw człowieka wystosowano pewną liczbę dwustronnych *démarche* wobec krajów tego regionu.

Zgodnie ze strategią UE nawiązała zorganizowany dialog dotyczący praw człowieka z każdym krajem regionu. Umożliwia on otwarte omawianie kwestii budzących zaniepokojenie, w tym indywidualnych przypadków. Każdy taki dialog jest przygotowywany w ścisłej współpracy z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu lokalnym i międzynarodowym. Również seria seminariów zorganizowanych przez UE z czterema z krajów Azji Środkowej była okazją do zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego¹². Seminaria te dotyczyły międzynarodowych standardów, najlepszych praktyk europejskich oraz przepisów prawa krajowego i ich zastosowania w praktyce. Umożliwiły one wymianę poglądów między przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, pracownikami naukowymi i urzędnikami państwowymi z Europy i Azji Środkowej. Zaowocowały one sformułowaniem szczegółowych zaleceń dotyczących zmian ustawodawczych i praktycznych koniecznych, by zapewnić pełne przestrzeganie norm międzynarodowych i krajowych; zalecenia te zaprezentowano następnie przedstawicielom władz. Następnym dialogów i seminariów były kontakty utrzymywane między organami krajowymi a delegaturami UE, a także finansowanie projektów, w tym w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka.

Na szczeblu krajowym UE opracowała również z państwami Azji Środkowej programy i projekty w ramach współpracy dwustronnej mające bezpośrednie odniesienie do praw człowieka. UE wsparła w szczególności reformę systemu sądownictwa i systemu więziennictwa, jak również budowanie świadomości w zakresie praw człowieka i tworzenie potencjału. Zgodnie z założeniami strategii w roku 2011 kontynuowano działania w ramach regionalnej inicjatywy w dziedzinie praworządności dla Azji Środkowej.

Uczestniczenie w realizacji polityki UE w zakresie praw człowieka jest elementem mandatu specjalnego przedstawiciela UE dla Azji Środkowej, Pierre'a Morela, który w dalszym ciągu poruszał kwestie praw człowieka w trakcie swoich wizyt w regionie i w swoich kontaktach dwustronnych.

¹² http://eeas.europa.eu/human_rights/dialogues/civil_society

Za pomocą dialogu i wspólnych projektów UE ściśle współpracowała z OBWE, Radą Europy, ONZ i Wysokim Komisarzem ONZ ds. Praw Człowieka, w szczególności jego regionalnym biurem w Bishkeku.

5.3.3 *Kazachstan*

W 2011 roku w Kazachstanie pojawiły się oznaki niepokoju społecznego w wyniku sporu zbiorowego w przemyśle, który rozpoczął się w maju w mieście Żangaözen. W kilku zakładach przetwórstwa ropy naftowej doszło do strajków – pracownicy domagali się podwyżek, poprawy warunków pracy i zniesienia ograniczeń dotyczących niezależnych związków zawodowych. W grudniu 2011 roku strajki przerodziły się w brutalne starcia między policją a strajkującymi. Władze powołały komisję dochodzeniową, która ma wyjaśnić okoliczności tych pełnych przemocy wydarzeń. UE wyraziła oczekiwanie, że prace komisji będą przebiegać w sposób przejrzysty, a osoby podejrzewane o akty przemocy doczekają się rzetelnych procesów.

Sytuacja w zakresie praw człowieka zasadniczo wciąż budzi obawy. UE nadal wzywa władze Kazachstanu do przeprowadzenia dalszych reform politycznych w zakresie wolności zgromadzeń, wolności przekonań, roli społeczeństwa obywatelskiego i organizacji pozarządowych, sytuacji opozycji politycznej oraz wolności mediów i wolności słowa.

Od wiosny 2011 roku w Kazachstanie doszło do serii wybuchów i domniemyanych ataków terrorystycznych – według doniesień mają one związek z ekstremizmem religijnym. Te incydenty wywołały nową otwartą debatę na temat wolności religii oraz na temat coraz silniejszych tendencji do ekstremizmu religijnego w Kazachstanie. UE i Kazachstan odbyły rozmowy na wysokim szczeblu w czasie posiedzenia Rady Współpracy w czerwcu 2011 roku. W dniu 30 listopada 2011 r. odbyło się czwarte posiedzenie w ramach dialogu UE–Kazachstan na temat praw człowieka. W Ałma Acie w dniach 19–20 października 2011 r. odbyło się seminarium społeczeństwa obywatelskiego UE–Kazachstan poświęcone prawom człowieka, zorganizowane pod hasłem „Wzmacniamy relacje między państwem a społeczeństwem obywatelskim na rzecz stymulowania postępu”.

5.3.4 *Kirgistan*

Utworzenie rządu koalicyjnego i pokojowe wybory prezydenckie w październiku 2011 roku stanowiły ostatni krok w procesie przejścia od instytucji tymczasowych stworzonych po kryzysie w 2010 roku do władz państwowych wyłonionych w demokratycznych wyborach. Pewne niedociągnięcia we wdrażaniu przepisów, jakie zaobserwowały OBWE/ODIHR, uwypuklają potrzebę udoskonalenia procesu wyborczego. UE wspiera proces demokratyzacji i potwierdziła swoje dążenie do udzielenia znaczącego wsparcia reformom w tym kraju, szczególnie w dziedzinie praworządności i rozwoju społeczno-gospodarczego.

W trakcie dialogu politycznego UE wciąż apelowała do władz Kirgistanu, by wprowadzały dalsze reformy polityczne, zwłaszcza w zakresie praworządności i wymiaru sprawiedliwości.

UE zaapelowała do władz kirgiskich o przyspieszenie poprawy sytuacji w zakresie praw człowieka dla wszystkich obywateli, w szczególności o zapewnienie prawa do rzetelnego procesu sądowego i wymiaru sprawiedliwości oraz sprawiedliwości proceduralnej, a także o zmniejszenie presji na sędziów i adwokatów. UE wyraziła głębokie zaniepokojenie decyzją kirgiskiego Sądu Najwyższego o podtrzymaniu wyroku dożywotniego pozbawienia wolności obrońcy praw człowieka Azimżana Askarowa i zaapelowała do tego sądu o rozważenie wszystkich możliwych sposobów ponownego rozpatrzenia sprawy.

Ważną zmianą jest reforma kodeksu karnego: UE pochwaliła depenalizację zniesławienia w Republice Kirgiskiej, która to zmiana dała dobry przykład w regionie. W grudniu 2011 roku Kirgistan zaprosił specjalnego sprawozdawcę ONZ ds. tortur do złożenia wizyty w tym państwie.

Trzecia sesja dialogu UE–Kirgistan dotyczącego praw człowieka odbyła się w Biszkeku w dniu 28 czerwca 2011 r. Oprócz spraw będących przedmiotem wspólnego zainteresowania lub zaniepokojenia na forach międzynarodowych, UE wspomniała o wielu konkretnych obawach dotyczących sytuacji w zakresie praw człowieka w Kirgistanie, szczególnie w związku z reformą sądownictwa; obawy te dotyczyły między innymi aresztu tymczasowego, tortur, prawa do rzetelnego procesu sądowego oraz dostępu do wymiaru sprawiedliwości; wolności zrzeszania się i zgromadzeń; praw więźniów; dzieci i kobiet oraz krajowych ram ochrony praw człowieka.

UE wciąż wspiera działania służące odbudowie, pojednaniu i zapobieganiu konfliktom, które są istotne dla zapewnienia trwałego wzrostu gospodarczego kraju. W odpowiedzi na wyrażone przez nowy rząd zainteresowanie współpracą z UE na rzecz reformy sądownictwa oraz walki z korupcją opracowywany jest pełnowymiarowy program mający zapewnić wsparcie dla tych kwestii i pozwolić na korzystanie z doświadczeń UE.

5.3.5 *Tadżykistan*

Trzecia i czwarta runda dialogu UE–Tadżykistan na temat praw człowieka odbyła się 2 lutego (za rok 2010) i 25 października 2011 r. w Duszanbe. Dialog umożliwił wymianę poglądów na temat wielu spraw będących przedmiotem wspólnego zainteresowania lub zaniepokojenia, w tym na temat krajowych instytucji praw człowieka, praw kobiet, dzieci i migrantów. Stwierdzono różnice zdań w sprawie prawa wyborczego, społeczeństwa obywatelskiego, wolności religii i wolności mediów. Omówiono też możliwości konkretnej współpracy w dziedzinie praw człowieka. W ramach czwartej rundy dialogu delegacja UE odwiedziła także jedno z więzień w Duszanbe.

W dniach 26–27 lipca 2011 r. zorganizowano seminarium społeczeństwa obywatelskiego UE–Tadżykistan dotyczące praw migrantów zarobkowych.

Kwestie praw człowieka zostały także omówione na pierwszym posiedzeniu Komitetu Współpracy w Duszanbe w dniu 16 marca 2011 r. Najważniejsze poruszane kwestie dotyczyły zaleceń Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR), wolności słowa, wolności mediów i wolności religii.

5.3.6 *Turkmenistan*

UE nadal ściśle monitorowała sytuację w dziedzinie praw człowieka w Turkmenistanie i konsekwentnie wyrażała nieustające zaniepokojenie w związku z niektórymi kwestiami w toku dialogu dwustronnego, w tym podczas dialogu dotyczącego praw człowieka między UE a Turkmenistanem. W dniu 8 lipca 2011 r. w Brukseli odbyła się czwarta runda tego dialogu. UE i Turkmenistan skupiły się w szczególności na reformie sądownictwa (w tym na warunkach panujących w więzieniach), krajowych instytucjach ochrony praw człowieka, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, wolności zrzeszania się, wolności słowa, swobodzie przemieszczania się oraz prawach osób należących do mniejszości narodowych, a także na współpracy na forach międzynarodowych.

5.3.7 *Uzbekistan*

UE nieustannie apelowała do władz Uzbekistanu, by wprowadzały dalsze reformy polityczne, zwłaszcza w zakresie wolności zgromadzeń, wolności przekonań, roli społeczeństwa obywatelskiego i organizacji pozarządowych, wolności mediów i praw dziecka. UE z zadowoleniem przyjęła zwolnienie w 2011 roku wielu obrońców praw człowieka, jednak nadal wyrażała zaniepokojenie łączną liczbą obrońców praw człowieka oraz działaczy i dziennikarzy zajmujących się tą tematyką, którzy przebywają w aresztach w Duszanbe, i bezustannie podejmowała te kwestie w dialogu z uzbeckimi instytucjami więziennymi, zgłaszając im także poszczególne przypadki. UE nadal naciskała na przyznanie społeczności międzynarodowej większego dostępu do instytucji więziennych w Uzbekistanie.

Piąta runda dialogu UE–Uzbekistan na temat praw człowieka odbyła się 24 czerwca 2011 r. w Taszkencie. UE i Uzbekistan skupiły się w szczególności na reformie sądownictwa (w tym na warunkach panujących w więzieniach), krajowych instytucjach ochrony praw człowieka, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, wolności zrzeszania się, wolności słowa, swobodzie przemieszczania się i współpracy na forach międzynarodowych. W tym kontekście UE poruszyła również kwestię współpracy ze specjalnym sprawozdawcą w sprawie tortur oraz zaproszenia komisji MOP, by nadzorowała postępy osiągnięte w realizacji konwencji MOP nr 138 i 182 przeciw pracy dzieci.

W grudniu 2011 roku Parlament Europejski zawiesił wydaną przez siebie zgodę na wprowadzenie protokołu dotyczącego wyrobów włókienniczych do umowy o partnerstwie i współpracy z powodu obaw dotyczących pracy dzieci. Parlament Europejski prawdopodobnie oczekiwałby konkretnych postępów w sprawie pracy przymusowej, w tym powrotu obserwatorów międzynarodowych na czas żniw bawełny w 2012 roku, tak aby ponownie rozważyć wprowadzenie protokołu. Wzmożono współpracę nad określeniem programu dotyczącego reformy sądownictwa karnego, który został uruchomiony na początku 2012 roku i ma kosztować 10 mln EUR.

UE wspólnie z Radą Europy nadal realizowała inicjatywę z zakresu praworządności UE–Azja Środkowa. W przypadku Uzbekistanu podjęto następujące działania: wzmocnienie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego oraz urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich, szkolenie sędziów i przedstawicieli administracji publicznej, przygotowanie opinii prawnych na temat projektów przepisów.

5.4 Afryka

5.4.1 Unia Afrykańska

Dialog UA–UE dotyczący praw człowieka, zapoczątkowany w 2008 roku, nadal był istotnym forum wymiany poglądów w sprawie wysiłków na rzecz propagowania praw człowieka i demokracji.

W 2011 roku odbyło się jedno spotkanie – w Dakarze – podczas którego położono nacisk na takie kwestie jak: współpraca UA–UE w zakresie ochrony obrońców praw człowieka, prawa człowieka w przemianach demokratycznych oraz prawo do rozwoju i realizacja rezolucji nr 1325 Rady Bezpieczeństwa ONZ w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa.

Trzecie seminarium społeczeństwa obywatelskiego UA–UE dotyczące praw człowieka odbyło się w Brukseli w dniach 21–22 listopada 2011 r. Zalecenia dotyczyły dwóch głównych dziedzin: praw człowieka i wyborów oraz sytuacji dotyczącej prawa do zakwaterowania i przymusowych eksmisji. Zalecenia zostaną przedstawione jako wkład w kolejny dialog Afryka–UE dotyczący praw człowieka.

Przejawem wspólnych starań UE i UA było opublikowanie 12 lutego 2011 r. wspólnego oświadczenia z okazji Międzynarodowego Dnia przeciw Wykorzystywaniu Nieletnich Żołnierzy. W tym oświadczeniu UE i UA z zadowoleniem przyjęły poczynione postępy, również wynikające z przyjęcia rezolucji nr 1882 Rady Bezpieczeństwa, i potwierdziły poparcie dla walki z bezkarnością w związku z rekrutowaniem i wykorzystywaniem nieletnich żołnierzy oraz oświadczyły, że sprawców takich przestępstw należy pociągnąć do odpowiedzialności. Wezwały również wszystkie państwa, aby do 2012 roku ratyfikowały Protokół fakultatywny w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne – w następstwie kampanii rozpoczętej w maju 2010 roku przez urząd Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ do spraw Dzieci i Konfliktów Zbrojnych.

W ramach platformy dialogu Afryka–UE na temat sprawowania rządów i praw człowieka (uruchomionej w dniu 12 listopada 2010 r.) zebrały się dwie grupy robocze, pierwsza aby omówić zarządzanie zasobami naturalnymi w czasie konfliktów i po ich zakończeniu (Bruksela, czerwiec 2011 r.), a druga, aby podyskutować o wolności słowa, w tym o wolności mediów jako narzędziu wspierania zmian demokratycznych (Tunis, grudzień 2011 r.). Od czasu uruchomienia w listopadzie 2010 roku platforma stanowi otwartą, pluralistyczną i nieformalną przestrzeń do prowadzenia dialogu, pozwalającą na formułowanie wspólnych programów i zaleceń dotyczących sprawowania rządów między obydwoma kontynentami. W Brukseli we wrześniu 2011 roku odbyło się również nieformalne spotkanie ekspertów partnerstwa na rzecz demokratycznych rządów i praw człowieka Afryka–UE, które pozwoliło na dalsze konsultacje na temat sposobów usprawnienia unijnego wsparcia dla afrykańskich inicjatyw w zakresie sprawowania rządów, takich jak afrykański mechanizm wzajemnej oceny (APRM) i Afrykańska karta na rzecz demokracji, wyborów i dobrych rządów.

Oprócz dialogu UA–UE dotyczącego praw człowieka, dialogi polityczne prowadzone na mocy art. 8 umowy z Kotonu są okazją do podejmowania kwestii praw człowieka bezpośrednio z krajowymi władzami w afrykańskich krajach partnerskich. Konkretnie dialogi dotyczące praw człowieka zostały przeprowadzone w 2010 roku z Nigerią i Republiką Południowej Afryki.

5.4.2 *Angola*

Mimo konstytucyjnych gwarancji podstawowych wolności i istnienia krajowej instytucji praw człowieka, w wielu aspektach występują niedociągnięcia w zakresie ochrony praw człowieka. Ostatnie trudne kwestie dotyczą domniemyanych przypadków złego traktowania i przemocy ze strony sił bezpieczeństwa wobec nielegalnych migrantów i górników w bogatych w diamenty prowincjach Lunda. Obserwuje się również nadmierne wykorzystanie siły przez policję w przypadku niewielkich protestów opozycji i młodzieży.

Przedstawiciele delegatury UE i państw członkowskich odwiedzili prowincje Lunda i nawiązali kontakt z władzami i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego. W koordynacji z innymi partnerami międzynarodowymi monitorują sytuację, zwracając uwagę rządu na konieczność odpowiedniego wyjaśnienia tych doniesień i podjęcia działań zaradczych w postaci szkoleń sił bezpieczeństwa i kontroli nad nimi. Wcześniej ambasadorzy UE odwiedzili bogatą w złoża ropy północną prowincję Kabinda, w które dochodzi o sporadycznych działań powstańczych na niewielką skalę oraz do domniemanych naruszeń praw człowieka.

UE i jej państwa członkowskie finansują projekty z zakresu praw człowieka i zapewniają wsparcie miejscowym i międzynarodowym organizacjom działającym aktywnie w tym obszarze. Wsparcie darczyńców dla Angoli w ogólnym ujęciu zmniejszyło się, a finansowanie unijne pozostaje jednym z niewielu źródeł środków dostępnych dla miejscowych organizacji praw człowieka.

Nie było aktywnego dialogu politycznego w ramach artykułu 8 umowy z Kotonu, jednak duże nadzieje wiąże się z porozumieniem „Wspólna droga naprzód Angola–UE”. Zakłada ono szeroki dialog polityczny, w tym dotyczący pokoju i bezpieczeństwa, praw człowieka i dobrych rządów.

5.4.3 *Burundi*

Jak w poprzednich latach UE nadal była zaniepokojona sytuacją praw człowieka w Burundi w roku 2011. W tym roku odnotowano wiele egzekucji pozarządowych – według ONZ było ich aż 62, a według organizacji pozarządowych – jeszcze więcej. Przywódcy opozycji na emigracji, społeczeństwo obywatelskie i media w dużej mierze wypełniły lukę pozostawioną przez partie opozycyjne, jednak celem zastraszeń i aresztowań stali się dziennikarze i liderzy społeczeństwa obywatelskiego.

Presja polityczna społeczności międzynarodowej zaczęła jednak przynosić pod koniec roku pewne efekty a sytuacja wydawała się uspokajać. UE przyczyniła się do wzmożenia działań międzynarodowych na rzecz przywrócenia dialogu między rządem a partiami opozycyjnymi na emigracji, tak aby zadbać o odpowiednie przygotowanie wyborów przewidzianych na rok 2015.

UE działała aktywnie na rzecz prowadzenia dialogu z rządem w ramach art. 8 umowy z Kotonu, jednak bez powodzenia. Bardziej owocny w 2011 roku okazał się dialog ze społeczeństwem obywatelskim, który był kontynuowany i w większym stopniu skupiał się na ładzie politycznym.

UE nadal finansowała w ramach EFR projekty na rzecz zdecentralizowania wymiaru sprawiedliwości i wsparcia sprawowania władzy na szczeblu lokalnym, pod kątem rozwiązania trudnych kwestii dotyczących konfliktów ziemskich. UE zaapelowało również o składanie wniosków w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka oraz Instrumentu na rzecz Stabilności.

5.4.4 Kamerun

W 2011 roku UE znacznie mocniej zaangażowała się w kwestie praw człowieka i demokratyzacji w Kamerunie, zarówno jeśli chodzi o dialog polityczny i występowanie na rzecz tych kwestii, jak też o wsparcie finansowe. Poniżej znajduje się omówienie głównych dziedzin, w których interweniowano w tym roku.

Obrońcy praw człowieka: misje UE w Kamerunie wspierały utworzenie krajowej sieci ochrony obrońców praw człowieka (RENAPDDHO). Delegatura Unii służyła radą i wsparciem politycznym oraz zapewniła wsparcie rzeczowe, natomiast ambasada Francji przekazała wsparcie finansowe. RENAPDDHO interweniuje w przypadkach zagrożenia praw człowieka; kończy też pierwsze sprawozdanie na temat sytuacji obrońców praw człowieka w Kamerunie.

Uświadamianie w zakresie praw człowieka: UE przekazało wsparcie finansowe na zorganizowanie w 2011 roku w Jaunde festiwalu poświęconego prawom człowieka. Niestety festiwal został w ostatniej chwili zakazany przez władze ze względu na domniemane zagrożenie porządku publicznego; szefowie misji UE wyrazili z tego powodu ubolewanie.

Warunki w instytucjach wymiaru sprawiedliwości i ośrodkach penitencjarnych: UE jest w tej fundamentalnej dziedzinie głównym darczyńcą. Wsparcie UE było w szczególności kluczowe dla ograniczenia liczby osób przebywających w aresztach tymczasowych oraz poprawy warunków zdrowotnych (w tym w zapobieganiu zarażeniom wirusem HIV) i sanitarnych oraz dla świadczenia więźniom usług prawnych. Ponadto w ramach dialogu politycznego regularnie podnoszone są kwestie związane ze złym działaniem systemu sądownictwa, w szczególności w zakresie spraw budzących powszechne zainteresowanie.

Prawa osób LGBT: ta dosyć delikatna w Kamerunie kwestia jest regularnie podnoszona w ramach dialogu politycznego z władzami, przy czym ostatecznym celem jest depenalizacja. UE przekazywało również wsparcie finansowe organizacjom pozarządowym broniącym praw osób LGBT, szczególnie tych przebywających w aresztach lub wobec których toczą się postępowania sądowe. Projekt ten wzbudził kontrowersję wśród władz, które oskarżyły UE o ingerencję i o promowanie homoseksualizmu oraz zaapelowały do UE o wycofanie tej dotacji. UE zdecydowanie zareagowała na te oskarżenia i nie zgodziła się zmienić zdania w sprawie projektu.

W roku 2011 w ramach ciągłego dialogu politycznego poruszano też regularnie inne kwestie, takie jak zniesienie kary śmierci (obecnie obowiązuje tylko faktyczne moratorium), prawa kobiet (szczególnie przemoc wobec kobiet), prawa dzieci (w szczególności ratyfikowanie przez Kamerun dwu fakultatywnych protokołów do konwencji ONZ o prawach dziecka) oraz ograniczenia praw politycznych takich jak wolność zrzeszania się i manifestacji. Przekazano też wsparcie finansowe organizacjom pozarządowym pomagającym ludności rdzennej (szczególnie Pigmejom z ludu Baka).

5.4.5 Czad

Jak wspomniano w sprawozdaniu na temat sytuacji praw człowieka w Czadzie sporządzonym na zlecenie OHCHR „nie istnieje żadna polityka celowego, systematycznego naruszania praw człowieka. Prawa te jednak są stale naruszane”. Czad ratyfikował główne międzynarodowe konwencje na rzecz wspierania i ochrony praw człowieka, jednak skuteczne stosowanie tych konwencji nadal pozostawia wiele do życzenia. Jest to wynikiem braku zasobów finansowych i technicznych przeznaczonych na wspieranie praw człowieka i wymiaru sprawiedliwości. Jednocześnie prawo do rozwoju jest w dużym stopniu ograniczane nawracającymi klęskami głodu i epidemiami, które w szczególności dotyczą obszaru kraju znajdującego się w obrębie Sahelu.

Wyzwania w dziedzinie praw człowieka są zatem dość zróżnicowane, jednak UE i jej państwa członkowskie określiły cztery podstawowe wyzwania, na których skupią się ich wysiłki:

- a) stworzenie wiarygodnego i funkcjonalnego wymiaru sprawiedliwości, aby położyć kres wciąż powszechnej bezkarności;
- b) poszanowanie i wspieranie praw najsłabszych grup społecznych, w tym dzieci, kobiet (zwłaszcza na obszarach wiejskich) i niepełnosprawnych;
- c) wspieranie procesu reformy sił bezpieczeństwa wewnętrznego, aby promować praworządność w kraju i zapobiegać nadużyciom;
- d) poszanowanie zasad demokracji i wspieranie dobrych rządów, co umożliwi obywatelom uczestnictwo w życiu publicznym na szczeblu krajowym i lokalnym.

W 10. edycji Europejskiego Funduszu Rozwoju „dobre rządy” są jednym z dwu kluczowych sektorów (70 mln EUR) – celem jest przyczynienie się do odtworzenia godnych zaufania instytucji publicznych i praktyk w dziedzinie sprawiedliwości, zarządzania finansami publicznymi i bezpieczeństwa w tym kraju.

W tym kontekście unijny program wspierania sprawiedliwości w Czadzie (PRAJUST) rozpoczęty w roku 2009 ma na celu trwale poprawić działanie wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, przyczyniając się do wspierania zarówno postępowań cywilnych, jak i karnych, a także pracowników wymiaru sprawiedliwości (adwokatów, sędziów, funkcjonariuszy służby więziennej itp.). PRAJUST przewiduje też znaczne wsparcie rządowego programu budowy i modernizacji obiektów należących do wymiaru sprawiedliwości w całym kraju.

Reforma sektora bezpieczeństwa to kluczowa dziedzina wspierana przez UE za pomocą programu PAFSI – programu wsparcia reformy sił bezpieczeństwa wewnętrznego.

UE, wraz z innymi podmiotami dwustronnymi i wielostronnymi finansowała działanie komisji śledczej, której zadaniem było wyjaśnienie wydarzeń ze stycznia i lutego 2008 roku oraz zniknięcia lidera opozycji Ibniego Oumara Mahamata Saleha.

UE zaangażowała się też politycznie i finansowo w zorganizowanie procesu byłego prezydenta Hissène’a Habrégo; proces ten jednak nie rozpoczął się, bo nie powołano jak dotąd sądu.

Jeśli chodzi o wybory, UE zapewniło wsparcie na rzecz przygotowania i zorganizowania wyborów parlamentarnych i prezydenckich w latach 2010–2011. Wysłano unijną misję obserwacji wyborów, na której czele stanął były komisarz ds. rozwoju, poseł do Parlamentu Europejskiego, Louis Michel.

Program wsparcia dobrych rządów w Czadzie, który rozpoczął się pod koniec 2011 roku, był pomocą w kluczowych działaniach z zakresu administracji finansowej i zarządzania wpływami ze sprzedaży ropy naftowej. W jego ramach nadal prowadzone są od 2007 roku działania na rzecz poprawy zdolności Ministerstwa Finansów i Budżetu. Celem jednego ze składników programu jest wsparcie niedawno rozpoczętego procesu decentralizacji po przeprowadzeniu w 2011 roku wyborów samorządowych w najważniejszych miastach kraju.

UE nadal zdecydowana była podejmować kluczowe kwestie związane z dobrymi rządami (wymiar sprawiedliwości, prawa człowieka, siły bezpieczeństwa, przejrzystość gospodarcza i decentralizacja), zarówno poprzez dialog polityczny, zgodnie z art. 8 umowy z Kotonu, jak również poprzez realizację unijnych programów i projektów.

W ramach pozycji swojego budżetu UE wspierała poszanowanie praw kobiet, dzieci i wysiedleńców. Te działania obejmowały walkę z takimi przejawami dyskryminacji kobiet jak okaleczanie żeńskich narządów płciowych, przymusowe małżeństwa oraz małżeństwa w młodym wieku, a także przemoc uwarunkowana płcią.

5.4.6 Wybrzeże Kości Słoniowej

Rok 2011 rozpoczął się na Wybrzeżu Kości Słoniowej poważnym kryzysem politycznym: odchodzący prezydent nie uznał wyników wyborów prezydenckich, które odbyły się pod koniec listopada 2010 roku i w których zwyciężył jego przeciwnik, Alassane Ouattara. Represje stosowane przez bezprawny reżim Laurenta Gbagbo doprowadziły do wielu naruszeń praw człowieka, o których informowała w swoich oświadczeniach wysoka przedstawiciel Catherine Ashton i jej rzecznik. UE niezwłocznie i zdecydowanie poparła wolę obywateli Wybrzeża Kości Słoniowej wyrażoną w głosowaniu i przyjęła środki ograniczające wobec 118 osób i 13 podmiotów gospodarczych (zob. poszczególne decyzje Rady Europejskiej przyjęte do początku kwietnia 2011 roku). Środki te w niezwykle skuteczny sposób znacząco osłabiły reżim Laurenta Gbagbo.

UE prowadziła również intensywne działania dyplomatyczne w kontaktach z instytucjami regionalnymi, takimi jak ECOWAS i Unia Afrykańska, a także na forum ONZ, zachęcając te organizacje do zajęcia jednoznacznego stanowiska i do mediacji na rzecz przywrócenia porządku konstytucyjnego. W tym celu UE służyła także informacjami oraz wsparciem technicznym i finansowym. Jednocześnie UE uruchomiła kwotę 60 mln EUR w celu dostarczenia pomocy humanitarnej osobom najciężiej doświadczonym przez kryzys oraz wyasygnowała 1 mln EUR z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka; środki te częściowo przeznaczone były na konkretną pomoc dla kobiet, które padły ofiarą przemocy seksualnej w czasie kryzysu.

Po zażegnaniu kryzysu i objęciu władzy przez legalnie wybranego prezydenta Alassane Ouattarę współpraca rozwojowa mogła zostać wznowiona, co pozwoliło na uruchomienie programu wsparcia systemu sądownictwa, którego koszt wyniósł 18 mln EUR, aby pomóc państwu w określeniu polityki reform sektorowych, propagować dostęp do wymiaru sprawiedliwości, zmniejszyć korupcję w sądownictwie i zwiększyć profesjonalizm sędziów. W roku 2011 odnowiono i przywrócono do użytkowania siedem obiektów sądowych w północnych regionach, co poprawiło w tych obszarach dostęp do wymiaru sprawiedliwości.

Dzięki konkretnej pomocy eksperckiej przyznanej Ministerstwu Sprawiedliwości (na podstawie kredytu uzyskanego w ramach Instrumentu na rzecz Stabilności) UE wsparło postępowania sądowe w toku, szczególnie zespół dochodzeniowy ministerstwa zajmujący się wyjaśnianiem przestępstw popełnionych w czasie kryzysu, oraz przygotowanie ustawy dotyczącej ochrony świadków i ofiar, a także projektu ustawy w sprawie wdrożenia statutu rzymskiego (MTK).

Pod koniec roku zatwierdzono wsparcie na rzecz pojednania narodowego skupiające się na sprawiedliwości okresu przejściowego, mediacji w sporach ziemskich na zachodzie kraju i działaniach zmierzających do większej profesjonalizacji mediów i zwiększenia zakresu ich odpowiedzialności. UE nadal wspierała technicznie i finansowo proces wyborczy, aby zakończyć kryzys, przeznaczając 8 mln EUR na pomoc w organizacji wyborów parlamentarnych w grudniu 2011 roku i finansowanie obserwacji wyborów przez przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego. W październiku 2011 roku UE zintensyfikowało też dialog z organizacjami obrony praw człowieka w kontekście opracowania strategii tego kraju na rzecz praw człowieka.

5.4.7 *Demokratyczna Republika Konga*

W 2011 roku UE silnie zaangażowała się w monitorowanie procesu wyborczego w Demokratycznej Republice Konga, w związku z wyborami parlamentarnymi i prezydenckimi. 24 stycznia wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca wydała oświadczenie w następstwie zmiany konstytucji, apelując o dialog między wszystkimi podmiotami biorącymi udział w procesie wyborczym.

UE przekazała wsparcie finansowe na zorganizowanie wyborów prezydenckich i parlamentarnych i wysłała misję obserwacji wyborów, która została rozlokowana na miejscu.

UE kilkakrotnie wyrażała obawy dotyczące naruszeń praw człowieka o podłożu politycznym, w tym zagrożeń dla wolności mediów i naruszeń wolności słowa i protestu.

7 września UE wydała lokalne oświadczenie dotyczące odpowiedzialności wszystkich podmiotów politycznych i krajowej policji kongijskiej za zorganizowanie wolnych, przejrzystych, demokratycznych i pokojowych wyborów w Demokratycznej Republice Konga. 8 listopada UE wyraziła obawy w związku z najnowszymi wydarzeniami w kampanii wyborczej w tym kraju. Krajowej komisji wyborczej (CENI) przekazano kilka istotnych komunikatów mówiących o tym, jak istotne jest zapewnienie podstawowych wolności. W listopadzie i grudniu UE wydała kilka oświadczeń dotyczących jakości procesu wyborczego w Demokratycznej Republice Konga.

UE nie przestała ponadto dążyć do wspierania obrońców praw człowieka. UE była obecna na wszystkich etapach procesu podejrzanych, którzy mieli rzekomo związek ze śmiercią obrońcy praw człowieka Floriberta Chebeyi. 29 czerwca wysoka przedstawiciel / wiceprzewodnicząca wydała oświadczenie, w którym przyjęła do wiadomości wyrok wysokiego sądu wojskowego, podkreślając, jak istotna jest walka z bezkarnością i przypominając o sprzeciwie UE wobec kary śmierci. UE podejmowała kilkakrotnie kroki mające na celu ochronę obrońców praw człowieka i zaktualizowała swój lokalny plan działania na rzecz wdrożenia wytycznych UE w zakresie obrońców praw człowieka. Ponadto na szczeblu lokalnym sporządzono krajową strategię na rzecz praw człowieka.

UE nadal dążyła do wspierania walki z przemocą umotywowaną płcią w Demokratycznej Republice Konga. Oprócz innych zobowiązań finansowych 11 lipca ogłoszono dysponujący budżetem 2,5 mln EUR program wspierania ofiar przemocy seksualnej w regionach Kivu.

UE uważnie przyglądała się zmianom w ustawodawstwie, szczególnie reformie sektora bezpieczeństwa. W Demokratycznej Republice Konga zrealizowano kilka istotnych projektów w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka.

Na forach międzynarodowych UE nadal wspierała działania MTK w zakresie oczekujących na rozpatrzenie spraw, które dotyczyły Konga. UE aktywnie działała też na forum Rady Praw Człowieka ONZ, w odpowiedzi na sytuację w dziedzinie praw człowieka w tym kraju.

5.4.8 Erytrea

UE nadal wyrażała zaniepokojenie niedopełnianiem przez Erytreę jej obowiązków w zakresie praw człowieka. W ramach dialogu politycznego UE zaapelowała do rządu Erytrei o bezwarunkowe uwolnienie wszystkich więźniów politycznych. We wrześniu 2011 roku wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wydała w imieniu Unii Europejskiej oświadczenie w sprawie więźniów politycznych w Erytrei w 10. rocznicę ich zatrzymania. UE wezwała rząd państwa Erytrei do bezwarunkowego uwolnienia grupy więźniów „G11”, czyli jedenastu wysokich urzędników rządowych, którzy są arbitralnie przetrzymywani i pozbawieni praw po tym, jak w 2001 roku otwarcie skrytykowali prezydenta Isaiasa Afwerkiego.

Los uwięzionych dziennikarzy i więźniów sumienia przetrzymywanych za swoje przekonania polityczne i religijne był kolejną kwestią budzącą poważne zaniepokojenie. UE wezwała między innymi władze Erytrei, by uwolniły Dawita Isaaka, dziennikarza o podwójnym obywatelstwie erytrejsko-szwedzkim, przetrzymywanego w odosobnieniu od roku 2001, oraz innych uwięzionych dziennikarzy. UE ponowiła apele o informację o tych osobach i o zapewnienie dostępu do nich. O los zatrzymanych dopytywał się osobiście dyrektor zarządzający działu afrykańskiego ESDZ Nicholas Westcott podczas spotkania z prezydentem Isaiasem Afwerkim.

Wolność religii pozostaje kolejnym problematycznym obszarem, a UE wyraziła zaniepokojenie w związku z przypadkami łamania praw nieusankcjonowanych przez państwo grup religijnych w Erytrei oraz ponownie zażądała dostępu do byłego patriarchy kościoła prawosławnego Erytrei, pozbawionego funkcji w roku 2007.

UE wyraziła też obawy o los uchodźców z Erytrei w Rogu Afryki. O obawach tych poinformowano zarówno rząd Erytrei jak i rządy innych państw, w których donoszono o przypadkach handlu ludźmi i naruszeniach praw człowieka.

UE nadal wspierała działania na rzecz propagowania praw człowieka, zwłaszcza dotyczące dostępu do informacji na temat praw człowieka oraz praw kobiet i dzieci.

5.4.9 Etiopia

Plan na rzecz wzrostu i przemian, który zajmuje cały rozdział nowego planu rozwoju na kolejne pięć lat, ma na celu budowanie zdolności w administracji publicznej i zapewnienie dobrych rządów (co obejmuje działania antykorupcyjne). Świadczy to, jak się wydaje, o dążeniu rządu do stworzenia dobrze funkcjonującej służby cywilnej i do wzmocnienia dobrych rządów w sensie demokratycznym i politycznym; działania te stanowią podstawę krajowej strategii rozwoju.

UE wciąż zaniepokojona jest jednak sytuacją obrońców praw człowieka i stosowaniem ustawy regulującej działalność społeczeństwa obywatelskiego. Nowe uregulowania przyjęte w 2011 roku w celu rozwinięcia pewnych aspektów prawa dotyczącego społeczeństwa obywatelskiego najprawdopodobniej przysporzą dodatkowych problemów w organizacjom społeczeństwa obywatelskiego. Nawiązano jednak rozmowy trójstronne między rządem Etiopii, darczyńcami i społeczeństwem obywatelskim. UE jest przekonana, że te kontakty pozwolą na osiągnięcie postępów na drodze do ulepszenia tych uregulowań. UE z powodzeniem realizowała też dalej projekty finansowane z Funduszu Społeczeństwa Obywatelskiego, również w dziedzinach dotyczących praw człowieka i dobrych rządów.

W 2011 roku w Etiopii doszło do pierwszych aresztowań, a następnie procesów, na mocy nowej Proklamacji przeciw terroryzmowi (ATP) uchwalonej w 2009 roku. W czerwcu aresztowano dwóch etiopskich dziennikarzy, a następnie kilku innych dziennikarzy i członków opozycji.

UE obserwuje ich procesy; pod koniec 2011 roku dwóch szwedzkich dziennikarzy skazano na 11 lat pozbawienia wolności; nadal w toku są trzy inne procesy, które dotyczą w sumie 36 osób i są monitorowane przez UE.

Aresztowania oraz wprowadzenie ATP wywołały krytykę, zwłaszcza ze strony Amnesty International, Human Rights Watch i Reporterów bez Granic. ONZ wezwała Etiopię do zrewidowania ogólnej definicji terroryzmu w świetle ATP i wyraziła obawy dotyczące potencjalnie szkodliwego wpływu tego aktu na media i inne prawa demokratyczne w tym kraju. UE porusza kwestię ATP w swoim dialogu z Etiopią.

Darczyńcy, w tym z UE, zorganizowali w 2011 roku misję wyjaśniającą w celu oceny programu zasiedlania obszarów wiejskich, który wdrażany jest przez rząd Etiopii i ma za zadanie poprawić dostęp ludności wiejskiej do podstawowych usług. Wbrew twierdzeniom organizacji praw człowieka podczas misji nie znaleziono dowodów przymusowych relokacji ani innych naruszeń praw człowieka. Darczyńcy nie popierają programu, natomiast są zaniepokojeni skutkami jego pospiesznej realizacji, która czasem prowadzi do braku podstawowych usług a nawet do niedoborów żywności. W 2011 roku UE rozpoczęła z rządem Etiopii dialog w tej sprawie.

Etiopia rozpoczęła prace nad krajowym planem działania na rzecz praw człowieka, który zostanie ukończony w 2012 roku i uwzględni zalecenia powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka i zalecenia organów traktatowych ONZ.

5.4.10 *Gambia*

Sytuacja polityczna i makroekonomiczna w Gambii pozostała stabilna, natomiast sytuacja w zakresie praw człowieka, szczególnie w dziedzinie wolności słowa, nadal była problematyczna. Ten stan rzeczy utrzymał się po listopadowych wyborach prezydenckich, które wygrał urzędujący prezydent Yahya Jammeh. UE wysłała misję ekspertów wyborczych; dokonana przez nią ocena posłużyła jako podstawa do dalszego dialogu politycznego.

UE i Gambia prowadzą usystematyzowany dialog polityczny, zgodnie z art. 8 umowy z Kotonu, charakteryzujący się wspólnie uzgodnionymi priorytetami, wspólnymi celami i zobowiązaniami po obu stronach. Spotkania odbywają się dwa razy do roku. Kluczowe, stale omawiane kwestie to dobre rządy i prawa człowieka. Jednakże działania i postępy w tym obszarze są wolniejsze niż w innych omawianych dziedzinach.

UE nadal wspierała społeczeństwo obywatelskie, szczególnie w działaniach na rzecz dobrych rządów, praw człowieka i praw kobiet.

5.4.11 *Gwinea*

Ogólnie rzecz biorąc sytuacja w zakresie praw człowieka i demokracji w Gwinei w 2011 roku nadal się poprawiała. Sytuacja w zakresie bezpieczeństwa w Konakry i na prowincji, gdzie dochodziło do aktów przemocy ze strony policji, stała się stabilniejsza. Nastąpiły pewne postępy w walce z bezkarnością, szczególnie w sprawie ofiar z dnia 28 września 2009 r. (brutalne stłumienie pokojowej demonstracji przez siły bezpieczeństwa). Niektóre akty przemocy dokonane przez policję w 2011 roku pozostały jednak bezkarne, a dwóch spośród najwyższych stopniem funkcjonariuszy, którym przypisuje się odpowiedzialność za stłumienie demonstracji z dnia 28 września 2009 r., nadal sprawuje wysokie stanowiska publiczne, co nie ułatwia postępu śledztwa. UE objęło sankcjami 5 osób (zamrożenie środków i zakaz wydawania wiz) w związku z ich domniemaną odpowiedzialnością za te akty przemocy.

Wymiar sprawiedliwości jest nadal słaby a warunki w miejscach zatrzymania są złe i naruszają prawa człowieka, jednak poczyniono już pierwsze kroki w kierunku reformy systemu sądownictwa i więziennictwa. UE udzieliła już pewnego wsparcia wymiarowi sprawiedliwości w formie pomocy technicznej dla ministerstwa oraz wsparcia na rzecz ofiar i społeczeństwa obywatelskiego w walce z bezkarnością sprawców zbrodni popełnionych podczas masakry z dnia 28 września 2009 r. Rozpoczęto też reformę sił bezpieczeństwa, która obejmuje zdemilitaryzowanie miasta Konakry oraz przejście na emeryturę około 4000 wojskowych z co najmniej 35-letnim stażem (czyli 15% ogółu sił bezpieczeństwa). Sytuacja polityczna jest bardziej stabilna, a w odpowiedzi na powrót porządku konstytucyjnego, a mianowicie objęcie urzędu przez demokratycznie wybranego prezydenta oraz cywilny rząd, UE złagodziła warunki wznowienia współpracy w ramach 10. edycji EFR i częściowo zniosła embargo na broń. Ostatecznym warunkiem przywrócenia w pełni normalnych relacji z UE będzie jednak przeprowadzenie wolnych i przejrzystych wyborów parlamentarnych.

5.4.12 *Gwinea Bissau*

Sytuacja w zakresie praw człowieka w Gwinei-Bissau w roku 2011 była nadal niepokojąca, szczególnie w dziedzinie praw gospodarczych i społecznych, z uwagi na nierozwiązane kwestie ubóstwa i analfabetyzmu oraz niewystarczający dostęp do podstawowych usług społecznych. Te kwestie, podobnie jak powszechna przemoc domowa, wpłynęły również negatywnie na prawa kobiet i dzieci.

W czerwcu 2011 roku Zgromadzenie Narodowe przyjęło dwie ustawy mające na celu zwalczanie handlu ludźmi oraz wprowadzenie zakazu okaleczania kobiecych narządów płciowych. W grudniu 2011 roku Gwinea-Bissau ratyfikowała Afrykańską kartę na rzecz demokracji, wyborów i dobrych rządów.

W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka w kwietniu 2011 roku Unia Europejska po raz pierwszy wystosowała zaproszenie do składania wniosków mających na celu wzmocnienie ochrony praw dzieci, kobiet i więźniów. Do sfinansowania wybrano cztery projekty o łącznej wartości 1.140.000 EUR.

Powtarzające się epizody politycznie motywowanej przemocy i zastraszania ściśle powiązane z rolą odgrywaną przez wojsko w polityce wewnętrznej zagrażały stabilności kraju. W grudniu 2011 roku stłumienie domniemanej próby zamachu stanu doprowadziło do bezprawnego pozbawienia życia poddającego się podejrzanego, jak również do szeregu arbitralnych aresztowań i zatrzymań. Głównymi wyzwaniami pozostawały bezkarność i korupcja; brak było na nie wystarczającej odpowiedzi.

Kluczowym elementem dialogu politycznego między Unią Europejską w Gwineę-Bissau w ramach konsultacji rozpoczętych zgodnie z art. 96 umowy z Kotonu były walka z bezkarnością i poszanowanie praworządności. Przedstawiciele rządu Gwinei-Bissau zaprezentowali zadowalające propozycje i przedsięwzięcia, które pozwolą wdrożyć kluczowe reformy mające na celu ustabilizowanie kraju w ramach demokracji. Konsultacje zakończyły się decyzją Rady 2011/492 oraz przyjęciem odpowiednich środków realizacji tych zobowiązań. Jednak do końca 2011 roku, mimo że dało się zauważyć pewien postęp w wykonywaniu zobowiązań, żadne ze zobowiązań kluczowych nie doczekało się pełnej realizacji.

5.4.13 Kenia

W 2011 roku UE nadal z uwagą obserwowała sytuację w dziedzinie praw człowieka w Kenii.

Wspieranie wdrożenia nowej konstytucji było w 2011 roku jednym z priorytetów UE w Kenii, przede wszystkim z uwagi na ochronę i wspieranie praw człowieka.

Jednym z głównych powodów do niepokoju pozostawała bezkarność. UE regularnie omawiała te kwestie z rządem Kenii oraz na forum publicznym. Utrzymywała również w 2011 roku nacisk polityczny na rząd, aby podjął on działania przeciwko egzekucjom pozasądownym i torturom z rąk sił bezpieczeństwa oraz przeciwko korupcji w sektorze publicznym.

UE jako organizacja zdecydowanie popierająca Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK) nadal apelowała o pełną współpracę z trybunałem do rządu Kenii oraz do sześciu osób wezwanych do stawienia się przed MTK, aby odpowiedzieć za zbrodnie popełnione podczas fali przemocy z lat 2007–2008, która nastąpiła po wyborach. UE zachęcało też do utworzenia lokalnego mechanizmu, który pozwoli na pociągnięcie do odpowiedzialności pozostałych osób zamieszanych w te powybiorcze akty przemocy.

Utrzymywano ciągły, regularny dialog z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w tym za pośrednictwem regularnych spotkań na szczeblu szefów misji.

W wyniku publicznych (medialnych) oświadczeń UE na temat kwestii z zakresu praw człowieka, tj. MTK, walki z bezkarnością, egzekucji pozasądownych lub Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka, UE stała się w tym kraju łatwo rozpoznawalna jako podmiot działający na rzecz praw człowieka.

5.4.14 Liberia

Chociaż brak jest dowodów na systematyczne naruszanie lub negowanie praw człowieka przez podmioty państwowe w Liberii, wyzwania związane z propagowaniem i ochroną tych praw są ogromne: warunki w więzieniach są ciężkie, co obejmuje przełudnienie, a więźniowie są przez długi czas przetrzymywani w aresztach tymczasowych i odmawia się im prawa do sprawiedliwości proceduralnej. Powszechne w tym kraju są przemoc uwarunkowana płcią, w tym zgwałcenia, a także okaleczanie żeńskich narządów płciowych i naruszenia praw dzieci, w tym znęcanie się nad nimi.

Liberia formalnie utrzymuje karę śmierci za określone przestępstwa, ale obowiązuje dobrowolne moratorium na jej wykonywanie.

W ramach działań służących propagowaniu praw człowieka UE przyjęła „lokalną unijną strategię na rzecz praw człowieka” i współpracuje lokalnie z rządem i odpowiednimi instytucjami (w tym Krajową Komisją ds. Praw Człowieka). W listopadzie wystosowano lokalne zaproszenie do składania wniosków w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (budżet ogółem 600 000 EUR).

W 2011 roku Liberia przeprowadziła wybory prezydenckie i parlamentarne; były to drugie demokratyczne wybory od zakończenia wojny domowej. W drugiej turze jednak złe wrażenie pozostawił bojkot opozycji i uliczne starcia manifestantów z policją. UE wspiera finansowo cykl wyborczy (7 mln EUR) i wysłała misję ekspertów wyborczych.

5.4.15 *Madagaskar*

W 2011 roku nastąpił przełom w kryzysie malgaskim. Dzięki nieustającym działaniom trojki mediacyjnej Południowoafrykańskiej Wspólnoty Rozwoju (SADC) 16 września 2011 r. główne zainteresowane strony polityczne podpisały „Plan zakończenia kryzysu na Madagaskarze”. W dokumencie tym zapisano podjęte przez sygnatariuszy zobowiązania do przeprowadzenia bezstronnego, pluralistycznego i opartego na porozumieniu procesu przemian, który ma doprowadzić do organizacji wiarygodnych, wolnych i przejrzystych wyborów oraz do powrotu na Madagaskar ładu konstytucyjnego.

UE, SADC, Unia Afrykańska i społeczność międzynarodowa przyjęły to wydarzenie z zadowoleniem i od tego czasu z satysfakcją odnotowały znaczne postępy poczynione w realizacji tego planu (powołanie premiera w drodze konsensusu, utworzenie rządu jedności narodowej, wyłonienie przejściowego parlamentu oraz ustanowienie krajowej komisji wyborczej (CENIT)).

Wydarzenia te stały się 5 grudnia podstawą wydania przez UE decyzji, opartej na art. 96 umowy z Kotonu, przedłużającej obowiązywanie decyzji z roku 2010, ale wprowadzającej pozytywne podejście, które umożliwiło unijne wsparcie dla procesu przemian i stopniowe wznowienie współpracy z UE na rzecz pomocy rozwojowej, pod warunkiem osiągnięcia realnych postępów we wdrożeniu planu przemian.

Realizacja planu transformacji jest jednak bardzo niepewna.

5.4.16 *Malawi*

Sytuacja w dziedzinie praw człowieka w Malawi w 2011 roku nadal się pogarszała. Przyjęcie w styczniu 2011 roku poprawek do kodeksu karnego, które zwiększają rządową kontrolę nad mediami, zagraża wolności słowa i prasy. Rząd został poddany presji działaczy na rzecz praw człowieka z uwagi na złe sprawowanie swojej funkcji w aspekcie gospodarczym i politycznym. W lipcu 2011 roku doszło do demonstracji, w których w wyniku użycia broni przeciw protestującym śmierć poniosło dwadzieścia osób. Wysoka przedstawiciel Catherine Ashton wydała oświadczenie, potępiając użycie siły przez władze Malawi i uniemożliwianie przez nie obywatelom wykorzystywania ich konstytucyjnego prawa do demonstracji. W dniu 14 października 2011 r. dyrektor zarządzający działu afrykańskiego ESDZ, Nicholas Westcott, spotkał się z ministrem spraw zagranicznych Malawi, Peterem Muthariką, i ponownie wyraził obawy UE w związku z rozwojem sytuacji dotyczącej rządów w Malawi.

W ramach 10. EFR UE przeznaczyła 30 mln EUR na program wspierania dobrych rządów, który ma poprawić demokratyczne rządy, zapewniając całej ludności Malawi dostęp do dobrej jakości wymiaru sprawiedliwości poprzez skuteczniejsze i szybciej reagujące sądownictwo, lepsze podejście do naprawy krzywd i pomocy ofiarom w systemach formalnym i nieformalnym, zwiększenie demokratycznej rozliczalności i nadzoru oraz zadbanie o to, aby wszyscy Malawijczycy znali, rozumieli i umieli się upominać o swoje prawa i usługi, do których są uprawnieni.

5.4.17 *Mauretania*

W Mauretanii pluralistyczny dialog polityczny między prezydencką większością a częścią opozycji doprowadził do porozumienia w sprawie pakietu istotnych reform konstytucyjnych. Osiągnięto znaczące postępy w dziedzinie wolności mediów, dzięki czemu Mauretania znalazła się pod tym względem w czołówce państw regionu. Nadal jednak w Mauretanii istnieje w szcątkowej postaci niewolnictwo, a protesty przeciwko temu zjawisku ze strony organizacji praw człowieka powodują regularnie konflikty z władzami. Stale słyszy się też o przypadkach arbitralnego zatrzymania. Głównym problemem strukturalnym w Mauretanii jest słabość wymiaru sprawiedliwości. Społeczeństwo obywatelskie w tym kraju jest słabe i brak mu koordynacji.

Unijna strategia praw człowieka dla Mauretanii jest aktualnie w trakcie oceny. W koordynacji z państwami członkowskimi delegatura UE regularnie organizuje spotkania obrońców praw człowieka i wystosowuje co jakiś czas polityczne *démarche* do rządu, potępiając przypadki naruszeń praw człowieka. Na poziomie operacyjnym w 2011 roku w Mauretanii rozpoczęto dwa nowe projekty w dziedzinie płci i EIDHR; mają one na celu wsparcie organizacji pozarządowych w kwestiach dotyczących płci oraz w walce z niewolnictwem i jego następstwami. Projekty te wraz z pięcioma innymi już istniejącymi w tej dziedzinie kosztować będą w sumie 1,3 mln EUR. UE udziela również społeczeństwu obywatelskiemu wsparcia strukturalnego za pośrednictwem szczegółowego programu w ramach 10. edycji EFR.

5.4.18 Niger

UE poparła przemiany demokratyczne w Nigrze w latach 2010–2011, szczególnie wspierając proces wyborczy. Przeznaczono na ten cel środki w wysokości 18,5 mln EUR (ponad 60% wsparcia zewnętrznego), co pozwoliło na zwiększenie zaufania podmiotów politycznych i opinii publicznej do wyborów, zapewniając przygotowanie i przeprowadzenie referendum w sprawie konstytucji (październik 2010 roku) oraz wyborów (lokalnych, parlamentarnych i prezydenckich) w pierwszym kwartale 2011 roku.

Ponadto do Nigru wysłano misję obserwacji wyborów w celu nadzorowania wyborów parlamentarnych w dniu 31 stycznia 2011 roku oraz dwóch tur wyborów prezydenckich, które odbyły się w dniach 31 stycznia i 12 marca 2011 r. Głównym obserwatorem był Santiago Fisas Ayxela, poseł do Parlamentu Europejskiego. Misja składała się z czterdziestu obserwatorów pochodzących z 15 państw członkowskich Unii Europejskiej, Szwajcarii i Kanady. Misja rozpoczęła swą działalność w dniu 4 stycznia 2011 roku i pozostała na miejscu do oficjalnego ogłoszenia wyników drugiej tury wyborów prezydenckich w dniu 1 kwietnia 2011 r. Obserwatorzy zostali rozesłani po całym kraju oprócz regionu Agadez ze względów bezpieczeństwa.

5.4.19 Nigeria

Nigeria w kwietniu 2011 roku przeprowadziła wybory prezydenckie i parlamentarne oraz wybory do izb stanowych i wybory gubernatorskie. Do kraju tego wysłano unijną misję obserwacji wyborów, na której czele stał poseł do Parlamentu Europejskiego, Alojz Peterle. W jej wyniku stwierdzono, że w porównaniu z poprzednimi latami nastąpiła znaczna poprawa i że wybory te można uznać za najbardziej wiarygodne od czasu, kiedy Nigeria wróciła w 2009 roku na drogę demokracji. Zaobserwowano jednak i opisano w sprawozdaniu szereg nieprawidłowości i braków. Zalecenia wydane przez misję obserwacji wyborów skłoniły Niezależną Nigeryjską Krajową Komisję Wyborczą (INEC) do opracowania własnych wniosków. Po wyborach nastąpił wybuch przemocy, który UE potępiła w lokalnym oświadczeniu.

W ramach procesu „Wspólna droga naprzód UE–Nigeria” priorytetem pozostawały nadal prawa człowieka. W marcu 2011 roku przyjęto ustawę o komisji ds. praw człowieka. W grudniu 2011 roku powołano nowego przewodniczącego komisji, działacza na rzecz praw człowieka. W czerwcu 2011 roku przyjęto ustawę o swobodnym dostępie do informacji.

UE nadal ściśle monitorowała sytuację w dziedzinie praw człowieka, również w ramach miejscowej unijnej Grupy Roboczej ds. Praw Człowieka. W lipcu 2011 roku opracowano sprawozdanie szefów misji na temat wolności religii lub przekonań. Odbyło się kilka spotkań z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego w celu omówienia „projektu ustawy o małżeństwach osób tej samej płci”.

Odbyły się spotkania z przewodniczącym Komisji Sprawiedliwości Izby Reprezentantów oraz przewodniczącym senackiej Komisji Praw Człowieka w celu omówienia sytuacji w dziedzinie praw człowieka w Nigerii. Posiedzenie poświęcone dialogowi na szczeblu lokalnym dotyczącemu praw człowieka pierwotnie zaplanowane na grudzień 2011 roku zostało ostatecznie przełożone i odbyło się w lutym 2012 roku.

W 2011 roku realizowano osiem projektów wspieranych ze środków krajowego programu strategii wsparcia w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka. W grudniu 2011 roku w ramach EIDHR wystosowano kolejne globalne zaproszenie do składania wniosków.

UE wydała oświadczenia potępiające przemoc między społecznościami i ataki terrorystyczne, w tym atak na siedzibę ONZ w sierpniu 2011 roku oraz ataki na kościoły w okresie świąt Bożego Narodzenia.

5.4.20 Rwanda

Bezpośredniemu wsparciu UE dla rządu towarzyszy wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego. W 2011 roku kontynuowano dialog ze społeczeństwem obywatelskim, który skupił się bardziej na ładzie politycznym.

W czasie procesu wyborczego (wybory prezydenckie, samorządowe i wybory do senatu) odbywały się regularne posiedzenia UE–Rwanda oraz przeprowadzono powszechny okresowy przegląd praw człowieka, który jest narzędziem dialogu poświęconego polityce działania i dialogu politycznego.

W ścisłej współpracy z delegaturą UE, krajowymi urzędnikami zatwierdzającymi i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego odbyły się też przygotowania do opracowania zaproszenia do składania wniosków do podmiotów niepublicznych (budżet 2 mln EUR) na podstawie 10. edycji umowy o finansowaniu pod nazwą „Mówmy o rozliczalności”, realizowanej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju.

Konkretnym celem tego zaproszenia jest promowanie działań propagujących i monitorujących w wymiarze sprawiedliwości i w dziedzinie praw człowieka, zgodnie z zaleceniami grupy roboczej ds. wymiaru sprawiedliwości i dobrowolnymi zobowiązaniami Rwandy w kontekście powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka.

Ogólnie rzecz biorąc, wsparcie finansowe na rzecz społeczeństwa obywatelskiego w Rwandzie w 2011 roku systematycznie rosło; podpisano nowe umowy w ramach dwóch szczegółowych programów: Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) oraz Rozwój Podmiotów Niepublicznych i Władz Samorządowych (NSA/LA). Od drugiej połowy 2010 roku do drugiej połowy 2011 roku podpisano 13 nowych umów o wartości ok. 6 mln EUR. Te projekty mają na celu obserwację wyborów i zapewnienie edukacji obywatelskiej, tak aby proces wyborczy był bardziej przejrzysty; wspieranie ośrodków analitycznych w prowadzeniu badań nad tożsamością etniczną i spójnością społeczną; wzmacnianie krajowej kampanii przeciwko korupcji; zapewnianie wsparcia ofiarom przemocy w regionach transgranicznych; monitorowanie nowoprzyjętej reformy ziemskiej i agitowanie za nią; oraz wzmocnienie procesów decentralizacji i samorządności lokalnej.

Pod koniec 2011 roku UE miało w Rwandzie ok. 60 projektów w toku finansowanych z różnych programów tematycznych na rzecz wsparcia społeczeństwa obywatelskiego.

5.4.21 Senegal

Senegal jest demokratycznym i stabilnym krajem o ogólnie pozytywnym bilansie przestrzegania praw człowieka. Potwierdziło się to w 2011 roku.

Jednakże po demonstracjach z dnia 23 czerwca w okresie przed wyborami prezydenckimi (26 lutego 2012 r.) odnotowano przypadki nękania opozycji i społeczeństwa obywatelskiego przez administrację i policję. Ponadto cały nakład 14. rocznego sprawozdania obserwatorium na rzecz ochrony obrońców praw człowieka opublikowanego przez Międzynarodową Federację Praw Człowieka (FIDH) został zatrzymany przez władze celne bez należytego uzasadnienia.

Kolejnym powodem do obaw jest długotrwały, chociaż łagodny, konflikt w Casamance. W 2011 roku nadal dochodziło do sporadycznych starć, które spowodowały znaczną liczbę ofiar (ponad 60 zabitych), również cywilów, głównie w wyniku bandytyzmu; obejmuje to również domniemaną egzekucję grupy 10 drwali, do której miało dojść pod koniec listopada. Władze nigdy nie ujawniły wszystkich szczegółów tej sprawy. Działania negocjacyjne jak dotąd nie przyniosły trwałego rozwiązania konfliktu.

UE i Senegal prowadzą usystematyzowany dialog polityczny, zgodnie z art. 8 umowy z Kotonu, charakteryzujący się wspólnie uzgodnionymi priorytetami, wspólnymi celami i zobowiązaniami po obu stronach. Spotkania odbywają się dwa razy do roku. Nieustannie poruszane są kwestie praw człowieka, w tym wyżej wymienione sprawy.

UE nadal wspierała działania społeczności międzynarodowej mające na celu przekonanie Senegalu do osądzenia Hissène'a Habrégo, byłego prezydenta Czadu (aktualnie przebywającego w Senegalu), oskarżonego o zbrodnie przeciwko ludzkości, lub do jego ekstradycji. Belgia przy poparciu UE złożyła wniosek o jego ekstradycję. Kwestia ta powraca stale w obradach wyżej wymienionych posiedzeń w ramach dialogu odbywającego się na podstawie art. 8 umowy z Kotonu.

5.4.22 *Somalia*

W 2011 roku nadal trwał konflikt w południowo-środkowej Somalii, który był wielką tragedią dla ludności cywilnej, szczególnie w obszarach kontrolowanych przez Al-Szahaab (radykałny islamski ruch powstańczy). UE nadal pomagała w zapewnieniu bezpieczeństwa w ramach swojej misji WPBiO, która szkoliła członków somalijskich Krajowych Sił Bezpieczeństwa (NSF) w Ugandzie (szkoleniowa misja wojskowa), oraz w formie znacznego wsparcia dla misji Unii Afrykańskiej w Somalii (AMISOM) za pomocą Instrumentu na rzecz Pokoju w Afryce (APF). W sierpniu 2011 roku pod presją NSF i AMISOM Al-Szahaab wycofał się ze stolicy kraju, Mogadiszu. NSF i AMISOM w dużej mierze zapewniły w stolicy bezpieczeństwo, wprowadzając atmosferę bardziej sprzyjającą poszanowaniu i propagowaniu praw człowieka oraz wdrożeniu umowy z Kampali z maja 2011 roku. Ponadto szkoleniowa misja wojskowa obejmowała moduły dotyczące praw człowieka i płci, co przyczynił się do większego poszanowania dla tych praw wśród sił bezpieczeństwa.

W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka UE zrealizowała gamę przedsięwzięć wspierających niezależne media, Komisję ds. Praw Człowieka regionu Somaliland, tworzenie zdolności starszyny i przywódców religijnych do zapobiegania konfliktom w całym kraju, rozwój krajowych zdolności obserwacji wyborów oraz umożliwianie dialogu między społeczeństwem obywatelskim a władzami Somalii.

Jeśli chodzi o praworządność i walkę z bezkarnością, w całej Somalii przeszkolono policjantów i sędziów. Przy poparciu UE w regionie Somaliland mianowano trzy kobiety na prokuratorów (na ogólną liczbę dziewięciu takich stanowisk) oraz policjantki.

W ramach planu demokratyzacji UE poparła projekt federalnej konstytucji, na mocy której przeprowadzono audyty w zakresie praw człowieka i kwestii płci. W regionach Somaliland i Puntland UE wsparła otwarcie przestrzeni politycznej, a także powołanie komisji wyborczych w tych regionach i budowanie zdolności tych komisji.

5.4.23 Republika Południowej Afryki

W dniu 15 września 2011 roku w Parku Narodowym Krugera odbył się czwarty szczyt między Republiką Południowej Afryki a UE; podczas tego spotkania potwierdzono oddanie stron wspólnym wartościom leżącym u podstaw partnerstwa strategicznego, takim jak prawa człowieka, demokracja i praworządność, oraz ich wolę współpracy na forach międzynarodowych w zakresie praw człowieka.

W lutym 2011 roku UE i RPA odbyły czwarty nieformalny dialog poświęcony prawom człowieka będący rozwinięciem dialogów przeprowadzonych od grudnia 2009 roku. Dyskusje obejmowały współpracę na forach wielostronnych, a także kwestie kontynentalne i krajowe. UE i RPA zgodziły się sformalizować swój dialog w 2012 roku.

W ramach współpracy UE–RPA na rzecz rozwoju nadal propagowano prawa człowieka przez działania w ramach różnych programów, w tym programu dostępu do wymiaru sprawiedliwości i promowania praw konstytucyjnych oraz wsparcia dla społeczeństwa obywatelskiego za pomocą Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka.

W ciągu roku UE nadal monitorowała zmiany sytuacji i skłaniała RPA do zaangażowania w dziedzinie praw człowieka, między innymi jeśli chodzi o proces rejestrowania i deportacji imigrantów z Zimbabwe, toczącą się wciąż debatę o przyjęciu ustawy o ochronie informacji państwowych i sytuację osób LGBT w tym kraju.

Jeśli chodzi o sprawy wielostronne, ważnym wydarzeniem 2011 roku było przyjęcie przełomowej, zaproponowanej przez RPA rezolucji w sprawie praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, przyjętej przez Radę Praw Człowieka dnia 17 czerwca 2011 r. W rezolucji po raz pierwszy wezwano do zakończenia na całym świecie dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i do uznania tej kwestii przez ONZ za priorytetową; rezolucja zyskała silne poparcie i poklask UE.

5.4.24 *Sudan*

Priorytetem politycznym UE na rok 2011 była wiarygodność i późniejsze zaakceptowanie wyników referendum przeprowadzonego w styczniu 2011 roku przez władze w Chartumie. Z wielką uwagą obserwowano także okres poprzedzający ogłoszenie niepodległości przez Sudan Południowy w dniu 9 lipca 2011 r., oraz dalszy rozwój sytuacji.

Oba te ważne wydarzenia przebiegły w sposób pokojowy, jednak sytuacja bardzo się pogorszyła w miesiącach po ogłoszeniu niepodległości przez Sudan Południowy; wybuchły wtedy walki między Siłami Zbrojnymi Sudanu (SAF) a Ludową Armią Wyzwolenia Sudanu (sektor północny) (SPLA-North) w Kordofanie Południowym i prowincji Nil Błękitny, oraz dalej toczył się konflikt o Abyei. Bezustanny konflikt spowodował poważne pogorszenie się sytuacji humanitarnej i doprowadził do groźnych naruszeń praw człowieka w strefach konfliktu, które objęły również Darfur mimo, że w lipcu 2011 roku w Ad-Dausze podpisano porozumienie pokojowe w sprawie Darfuru.

W okresie sprawozdawczym ogólna sytuacja w zakresie praw człowieka w Sudanie nie poprawiła się. W wielu częściach kraju nadal trwają arbitralne aresztowania i prześladowanie ze względu na pochodzenie etniczne. Przeciwnicy polityczni, grupy młodzieży, działacze w dziedzinie praw człowieka i dziennikarze byli nadal poważnie narażeni na prześladowanie, niesłuszne aresztowanie oraz złe traktowanie przez Krajową Służbę Bezpieczeństwa ze względu na ich sympatie polityczne; służba ta nie została w żaden sposób pociągnięta do odpowiedzialności. Nadal silna jest cenzura państwowa i kontrola nad mediami, szczególnie gazetami.

Niepokój budzi też przyszły status obywateli Sudanu Południowego zamieszkujących północ Sudanu z uwagi na brak umowy między północą a południem. Kolejnym problemem jest proces przeglądu konstytucyjnego po tym, jak prezydent Omar al-Basir ogłosił, że będzie on oparty na szariacie.

Wygaśnięcie mandatu Misji ONZ w Sudanie (UNMIS) po ogłoszeniu niepodległości Sudanu Południowego pozostawiło próżnię w zakresie monitorowania praw człowieka. W przypadku Darfuru jednak hybrydowa misja UA i ONZ (UNAMID) wciąż nie jest w stanie spełniać tej funkcji za pośrednictwem swojego wydziału do spraw praw człowieka. Likwidacja UNMIS-u miała też wpływ na koordynację działań społeczności międzynarodowej w obszarze praw człowieka. Planuje się wskrzeszenie „międzynarodowego forum partnerstwa”, forum koordynacji praw człowieka, któremu wcześniej przewodniczyły UNMIS i delegatura UE w Chartumie.

Jeśli chodzi o nawiązanie konkretnego dialogu poświęconego prawom człowieka z władzami Sudanu, należy wspomnieć o powołaniu Krajowej Komisji Praw Człowieka. Proces wyboru i niezawisłość jej członków budzi jednak pewne wątpliwości co do tego, czy może ona odegrać konstruktywną rolę we wspieraniu i ochronie norm z zakresu praw człowieka w Sudanie.

Opracowano trzyletnią unijną strategię na rzecz praw człowieka w Sudanie; obejmuje ona osiem obszarów priorytetowych. Dodatkowe informacje na ten temat, w tym szczegółową analizę sytuacji w zakresie praw człowieka w Sudanie, znaleźć można w pełnym dokumencie, który rozprowadzono w dniu 13 grudnia 2011 r.

W maju 2011 roku Sudan uczestniczył w powszechnym okresowym przeglądzie praw człowieka.

5.4.25 *Sudan Południowy*

Sudan Południowy uzyskał niepodległość w lipcu 2011 roku w wyniku miażdżącego zwycięstwa zwolenników separacji w referendum dotyczącym samostanowienia, które odbyło się w styczniu 2011 roku.

Struktury państwowe Sudanu Południowego są w załączku, a zdolności tego państwa są bardzo ograniczone, przy czym wciąż boryka się ono z konsekwencjami dziesięcioleci wojny i niewystarczającego rozwoju. Naruszenia praw człowieka przez siły bezpieczeństwa są częste, ale nie mają charakteru systemowego – od bezprawnych zatrzymań po nieuzasadnione użyciu siły w kampaniach rozbijania cywilów.

System egzekwowania prawa i wymiar sprawiedliwości w Sudanie są słabe z uwagi na brak wykwalifikowanego personelu i stosowanie praw zwyczajowych, co prowadzi do bezkarności przestępców i poważnych naruszeń praw człowieka w procesie wymierzania sprawiedliwości. Naruszenia te obejmują arbitralne aresztowania i zatrzymywania, brak pomocy prawnej i wsparcia, długie pobyty w aresztach tymczasowych oraz złe warunki zatrzymania.

W okresie sprawozdawczym konflikty etniczne między społecznościami wiejskimi dotyczące bydła i zasobów naturalnych nadal prowadziły do wielu ofiar śmiertelnych. Podobnie częste są porwania kobiet i dzieci. Siły bezpieczeństwa często nie były w stanie ochronić cywilów, także ze względu na brak wyszkolenia i sprzętu. Członkowie Ludowej Armii Wyzwolenia Sudanu (SPLA) dopuszczali się przestępstw przeciwko cywilom, w tym bezprawnych egzekucji, pobić i grabieży.

Walki między SPLA a uzbrojonymi grupami opozycji kosztowały też życie setek cywilów, doprowadziły do wysiedlenia tysięcy ludzi oraz do zniszczenia domów i innego majątku ludności cywilnej.

UE popiera działania rządu na rzecz poprawy sytuacji w dziedzinie praw człowieka, przekazując pomoc techniczną, szczególnie na rzecz sądownictwa, a także pomagając za pośrednictwem Komisji Praw Człowieka. Wsparcie z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka obejmuje projekty dotyczące praw kobiet i osób niepełnosprawnych oraz wspieranie pluralizmu.

UE nawiązała też z rządem dialog polityczny na temat praw człowieka. UE popiera także działania rządu na rzecz przystąpienia do umów i konwencji międzynarodowych dotyczących praw człowieka i ich ratyfikowania. Pozytywnym aspektem jest to, że, jak się uważa, rząd Sudanu Południowego pragnie współpracować z Radą Praw Człowieka ONZ, aby zaradzić sytuacji w zakresie praw człowieka w tym kraju.

5.4.26 Togo

W 2011 roku Togo przeszło powszechny okresowy przegląd praw człowieka i przyjęło wiele zaleceń; UE uważnie przyglądała się temu procesowi. Komisja ds. Prawdy, Sprawiedliwości i Pojednania utworzona w 2009 roku w celu zbadania przestępstw politycznych popełnionych w latach 1958–2005 kontynuowała swoją działalność, korzystając z wydatnego wsparcia finansowego UE. Złożono ponad 20 tysięcy oświadczeń, a w całym kraju organizowano przesłuchania. Ponadto przekazano pomoc UE platformie organizacji społeczeństwa obywatelskiego aktywnych w tej dziedzinie, aby zachęcać do coraz większego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego i obywateli w proces pojednania narodowego.

Obrońcy praw człowieka nadal wskazują na bezkarność oraz brak niezawisłości wymiaru sprawiedliwości jako poważne problemy obok doniesień o bezprawnym pozbawianiu wolności i przypadkach tortur. Wyjaśnienie tej ostatniej kwestii powierzono Krajowej Komisji ds. Praw Człowieka.

Ta druga instytucja, wraz z Ministerstwem Praw Człowieka, Komisją ds. Praw Człowieka Zgromadzenia Narodowego oraz Wysokim Przedstawicielem ds. Mediów Audiowizualnych i Komunikacji, otrzymały wsparcie UE w celu wzmocnienia swoich zdolności. UE nadal w bardzo wydatny sposób wspierało też finansowo krajowy program modernizacji wymiaru sprawiedliwości, w tym poprzez szkolenia, reformy systemu ustawodawczego i infrastrukturę.

Do najbardziej wrażliwych grup społecznych zaliczają się osoby zatrzymane, kobiety i dzieci. UE wspierała społeczeństwo obywatelskie w celu wspierania poszanowania praw człowieka, zwłaszcza wśród tych wrażliwych grup. UE sfinansowała między innymi projekt, który oferował wsparcie osobom zatrzymanym domagającym się swoich praw i usprawniał ich reintegrację społeczną; projekt ten okazał się dużym sukcesem. Ponadto finansowanie w ramach programu tematycznego Rozwój Podmiotów Niepublicznych i Władz Samorządowych (NSA/LA) uzyskało pięć projektów skupiających się na rozwoju lokalnym i uczestnictwie obywateli.

Za pośrednictwem finansowanego przez UE projektu wsparcia procesu wyborczego opracowano nowe działania mające na celu promowanie edukacji obywatelskiej, zapewnienie partiom politycznym i społeczeństwu obywatelskiemu szkoleń z zakresu demokracji i wyborów, propagowanie uczestnictwa kobiet w sferze publicznej i politycznej oraz wzmocnienie zdolności Niezależnej Krajowej Komisji Wyborczej.

W lutym 2011 roku UE podpisała umowę o przeznaczeniu 6 mln EUR na sfinansowanie projektu wzmacniającego zdolności społeczeństwa obywatelskiego i wspierającego jego działalność, szczególnie w dziedzinie pojednania i praw człowieka. W ramach sesji dialogu politycznego UE nadal dawała wyraz swoim obawom związanym z prawami człowieka, co stanowiło uzupełnienie powyższych działań.

5.4.27 Uganda

Wybory parlamentarne i prezydenckie w Ugandzie, które odbyły się w lutym 2011 roku, były przełomowym politycznie wydarzeniem tego roku. Wysoka przedstawiciel w oświadczeniu poświęconym wyborom wyraziła zadowolenie z ich pokojowego przebiegu. UE wysłało misję ds. obserwacji wyborów, a główny obserwator przedstawił swoje sprawozdanie w maju. W oparciu o nie UE prowadziła z rządem rozmowy na temat osiągnięcia postępów w sprawie niektórych kluczowych zaleceń, szczególnie dotyczących składu komisji wyborczej, finansowania kampanii i rejestracji wyborców. Prezydent Yoweri Museveni kilkakrotnie potwierdził, że chce przeanalizować możliwości zreformowania komisji wyborczej i przeprowadzenia innych reform. Rząd otrzymał pisemne materiały na temat różnych modeli komisji wyborczych.

Po wyborach UE kontynuowało działania na rzecz utrzymania jak największego otwarcia przestrzeni politycznej. Kiedy siły bezpieczeństwa Ugandy zastosowały nieuzasadnione środki siłowe wobec tzw. demonstracji „piechotą do pracy”, UE wydała lokalne oświadczenie na temat prawa do pokojowych demonstracji, zwracając się do wszystkich partii w Ugandzie, aby konflikty polityczne rozwiązywały pokojowo.

Aby zapobiec dalszemu ograniczaniu swobód politycznych za pomocą nowych przepisów, UE przewidziała w dialogu politycznym miejsce dla kluczowych wniosków ustawodawczych. UE przypomniła rządowi o podstawowej zasadzie domniemania niewinności – nastąpiło to w czasie analizy poprawek, które miały zaostrzyć przepisy konstytucji dotyczące prawa do zwolnienia za kaucją. Powołując się na prawo do wolności słowa i zgromadzeń, UE skrytykowała projekt ustawy o porządku publicznym, którego przepisy dawały policji ogromne uprawnienia w zakresie zakazywania zgromadzeń publicznych. W sprawie tego projektu odbyło się wiele rozmów i najprawdopodobniej zostanie on przyjęty w 2012 roku w zmienionej wersji.

UE podniosła także kwestię zniesienia kary śmierci. Rząd obstaje przy niej, argumentując, że wciąż cieszy się ona szerokim poparciem społeczeństwa, jednak jest ona rzadko stosowana, a ostatni raz wykonano ją w 2003 roku (sąd polowy).

UE przypomniła rządowi o konieczności ratyfikacji konwencji ONZ przeciwko torturom. Parlament rozpatruje obecnie projekt ustawy zgłoszony przez jednego z posłów i dotyczący tortur – projekt ten cieszy się poparciem rządu i ma zostać przyjęty w 2012 roku. Nie doszło jak dotąd do ratyfikacji fakultatywnego protokołu do konwencji przeciwko torturom.

UE nadal uważnie obserwuje sytuację osób LGBT w Ugandzie, które spotykają się z dyskryminacją, prześladowaniem i jawnymi groźbami. UE przy każdej okazji w ramach dialogu z władzami, w tym z prezydentem, wyrażała zaniepokojenie prawami człowieka w kontekście osób LGBT. Ponadto UE wsparła lokalne organizacje praw człowieka zapewniające tym osobom ochronę i starające się zmienić poglądy społeczeństwa. Drakoński projekt ustawy wymierzonej w homoseksualizm został w 2011 roku zablokowany przez ostatni parlament (ale później w 2012 roku wznowiono nad nim prace).

UE była czynnikiem motywującym partnerów w zakresie polityki rozwojowej w Ugandzie w kwestii wspierania obrońców praw człowieka, a w lutym 2011 roku przyjęto lokalną strategię wykonawczą na rzecz tych osób.

Wreszcie, jeśli chodzi o aspekt techniczny, UE uczestniczy w funduszu darczyńców (sześć państw członkowskich UE, Norwegia i delegatura UE), którego celem jest usprawnienie demokratycznych rządów w Ugandzie ze szczególnym uwzględnieniem pogłębienia demokracji, dostępu do sprawiedliwości i zwiększenia rozliczalności.

5.4.28 Zimbabwe

W lutym 2011 roku UE postanowiła wykreślić 35 osób z wykazu osób objętych zakazem wydawania wiz i zamrożeniem aktywów oraz przedłużyć obowiązywanie pozostałych środków aktualnie mających zastosowanie do Zimbabwe, które obejmują (i) zakaz wydawania wiz i zamrożenie aktywów wobec osób i przedsiębiorstw umieszczonych w wykazie; (ii) embargo na broń i (iii) pozostałe środki przewidziane w kontekście art. 96 umowy z Kotonu.

Środki te są precyzyjnie ukierunkowane i mają dotyczyć głównie wskazanych osób a nie całej gospodarki. Od ustanowienia Rządu Jedności Narodowej UE i jej państwa członkowskie przekazały niemal 1 mld USD pomocy rozwojowej na potrzeby mieszkańców Zimbabwe, w tym na świadczenie usług takich jak służba zdrowia i edukacja.

Przyjmując te środki, UE wzięła pod uwagę znaczący postęp w walce z kryzysem gospodarczym i w usprawnianiu świadczenia podstawowych usług społecznych. UE uznała jednak, że rozwój gospodarczy i społeczny nie szedł w parze z podobnym postępem w sferze polityki. UE zauważyła, że niezbędne są dalsze reformy w zakresie praworządności, praw człowieka i demokracji; reformy te są niezbędne do stworzenia środowiska sprzyjającego przeprowadzeniu wiarygodnych wyborów. W tym kontekście wysoka przedstawiciel wyraziła swoje głębokie zaniepokojenie nasileniem się przemocy politycznej, które zaobserwowano na początku roku. UE zasygnalizowała także gotowość dostosowania swoich środków do ewentualnych dalszych reform.

Ustanowienie Rządu Jedności Narodowej stanowiło nowy impuls pogłębienia stosunków między UE a Zimbabwe. Od tego czasu wznowiono dialog polityczny, w którym obie strony dążą do stopniowej normalizacji stosunków. Od 2009 roku miejsce miało wiele wydarzeń o wysokiej randze: czerwiec 2009 roku (posiedzenie trojki EU–Zimbabwe w Brukseli, przewodniczył premier Morgan Richard Tsvangirai); wrzesień 2009 roku (wizyta trojki UE w Harare); oraz lipiec 2010 roku (posiedzenie ministrów w Brukseli; podczas tego posiedzenia doszło do spotkania pluralistycznego ministerialnego zespołu na rzecz ponownego zaangażowania Zimbabwe z wysoką przedstawiciel Catherine Ashton i komisarzem Andrisem Piebalgsem).

Od ustanowienia Rządu Jedności Narodowej UE z uwagą śledzi sytuację w dziedzinie praw człowieka w Zimbabwe. W 2011 roku UE w ścisłej współpracy ze swymi państwami członkowskimi opracowała unijną strategię w zakresie praw człowieka, w której określono priorytety wsparcia i zaangażowania w kontaktach z zarówno organizacjami społeczeństwa obywatelskiego jak i z instytucjami w kontekście okresu przed wyborami.

UE finansuje w Zimbabwe wiele działań mających na celu stworzenie i podtrzymanie otwartego środowiska politycznego, w którym prawa człowieka i praworządność są respektowane, oraz doprowadzenie tego kraju do wiarygodnych wyborów. UE zakończył opracowywanie krótkoterminowej strategii dalszego wspierania reform zawartych w ogólnym porozumieniu politycznym (GPA), w szczególności procesów konstytucyjnego i wyborczego, a także procesu pojednania, jak również reformy systemu sądownictwa. Strategia ta skupia się w dużej mierze na społeczeństwie obywatelskim – sama tylko Komisja Europejska od 2009 roku przeznaczyła 30 mln EUR na finansowanie jego działalności.

5.5 Bliski Wschód i Półwysep Arabski

Niepokoje w świecie arabskim dotknęły także kraje Zatoki Perskiej, chociaż w ograniczonym zakresie. Reżimy Zatoki Perskiej w aktywny sposób opanowały i zdławiły rewolucję, szczególnie wyasygnowując duże „pakiety finansowe” i wychodząc naprzeciw potrzebom społecznym, jednocześnie ignorując problemy polityczne i, w niektórych przypadkach, ograniczając już i tak bardzo skąpe swobody społeczne. W ciągu całego okresu niepokoїв UE podkreślała, że konieczne są wewnętrznie inspirowane reformy i dialog narodowy, a jednocześnie deklarowała gotowość do wsparcia takich reform, jeżeli zostałyby o to poproszona.

W ramach 21. posiedzenia wspólnej rady i posiedzenia ministrów UE – Rada Współpracy Państw Zatoki (GCC), które odbyło się w Abu Dhabi w dniu 20 kwietnia 2011 r., UE i GCC miały możliwość wymiany poglądów w kwestii praw człowieka i zgodzić się na określenie ewentualnych metod nawiązania współpracy w tej sprawie.

UE nadal zwracała dużą uwagę na wydarzenia mające wpływ na społeczeństwo obywatelskie w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, szczególnie na procesy kilku obrońców praw człowieka. UE opracowała w ZEA lokalną strategię na rzecz praw człowieka, podobnie jak w Katarze i Kuwejcie; strategia ta pozwoli UE na ustalenie priorytetów, określenie kwestii problematycznych i wskazanie obszarów współpracy w dziedzinie praw człowieka.

W Omanie UE została zaalarmowana zamknięciem gazety Al-Zaman i poruszyła tę kwestię w kontaktach z władzami, tak aby wolność mediów nie była dalej ograniczana.

5.5.1 *Arabia Saudyjska*

W swoich relacjach z Arabią Saudyjską UE w dalszym ciągu poruszała kwestie praw człowieka, szczególnie w zakresie kary śmierci, sytuacji kobiet i wolności prasy. Na temat praw kobiet wydano szczegółowe oświadczenia, na przykład w odniesieniu do ich uczestnictwa w polityce i ich równego traktowania (protest kobiet kierowców). We wrześniu 2011 roku UE z zadowoleniem przyjęła fakt, że Saudyjki będą od 2012 roku mogły uczestniczyć w pracach Rady Konsultacyjnej Szury i będą mogły głosować i ubiegać się o stanowisko w wyborach municypalnych w 2015 roku.

Jeśli chodzi o karę śmierci, w 2011 roku wzrosła liczba egzekucji. Szczególny niepokój budził fakt, że większość egzekucji przeprowadzono niezgodnie z międzynarodowymi normami minimalnymi: dochodziło do egzekucji za domniemane przestępstwa związane z narkotykami oraz czary. UE poruszała tę kwestię w kontaktach z odpowiednimi organami i ponowiła apel, aby wprowadzić przynajmniej faktyczne moratorium.

UE określiło też inne obszary, w których oczekiwane są postępy. Szczególną uwagę zwraca się na wolność słowa. UE kontaktowała się z władzami Arabii Saudyjskiej w sprawach osób, które czekał proces za wyrażanie poglądów w internecie. Inne powody do zaniepokojenia to prawa dzieci, wolność zgromadzeń i zrzeszania się oraz wolność religii i przekonań. Szczególnie interesująca jest też sytuacja pracowników migrujących w tym kraju.

UE regularnie informuje Arabię Saudyjską w jednoznaczny sposób o konieczności zapewnienia odpowiedniej ochrony podstawowych wolności, co obejmuje też stosowanie konwencji międzynarodowych. Te informacje przekazywane są zarówno w kontaktach dwustronnych jak i na posiedzeniach z udziałem UE i Rady Współpracy Państw Zatoki.

5.5.2 *Bahrajn*

W Bahrajnie w chwili, kiedy w lutym 2011 roku zaczęli się gromadzić protestujący, UE wezwała wszystkie partie w tym kraju do wstrzymania się od przemocy i nawiązania dialogu w celu pokojowego i konstruktywnego omówienia dzielących ich kwestii. Pierwsze publiczne oświadczenie wydano w połowie lutego. Po wysłaniu dnia 15 marca sił przez Radę Współpracy Państw Zatoki i brutalnym stłumieniu protestów, wysoka przedstawiciel Catherine Ashton w trybie pilnym skierowała w marcu do Manamy wysokiego rangą wysłannika, aby ten porozumiał się z szerokim gronem rozmówców. Wysoka przedstawiciel przekazała także komunikaty UE bezpośrednio ministrowi spraw zagranicznych Bahrajnu, osobistemu wysłannikowi króla oraz osobiście królowi Hamadowi.

Wydawane regularnie oświadczenia – na przestrzeni całego roku – oraz kontakty dyplomatyczne z władzami Bahrajnu zwróciły uwagę opinii publicznej na sytuację w zakresie praw człowieka, konieczność pociągnięcia do odpowiedzialności sprawców ze wszystkich grup społeczeństwa i potrzebę ustalenia daty wizyty przedstawiciela Biura Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka oraz wspierania realnego pojednania w całym społeczeństwie Bahrajnu. Wysoka przedstawiciel wprowadziła omówienie sytuacji w Bahrajnie do porządków obrad kilku posiedzeń ministrów spraw zagranicznych państw UE, co doprowadziło do wydania konkluzji wzywających do poszanowania i ochrony praw człowieka. Na posiedzeniu w czerwcu 2011 roku szefowie państw lub rządów UE wyrazili zaniepokojenie wydarzeniom towarzyszącym procesom i skazywaniem członków opozycji w Bahrajnie oraz wezwali Bahrajn do pełnego poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności.

Ta presja wywierana przez UE, społeczność międzynarodową i wiele organizacji społeczeństwa obywatelskiego przyniosła pewne rezultaty: w czerwcu ustanowiono Niezależną Komisję Dochodzeniową w celu zbadania naruszeń praw człowieka; rozprawy w sądach bezpieczeństwa narodowego zostały powtórzone, a wydane w nich wyroki – ponownie rozpatrzone; UE ponadto z zadowoleniem przyjęła sprawozdanie Niezależnej Komisji Dochodzeniowej (BICI) i powtórzyła, że jest gotowa pomóc Bahrajnowi w działaniach na rzecz realizacji zaleceń tej komisji.

5.5.3 *Iran*

Duże zaniepokojenie Unii Europejskiej w 2011 roku nadal budziło pogorszenie się sytuacji w dziedzinie praw człowieka w Islamskiej Republice Iranu. UE informowała władze Iranu o swoich obawach wszelkimi dostępnymi kanałami, jednak sytuacja niestety nie poprawiła się. Unia Europejska wydała wiele oświadczeń na wszystkich szczeblach, w Brukseli, w Teheranie i na forum organizacji międzynarodowych, wzywając Iran do dopełnienia swoich międzynarodowych zobowiązań.

UE w szczególności ubolewa nad tym, że w 2011 roku tysiące obywateli Iranu padły ofiarą państwowych represji; byli wśród nich przywódcy opozycji, obrońcy praw człowieka, prawnicy, blogerzy, dziennikarze, działaczki na rzecz praw kobiet i artyści, a także wiele osób należących do mniejszości, w tym mniejszości religijnych, szczególnie bahaici i chrześcijanie. Prześladowania i aresztowania dotknęły ogromną rzeszę osób, które pragnęły tylko korzystać z należnych sobie praw lub broniły praw innych ludzi. Ofiarą represji padają regularnie osoby należące do mniejszości etnicznych, w tym Azerowie, Beludżowie i Arabowie; przedstawiciele tych grup są też często wśród skazywanych na śmierć. Działacze na rzecz praw człowieka dostawali wysokie wyroki pozbawienia wolności. Stosowano kary cielesne. Więźniowie donosili o powszechnych torturach i złym traktowaniu. Zwiększono kontrolę nad zewnętrznymi źródłami informacji, takimi jak internet oraz zagraniczne stacje radiowe i telewizyjne. Irańskim dziennikarzom współpracującym z zagranicznymi organizacjami medialnymi grozili – lub nękali ich – funkcjonariusze służby bezpieczeństwa; UE nadal wyrażała zaniepokojenie w związku ze środkami zastosowanymi przez władze Iranu w celu uniemożliwienia obywatelom tego kraju swobodnego komunikowania się i otrzymywania informacji w granicach Iranu.

Szczególnie zaniepokojenie UE budzi powszechne stosowanie kary śmierci, której statystyki w 2011 roku osiągnęły w Iranie najwyższy poziom w ostatnich latach i która była wykonywana na osach nieletnich, również w miejscach publicznych. W Iranie odnotowano w ciągu tego roku od 277 do 436 egzekucji, jednak doniesienia o tajnych egzekucjach, szczególnie w więzieniu Valikabad w Meszhedzie, mogą zwiększyć liczbę osób, które stracono w Iranie w ciągu tego roku. UE nadal wzywała Iran do przestrzegania norm minimalnych pod kątem wprowadzenia moratorium na wykonywanie kary śmierci. Szczególnie niepokojące dla UE było to, że setki osób skazano na śmierć bez rzetelnego procesu lub skazano je za przestępstwa, za które według UE nie powinno się skazywać na śmierć (np. apostazja, cudzołóstwo, przestępstwa dotyczące narkotyków).

UE udzieliła pełnego poparcia dorocznej rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie sytuacji w dziedzinie praw człowieka w Iranie; rezolucja ta uzyskała w 2011 roku rekordową liczbę głosów poparcia – w Trzecim Komitecie poparło ją 86 głosujących. Co roku od 2004 roku rezolucja ta była odzwierciedleniem poważnych obaw Zgromadzenia Ogólnego w związku z pogarszaniem się sytuacji w zakresie praw człowieka.

W marcu 2011 roku UE poparła utworzenie przez Radę Praw Człowieka ONZ mandatu dla specjalnego sprawozdawcy ds. sytuacji w zakresie praw człowieka w Iranie. Osoba aktualnie sprawująca ten mandat, dr Ahmed Shaheed, miał w grudniu 2011 roku możliwość przedstawienia swoich poglądów na temat tej sytuacji na forum Grupy Roboczej Rady UE ds. Praw Człowieka. Do końca 2011 roku jednak wciąż nie zezwolono mu na wjazd do Iranu. UE uznała, że aby móc odpowiednio wykonywać swój mandat, musi mieć dostęp do kraju, wraz z licznymi innymi osobami sprawującymi mandaty tematyczne, którym od ostatniej wizyty w ramach procedury specjalnej w 2005 roku również odmawiano wstępu do Iranu.

W kwietniu i październiku 2011 roku UE objęło 61 osób (w tym trzech irańskich ministrów) szczególnymi środkami ograniczającymi w związku z ich odpowiedzialnością, bezpośrednią lub związaną z wydaniem polecenia, za poważne naruszenia praw człowieka. Zainteresowane osoby objęto zamrożeniem aktywów i zakazem wjazdu na teren UE.

Jednocześnie UE pozostawała otwarta na rozmowy techniczne z Iranem w kwestiach dotyczących praw człowieka. UE w ciągu ostatniego roku wielokrotnie składała władzom Iranu ofertę nawiązania szczególnych rozmów, jednak do tych rozmów nigdy nie doszło. Dialog dotyczący praw człowieka między EU a Iranem, zamrożony od 2006, kiedy to Iran odwołał piątą rundę rozmów, nie został zatem nadal wznowiony w 2011 roku.

UE nadal kontaktowała się z irańskim społeczeństwem obywatelskim w Iranie i na uchodźstwie, aby wspierać ochronę i propagowanie praw człowieka w tym kraju. Odbywało się to w szczególności za pośrednictwem szeregu projektów finansowanych z dedykowanych instrumentów, w tym z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka.

5.5.4 Irak

Sytuacja w zakresie praw człowieka w całym Iraku pozostaje niestabilna, ponieważ kraj ten dopiero powoli odbudowuje się po trudnych latach, które nastąpiły po konflikcie, i nadal stoi przed nim wiele wyzwań politycznych, rozwojowych i z dziedziny bezpieczeństwa. Przemiany polityczne po ostatnich wyborach ogólnych mocno spowolniły, a przemoc nadal pozostaje na porządku dziennym, dotykając dużej części ludności cywilnej Iraku, w tym osób należących do mniejszości i grup wrażliwych.

W roku 2011 częściej stosowano karę śmierci, co nadal jest kwestią budzącą duże zaniepokojenie. UE wielokrotnie wzywała Irak do powstrzymania się od wykonywania egzekucji i do stosowania międzynarodowych norm minimalnych w oczekiwaniu na zniesienie kary śmierci (podjęto démarche i wydano oświadczenia).

W dialogu z Irakiem UE nadal dawała wyraz swoim obawom związanym z prawami człowieka. Delegatura UE w Bagdadzie utrzymywała regularne kontakty z władzami, a także z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i mniejszości; wraz z misjami dyplomatycznymi UE delegatura kontynuowała działania Grupy Roboczej ds. Praw Człowieka. UE nadal aktywnie popierała Organizację Narodów Zjednoczonych w działaniach na rzecz wsparcia pokojowego rozwiązania sytuacji mieszkańców obozu Aszraf. Wysoka przedstawiciel wezwała wszelkie podmioty, które mogą w jakikolwiek sposób wpłynąć na tę sytuację, aby to uczyniły w sposób konstruktywny, jako bezwzględny priorytet traktując bezpieczeństwo mieszkańców obozu.

Dobre rządy, prawa człowieka i praworządność były nadal kluczowymi obszarami w kontekście unijnej pomocy dla Iraku. UE aktywnie angażuje się w projekty wspierające te dziedziny. Kwestie dobrych rządów i praworządności znajdują się wśród priorytetów pierwszego w historii krajowego dokumentu strategicznego UE–Irak na lata 2011–2013. W ramach zintegrowanej misji w Iraku dotyczącej państwa prawnego (EUJUST LEX), która w roku 2011 znacznie zintensyfikowała swoje działania krajowe (Bagdad, Basra i Arbela), UE prowadziła treningi i szkolenia przeznaczone dla służb policyjnych, sądowniczych i więziennych.

Nową podstawą stosunków między UE a Irakiem będzie umowa o partnerstwie i współpracy (UPiW), która zawiera klauzulę praw człowieka stanowiącą jej istotny element oraz ustanawia ramy współpracy w kwestiach dotyczących praw człowieka; umowa odnosi się także do różnych kwestii, m.in. do praworządności.

5.5.5 *Jemen*

Rewolucja w Jemenie nadała nowe tempo wydarzeniom w ciągu całego roku, poczynając od pierwszego protestu przeciwko prezydentowi Alemu Abdullahowi Salehowi w dniu 15 stycznia 2011 r., na czele którego stał Tawakkul Karman, który w tym samym roku otrzymał pokojową nagrodę Nobla. Ponadto doszło do pogorszenia bezpieczeństwa w związku z atakami fundamentalistów islamskich.

Te dwie kwestie sprawiły, że mocniejsze zaangażowanie UE w roku 2011 stało się nieodzowne. W całym okresie niepokojów UE odgrywała główną rolę na płaszczyźnie politycznej i humanitarnej. UE wciąż wywierała na wszystkie strony konfliktu w Jemenie nacisk, aby ułatwiły pokojowe przekazanie władzy, które doprowadzi do wyborów po zakończeniu okresu sprawozdawczego. We wszystkich swoich działaniach UE potępiała stosowanie przemocy wobec protestujących i wyrażała poważne obawy o dobrobyt i bezpieczeństwo mieszkańców Jemenu.

Opublikowano aż 21 oficjalnych oświadczeń. Ponadto ministrowie spraw zagranicznych państw UE sześciokrotnie ogłosili konkluzje potępiające przemoc i naruszenia praw człowieka. Podobnie szefowie państw lub rządów na swym czerwcowym posiedzeniu wezwali wszystkie strony konfliktu do zaprzestania przemocy, poszanowania praw człowieka i przestrzegania stałego zawieszenia broni. Wysoka przedstawiciel i jej służby były również regularnie w kontakcie z najważniejszymi członkami reżimu i z jego przeciwnikami. Działania UE były ściśle koordynowane z państwami Zatoki, USA i innymi podmiotami międzynarodowymi.

Ponieważ zawirowania polityczne, społeczne i gospodarcze w Jemenie pogorszyły już i tak trudną sytuację, społeczność międzynarodowa utrzymywała wspólnie zdecydowaną presję, aby niezwłocznie rozpocząć uporządkowane przemiany i kompleksowy proces reform. W następstwie działań UE na forum Rady Praw Człowieka, członkowie Rady Bezpieczeństwa ONZ należący do UE zadbali o wydanie w październiku rezolucji, która wreszcie otworzyła drogę do podpisania 23 listopada inicjatywy Rady Współpracy Państw Zatoki oraz jej mechanizmu wdrożenia i, co za tym idzie, do długo oczekiwanych przemian.

Niezależnie od działań związanych z niepokojami społecznymi UE w dalszym ciągu poruszała w swoich relacjach z Jemenem kwestie praw człowieka, szczególnie poprzez démarche dotyczące praw człowieka w kontekście kary śmierci dla nieletnich, wolności słowa i Międzynarodowego Trybunału Karnego.

UE znacznie przyczyniła się też do zaspokojenia zapotrzebowania ludności na pomoc humanitarną, zwiększając wsparcie finansowe. Początkowo wyasygnowaną w 2011 roku kwotę 4 mln EUR zwiększono do 25 mln EUR. W 2011 roku finansowanie działań humanitarnych ogółem ze środków UE przekroczyło kwotę 60 mln EUR. UE pozostaje jednak przekonana, że niezbędne są dalsze poważne działania na rzecz poprawy sytuacji humanitarnej ludności cywilnej: trzy miliony ludzi potrzebowały natychmiastowej pomocy, a pod względem statystyk chronicznego niedożywienia dzieci Jemen zajmuje drugie miejsce w świecie.

5.6 Azja i Oceania

5.6.1 *Afganistan*

W roku 2011 nie zaobserwowano znaczącej poprawy sytuacji praw człowieka w Afganistanie. Szczególne zaniepokojenie budzą m.in. prawa kobiet i dzieci, kara śmierci, tortury i złe traktowanie, arbitralne zatrzymania, zagrożenia dla obrońców praw człowieka, wolność słowa, sprawiedliwość okresu przejściowego, bezkarność i cywilne ofiary konfliktu.

Wymiar sprawiedliwości i sprawowanie rządów jako takie wciąż wykazują poważne niedociągnięcia, a w parlamencie przez większą część roku panowało ogromne zamieszanie. Wąskie gardła i brak woli politycznej do zreformowania różnorodnych aspektów rządzenia utrudniają – bezpośrednio i pośrednio – postępy w zakresie praw człowieka. Znaczną część uwagi UE poświęca zarządzaniu, będącemu dla niej jednym z najistotniejszych obszarów, i na nie też przeznaczana jest znaczna część jej funduszy. W 2011 roku UE przeznaczyła 20 mln EUR na wymiar sprawiedliwości i 40 mln EUR na reformę administracji publicznej, a także 140 mln EUR na reformę policji – kładąc nacisk na nadanie służbom policyjnym cywilnego i zawodowego charakteru.

Misja policyjna Unii Europejskiej w Afganistanie (EUPOL) ściśle współpracuje z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i innymi podmiotami w zakresie zwiększania wiedzy afgańskiej policji krajowej na temat podstawowych standardów praw człowieka i ich stosowania. Niedawno uczestnicy misji wsparli ustanowienie niezależnego biura policyjnego rzecznika praw obywatelskich.

Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa (ISAF) tymczasowo wstrzymały przekazywanie więźniów w ośmiu prowincjach, po tym jak ukazało się sprawozdanie misji UNAMA wskazujące na stosowanie tortur i złe traktowanie w niektórych afgańskich ośrodkach strzeżonych. Poważnym problemem pozostaje przełudnienie w więzieniach. Unia Europejska nadal wspiera sektor penitencjarny, finansując pensje personelu więziennego, jednak bacznie przygląda się sytuacji w więzieniach, po tym jak odpowiedzialność za zakłady karne przejęło od Ministerstwa Sprawiedliwości Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, co stoi w sprzeczności z najlepszymi praktykami międzynarodowymi.

Poważne zastrzeżenia dalej budzi zjawisko przemocy wobec kobiet i dziewcząt, niektóre praktyki plemienne i karanie za „przestępstwa przeciw moralności”. W 2011 roku wiele przypadków przemocy wobec kobiet zostało szeroko nagłośnionych przez środki przekazu. Znalazłszy się w centrum uwagi, afgańskie władze reagowały szybko, jednak stało się oczywiste, że wcześniejsze apele do władz lokalnych nie doprowadziły do podjęcia przez nie właściwych działań.

Zgodnie z odpowiednimi wytycznymi UE, kobiety i kwestie płci są stałymi elementami dialogu, jaki delegatura UE toczy z afgańskim rządem. Dialog ten ma również zachęcić rząd tego państwa do właściwego wywiązywania się z krajowych i międzynarodowych zobowiązań w zakresie praw człowieka i takie działania wspierać. Delegatura utrzymuje – dzięki konsultacjom i grupom dyskusyjnym – regularne kontakty ze społeczeństwem obywatelskim i organizacjami pozarządowymi działającymi w dziedzinie praw człowieka. W 2011 roku delegatura UE zorganizowała co najmniej trzykrotnie konsultacje między unijnymi urzędnikami wysokiego szczebla a członkami społeczeństwa obywatelskiego. Skupiono się podczas nich m.in. na kwestiach dyskryminacji, przemocy związanej z płcią, w tym przemocy seksualnej, handlu ludźmi i małżeństw zawieranych w bardzo młodym wieku i wymuszonych.

UE jest nadal jednym z głównych podmiotów udzielających pomocy Afganistanowi. Inicjatywy i projekty dotyczące społeczeństwa obywatelskiego były finansowane z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, a także w ramach programu „Podmioty niepubliczne i władze lokalne w procesie rozwoju” oraz z Instrumentu na rzecz Stabilności. Miały one na celu wspieranie i umacnianie pluralistycznego i integracyjnego społeczeństwa obywatelskiego w Afganistanie, tak by zaangażowało się ono w sprawy polityczne, gospodarcze i społeczne, aby promować dialog oraz odpowiedzialność i przejrzystość podmiotów państwowych.

W 2011 roku rozpoczęto wiele nowych projektów i ogłoszono dwa nowe zaproszenia do składania wniosków; łączna wartość tych działań wyniosła 3 mln EUR. Bieżące projekty dotyczyły m.in. takich konkretnych tematów, jak sprawiedliwość okresu przejściowego i wsparcie dla ofiar zbrodni, inicjatywy na rzecz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (rezolucja RB ONZ 1325), szkolenia w zakresie praw człowieka skierowane do dziennikarzy, a także zwiększanie udziału, zwłaszcza kobiet, w strukturach samorządowych.

W okresie poprzedzającym konferencję w Bonn społeczeństwo obywatelskie dokonało wyboru swoich przedstawicieli na tę konferencję oraz Forum Społeczeństwa Obywatelskiego, które ją poprzedziło; było to możliwe dzięki obejmującym cały Afganistan konsultacjom ze społeczeństwem obywatelskim, przy wsparciu Niemiec i innych państw członkowskich.

5.6.2 *Bangladesz*

UE kontynuowała pracę nad promowaniem i ochroną praw człowieka w ramach swoich głównych celów, którymi są ograniczanie ubóstwa i wspieranie ustroju demokratycznego w Bangladeszu.

UE rozpoczęła szereg programów rozwojowych, które mają wspierać demokratyczne instytucje i organy nadzoru. Opierając się na wynikach swoich długoterminowych działań w tych obszarach, UE wsparła działania na rzecz umocnienia samorządu terytorialnego, budowania potencjału bangladeskiej komisji wyborczej i pomocy przy rozwoju instytucjonalnym w regionie Chittagong Hill Tracts (CHT).

W ramach swojego regularnego dialogu z władzami Bangladeszu UE poruszała kwestie m.in. reform instytucjonalnych, roli niezależnych organów nadzoru, sytuacji w więzieniach, kary śmierci, wolności słowa, realizacji układu pokojowego dotyczącego CHT oraz praw kobiet i dzieci. Postulaty UE zyskały na znaczeniu dzięki obecności w Bangladeszu unijnych przywódców wysokiego szczebla, w tym komisarza ds. rozwoju, Andrisa Piebalgsa.

UE kontynuowała dialog ze wszystkimi podmiotami, których dotyczy układ pokojowy w sprawie Chittagong Hill Tracts, tak by przyspieszyć realizację tego układu. W tym względzie przeprowadziła także wizyty w regionie CHT, by lepiej móc ocenić sytuację na miejscu. Uzupełnieniem wizyt polowych były kontakty z właściwymi podmiotami w Dhace.

Sytuacja humanitarna grupy etnicznej Rohingya z Birmy/Mjanmy nadal wymagała unijnych działań dyplomatycznych i humanitarnych. UE ma nadzieję, że w drodze współpracy między Bangladeszem i Birma/Mjanmą uda się osiągnąć długoterminowe rozwiązanie tej kwestii.

W listopadzie UE zorganizowała konferencję poświęconą prawom człowieka i godnej pracy, która partnerom społecznym i społeczeństwu obywatelskiemu miała dać okazję wypracowania praktycznych sposobów wdrożenia programu MOP na rzecz godnej pracy, w tym zmierzania się z wyzwaniami, którymi są m.in. płace zapewniające utrzymanie na minimalnym poziomie, poprawa możliwości zatrudnienia, rozwiązanie problemu, jakim jest nierówne traktowanie płci, jeśli chodzi o zatrudnienie i płace, poprawa systemów ochrony socjalnej, wyeliminowanie pracy dzieci oraz ochrona praw grup zagrożonych i związków zawodowych.

5.6.3 *Birma/Mjanma*

UE z zadowoleniem przyjęła zwolnienie pewnej liczby więźniów politycznych, zaangażowanie rządu na rzecz reform, złagodzenie cenzury mediów i przyjęcie prawodawstwa w dziedzinie prawa pracy, które zostało przygotowane w ścisłej współpracy z Międzynarodową Organizacją Pracy.

W odpowiedzi na te obiecujące zmiany UE złagodziła w kwietniu 2011 r. środki ograniczające, zawieszając zakaz wydawania wiz cywilnym członkom rządu i ministrowi spraw zagranicznych. Dzięki misjom specjalnego wysłannika UE Piera Fassina i innym kontaktom na wysokim szczeblu UE zachęciła do dalszych reform, w szczególności reform odnoszących się do praworządności, poszanowania praw człowieka na obszarach dotkniętych konfliktami etnicznymi, a także do niezwłocznego i bezwarunkowego zwolnienia wszystkich pozostałych więźniów politycznych. Jednocześnie UE zaproponowała także swoją pomoc w dalszej realizacji reform. W związku z tym odbyły się wstępne rozmowy z nowo utworzoną Narodową Komisją Praw Człowieka, po tym jak z taką propozycją wystąpił rząd Birmy/Mjanmy.

UE pozostawała największym źródłem pomocy humanitarnej i rozwojowej dla tego państwa, wspierając je w walce z ograniczaniem głęboko zakorzonego ubóstwa strukturalnego. Projekty finansowane ze środków UE dotyczyły dostępu do wody i kanalizacji, zdrowia, bezpieczeństwa żywnościowego oraz pomocy osobom wygnanym. Ponadto UE aktywnie buduje związki ze społeczeństwem obywatelskim i dąży do dialogu z rządem w trybie dwustronnym w ramach procesu ASEM i na posiedzeniach UE-ASEAN. Posiedzenia te stworzyły sposobność do poruszenia zastrzeżeń UE i do zachęcenia rządu do kontynuowania procesu pozytywnych zmian.

Na szczeblu wielostronnym UE wspierała odnowienie mandatu specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. Mjanmy, a także rezolucje krajowe na forum Rady Praw Człowieka ONZ wiosną i na forum Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ONZ jesienią 2011 r.; doceniła postępy poczynione w ciągu tego roku, skrytykowała naruszenia praw człowieka i dyskryminację grup etnicznych i zaapelowała do władz o dalsze kroki na drodze do zreformowania państwa. O swoich zastrzeżeniach dotyczących sytuacji praw człowieka rozmawiała także bezpośrednio z władzami podczas powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka.

5.6.4 Kambodża

UE wspierała finansowo krajowy komponent Nadzwyczajnych Izb Sądów w Trybunale Konstytucyjnym Kambodży w ramach zaangażowania UE na rzecz sprawiedliwości i pojednania narodowego. W 2011 roku UE zobowiązała się do wniesienia dodatkowego wkładu w wysokości 1,3 mln EUR na rzecz tych izb; kwota ta pochodzić będzie z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka.

W 2011 roku UE nadal wspierała organizacje społeczeństwa obywatelskiego przy wdrażaniu projektów dotyczących praw człowieka. Unijne finansowanie obejmowało takie dziedziny, jak prawa kobiet, prawa dzieci, prawa do ziemi, prawa społeczności tubylczych, prawa człowieka w ośrodkach strzeżonych i więzieniach, dostęp do wymiaru sprawiedliwości, aspekty migracji, handlu ludźmi i wolności słowa powiązane z prawami człowieka.

Gdy przygotowywano projekt ustawy o organizacjach pozarządowych i stowarzyszeniach, UE zalecała, by rząd przeprowadził szerokie konsultacje w sprawie tego projektu z zainteresowanymi podmiotami oraz by zredagował taki akt prawny, który zagwarantowałby korzystne warunki dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Na forach wielostronnych UE poparła jesienią 2011 r. rezolucję krajową ONZ, w której przedłużono mandat specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. Kambodży i zacieśniono współpracę z Biurem Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka. UE z zadowoleniem odnotowała przyjęcie wszystkich zaleceń wynikających z powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka ONZ.

5.6.5 Chiny

Także w 2011 roku zaniepokojenie UE budziły przypadki naruszania praw człowieka w Chinach.

Podczas dialogu dotyczącego praw człowieka, który UE i Chiny przeprowadziły w Pekinie 16 czerwca 2011 r., szczegółowo omówiono prawa osób należących do mniejszości, w szczególności sytuację rdzennych Tybetańczyków, Ujgurów i Mongołów, a także chrześcijan i osób mających przekonania nieteistyczne, np. praktykujących Falun Gong. W trakcie dialogu dyskutowano także nad praworządnością; UE podkreśliła, że jej zaniepokojenie budzi nasilające się zjawisko wymuszonych zaginięć i pozaprawnych zatrzymań, oraz zwróciła się o wyjaśnienie doniesień o stosowaniu tortur wobec zatrzymanych osób. UE podkreśliła znaczenie niezawisłego wymiaru sprawiedliwości oraz tego, że prawnicy muszą mieć możliwość swobodnego wykonywania swoich obowiązków zawodowych bez narażenia na nękanie. UE poruszyła też temat ograniczania wolności słowa i ponownie zaapelowała do Chin o ratyfikowanie ICCPR i reformę systemu działającego pod hasłem „reedukacja przez pracę”. Dialogowi nie towarzyszyła wizyta, gdyż nie udało się uzgodnić miejsca takiej wizyty. Przy okazji tego dialogu UE przedłożyła wykaz indywidualnych przypadków budzących zaniepokojenie; Chiny *de facto* anulowały drugą rundę dialogu, która miała się odbyć w drugim półroczu 2011 r.

W dniach 6–7 września odbyło się w Pekinie seminarium z udziałem ekspertów prawnych UE i Chin. Tematyka obejmowała prawa człowieka i politykę antynarkotykową oraz prawa człowieka i technologię.

Po fali arbitralnych aresztowań i wymuszonych zaginięć w Chinach prawników, pisarzy, dziennikarzy, sygnatariuszy petycji, artystów i blogerów wiosną 2011 r., a także wprowadzeniu nowych ograniczeń dla dziennikarzy zagranicznych, 12 kwietnia wysoka przedstawiciel wydała oświadczenie, w którym wyraziła swoje głębokie zaniepokojenie tymi wydarzeniami.

W oświadczeniu tym wyrażono zastrzeżenia związane z aresztowaniem Ai Weiwei, podkreślono, że arbitralne aresztowania i zaginięcia muszą się skończyć, i zwrócono się z apelem do chińskich władz, by pilnie wyjaśniły, gdzie przebywają zaginione osoby. Wysoka przedstawiciel wezwała Chiny do zadbania o to, by ww. osoby były traktowane zgodnie z międzynarodowymi standardami praw człowieka, i do zwolnienia wszystkich osób, które zostały zatrzymane za korzystanie z przysługującego im prawa do wolności słowa. 24 czerwca wysoka przedstawiciel z zadowoleniem przyjęła zwolnienia Ai Weiwei.

W 2011 r. Chiny nadal poważnie ograniczały korzystanie z wolności słowa i stowarzyszania się, a w chińskich sądach zapadały surowe wyroki. Wysoka przedstawiciel potępiła skazanie w grudniu 2011 r. Chen Wei i Chen Xi – działaczy na rzecz praw człowieka – na, odpowiednio, dziewięć i dziesięć lat więzienia; skrytykowała również skazanie Gao Zhishenga – prawnika zajmującego się prawami człowieka – na dalsze trzy lata więzienia. Wysoka przedstawiciel zaapelowała o natychmiastowe zwolnienie Gao Zhishenga, a także o informacje o jego stanie i miejscu pobytu.

Poważne zaniepokojenie UE budziła polityka realizowana przez chińskie władze w Tybecie i w Sinciang. Podczas nadzwyczajnej debaty przeprowadzonej w Parlamencie Europejskim 27 października wysoka przedstawiciel podkreśliła, że UE niepokoją rosnące ograniczenia prawne dotyczące wyznawania religii w Tybecie, ograniczenie nauczania języka tybetańskiego, trwająca oficjalna kampania skierowana przeciwko tybetańskim intelektualistom i postaciom świata kultury, surowe środki stosowane wobec każdego Tybetańczyka, który podejmie próbę protestu przeciwko oficjalnej polityce, a także wpływ masowych przymusowych przesiedleń ludów koczowniczych na tybetańską kulturę. UE podkreśliła swoje głębokie zaniepokojenie szeregiem aktów samospalenia, które miały miejsce w różnych regionach Tybetu, i zaapelowała do chińskich władz, by umożliwiły wszystkim Tybetańczykom korzystanie bez przeszkód z przysługujących im praw kulturalnych i religijnych i powstrzymały się od stosowania siły wobec pokojowego protestu. Podczas debaty nadzwyczajnej 10 marca wysoka przedstawiciel wyraziła zaniepokojenie odnośnie do przebudowy Kaszgaru w regionie Sinciang. Obawy UE wzbudza fakt, że zniszczenie miasta, które przez setki lat stanowiło serce ujgurskiej kultury, może mieć poważny wpływ na zachowanie tej kultury w nadchodzących latach; UE podkreśliła, że zaapeluje do Chin, by w kwestii przebudowy zasięgnęły opinii mieszkańców i współpracowały w UNESCO.

Podczas 17. sesji Rady Praw Człowieka ONZ, UE przedstawiła oświadczenie, w którym wyraziła głębokie zaniepokojenie pogarszaniem się sytuacji praw człowieka w Chinach.

5.6.6 *Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna (KRLD)*

Poważny niepokój UE nadal wzbudzały przypadki ciężkich naruszeń praw człowieka w Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej (KRLD). UE wielokrotnie dawała wyraz swoim obawom na forach międzynarodowych; naciskała także na Pjongjang, by doprowadził do poprawy tej sytuacji. W marcu 2011 r. UE ponownie odegrała istotną rolę w przyjęciu przez Radę Praw Człowieka ONZ rezolucji przedłużającej o kolejny rok mandat specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. sytuacji w zakresie praw człowieka w KRLD. W dniu 19 grudnia 2011 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ 123 głosami za przyjęło rezolucję, której inicjatorami były UE, Japonia i Republika Korei, w sprawie sytuacji w zakresie praw człowieka w KRLD. Zastrzeżenia w kwestii praw człowieka były także bezpośrednio zgłaszane władzom KRLD przez ambasadorów państw członkowskich UE urzędujących w Pjongjangu, jak również podczas posiedzeń z udziałem przedstawicieli tego kraju odbywających się w Brukseli i w innych państwach członkowskich UE.

Podczas jednego z regularnych spotkań w ramach dialogu politycznego między UE a KRLD, które odbyło się w pierwszym tygodniu grudnia 2011 r. w Pjongjangu, UE wezwała KRLD do pełnego poszanowania wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz do odniesienia się do zaleceń zawartych w stosownych rezolucjach ONZ. UE zwróciła się do Pjongjangu, by w ramach budowania wzajemnego zaufania w pełni współpracował z mechanizmami ONZ w zakresie praw człowieka, co przejawiałoby się między innymi zapewnieniem specjalnemu sprawozdawcy pełnego, swobodnego i nieutrudnianego dostępu do KRLD. UE zachęcała także Pjongjang do podjęcia z UE i jej państwami członkowskimi konstruktywnego dialogu dotyczącego praw człowieka. UE potwierdziła swoją gotowość do podjęcia rozmów dwustronnych z KRLD dotyczących praw człowieka; dialog taki umożliwiłby dzielenie się wiedzą specjalistyczną oraz konstruktywną współpracę w poszczególnych aspektach tej dziedziny. UE wyraziła swoje głębokie ubolewanie w związku z faktem, że obywatele KRLD są w dalszym ciągu skazywani na śmierć i że karę tę nadal się wykonuje. UE stanowczo wezwała Pjongjang, by natychmiast zaprzestał systematycznych, powszechnych i poważnych naruszeń praw obywatelskich, politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturalnych, chronił swoich mieszkańców, zajął się problemem bezkarności i dopilnował, by osoby odpowiedzialne za naruszenia praw człowieka zostały doprowadzone przed oblicze niezależnego sądu; wezwała również do zagwarantowania pełnego, bezpiecznego i swobodnego dostępu do pomocy humanitarnej oraz do umożliwienia organizacjom humanitarnym zapewnienia bezstronności w dostarczaniu takiej pomocy. UE zwróciła się do KRLD z apelem o zajęcie się podstawowymi przyczynami uchodźstwa w tym kraju i o dopilnowanie, by uchodźcy odesłani do KRLD mogli bezpiecznie i z godnością powrócić do swoich miejsc zamieszkania.

W drugiej połowie 2011 roku UE przekazała KRLD 10 mln EUR na nadzwyczajną pomoc żywnościową, która ma posłużyć wsparciu najbardziej zagrożonych grup w północnych i wschodnich prowincjach. W sierpniu 2011 r. UE przydzieliła dodatkowe 200 000 EUR ofiarom powodzi w tym kraju.

5.6.7 *Fidżi*

W 2011 roku nie dało się zauważyć poprawy w sytuacji praw człowieka, a wojskowy reżim komandora Franka Bainimaramy umacniał się u władzy. Szczególne zaniepokojenie budzą ograniczenia nałożone na wolność słowa i wolność zgromadzeń oraz arbitralne zatrzymania i cenzura mediów.

W reakcji na zamach stanu z 2006 roku oraz na fakt, że Fidżi nie wywiązało się następnie ze wspólnie uzgodnionych zobowiązań dotyczących zasad demokratycznych, praw człowieka i praworządności, UE postanowiła w 2007 roku wstrzymać pomoc rozwojową (z nielicznymi wyjątkami) udzielaną w ramach umowy z Kotonu oraz instrumentu finansowania współpracy na rzecz rozwoju. Decyzję tę, która początkowo miała obowiązywać dwa lata, wielokrotnie już przedłużano; 26 września 2011 r. jej stosowanie wydłużono o kolejne dwanaście miesięcy. W trakcie 2011 roku podczas dwustronnych posiedzeń i regularnych sesji dialogu politycznego odbywających się w Suvie na mocy art. 8 umowy z Kotonu, UE zachęcała reżim do podjęcia konstruktywnego dialogu, przywrócenia demokracji i uchylenia przepisów stanu wyjątkowego.

W związku z bezzasadnym aresztowaniem i poważnym pobiciem przez siły wojskowe w lutym co najmniej dziesięciu polityków, działaczy związkowych i dysydentów, 15 marca UE zgłosiła protest ministrowi spraw zagranicznych podczas posiedzeń w ramach dialogu politycznego z tytułu art. 8, a następnie ten protest ponowiła – wraz z USA i innymi partnerami – w dniu 21 marca.

Reżim zakazał dorocznej konferencji Kościoła Metodystycznego, po tym jak kościół ten odmówił zdymisjonowania trzech przywódców kościelnych. Reżim przyjął również dekrety poważnie ograniczające podstawowe prawa pracy; był to dekret o stosunkach pracy (zmiana) oraz dekret o zatrudnieniu w kluczowych sektorach przemysłu narodowego. Przywódcy związkowi byli aresztowani za niezgodne z prawem gromadzenie się podczas spotkania z członkami związków, a jednego z przywódców oskarżono o nawoływanie do buntu. Wraz z wdrożeniem dekretu o rozwoju przemysłu medialnego z 2010 roku nasiliła się cenzura.

Obowiązywanie przepisów stanu wyjątkowego z 2009 roku, które poważnie ograniczają prawa człowieka, było co miesiąc przedłużane przez cały 2011 rok; 31 grudnia komandor Bainimarama ogłosił jednak, że zostaną one wkrótce uchylone.

5.6.8 Indie

Unia Europejska nadal uważnie śledziła rozwój sytuacji w dziedzinie praw człowieka w Indiach, zgodnie ze swoimi wytycznymi w tej dziedzinie, współpracując ze społeczeństwem obywatelskim i agencjami rządowymi (zwłaszcza w ramach dorocznego dialogu dotyczącego praw człowieka) w sprawie domniemyanych przypadków naruszania praw człowieka, a także udzielając wsparcia organizacjom pozarządowym aktywnym w dziedzinie praw człowieka oraz poszczególnym obrońcom praw człowieka.

W dziedzinie praw podstawowych przedmiotem bacznej obserwacji i działań dyplomatycznych na wysokim szczeblu była kara śmierci; wysoka przedstawiciel Catherine Ashton przesłała m.in. ministrowi spraw wewnętrznych P. Ćidambaramowi pismo, po tym jak prezydent odrzucił wiele wniosków o ułaskawienie. Kontynuowano dyskusje z rządem w kontekście dialogu dotyczącego praw człowieka, który odbył się w marcu, poświęcone przyjęciu ustawy o zapobieganiu torturom oraz kwestiom związanym z ustawodawstwem dotyczącym bezpieczeństwa.

W szczególności co się tyczy obrońców praw człowieka, UE kontynuowała kontakty z indyjską administracją dotyczące wielu priorytetowych spraw (i nadal uważnie śledziła postępowanie sądowe w sprawie dr. Binayaka Sena, który został zwolniony za kaucją).

Odbyły się warsztaty poświęcone włączeniu społecznemu.

Unijni szefowie misji mieli sposobność ocenić kwestie praw człowieka w Dżammu i Kaszmirze podczas swojej dorocznej wizyty w tym regionie.

Ponadto – i nie była to z pewnością najmniej istotna kwestia – UE wspierała finansowo szereg inicjatyw w zakresie różnorodnych aspektów związanych z naruszaniem praw człowieka, w tym handlu kobietami i dziećmi, zapobiegania stosowaniu tortur, praw grup marginalizowanych i wykluczonych społecznie, praw pracowników sektora nieformalnego oraz dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla najsłabszych grup.

5.6.9 Indonezja

Kompleksowa umowa o partnerstwie i współpracy podpisana przez UE i Indonezję 9 listopada 2009 r. doprowadziła do nawiązania zorganizowanego dialogu dotyczącego praw człowieka. Przy okazji podpisania tej umowy Indonezja i UE stwierdziły, że prawa człowieka i demokracja są jednym z najważniejszych elementów zacieśnionej współpracy prowadzonej przed ratyfikacją umowy.

Druga runda dialogu dotyczącego praw człowieka odbyła się w marcu 2011 r. w Brukseli. Była ona cenną okazją do omówienia kwestii będącego przedmiotem zainteresowania, np. unikania dyskryminacji, praw zatrzymanych i więźniów, Międzynarodowego Trybunału Karnego, praw kobiet, prawa do edukacji i współpracy na forach wielostronnych. Ponadto w październiku 2011 r. UE zorganizowała seminarium dla społeczeństwa obywatelskiego pod hasłem „Prawa człowieka i wiara w centrum uwagi” (*Human Rights and Faith in Focus*) poświęcone wolności religii; umożliwiło ono żywą dyskusję na temat roli religii w promowaniu praw człowieka oraz godzenia wolności wyznawania religii z innymi kluczowymi prawami człowieka, w tym wolnością słowa.

UE wydała oświadczenia w sprawie zabójstwa trzech członków ruchu ahmadijja i niewspółmiernie łagodnych wyroków, które zapadły w sprawie osób skazanych za ataki w lutym i lipcu 2011 r.

W 2011 roku za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka wspomozono dwanaście projektów w dziedzinie praw człowieka; dotyczyły one takich zagadnień jak uwzględnianie praw człowieka w podejmowaniu decyzji, możliwość udziału przedstawicieli całego społeczeństwa w procesach decyzyjnych, tortury, prawo do edukacji i prawo do opieki zdrowotnej oraz faktyczne korzystanie przez kobiety i dzieci z przysługujących im praw człowieka. Polityczne wytyczne UE w sprawie praw człowieka zostały przetłumaczone na język indonezyjski (bahasa) i są szeroko rozpowszechniane.

UE uważnie śledzi – za pośrednictwem regularnych misji – sytuację w zakresie praw człowieka w szczególnie wrażliwych regionach, takich jak Aceh i Papua; konkretne obawy budzi tam proces dochodzenia do prawdy i pojednania, a także zagadnienia związane ze specjalną autonomią przyznaną tym prowincjom.

Misje UE w Dżakarcie utworzyły specjalną grupę zadaniową ds. praw człowieka złożoną z doradców politycznych delegatury UE i ambasad państw członkowskich.

5.6.10 Japonia

W trakcie roku postępowały prace nad określeniem zakresu umowy między UE a Japonią w sprawie współpracy w kwestiach politycznych i światowych oraz współpracy w innych sektorach; umowie tej przyświeca wspólne zaangażowanie na rzecz podstawowych wartości i zasad.

UE podtrzymywała trwającą od dawna współpracę z Japonią zgodnie z „programem współpracy”. Przeprowadzono konsultacje na temat praw człowieka, przede wszystkim by ułatwić współpracę w ramach Zgromadzenia Ogólnego ONZ, w tym nad wspólnie przedkładaną rezolucją na temat praw człowieka w KRLD.

UE z ogromnym zadowoleniem przyjęła faktyczne moratorium na wykonywanie kary śmierci, którego Japonia w 2011 roku przestrzegała, i zaapelowała o przedłużenie jego obowiązywania.

5.6.11 Laos

W lutym 2011 r. UE i Laos przeprowadziły trzecią rundę regularnego dialogu dotyczącego praw człowieka w ramach unijno-laotańskiej grupy roboczej ds. sprawowania rządów i praw człowieka. Dialog ten stworzył okazję do przedyskutowania licznych kwestii związanych z prawami człowieka, w tym realizacji powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, wolności słowa, zgromadzeń i stowarzyszania się, wolności religii i przekonań, repatriantów z grupy etnicznej Hmong, handlu ludźmi, warunków panujących w więzieniach i ośrodkach strzeżonych, reformy rządów, praw do ziemi. Dialog poprzedziło seminarium z udziałem ekspertów poświęcone realizacji zaleceń sformułowanych w ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w Laosie. UE poinformowała o doświadczeniach swoich państw członkowskich w tej dziedzinie, a organizacje międzynarodowe i społeczeństwo obywatelskie zaproponowały sposoby zintensyfikowania realizacji zaleceń ze wspomnianego przeglądu w Laosie.

W roku 2011 wdrożono dziewięć projektów związanych z prawami człowieka. Sześć z nich sfinansowano z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, jeden – z programu tematycznego „Podmioty niepubliczne i władze lokalne”, a dwa – w ramach umowy projektowej między UE a Programem Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP). Projekty te skupiały się na prawach dziecka, równości płci, osobach niepełnosprawnych, mniejszościach znajdujących się w niekorzystnym położeniu, a także na budowaniu potencjału powstających organizacji laotańskiego społeczeństwa obywatelskiego.

Projekty prowadzone wraz z UNDP wspierały także zgromadzenie narodowe przy reformie ustawodawstwa krajowego w celu uczynienia go zgodnym z międzynarodowymi konwencjami lub standardami. W ramach projektu dotyczącego prawa międzynarodowego odbyło się również wiele szkoleń dla urzędników państwowych i miejscowego społeczeństwa obywatelskiego na temat wdrażania międzynarodowych konwencji dotyczących praw człowieka. Zalecenia z powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka dla Laosu zostały opublikowane i przekazane różnym rządowym i międzynarodowym agencjom.

5.6.12 Malesja

W 2011 roku UE i Malesja dalej prowadziły negocjacje dotyczące umowy o partnerstwie i współpracy, która będzie zawierać przepisy o prawach człowieka.

UE i Malesja rozpoczęły dyskusje nad prawami człowieka na szczeblu lokalnym. Pierwsze takie spotkanie odbyło się w lutym 2011 r. i koncentrowało się na korzystaniu przez kobiety i dzieci z przysługujących im praw człowieka. To pierwszy dwustronny dialog dotyczący praw człowieka, jaki Malesja kiedykolwiek przeprowadziła.

W dniu 1 marca 2011 r. delegatura UE, ambasada Niderlandów i *Institute of Advanced Islamic Studies* zorganizowały otwarte seminarium na temat religii w przestrzeni publicznej w UE i Malezji; udział wzięło w nim ponad 150 uczestników reprezentujących ogół społeczeństwa. Następnego dnia odbyło się seminarium zamknięte poświęcone tej samej tematyce.

W marcu Malezja była również gospodarzem konsultacji na temat powszechnego stosowania rzymskiego statutu MTK, w której uczestniczyły państwa regionu Azji i Pacyfiku. Następnie rząd podjął decyzję o przystąpieniu do statutu rzymskiego.

UE finansuje z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) szereg projektów, które dotyczą całego wachlarza zagadnień, np. praw kobiet i dzieci, niedyskryminacji, wolności mediów, ludów tubylczych, edukacji w zakresie praw człowieka oraz osób niepełnosprawnych. We wrześniu 2011 r., w ramach pierwszego spotkania podsumowującego, korzystające ze wsparcia organizacje pozarządowe poinformowały o najistotniejszych problemach, z jakimi musiały zmagać się przy realizacji projektów, i pomogły określić dalsze punkty działania, w których sprawie UE będzie musiała podjąć działania w Malezji. Środki ze wspomnianego instrumentu zostały również wykorzystane do sfinansowania produkcji filmu dokumentalnego poświęconego karze śmierci w Malezji.

UE nadal współpracowała ze wszystkimi zainteresowanymi podmiotami w zakresie praw człowieka, zapraszając niektóre z nich na posiedzenia unijnej Grupy Roboczej ds. Praw Człowieka, które odbywały się na miejscu. Głównymi partnerami są malezyjska adwokatura i Narodowa Komisja Praw Człowieka. Jednym z konkretnych osiągnięć tej współpracy było zorganizowanie w październiku 2011 r. otwartej imprezy na temat zniesienia kary śmierci. Zaraz po otwartym seminarium, w którym uczestniczyło ok. 350 osób, na prośbę urzędu prokuratora generalnego odbyły się także zamknięte konsultacje techniczne. Podczas obu imprez głos zabrały cieszące się uznaniem osobistości z Europy, a oba te spotkania stanowiły pierwsze kroki w pomyślanej na dłuższy okres kampanii na rzecz zniesienia kary śmierci w Malezji.

5.6.13 *Nepal*

Mimo zobowiązań podjętych w całościowym porozumieniu pokojowym z 2006 roku kluczowymi i utrzymującymi się od wielu lat problemami w zakresie praw człowieka w Nepalu są naruszenia praw człowieka, przyjmujące również różne formy dyskryminacji i powszechnej bezkarności, a także brak należytej praworządności.

Na poziomie politycznym UE stale starała się przekonać rząd do swoich racji i konsekwentnie przypominała partiom politycznym, że należy wyciągnąć konsekwencje wobec osób odpowiedzialnych za łamanie praw człowieka oraz odnieść się do typowych przykładów pogwałcenia praw człowieka, do których dochodziło zarówno podczas konfliktu, jak i po jego wygaśnięciu; sytuacja ta unaocznia, że winni takich zbrodni nadal pozostają bezkarni. Do premiera, przewodniczącego zgromadzenia konstytucyjnego oraz przywódców partii politycznych skierowano pismo wyrażające zaniepokojenie związane z mechanizmami sprawiedliwości okresu przejściowego oraz proponowanymi szerokimi amnestiami.

Podczas powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w Nepalu, który przeprowadzono w styczniu 2011 r., i w trakcie działań następczych UE zaapelowała do rządu, by wywiązał się z podjętych zobowiązań, i przekonywała do poprawienia i przyjęcia wielu projektów ustaw wciąż rozpatrywanych przez parlament, dzięki którym możliwe będzie wprowadzenie mechanizmów sprawiedliwości okresu przejściowego.

Lokalnie UE nadal koordynuje i monitoruje sytuację w dziedzinie praw człowieka w Nepalu, w szczególności niepewną sytuację obrońców praw człowieka. W maju 2011 r. do południowej części Nepalu wysłano misję grupy roboczej UE ds. ochrony obrońców praw człowieka mającej siedzibę w Katmandu w celu zgromadzenia bezpośrednich relacji dotyczących wyzwań, przed jakimi stoją obrońcy praw człowieka, a także wyrażenia poparcia dla ich pracy. Przewodnicząc grupie roboczej UE ds. ochrony i promowania obrońców praw człowieka, delegatura UE zorganizowała posiedzenie tej grupy, by podsumować sytuację obrońców praw człowieka i omówić ewentualne dalsze kierunki działania.

UE wspiera finansowo różne organizacje pozarządowe oraz międzynarodowe organizacje pozarządowe w realizacji w Nepalu inicjatyw dotyczących praw człowieka i demokracji. Projekty były finansowane z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR), instrumentu na rzecz migracji i azylu, a także z instrumentu „Inwestowanie w ludzi” (DCI-HUM). Dwa nowe projekty, które realizowane są od 2010 roku – jeden finansowany w ramach globalnego zaproszenia do składania wniosków w ramach EIDHR (zobowiązanie UE – 360 000 EUR) i jeden finansowany w ramach globalnego zaproszenia do składania wniosków w ramach DCI-HUM (zobowiązanie UE – 575 000 EUR) – nadal dotyczą kwestii dzieci i rodzin dotkniętych konfliktem zbrojnym w Nepalu. Kolejny projekt (zobowiązanie UE – 857 000 EUR) wyłoniony z wniosków złożonych w związku z globalnym zaproszeniem w ramach DCI-HUM dotyczy kwestii ochrony i propagowania różnorodności kulturowej. Oprócz sześciu nowych projektów wybranych w 2011 roku do finansowania ze środków krajowego programu wsparcia (CBSS) w ramach EIDHR (zobowiązanie UE – 900 000 EUR), trwa realizacja 10 projektów, które dotyczą głównie ochrony i propagowania praw człowieka i umacniania demokracji. Dwa nowe projekty rozpoczęte w 2011 roku także pomagają promować bezpieczną migrację pracowników migrujących.

Nadal prowadzone są dwustronne programy w zakresie edukacji i działań na rzecz budowania pokoju, aby ułatwić dostęp do edukacji i wspierać edukację wysokiej jakości. Projekty finansowane z instrumentu na rzecz zakładów spożywczych pomagają również zmierzyć się ludności Nepalu z ogromnymi potrzebami w zakresie podstawowych środków żywnościowych.

Aby ustalić priorytety dla zaproszenia do składania wniosków o finansowanie z EIDHR w 2012 roku, delegatura przeprowadziła konsultacje z różnymi grupami, w tym kobietami, dalitami i dziećmi.

W 2011 roku delegatura UE w Nepalu zorganizowała warsztaty z okazji Dnia Ludów Tubylczych. Delegatura uczestniczyła również przy różnych okazjach w wielu programach, wyrażając solidarność w zakresie ochrony i propagowania praw człowieka. W dniu 10 grudnia z okazji Dnia Praw Człowieka wydany został na miejscu wspólny komunikat prasowy UE++, w którym podkreślono, że by umocnić pokój i demokrację, rząd powinien podjąć dodatkowe zdecydowane działania na rzecz ochrony i propagowania podstawowych praw człowieka oraz wywiązać się ze swoich zobowiązań na mocy prawa międzynarodowego.

5.6.14 *Pakistan*

Umowa o współpracy trzeciej generacji (z 2004 roku) między UE a Pakistanem zawiera, obecnie już obowiązującą, klauzulę dotyczącą praw człowieka.

W trakcie 2011 roku UE wynegocjowała z Pakistanem nowe partnerstwo strategiczne: plan zaangażowania UE – Pakistan. Ten pięcioletni plan przewiduje częstsze spotkania w ramach dialogu na temat praw człowieka oraz ratyfikację i skuteczne wdrożenie międzynarodowych konwencji, co będzie częścią strategicznego dialogu politycznego.

Na początku 2011 roku w zamachach w Islamabadzie zginęli dwaj politycy wysokiego szczebla. Były gubernator Pendżabu Salman Taseer oraz były minister ds. mniejszości Shahbaz Bhatti zostali zabici przez ugrupowania ekstremistyczne, gdyż poparli reformę drakońskich przepisów dotyczących obrazy uczuć religijnych, po tym jak kobietę-chrześcijkę skazano na śmierć za bluźnierstwo. Zabójstwa te spowodowały uaktywnienie się w społeczeństwie pakistańskim nietolerancyjnych sił, które otwarcie poparły zamach na Salmana Taseera i świętowały popełnione na nim morderstwo. Wysoka przedstawiciel ostro potępiła oba zdarzenia, podkreślając, że UE jest zaniepokojona klimatem nietolerancji i przemocy związanym z debatą nad przepisami dotyczącymi obrazy uczuć religijnych; nalegała również, by pakistańskie władze pilnie zapewniły ochronę tym, którzy zabrali głos w tej sprawie. UE nadal monitorowała sprawę Asii Bibi, chrześcijanki skazanej w 2010 roku na śmierć za bluźnierstwo, która obecnie przebywa w więzieniu w Pendżabie; przez cały rok wspominała również w kontaktach z władzami o swoim zaniepokojeniu tą sprawą.

4 czerwca 2010 r., w przededniu drugiego szczytu UE – Pakistan, państwo to ratyfikowało Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych (ICCPR) oraz konwencję o zakazie stosowania tortur. Jednocześnie jednak Pakistan zgłosił liczne generalne zastrzeżenia do wspomnianych aktów w zakresie praw człowieka. W związku z tym UE podjęła działania, by naświetlić swoje zaniepokojenie charakterem i zakresem obszernych zastrzeżeń do tych aktów – zwłaszcza że należały one do najbardziej szeroko zakrojonych zastrzeżeń, jakie kiedykolwiek zgłosiło państwo będące ich stroną. Przesłanie to wzmocniły jeszcze misje wysyłane przez Parlament Europejski w trakcie tego roku. W odpowiedzi na konsekwentną kampanię unijną 14 września 2011 r. Pakistan uchylił 16 z 19 zastrzeżeń.

Poważne zastrzeżenia nadal budziło w tym roku bezpieczeństwo dziennikarzy zajmujących się kwestiami praw człowieka. Jednym z przypadków, które wywołały szczególne zaniepokojenie, było zabójstwo w Pakistanie znanego dziennikarza przygotowującego relacje dotyczące drażliwych kwestii, w szczególności ruchu talibów w Afganistanie i Pakistanie. W reakcji na powszechne obawy delegatura UE zorganizowała w Islamabadzie 15 lipca 2011 r. dyskusję panelową poświęconą bezpieczeństwu i ochronie mediów; udział wzięli w niej liczni ich przedstawiciele. Przeprowadzono rozległe dyskusje na temat potrzeby szkolenia i ochrony dziennikarzy relacjonujących zdarzenia w strefach konfliktu i na temat sposobu wykonywania zawodu dziennikarza śledczego w obliczu zagrożeń, a także na temat granic odpowiedzialnego dziennikarstwa.

UE współpracowała z Pakistanem w ramach programu zwiększającego potencjał organów egzekwowania prawa; wszystkie szkolenia przeprowadzone wraz z policją i prokuratorami obejmowały elementy dotyczące skutecznej ochrony praw człowieka.

UE pracuje nad stworzeniem programu dotyczącego wsparcia dla instytucji demokratycznych, który obejmuje elementy dotyczące praw człowieka. Program w ogólnym zamyśle ma wesprzeć konsolidację działań demokratycznych w Pakistanie poprzez wzmocnienie instytucji demokratycznych w tym państwie. Bardziej konkretnie ma przyczynić się do poprawy funkcjonowania i polepszenia wyników pakistańskich zgromadzeń parlamentarnych przede wszystkim na szczeblu prowincji. Element dotyczący praw człowieka ma pomóc promować i chronić prawa człowieka w tym państwie poprzez świadczenie rządowi i krajowym instytucjom ds. praw człowieka pomocy, tak by zwiększać ich potencjał w zakresie rozwiązywania problemów związanych z prawami człowieka i wywiązywania się z międzynarodowych zobowiązań w dziedzinie praw człowieka.

5.6.15 Filipiny

W związku z zakończeniem negocjacji w sprawie umowy o partnerstwie i współpracy, która zawiera daleko idące postanowienia o prawach człowieka, UE i Filipiny rozpoczęły dyskusje nad ewentualnym nawiązaniem dialogu na temat praw człowieka. Taki formalny dialog jeszcze się nie rozpoczął, UE nadal więc porusza kwestie związane z prawami człowieka w ramach regularnego dialogu politycznego (ostatnio podczas posiedzenia z udziałem urzędników wyższego szczebla w grudniu 2011 r.) oraz w kontaktach ze społeczeństwem obywatelskim i stosownymi organami konstytucyjnymi.

UE nadal wspierała działania na rzecz pokoju na Mindanao i bezpośrednio uczestniczyła w międzynarodowym zespole monitorującym, w szczególności przewodząc jego pracom w dziale spraw humanitarnych, odbudowy i rozwoju. W 2011 roku negocjacje pokojowe nabrały tempa.

UE nadal udzielała pomocy o charakterze technicznym w rozwiązaniu problemu egzekucji pozasądowych i wymuszonych zaginięć. Program EPJUST pomógł filipińskiemu społeczeństwu (agencjom rządowym, stosownym organom konstytucyjnym i społeczeństwu obywatelskiemu) położyć kres egzekucjom pozasądowym i wymuszonym zaginięciom działaczy, dziennikarzy, związkowców i przedstawicieli rolników oraz wskazać winnych i postawić ich przed sądem. Program ten zakończył się w lipcu 2011 r., UE będzie więc kontynuować swoje wsparcie w ramach nowego programu „Sprawiedliwość dla wszystkich”, który ma zwiększyć możliwości dochodzenia praw przed sądem, a jednocześnie zwiększyć skuteczność podmiotów prawnie zobowiązanych do świadczenia takich usług; szczególny nacisk położono przy tym na egzekucje pozasądowe i wymuszone zaginięcia. UE nadal wspierała również liczne projekty ze środków Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, w tym projekty dotyczące praw kobiet, ludów tubylczych, zapobiegania torturom, praw dziecka, obrońców praw człowieka, związków zawodowych i praw pracowniczych.

UE z zadowoleniem przyjęła ratyfikowanie przez Filipiny w sierpniu 2011 r. Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego. Wysoka przedstawiciel wydała oświadczenie, w którym pogratulowała Filipinom podjęcia tej decyzji.

5.6.16 Sri Lanka

Sytuacja w dziedzinie praw człowieka na Sri Lance w 2011 roku wzbudzała ciągle zainteresowanie społeczności międzynarodowej. Mimo pewnych postępów w dziedzinach takich jak prawa językowe i zwalczanie handlu ludźmi, rządowi nie udało się wdrożyć polityk i podjąć działań, które zaradziłyby wielu poważnym problemom w zakresie praw człowieka. Do najistotniejszych z nich należą zaginięcia, egzekucje pozasądowe, powszechne stosowanie tortur, długoterminowe bezprawne zatrzymania, przeszkody prawne utrudniające dostęp do rzetelnego i uczciwego procesu oraz zatrważający poziom bezkarności.

W 2011 roku w rozmowach o prawach człowieka prowadzonych przez UE i lankijskie władze nastąpiła przerwa, po tym jak w 2010 roku wycofane zostały koncesje taryfowe w handlu preferencyjnym w ramach GSP Plus.

Jednak mimo braku formalnych kontaktów z lankijskim rządem w dziedzinie praw człowieka, delegatura UE na Sri Lance w ścisłej współpracy z ambasadami państw członkowskich regularnie monitorowała przypadki łamania praw człowieka w tym państwie, w tym na objętych konfliktem północy i wschodzie. UE nadal wspierała zagrożonych obrońców praw człowieka i dziennikarzy. Dyplomaci UE i państw członkowskich koordynowali swoje działania i kampanie, polegające np. na poruszaniu kwestii praw człowieka w stosunkach władzami krajowymi, uczestniczeniu w rozprawach sądowych dotyczących obrońców praw człowieka oskarżonych o nielegalną działalność i monitorowaniu dochodzeń w sprawie zaginięć. Regularnie odbywali spotkania tematyczne i przeprowadzili także doroczne spotkanie z obrońcami praw człowieka i członkami społeczeństwa obywatelskiego; spotkania te miały dostarczyć im aktualnych informacji na temat sytuacji w terenie i podtrzymać więzi z miejscowymi podmiotami. Kwestie ochrony praw człowieka UE poruszała również w swoich rozmowach z ambasadorem Sri Lanki przy UE. Także na forach wielostronnych UE nadal wyrażała zaniepokojenie dawnymi i obecnymi przypadkami naruszania praw człowieka na Sri Lance, m.in. na forum Rady Praw Człowieka, jednocześnie zachęcając lankijski rząd do nawiązania w tej kwestii współpracy z ONZ.

Pomoc UE świadczona była dzięki środkom finansowym udostępnionym na wspieranie podmiotów niepublicznych, a także za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR).

5.6.17 *Tajlandia*

Z myślą o wyborach parlamentarnych w lipcu 2011 r. UE wysłała do Tajlandii misję ekspertów ds. wyborów, w skład której weszło dwóch ekspertów w tej dziedzinie przebywających w Bangkoku. Zadanie misji polegało na sporządzeniu analizy wyborów pod kątem międzynarodowych standardów demokratycznych wyborów oraz na regularnym zdawaniu sprawy instytucjom UE, a także wydawaniu zaleceń co do możliwych usprawnień w procesie wyborczym. Współpraca misji z tajskimi władzami układała się dobrze, a końcowe sprawozdanie zostało przedstawione także ministrowi spraw zagranicznych, przewodniczącemu komisji wyborczej oraz szefowi Komisji Prawdy i Pojednania.

UE nadal bacznie przyglądała się zmianom sytuacji w odniesieniu do wolności słowa w Tajlandii. Regularnie odbywała też spotkania z wieloma przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i obrońcami praw człowieka, którzy wyrażali swoje zaniepokojenie kurczącym się zakresem wolności słowa, nadaniem tej kwestii charakteru politycznego, znacznym wzrostem liczby spraw o obrazę majestatu, a także rygorystycznym stosowaniem przepisów i wysokością wyroków w niedawnych sprawach. UE śledziła wiele procesów wytoczonych czołowym obrońcom praw człowieka, w tym rozprawy przeciwko Chiranuch Premchaiporn i Somyotowi Pruksakasemsukowi. Po wyroku, który zapadł w listopadzie 2011 r., skazującym Amphona Tangnoppakula na 20 lat więzienia, UE wydała oświadczenie podpisane przez szefów lokalnych misji UE, w którym zaapelowała do tajskich władz o to, by zadbały o sprawowanie rządów prawa w sposób niedyskryminujący i proporcjonalny, który nie będzie się kłócił z podstawowymi prawami człowieka, w tym wolnością słowa.

UE sfinansowała szereg projektów związanych z prawami człowieka, obejmujących praworządność i dostęp do wymiaru sprawiedliwości, proces pojednania w Regionie Południowym oraz prawa uchodźców. Ponadto UE nadal przeprowadzała wizyty polowe w Regionie Południowym i Regionie Północno-Wschodnim oraz na innych obszarach państwa. UE bacznie monitorowała też powszechny okresowy przegląd praw człowieka przeprowadzony po raz pierwszy w odniesieniu do Tajlandii (w październiku 2011 r. w Genewie), zachęcając tajski rząd do zaakceptowania i przyjęcia możliwie największej liczby zaleceń wypływających z przeglądu. W tym kontekście UE z zadowoleniem przyjęła fakt, że w ramach przeglądu Tajlandia zobowiązała się wystosować stałe zaproszenie dla podmiotów przeprowadzających specjalne procedury ONZ, i z wielkim zadowoleniem przyjęłaby oficjalną wizytę specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. wolności słowa w tym państwie.

5.6.18 *Timor Wschodni*

Timor Wschodni czyni stałe postępy we wzmacnianiu demokracji i praw człowieka w kontekście istotnych wyzwań stojących przed tym młodym i jeszcze nie w pełni ustabilizowanym państwem. W marcu 2011 r. Unia Europejska uruchomiła program o wartości 39 mln EUR, by wesprzeć Timor Wschodni na drodze do stabilnej demokracji i zrównoważonego rozwoju, w szczególności w odniesieniu do demokratycznych rządów, rozwoju obszarów wiejskich i roli społeczeństwa obywatelskiego. W tej ostatniej kwestii program ma wzmocnić potencjał sieci i organizacji parasolowych, wesprzeć integracyjny dialog i współpracę między podmiotami samorządowymi i podmiotami sektora centralnego a podmiotami niepublicznymi oraz zwiększyć udział tych ostatnich na szczeblu zdecentralizowanym poprzez właściwe działania dotyczące edukacji obywatelskiej i zatrudniania osób młodych. Pomoc ta jest ważna, ponieważ Timor Wschodni nie ma jeszcze możliwości, by odpowiednio zająć się przypadkami naruszania praw człowieka. Kwestią niesłychanej wagi jest rozliczenie z dawnych przypadków naruszenia praw człowieka (zaszłych podczas okupacji indonezyjskiej w latach 1974–1999 oraz przypadków przemocy, które miały miejsce w 1999 roku po referendum w sprawie niepodległości). UE wsparła opracowanie dwóch sprawozdań dotyczących tych wydarzeń. Żadne z nich nie zostało jeszcze omówiono w parlamencie.

Podczas przeprowadzonego pod egidą Rady Praw Człowieka ONZ w październiku 2011 r. pierwszego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka dotyczącego Timoru Wschodniego, w którym aktywnie uczestniczyło wiele państw członkowskich UE, najistotniejsze zalecenia dotyczyły zajęcia się kwestią przemocy wobec kobiet i dzieci, rozwiązania sprawy dawnych przypadków przemocy i zapewnienia odszkodowania dla ofiar konfliktu, a także wzmocnienia instytucji sądowniczych.

5.6.19 *Wietnam*

W 2011 roku UE nadal zachęcała Wietnam – w ramach prowadzonego przez siebie z tym państwem regularnego dialogu dotyczącego praw człowieka, a także za pośrednictwem publicznych oświadczeń, démarché politycznych i pomocy technicznej – do większego otwarcia społeczeństwa, które będzie oparte na praworządności i poszanowaniu praw człowieka.

W szczególności UE nalegała, by rząd Wietnamu zniósł ograniczenia wolności słowa i wolności mediów, zagwarantowanych w art. 19 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych, którego państwo to jest stroną.

UE wykorzystała również pomoc techniczną świadczoną w ramach projektu partnerstwa na rzecz sprawiedliwości do unowocześnienia systemu sądownictwa i jego profesjonalizacji.

UE kontynuowała realizowanie projektów dotyczących propagowania i ochrony praw człowieka, w tym praw dzieci, pracowników i osób niepełnosprawnych, oraz niedyskryminacji.

UE i Wietnam postanowiły dokonać przeglądu zasad ich regularnego dialogu na temat praw człowieka i dialog lokalny, prowadzony przez szefów misji UE w Hanoi, zastąpić intensywniejszym dialogiem prowadzonym między stolicami pod kierownictwem ekspertów w dziedzinie praw człowieka. (Warto zauważyć, że pierwsza runda tego nowego intensywniejszego dialogu na temat praw człowieka odbyła się 12 stycznia 2012 r. w Hanoi).

5.7 Ameryka Północna i Południowa

5.7.1 Kanada

UE podtrzymywała współpracę z Kanadą zgodnie z unijno-kanadyjskim „programem partnerstwa” (uzgodnionym w 2004 roku). UE i Kanada przeprowadziły 17 marca 2011 r. w Genewie dwustronne konsultacje dotyczące praw człowieka stanowiące uzupełnienie bieżących kontaktów w ciągu roku. Konsultacje te stworzyły sposobność przyjrzenia się międzynarodowym priorytetom w zakresie praw człowieka.

Na posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego ONZ UE aktywnie wsparła przedłożoną przez Kanadę rezolucję na temat sytuacji w dziedzinie praw człowieka w Iranie. Kanada uzyskała też poparcie UE dla inicjatywy, z którą wystąpiła na forum ONZ, na rzecz ustanowienia 11 października Międzynarodowym Dniem Dziewcząt.

5.7.2 Stany Zjednoczone Ameryki

W związku z pracami związanymi z tworzeniem ESDZ, w roku 2011 nie odbyły się żadne dwustronne konsultacje z Stanami Zjednoczonymi Ameryki dotyczące praw człowieka. Miały jednak miejsce regularne kontakty między administracją USA a delegaturą UE w Waszyngtonie, kontakty na wysokim szczeblu (między ESDZ i Departamentem Stanu) i kontakty między misjami obu stron przy Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku i w Genewie. UE propagowała w Waszyngtonie dialog na temat praw człowieka, uczestnicząc w wielu wielostronnych spotkaniach zorganizowanych przez Departament Stanu i w szczególności nasilając kontakty z zainteresowanymi stronami, organizacjami pozarządowymi i ośrodkami analitycznymi; rozmowy dotyczyły m.in. praw człowieka w państwach objętych arabską wiosną, wolności religii, LGTB, wolności internetu, obrońców praw człowieka. Ponadto, tak jak w latach poprzednich, dynamiczne partnerstwa nawiązywane między UE i USA na formach wielostronnych, takich jak Rada Praw Człowieka i Trzeci Komitet Zgromadzenia Ogólnego ONZ, miały kluczowy wpływ na wynik wielu spotkań (zob. wyżej). Współpracę tę uzupełniał dialog z doradcą prawnym Departamentu Stanu, Haroldem Kohem, poświęcony zwalczaniu terroryzmu oraz prawu międzynarodowemu.

Najwyższe zaniepokojenie UE nadal budzi kara śmierci. W roku 2011 stracono 43 osoby, co oznacza zaledwie niewielki spadek w porównaniu z rokiem 2010 (46 osób). Jednak liczba orzeczonych wyroków śmierci zmniejszyła się ze 104 w roku 2010 do 78 w roku 2011 i po raz pierwszy od przywrócenia kary śmierci w 1976 roku spadła poniżej 100. Jeśli chodzi o te 43 egzekucje, UE interweniowała w sześciu przypadkach, zgodnie ze swoimi wytycznymi. W sprawie tych sześciu skazanych, m.in. Troya Davisa w Georgii i Humberta Leala na Florydzie, UE wielokrotnie zabierała głos, czyniąc to za pośrednictwem ambasadora delegatury UE, oświadczeń wysokiej przedstawiciel / wiceprzewodniczącej i delegatury UE przy OBWE.

Ponadto unijny zakaz wywozu leków podwójnego zastosowania, które mogą być wykorzystywane przy egzekucjach, opóźnił ponadto wykonanie kary śmierci w Ohio, Kentucky, Arizonie i innych stanach, a sądy stanowe i federalne były sceną różnych spraw, w których orzeczono, że zakup zagranicznych leków do celów egzekucji jest niezgodny z prawem. W wielu stanach musiano zmienić przepisy dotyczące wykonywania kary śmierci, zastępując trzyskładnikową mieszaninę stosowaną w zastrzyku trucizny substytutami dostępnymi w USA. W chwili powstawania tego dokumentu w sądach zawisło wiele spraw apelacyjnych.

Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez Instytut Gallupa w 2011 roku wykazało, że za karą śmierci opowiada się zaledwie 61% Amerykanów; to najniższy zarejestrowany przez instytut od 1972 roku poziom poparcia. Wydaje się, że pewna zmiana nastawienia widoczna jest na poziomie poszczególnych stanów: w ostatnich latach wiele stanów zniosło karę śmierci (np. Illinois w marcu 2011 r.), a w listopadzie 2011 r. gubernator stanu Oregon John Kitzhaber wstrzymał wykonanie zaplanowanej egzekucji i zapowiedział, że za swojej kadencji nie podpisze już żadnych wyroków śmierci.

W 2011 roku UE wspierała sześć organizacji społeczeństwa obywatelskiego z dotacji w ramach instrumentu EIDHR, w tym Amerykańskie Stowarzyszenie Adwokatów, które prowadziło kampanię na rzecz zniesienia kary śmierci w USA. Jednocześnie UE dalej prowadziła własne działania przeciwko karze śmierci. M.in. w myśl kryteriów określonych w wytycznych UE dotyczących interwencji w sprawie kary śmierci (z 2008 roku) szef delegatury UE w Waszyngtonie nadal w stosownych przypadkach wydaje oświadczenia.

Gdy UE zwróciła się z pytaniem o uchwalenie wprowadzenia w życie orzeczenia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (tzw. decyzji „Avena”), rząd amerykański powtórzył, że ma zamiar wprowadzić niezbędne przepisy wykonawcze, jak tylko uda się przekonać do pracy nad nimi Kongres. Niestety w związanych z tym działaniach ustawodawczych brak postępów.

Na początku 2011 roku debata nad zamknięciem ośrodka zatrzymań w Zatoce Guantánamo nabrała nowej siły wraz z wydaniem przez prezydenta Baracka Obamy w marcu 2011 r. dekretu, który z jednej strony wprowadził okresową weryfikację przypadków wydłużonego zatrzymania, a z drugiej – przywrócił rozprawy przed sądami wojskowymi. Choć administracja powtórnie oświadczyła, że jest zdecydowana zamknąć ww. ośrodek zatrzymań, podjęte działania wskazują w praktyce, że nie nastąpi to szybko. UE nadal śledziła rozwój sytuacji i nawoływała do zamknięcia ośrodka.

Tempo działań jeszcze spadło, gdy w grudniu 2011 r. Kongres przyjął ustawę o budżecie na obronę i wydatkach w tym zakresie na rok 2012. W ustawie tej nie tylko zawarto już poprzednio stosowane zapisy, które utrudniają zamknięcie ośrodka w Guantánamo, ale także dokonano kodyfikacji ustawy z 2001 r. zezwalającej na wykorzystanie wojska do walki z terroryzmem (AUFM) oraz możliwości obowiązkowego zatrzymywania w ośrodkach wojskowych i (potencjalnie) bezterminowego przetrzymywania bez rozprawy cudzoziemców podejrzanych o terroryzm (tj. osób schwytanych podczas popełniania wrogich czynów lub podejrzanych o przynależność do Al-Kaidy lub powiązania z nią, a także osób, które brały udział w atakach na USA lub ich sojuszników lub takie ataki przeprowadziły). UE prowadziła na ten temat rozmowy z amerykańską administracją.

5.7.3 *Argentyna*

Od zakończenia rządów reżimu wojskowego w 1983 roku sytuacja w zakresie praw człowieka wyraźnie się poprawiła. Argentyna ratyfikowała większość oengetowskich i regionalnych instrumentów w dziedzinie praw człowieka, a także Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego.

Pozostały jednak pewne problemy, w szczególności związane z warunkami panującymi w więzieniach, przemocą domową wobec kobiet i prawami osób należących do mniejszości.

Kwestie praw człowieka zajmują ważne miejsce w dwustronnym programie UE – Argentyna, i obejmują m.in. wspólną deklarację UE i Argentyny dotyczącą praw człowieka (z 2008 roku). Kolejne spotkanie w ramach dialogu UE z Argentyną na temat praw człowieka zaplanowano na kwiecień 2012 r.

Sprawiedliwość społeczna, prawa osób należących do mniejszości i prawa człowieka przysługujące ludom tubylczym były najistotniejszymi kwestiami i podstawowymi obszarami działań w ramach współpracy UE i Argentyny w dziedzinie praw człowieka. Prace przeprowadzone w 2011 roku są zgodne z priorytetami ustalonymi dla Argentyny, które obejmują wsparcie dla grup w trudnej sytuacji dotkniętych nierównościami i ubóstwem; prawa kobiet i handel ludźmi; warunki w ośrodkach strzeżonych i prawa przysługujące zatrzymanym; oraz zbrodnie przeciwko ludzkości.

Ponadto UE wystosowała w 2011 r. dwa *démarché*, w których poinformowała stosowne argentyńskie organy o swoich priorytetach na posiedzenie Rady Praw Człowieka ONZ.

5.7.4 Boliwia

Rok 2011 zostanie w Boliwii zapamiętany jako rok TIPNIS. Konflikt wokół budowy drogi przez rezerwat przyrody i ludności tubylczej (*TIPNIS – Territorio Indigena Parque Natural Isiboro Sécure*) wywołał zdecydowane protesty ludów tubylczych i podkreślił wyzwania, z jakimi trzeba się zmierzyć, chcąc pogodzić rozwój gospodarki narodowej z poszanowaniem praw tych ludów.

W 2011 roku odbyły się w Boliwii wybory władz sądowniczych, które miały wyłonić sędziów najwyższych organów sądowniczych, w tym sądu konstytucyjnego i sądu najwyższego. Wybory te promowane były przez rząd jako przełomowa próba demokratyzacji i wspierania niezawisłości aparatu sądowego oraz poprawienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości. W ramach protestu oddano jednak bezprecedensowo wiele głosów nieważnych lub pustych, na co wpływ miał konflikt wokół TIPNIS. UE odgrywa ważną rolę w dziedzinie ochrony i promowania praw człowieka i wykorzystuje liczne instrumenty, by takie cele osiągać, m.in. współpracę na rzecz rozwoju, Instrument na rzecz Stabilności oraz dialog polityczny.

5.7.5 Brazylia

W 2011 roku nadal prowadzone były dialog i ścisła współpraca z Brazylią w zakresie kwestii związanych z prawami człowieka. Jak przewidywał to wspólny plan działania, UE i Brazylia rozwijały ramy „instytucjonalne”, umożliwiające regularne dwustronne konsultacje w zakresie kwestii związanych z prawami człowieka. W maju 2011 r. odbyła się w Brasiliu druga sesja dialogu UE – Brazylia dotyczącego praw człowieka; w spotkaniu, którego najważniejsze punkty dotyczyły ludności tubylczej, obrońców praw człowieka i kwestii związanych z migracją, ze strony Brazylii udział wzięło osiem ministerstw branżowych. W 2011 roku z funduszu instrumentu dialogów sektorowych (*DCI* – alokacje krajowe w ramach Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju) finansowano dwa małe projekty; jeden miał wesprzeć narodowy program na rzecz ochrony obrońców praw człowieka, zaś drugi był związany ze zwalczaniem handlu ludźmi, z naciskiem na kobiety i dzieci. Wystosowano zaproszenie do składania wniosków w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka na łączną kwotę 1,8 mln EUR. Zaproszenie ma posłużyć sfinansowaniu inicjatyw na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, skupionych na zwalczaniu przemocy wobec kobiet, dzieci, populacji znajdujących się w trudnej sytuacji oraz obrońców praw człowieka. Podczas piątego szczytu UE – Brazylia, który odbył się w Brukseli 4 października 2011 r., UE i Brazylia zobowiązały się wzmocnić współpracę w zakresie praw człowieka na forach wielostronnych, w szczególności rozwijając wspólne inicjatywy w ramach Rady Praw Człowieka, a także rozwijając z zainteresowanymi krajami rozwijającymi się trójstronne inicjatywy na rzecz współpracy.

5.7.6 Chile

Kompleksowa umowa o stowarzyszeniu UE z Chile leży u podstaw bardzo dobrych stosunków dwustronnych. W trakcie 2011 roku Chile i UE kontynuowały współpracę na rzecz propagowania praw człowieka na szczeblu krajowym, w stosunkach dwustronnych i na forach wielostronnych. Dyskusje w trakcie drugiego dialogu UE – Chile dotyczącego praw człowieka, przeprowadzone w styczniu w Santiago, toczyły się wokół tematu praw ludności tubylczej, kobiet i migrantów, a także współpracy nad przeglądem funkcjonowania Rady Praw Człowieka ONZ. W październiku w Santiago przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego z UE i Chile wzięli udział w dwóch seminariach poświęconych prawom człowieka: pierwsze z nich dotyczyło praw człowieka i społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, a podczas drugiego rozpatrywano modele instytucjonalne, które mogłyby zapewniać ochronę praw człowieka, ponieważ Chile przygotowywało się do stworzenia sekretariatu ds. praw człowieka w obrębie Ministerstwa Sprawiedliwości. Za pośrednictwem świadczonej przez siebie pomocy zewnętrznej UE nadal wspiera wdrażanie w Chile konwencji MOP nr 169 (dotyczącej praw ludności tubylczej i plemiennej) oraz upamiętnianie ofiar dyktatury wojskowej z okresu 1973–1990.

5.7.7 Kolumbia

W 2011 roku kolumbijski rząd kontynuował realizację ambitnych inicjatyw, które prezydent Juan Manuel Santos zapowiedział, obejmując urząd w sierpniu 2010 r.; mają one pomóc zagoić się ranom, które spowodował konflikt wewnętrzny w Kolumbii, i poprawić sytuację praw człowieka. Najważniejszym elementem tych inicjatyw jest ustawa o odszkodowaniu dla ofiar konfliktu i zwrocie bezprawnie wywłaszczonych gruntów, na mocy której odszkodowanie otrzymają cztery miliony ofiar. Inne kluczowe środki obejmują złożenie w parlamencie wniosku o reformę wymiaru sprawiedliwości, która ma m.in. ukrócić bezkarność, wniosku o reformę rządowego systemu ochrony osób zagrożonych oraz wniosku o rozwiązanie skompromitowanej agencji wywiadowczej DAS (*Departamento Administrativo de Seguridad*).

Rząd prezydenta Santosa nadal również starał się nawiązać kontakty z obrońcami praw człowieka, związkami zawodowymi i ogólnie społeczeństwem obywatelskim i poczynił postępy w procesie dialogu z udziałem społeczeństwa obywatelskiego i społeczności międzynarodowej; jego zwieńczeniem ma być w grudniu 2012 r. krajowa konferencja na temat praw człowieka, podczas której przyjęty zostanie narodowy plan działania w zakresie praw człowieka i ustanowione narodowe centrum praw człowieka. Pomimo wysiłków rządu wciąż zdarzały się groźby wobec obrońców praw człowieka, działaczy związkowych i rolniczych oraz przywódców politycznych i społecznych i ataki na nich, w dużej mierze ze względu na to, że niektóre reformy Santosa wywołują żywy sprzeciw grup chroniących własne interesy, często związanych z przestępczymi grupami zbrojnymi, które reagują, nasilając przemoc.

UE bacznie przyglądała się sytuacji praw człowieka w Kolumbii, utrzymując regularne kontakty z kolumbijskimi władzami różnego szczebla. Rząd wykazał się gotowością do omówienia kwestii praw człowieka bez żadnych tabu i w atmosferze całkowitej przejrzystości podczas piątej sesji lokalnego dialogu między UE a Kolumbią na temat praw człowieka, która miała miejsce w czerwcu 2011 r., przy pełnym zaangażowaniu odpowiednich agencji branżowych. Omawiane tematy obejmowały zwalczanie bezkarności i nową ustawę o ofiarach. UE była również zainteresowana pewnymi indywidualnymi przypadkami, na przykład atakami na obrońców praw człowieka i groźbami kierowanymi pod ich adresem. Oprócz dialogu prowadzonego z rządem, UE nadal utrzymywała bliskie związki ze społeczeństwem obywatelskim i obrońcami praw człowieka i zasięgała ich opinii, m.in. w kontekście sfinansowanego przez UE seminarium dla społeczeństwa obywatelskiego, które zorganizowano w Bogocie w grudniu 2011 r. Unia realizowała ponadto programy pomocy zewnętrznej na rzecz praw człowieka, wspierając budowanie zdolności w dziedzinie walki z bezkarnością, pomoc uchodźcom wewnętrznym i prowadzenie działań zapobiegających przesiedleniom i pomagając ofiarom konfliktu. Przygotowała również pierwszy program pilotażowy na rzecz poparcia ustawy o ofiarach.

5.7.8 Ekwador

2011 rok upłynął pod znakiem nasilającej się konfrontacji między rządem a prywatnymi mediami, broniącymi, jak się uważa, interesów tradycyjnych elit gospodarczych i politycznych, które sprzeciwiają się „*Revolución Ciudadana*”. Niektóre sprawy sądowe przeciwko gazetom i dziennikarzom mogły negatywnie wpłynąć na wolność słowa i niezawisłość wymiaru sprawiedliwości w Ekwadorze.

W 2011 roku wciąż trwała realizacja projektu finansowanego z Instrumentu na rzecz Stabilności i prowadzonego na północy kraju przy granicy z Kolumbią.

Główne cele projektu to: wzmocnienie zdolności instytucji i społeczeństwa obywatelskiego do stawienia czoła sytuacji kryzysu bezpieczeństwa; poprawienie ochrony podstawowych praw człowieka w odniesieniu do grup ludności znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji; oraz zachęcenie do rozmów między ludnością a władzami publicznymi po obu stronach granicy, w tym społeczne i gospodarcze środki budowania pokoju oraz wspieranie kultury pokoju.

W listopadzie 2011 r. wystosowane zostało zaproszenie do składania wniosków w ramach krajowego programu wsparcia z Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka z myślą o zachęceniu do koordynowania i powiązania działań prowadzonych przez różne podmioty na rzecz propagowania praw człowieka i stosowania gwarancji konstytucyjnych, w szczególności przy pracach nad sprawiedliwym i skutecznym systemem sądowym, a także rozwijania zintegrowanych systemów bezpieczeństwa i zapobiegania sytuacjom kryzysowym.

5.7.9 *Salwador*

W czerwcu przedstawiciele delegatury UE w Salwadorze i ambasad trzech państw członkowskich UE odwiedzili siedzibę małej społecznej stacji radiowej, której pracownikom wielokrotnie grożono śmiercią. Pracownicy ci byli zdania, że groźby te związane są z faktem, że publicznie sprzeciwiają się projektom wydobywczym w departamencie Cabañas i ujawnili oszustwa wyborcze w tym samym regionie. Po misji wyjaśniającej odbyło się spotkanie z ministrem sprawiedliwości i bezpieczeństwa, którego poproszono o przeprowadzenie dochodzenia w sprawie gróźb i dalsze chronienie personelu wspomnianej stacji radiowej.

Z rządem Salwadoru i miejscowym organem wyborczym podpisane zostało porozumienie w sprawie sfinansowania reformy, która ma zmniejszyć – począwszy od wyborów prezydenckich w 2014 roku – dystans między wyborcami a lokalami wyborczymi, tym samym ułatwiając im uczestnictwo w życiu demokratycznym. Projekt ten jest następstwem zaleceń poczynionych przez unijną misję obserwacji wyborów po wyborach w 2009 roku.

5.7.10 *Gwatemala*

UE bacznie monitorowała kwestie praw człowieka w Gwatemali, zwłaszcza nasilające się ataki na obrońców praw człowieka oraz przymusowe wysiedlanie społeczności tubylczych z ich ziemi. W czerwcu delegatura UE i ambasady państw członkowskich zorganizowały doroczne spotkanie obrońców praw człowieka, by potwierdzić zobowiązanie UE na rzecz ochrony obrońców praw człowieka i omówić realizację powiązanych wytycznych UE. We wrześniu i w listopadzie państwa członkowskie UE uczestniczyły w monitorowaniu obu tur wyborów prezydenckich.

Co się tyczy sprawiedliwości okresu przejściowego, delegatura UE uczestniczyła, jako obserwator międzynarodowy, w najważniejszych rozprawach w sprawie o ludobójstwo i zbrodnie przeciwko ludzkości popełnione przez pięciu wojskowych (obecnie emerytowanych) w czasie konfliktu zbrojnego. Sprawa ta (pierwsza tego rodzaju w Ameryce Łacińskiej) wspierana była za pośrednictwem finansowanego przez UE projektu, w ramach którego ofiarom świadczona jest pomoc prawna. Ta sprawa i wyrok w sprawie masakry w Dos Erres (skazano trzech wojskowych i jednego członka sił paramilitarnych) to ważne kroki na drodze do wzmocnienia systemu wymiaru sprawiedliwości w Gwatemali i poczynienia postępów w procesie pojednania narodowego.

UE wspierała projekt dotyczący kary śmierci, który odegrał istotną rolę w kampanii poparcia, dzięki której Sąd Najwyższy zamienił 13 wyroków śmierci na kary więzienia. Pod koniec 2011 roku już tylko jedna osoba przebywała w celi śmierci, oczekując na rewizję wyroku.

Ponadto przez cały 2011 rok UE nadal aktywnie wspierała mandat Międzynarodowej Komisji Śledczej przeciwko Bezkarności Sprawców w Gwatemali (CICIG), tym samym uznając ważną rolę tej komisji w likwidowaniu grup przestępczych i propagowaniu reform legislacyjnych w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i bezpieczeństwa.

5.7.11 Honduras

W roku 2011 nie ustały skargi na naruszenia praw człowieka – zwłaszcza wobec dziennikarzy, grup LGBT, kobiet, obrońców praw człowieka i chłopów – składane przez krajowe i międzynarodowe organizacje praw człowieka.

Prawa człowieka nadal były dominującym elementem politycznego programu stosunków dwustronnych i stanowiły sedno dyskusji z rządem Hondurasu w trakcie dialogu na wysokim szczeblu przeprowadzonego w czerwcu 2011 r. w Brukseli. UE bacznie śledzi sytuację praw człowieka w Hondurasie i wraz z szefami misji obecnymi w tym państwie w wydanym lokalnie oświadczeniu publicznie zdecydowanie potępiła morderstwa, ataki i groźby wobec dziennikarzy i mediów w Hondurasie i wyraziła głębokie zaniepokojenie tą sytuacją; wyraziła również nadzieję, że winni tych przestępstw i autorzy groźb nie pozostaną bezkarni.

W 2011 roku UE nadal wspierała prace Komisji Prawdy i Pojednania i jej mechanizmu następczego (*Unidad de seguimiento a las recomendaciones de la Comisión Verdad y Reconciliación – USICVR*); udzielała również wsparcia krajowemu systemowi ochrony i propagowania praw człowieka za pośrednictwem programu finansowanego z Instrumentu na rzecz Stabilności. W uzupełnieniu stałego wsparcia udzielanego honduraskiemu społeczeństwu obywatelskiemu w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, w 2011 roku UE zatwierdziła także nowy projekt wspierający nowe ministerstwo sprawiedliwości i praw człowieka, który ma na celu poprawę sprawowania rządów i sytuacji praw człowieka w Hondurasie dzięki umocnieniu praworządności, wzmocnieniu instytucji rządowych i stworzeniu ram prawnych w tym sektorze. Projekt ten pomoże rządowi Hondurasu w opracowaniu i wdrażaniu narodowej polityki i planu działania w dziedzinie praw człowieka, i w stosowaniu zaleceń dotyczących praw człowieka przedstawionych przez organizacje międzynarodowe (zwłaszcza zaleceń przyjętych przez rząd Hondurasu w trakcie powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w 2010 roku).

Skutkiem konfliktów związanych z gruntami nadal jest przemoc, a szczególne zaniepokojenie budzi sytuacja w Bajo Aguan.

5.7.12 Meksyk

W 2011 roku UE utrzymała konstruktywny dialog z Meksykiem na temat praw człowieka, zarówno na planie wewnętrznym, jak i wielostronnym.

W marcu UE i Meksyk przeprowadziły w Brukseli doroczny dialog na wysokim szczeblu poświęcony dwustronnym kwestiom praw człowieka. UE wyraziła zaniepokojenie trudną sytuacją praw człowieka w Meksyku, w szczególności w kontekście nasilającej się przemocy i walki ze zorganizowaną przestępczością. Meksyk przedstawił postępy poczynione w reformie swojego systemu sądownictwa karnego i wojskowego, a także w tworzeniu mechanizmów ochrony obrońców praw człowieka i dziennikarzy zajmujących się tą tematyką.

Prawa człowieka były także przedmiotem dyskusji na forum 11. wspólnego komitetu UE – Meksyk. Meksyk przedstawił informacje na temat niedawnych istotnych zmian, np. reformy konstytucyjnej, która włącza międzynarodowe standardy praw człowieka do wewnętrznego porządku prawnego, oraz na temat decyzji Sądu Najwyższego o wyłączeniu spod jurysdykcji wojskowej wszelkich naruszeń praw człowieka. Meksyk i UE postanowiły kontynuować współpracę w dziedzinie praw człowieka, w szczególności poprzez współpracę na rzecz realizacji przyjętych reform.

W 2011 roku delegatura UE i ambasady państw członkowskich w Meksyku podejmowały stałe starania na rzecz realizacji unijnych wytycznych w dziedzinie praw człowieka, zwłaszcza w odniesieniu do ochrony obrońców praw człowieka. Wydały dwa oświadczenia lokalne i przeprowadziły misje wyjaśniające w stanach: Kalifornia Dolna, Chihuahua, Coahuila, Guerrero, Nuevo León, Oaxaca i Tabasco.

Ponadto pięciu posłów do Parlamentu Europejskiego (z Podkomisji Praw Człowieka) złożyło wizytę w Meksyku (w mieście Meksyk i Oaxace), aby sprawdzić sytuację praw człowieka w tym państwie. W ramach misji odbyły się także spotkania z meksykańskimi władzami, organizacjami pozarządowymi i obrońcami praw człowieka, Narodową Komisją Praw Człowieka i kongresem. Głównymi kwestiami były bezkarność, sytuacja obrońców praw człowieka i dziennikarzy zajmujących się tą tematyką, wykorzystanie wojska do zwalczania przestępczości zorganizowanej oraz reforma sądownictwa.

W 2011 roku UE i Meksyk prowadziły ścisłą koordynację w zakresie wielostronnych kwestii praw człowieka. Regularnie przeprowadzały konsultacje, m.in. w Genewie. Zajmowały podobne stanowiska w odniesieniu do niemal wszystkich kwestii praw człowieka i przypadków z nimi związanych na forum Rady Praw Człowieka i Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych.

5.7.13 *Nikaragua*

Unijny program na rzecz praw człowieka i demokracji dotyczący Nikaragui zdominowały w roku 2011 wybory. Wysłana została pełnowymiarowa unijna misja obserwacji wyborów w celu obserwowania wyborów parlamentarnych, które odbyły się 6 listopada. Z przedstawionego przez nią sprawozdania końcowego wynika, że standardy demokratyczne uległy dalszemu pogorszeniu i że działaniom wyborczym daleko było do spełniania podstawowych kryteriów w zakresie wyborów demokratycznych, w szczególności co się tyczy bezstronnego i przejrzystego zarządzania tymi działaniami przez organ wyborczy. Zalecenia dla władz dotyczące usprawnienia całego procesu wyborczego będą dla UE priorytetem w jej przyszłym dialogu z Nikaragua.

5.7.14 Paragwaj

Rok 2011 był istotny, jeśli chodzi o promowanie i ochronę praw człowieka w Paragwaju. W pierwszej połowie roku w państwie tym przeprowadzono po raz pierwszy powszechny okresowy przegląd praw człowieka organizowany pod egidą Rady Praw Człowieka ONZ. Rząd dalej wzmacniał niedawno utworzoną sieć współpracy na rzecz praw człowieka w ramach struktur rządowych, która obejmuje 22 instytucje i ministerstwa. W grudniu rząd przedstawił społeczeństwu propozycję narodowego planu w zakresie praw człowieka. UE bacznie śledziła te interesujące wydarzenia i za pośrednictwem Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) współfinansowała 4 projekty na kwotę ponad 900 000 EUR. Projekty te dotyczyły następujących dziedzin: 1) ochrona praw dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji i wykluczonych; 2) propagowanie dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla osób legalnie zatrudnionych w Paragwaju; 3) propagowanie i ochrona praw pracowniczych pracowników wywodzących się z ludności tubylczej w regionie Chaco; 4) wspieranie miejscowych sieci współpracy na rzecz praw człowieka, aby usprawnić ich dialog z rządem.

To ostatnie działanie obejmowało również element rozwoju instytucjonalnego w ramach szkolenia w zakresie praw człowieka oferowanego personelowi sieci współpracy na rzecz praw człowieka w ramach struktur rządowych. Przed końcem 2011 roku ogłoszono w ramach EIDHR nowe zaproszenie do składania wniosków z budżetem w wysokości 600 000 EUR. Również w ramach EIDHR z projektu *Atlas of Torture* udzielone zostało znaczne wsparcie na działania, które mają posłużyć wyeliminowaniu tortur i brutalnego traktowania poprzez pomoc rządowi i organizacjom społeczeństwa obywatelskiego w realizacji zaleceń specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. tortur; główny nacisk położono na ustanowienie krajowego mechanizmu zapobiegania torturom. UE sfinansowała ponadto z programu MIEUX (*Migration EU Xpertise*) dwa działania (jedno dla Mercosuru, a drugie skupione na Paragwaju) dotyczące (pośród innych zagadnień) praw migrantów. I na koniec – w ramach współfinansowanego przez UE projektu *MEVES* stworzono pierwsze w dziejach wirtualne muzeum pamięci historycznej w Paragwaju, które ma rozpowszechniać sprawozdanie Komisji Prawdy i Pojednania na temat dyktatury Alfreda Stroessnera (<http://www.meves.org.py/>).

5.7.15 Surinam

W maju 2011 roku Republika Surinamu była przedmiotem powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka. W czasie interaktywnego dialogu Surinam otrzymał 91 zaleceń – niektóre z nich zostały przyjęte, inne wciąż są w zawieszeniu, ponieważ wymagały dalszego namysłu na szczeblu krajowym. Surinam zaakceptował zalecenie dotyczące realizacji zaleceń Komitetu Praw Człowieka, osądzając i wydając odpowiednie wyroki na sprawców pozasądowych egzekucji z grudnia 1982 roku oraz masakry w wiosce Moiwana w 1986 roku.

W 2011 roku nadal – tradycyjnie niespiesznie – toczyły się rozpoczęte w 2007 roku przez poprzedni rząd postępowania sądowe przeciwko obecnemu (od sierpnia 2010 roku) prezydentowi Désiré Bouterse i 24 innym osobom oskarżonym o zabójstwa przeciwników politycznych 30 lat temu (tak zwane „morderstwa z grudnia 1982 roku”).

5.7.16 Peru

W 2011 roku odbyły się w Peru wybory powszechne. Uruchomiona na czas drugiej tury wyborów prezydenckich unijna misja obserwacji wyborów stwierdziła, że działania wyborcze były przejrzyste i że wybory przebiegały w pokojowej i uporządkowanej atmosferze. Podkreśliła też bezstronność i profesjonalizm organów przeprowadzających wybory. W ramach dwustronnego dialogu politycznego UE omawiała z Peru konflikty społeczne i proces konsultacji z ludnością tubylczą. Poza tym dialogiem z rządem UE nadal utrzymywała bliskie związki ze społeczeństwem obywatelskim i obrońcami praw człowieka. Za pośrednictwem pomocy zewnętrznej UE wspierała walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym i propagowała prawa człowieka dotyczące zwłaszcza grup znajdujących się w najbardziej niekorzystnym położeniu (kobiet, dzieci i ludności tubylczej). Wspierając realizację zaleceń Komisji Prawdy i Pojednania, UE współfinansowała projekt dotyczący miejsca pamięci o przemocy politycznej z lat 80. i 90. ubiegłego wieku.

5.7.17 *Urugwaj*

Urugwaj jest w pełni zaangażowany na rzecz ochrony praw człowieka, zarówno na poziomie wewnętrznym, jak i międzynarodowym, czego przykładem jest sprawowane przez to państwo od czerwca 2011 r. przewodnictwo w Radzie Praw Człowieka ONZ. Niemniej jednak nadal stoi on przed pewnymi wyzwaniami. Urugwaj ma poważny problem ze swoim systemem więziennictwa; składa się nań przeładunek w więzieniach (pod koniec 2011 roku przebywało w nich 9570 więźniów) i opłakane warunki panujące w tych placówkach. Po oficjalnej wizycie specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. tortur w tym państwie w roku 2009 Urugwaj zwrócił się o pomoc międzynarodową w uporaniu się z tym problemem. W październiku 2011 r. UE oficjalnie uruchomiła wraz z władzami Urugwaju i innymi darczyńcami projekt, który ma wesprzeć reformę urugwajskiego sądownictwa karnego i systemu więziennictwa, po to by poprawić jakość życia więźniów oraz ułatwić im powrót do społeczeństwa i na rynek pracy. Innymi problemami, które są przedmiotem bacznej obserwacji ze strony UE i wsparcia za pośrednictwem projektów EIDHR, są przemoc domowa, nielegalny handel oraz bezpieczeństwo obywateli i prawa człowieka.

5.7.18 *Wenezuela*

Możliwości w stosunkach między UE i Wenezuelą pozostają niewykorzystane, pod pewnymi względami dostęp jest dość trudny, a kontakty z władzami nie tak częste, jak byłoby to wskazane. W 2011 roku grupa robocza Rady zaakceptowała inicjatywę ESDZ, która ma na celu zacieśnienie stosunków. W tym kontekście UE regularnie stara się poruszać kwestie praw człowieka w kontaktach z wenezuelskimi władzami.

UE finansuje za pośrednictwem EIDHR m.in. projekty służące wspieraniu monitorowania praw człowieka i sporządzania sprawozdań na ten temat, wolności prasy, praw dzieci i praw osób zakażonych HIV lub chorych na AIDS. UE wspiera również za pośrednictwem UNHCR starania na rzecz usprawnienia procesu określania statusu uchodźcy. Projekt ten przyniósł pozytywne rezultaty. Obawy UE wzbudzają niedawno wprowadzone przepisy, które mogą ograniczyć wolność zrzeszania się i ograniczyć fundusze dostarczane dzięki współpracy międzynarodowej i przeznaczone na wsparcie wenezuelskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

5.7.19 Kuba

Proces zwalniania więźniów politycznych, zapoczątkowany w lipcu 2010 r. dzięki mediacji Kościoła Katolickiego i Hiszpanii, zakończył się w marcu 2011 r. Zwolniono 126 więźniów politycznych, w tym wszystkich więźniów sumienia uwięzionych w roku 2003. Niestety jednak wielu z nich zostało zmuszonych do opuszczenia kraju i osiedlenia się na emigracji wbrew swojej woli. Zwolnienie więźniów stanowi zmianę na lepsze, UE jednak nadal jest zaniepokojona okresowymi wzrostami liczby tymczasowych aresztowań i dalszym nękaniem obrońców praw człowieka, a także, w bardziej ogólnym ujęciu, ograniczeniami wolności słowa, wolności stowarzyszania się i wolności zgromadzeń w tym kraju. Władze kubańskie były o tym wielokrotnie informowane.

Z drugiej strony Kuba zbiera pochwały w dziedzinie podstawowych praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, w tym ze względu na świadczenie usług edukacyjnych i zdrowotnych oraz ze względu na walkę z dyskryminacją o podłożu rasowym i płciowym oraz wynikającą z orientacji seksualnej. Kuba ratyfikowała też 5 z 9 podstawowych konwencji ONZ dotyczących praw człowieka. Podpisała Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych oraz Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, ale wciąż nie ratyfikowała żadnego z tych dokumentów.

W dniu 23 lutego 2011 r. w Brukseli odbyła się sesja dialogu politycznego między UE a Kubą, podczas której dogłębnie omówiono sytuację w dziedzinie praw człowieka na Kubie. Tak jak w przypadku innych państw prawa człowieka stanowią sedno tego dialogu politycznego. W tym samym czasie dalej prowadzono rozważania nad sposobami poczynienia postępów w stosunkach z Kubą, zapoczątkowane przez Radę do Spraw Zagranicznych na posiedzeniu w dniu 25 października 2010 r. Również w związku z tym przyszły rozwój praw człowieka w tym kraju nadal ma kluczowe znaczenie.

5.7.20 *Republika Dominikańska*

W 2011 roku w dziedzinie praw człowieka odnotowano postępy, jednak pewne problemy nadal się utrzymują. Konstytucja z 2010 roku oznaczała spore postępy z punktu widzenia demokracji, niektóre z nich wciąż jednak nie zostały wdrożone (rzecznik praw obywatelskich, społeczna inicjatywa ustawodawcza); konstytucja ta zawierała także wiele kontrowersyjnych elementów, w szczególności co się tyczy migracji i praw do obywatelstwa. Ponadto konstytucja nie zezwala na aborcję w żadnych okolicznościach – i to w kraju, w którym wskaźniki ciężar młodych matek, gwałtów i przemocy związanej z płcią są wysokie.

Republika Dominikańska podpisała większość stosownych międzynarodowych konwencji w dziedzinie praw człowieka, a jej prawa są generalnie (choć z wyjątkami) postępowe. W rzeczywistości jednak wciąż utrzymują się pewne poważnie nierozwiązane problemy dotyczące przemocy związanej z płcią, praw reprodukcyjnych, stosowania przemocy przez policję (egzekucji pozasądowych) oraz dyskryminowania migrantów z Haiti i ich potomków. Choć organizacje społeczeństwa obywatelskiego mają różną jakość, należy podkreślić prowadzone przez nie działania na rzecz podnoszenia świadomości, stale wspierane przez współpracę ze strony UE. Wskazówek w tym względzie dostarczy UE unijna strategia w zakresie praw człowieka przyjęta w 2011 roku.

5.7.21 Haiti

UE nadal wspierała umacnianie praw człowieka na Haiti, finansując z programu wsparcia krajowego w ramach EIDHR trzy nowe projekty w dziedzinie ochrony praw kobiet i dzieci. W 2011 roku UE kontynuowała wsparcie dla procesu wyborczego poprzez finansowanie z Instrumentu na rzecz Stabilności misji obserwacji wyborów z ramienia Organizacji Państw Amerykańskich oraz wysłanie sześciu unijnych ekspertów w dziedzinie wyborów. UE pomagała zainteresowanym państwom członkowskim UE w przygotowaniach do pierwszego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka dotyczącego Haiti przeprowadzanego pod egidą Rady Praw Człowieka ONZ; miał on miejsce w Genewie w październiku 2011 r. Ponadto została opracowana i omówiona przez stosowne grupy robocze Rady z myślą o przyjęciu strategii UE w dziedzinie praw człowieka dotycząca Haiti. Co się tyczy umacniania demokracji na Haiti, z Instrumentu na rzecz Stabilności sfinansowany został projekt z udziałem doradców wysokiego szczebla przeprowadzony przez Club de Madrid; jego celem było przekonanie haitańskich instytucji demokratycznych do większej gotowości do współpracy i określanie wspólnych celów legislacyjnych.

5.7.22 Jamajka

UE nadal utrzymywała regularne kontakty z rządem w zakresie kwestii związanych z prawami człowieka, w tym szczególne kontakty dotyczące działań podjętych w następstwie oenzetowskiego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka z 2011 roku. Odbłyły się też spotkania z obrońcami praw człowieka, w tym z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi kampanie w zakresie ogólnych kwestii praw człowieka oraz dostępu do wymiaru sprawiedliwości, a także z organizacjami pozarządowymi wspierającymi mniejszości LGTB.

Obszary zainteresowania UE wymienione w krajowym dokumencie strategicznym na temat praw człowieka dotyczącym Jamajki – przyjętym w 2011 roku – odzwierciedlają priorytety określone w ramach oenzetowskiego powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka i przedstawione w sprawozdaniu Rady Praw Człowieka ONZ. Obejmują m.in. doniesienia o egzekucjach pozasądowych, naruszenia popełniane przez pracowników rządowych, orzekanie kary śmierci, traktowanie mniejszości LGTB, warunki w więzieniach oraz położenie i traktowanie kobiet i dzieci w jamajskim społeczeństwie.

Unijne programy wsparcia budżetowego są ukierunkowane na podmioty prowadzące nadzór nad usługami bezpieczeństwa, szkolenia w zakresie praw człowieka oraz ustawodawstwo w dziedzinie kluczowych kwestii praw człowieka. W ramach programu EIDHR wspierane są również organizacje pozarządowe propagujące wiedzę na temat kwestii praw człowieka i pomagające ofiarom naruszeń praw człowieka.

6 Działania Parlamentu Europejskiego związane z prawami człowieka

Wspieranie praw człowieka i zasad demokracji na całym świecie pozostaje istotnym elementem pracy Parlamentu Europejskiego. To priorytetowe zadanie ma wielowymiarowy charakter. W trakcie 2011 roku przypadki naruszania praw człowieka omawiane były podczas sesji plenarnych i wspominane w różnych rezolucjach Parlamentu; również komisje regularnie poruszały kwestie praw człowieka w swoich sprawozdaniach. Delegacje międzyparlamentarne przyjęły nowe wytyczne dotyczące podnoszenia kwestii praw człowieka podczas spotkań z ich interlokutorami. Przewodniczący Parlamentu Europejskiego Jerzy Buzek uznał kwestie praw człowieka za nieodłączną część swojej pracy. Edward McMillan-Scott nadal pełnił funkcję wiceprzewodniczącego ds. praw człowieka. W trakcie tego roku przewodniczący Jerzy Buzek ponad 150 razy wydawał oświadczenia lub wypowiadał się w związku z prawami człowieka. Jak stwierdził w swoim oświadczeniu z 23 listopada 2011 r. na otwarcie konferencji Sieci im. Sacharowa: „W Parlamencie Europejskim wierzymy, że do praw podstawowych zalicza się nie tylko prawo do życia i integralności cielesnej, ale także wolność słowa, wolność prasy, wolność religii i wolność myśli. Bez tych swobód pozostaje nam tylko ucisk i rządy niewielkiej grupy”.

Parlament Europejski dąży także do **włączania praw człowieka w główny nurt** swojej działalności, zgodnie z traktatami, które powszechne prawa człowieka i demokrację uznają za wartości będące podwaliną Unii oraz za podstawowe zasady i cele zewnętrznych działań Unii. Kwestie praw człowieka są omawiane w Komisji Spraw Zagranicznych (AFET), gdy rozpatruje ona sprawozdania parlamentarne lub różnego rodzaju międzynarodowe umowy zawierające postanowienia dotyczące praw człowieka. Umowami handlowymi, w tym ich postanowieniami dotyczącymi praw człowieka, zajmuje się Komisja Handlu Międzynarodowego (INTA).

Także Komisja Rozwoju (DEVE) i Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia (FEMM) regularnie zajmują się aspektami praw człowieka w stosunkach zewnętrznych UE podlegającymi ich odpowiednim obszarom kompetencji. Przewodniczący komisji AFET i komisji DEVE współprzewodniczą zespołowi koordynacyjnemu ds. wyborów, który koordynuje prowadzone przez Parlament działania w zakresie obserwacji wyborów.

Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (LIBE) jest w ramach Unii Europejskiej kluczowym podmiotem w zakresie praw podstawowych i ma do wykonania istotne zadania dotyczące zewnętrznych aspektów wewnętrznych polityk Unii, na przykład w dziedzinie polityki migracyjnej i azylowej. Kwestiami konstytucyjnymi i prawnymi, w tym przystąpieniem UE do europejskiej konwencji praw człowieka – co wpłynie także na stosunki zewnętrzne UE – zajmują się Komisja Spraw Konstytucyjnych (AFCO) i Komisja Prawna (JURI).

W trakcie 2011 roku posłowie do Parlamentu Europejskiego analizowali prace Komisji, Rady i ESDZ w dziedzinie praw człowieka podczas posiedzeń plenarnych, na forum komisji i grup roboczych oraz w delegaturach. **Wysoka przedstawiciel UE do spraw wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa** wypowiadała się na posiedzeniach plenarnych na temat kwestii WPZiB, w tym wsparcia dla praw człowieka i demokracji. Przedstawiciele ESDZ i Komisji regularnie uczestniczyli w posiedzeniach Podkomisji Praw Człowieka (DROI). Nowy stały przewodniczący **Grupy Roboczej Rady ds. Praw Człowieka (COHOM)** Engelbert Theuermann uczestniczył w dyskusjach na posiedzeniach DROI; z kolei przewodniczący tej podkomisji był zapraszany na posiedzenia COHOM.

Parlament bacznie również śledził działania podejmowane w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka na Świecie (EIDHR), który należy do najważniejszych instrumentów UE w dziedzinie propagowania wartości UE. W 2011 roku w trakcie analizy rocznego programu działania EIDHR na rok 2011 PE wielokrotnie podkreślał, że chce w większym stopniu uczestniczyć w ustalaniu priorytetów dla tego instrumentu. **Grupa robocza ds. EIDHR**, której przewodniczył przewodniczący podkomisji, kontynuowała pracę w 2011 roku, spotykając się ze służbami Komisji w celu przedyskutowania rocznych planów działania i wdrażania tego instrumentu.

Prace Parlamentu Europejskiego dotyczące praw człowieka na świecie prowadzone są konkretnie przez będącą częścią Komisji Spraw Zagranicznych **Podkomisję Praw Człowieka (DROI)**, której przewodniczyła Heidi Hautala, a od września 2011 r. przewodniczy Barbara Lochbihler. Po wejściu w życie Traktatu z Lizbony podkomisja skonsolidowała swoje bliskie kontakty robocze z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych, innymi instytucjami UE oraz organizacjami pozarządowymi zajmującymi się prawami człowieka.

Dzięki zamkniętym posiedzeniom informacyjnym i sprawozdawczym Podkomisja Praw Człowieka śledzi również dialogi i konsultacje na temat praw człowieka prowadzone przez ESDZ z państwami trzecimi.

Szeroko zakrojone **monitorowanie działań ONZ w dziedzinie praw człowieka** obejmowało spotkania ze specjalnymi przedstawicielami i doradcami ONZ uczestniczącymi w posiedzeniach DROI i AFET, w tym spotkanie ze specjalnym sprawozdawcą ds. Iranu oraz specjalnym doradcą sekretarza generalnego ONZ ds. zapobiegania ludobójstwu. Kwestie praw człowieka i wsparcia demokracji były również punktami programu delegacji na Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych; delegacji tej wspólnie przewodniczyły AFET i DROI.

Podkomisja Praw Człowieka była również sama organizatorem lub uczestnikiem licznych wizyt na szczeblu delegacji. Wyjazd delegacji DROI na wiosenną sesję Rady Praw Człowieka ONZ (RPC) ponownie był częścią rocznego programu tej podkomisji. Przed tą wizytą Parlament przyjął rezolucję w sprawie Rady Praw Człowieka i procesu przeglądu, który został przeprowadzony w 2011 roku.

Co się tyczy wielu kwestii praw człowieka, istotnym partnerem była **Rada Europy**. Współpracę prowadzono z komisjami i członkami Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy (PACE). Podkomisja Praw Człowieka prowadziła również rozmowy z Thomasem Hammarbergiem, Komisarzem ds. Praw Człowieka Rady Europy. Przystąpienie UE do europejskiej konwencji praw człowieka było jednym z najważniejszych punktów działania Parlamentu Europejskiego w dziedzinie praw człowieka w 2011 roku i przedmiotem wspólnego zainteresowania PE i Rady Europy. Podkomisja przeprowadziła również wymianę poglądów z Dickiem Martym, sprawozdawcą Komisji Zagadnień Prawnych i Praw Człowieka w Zgromadzeniu Parlamentarnym Rady Europy (PACE).

Zorganizowana w listopadzie przez AFET i DROI wymiana poglądów z Lambertem Zannierem, sekretarzem generalnym OBWE, stworzyła okazję, by podkreślić znaczenie, jakie dla praw człowieka mają zobowiązania podejmowane w ramach **OBWE** w zakresie wymiaru ludzkiego.

W wielu **sprawozdaniach z własnej inicjatywy przyjętych w trakcie 2011 roku** Parlament Europejski rozpatrywał różne możliwości ochrony i wspierania praw człowieka i demokracji. Na podstawie jednego z takich sprawozdań 7 lipca 2011 r. Parlament przyjął rezolucję w sprawie **polityk zewnętrznych UE na rzecz demokratyzacji**. W sprawozdaniu tym uznaje się, że UE będzie mogła umocnić swoją rolę jako „miękkiej siły” (*soft power*) systemu międzynarodowego jedynie wówczas, gdy ochrona praw człowieka będzie dla niej rzeczywistym priorytetem w polityce prowadzonej wobec państw trzecich; w dokumencie zaproponowano także ewentualne sposoby uzyskania bardziej spójnego podejścia do wsparcia demokracji w ramach polityk zewnętrznych UE w oparciu o ukierunkowane strategie. Parlament z zadowoleniem przyjął również decyzję Komisji i wysokiej przedstawiciel w sprawie wsparcia na rzecz ustanowienia **Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji**, który ma być elastycznym narzędziem wspierania demokratycznych przemian w krajach niedemokratycznych i krajach przechodzących przemiany.

Parlament Europejski zdecydowanie i konsekwentnie udziela poparcia Międzynarodowemu Trybunałowi Karnemu. W listopadzie 2011 r. Parlament przyjął rezolucję w sprawie **poparcia UE dla Międzynarodowego Trybunału Karnego**. Podkreślono w niej potrzebę zwiększenia poparcia dla trybunału za pomocą działań politycznych i dyplomatycznych. Z zadowoleniem odniesiono się do zmienionego planu działania UE i zachęcono prezydencję Rady, a także Komisję, ESDZ i państwa członkowskie do potraktowania realizacji tego planu priorytetowo.

Rok 2011 upłynął pod znakiem historycznych **zmian w Afryce Północnej, na Bliskim Wschodzie i w państwach Zatoki**. Parlament Europejski bacznie śledził wydarzenia arabskiej wiosny, skupiając się szczególnie na prawach człowieka i demokracji. W reakcji na te wydarzenia Parlament zorganizował m.in. wysłuchania, wizyty delegacji oraz misję obserwacji wyborów w Tunezji. W ramach związanych z tym ściśle działań Parlament Europejski śledził przegląd europejskiej polityki sąsiedztwa. W kwietniu przyjął dwie odrębne rezolucje: jedną poświęconą południowemu wymiarowi tej polityki i drugą poświęconą wymiarowi wschodniemu, by w ten sposób wnieść swój wkład w ten przegląd.

W rezolucji w sprawie **przeglądu europejskiej polityki sąsiedztwa**, przyjętej 14 grudnia 2011 r., Parlament Europejski wyraził zdecydowane poparcie dla nowego podejścia przedstawionego przez Komisję i wysoką przedstawiciel, opartego na zasadzie „więcej za więcej” i jasno określonych kryteriach oraz mierzalnych i regularnie monitorowanych poziomach odniesienia dla poszczególnych krajów partnerskich.

W kontekście **monitorowania negocjacji umów międzynarodowych** Parlament przyjął zalecenia dotyczące negocjacji w sprawie umowy ramowej między UE a Libią oraz umów o stowarzyszeniu między UE a Republiką Mołdawii, Ukrainą i Gruzją.

Parlament przyjął rezolucję w sprawie **kwestii orientacji seksualnej i tożsamości płciowej**, przypominając o swoim zaniepokojeniu wywołanym licznymi przypadkami pogwałcenia praw człowieka i powszechną dyskryminacją ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową, zarówno w Unii Europejskiej, jak i w państwach trzecich.

Parlament nadal skupiał swoją uwagę na roli **obrońców praw człowieka**, wspierając się sprawozdaniem parlamentarnym z 2010 roku. Podkomisja Praw Człowieka przygotowała oświadczenia i pisma, walcząc o uwolnienie czołowego syryjskiego prawnika zajmującego się prawami człowieka Haythama Al-Maleha; ostatecznie został on zwolniony z więzienia. Parlament Europejski podtrzymywał kontakty z laureatką Nagrody Sacharowa i birmańską przywódczynią demokratyczną Aun San Suu Kyi i otrzymał od niej w 2011 roku dwie wiadomości wideo. Parlament położył też nacisk na przypadki Siergieja Magnickiego (Rosja), Alaksandra Bialackiego (Białoruś) i Davida Kato (Uganda), które posłużyły za brutalne przypomnienie o zagrożeniach, na jakie wciąż narażeni są nieugięci obrońcy praw człowieka.

W roku 2011 rozpoczęły się prace nad **rocznym sprawozdaniem Parlamentu Europejskiego na temat praw człowieka na świecie oraz polityki UE w tym zakresie**, w którym analizie poddaje się rolę różnych unijnych podmiotów i polityk w dziedzinie praw człowieka; rolę sprawozdawcy pełni poseł Richard Howitt.

W roku 2011 **nagrodę im. Sacharowa za wolność myśli** przyznano „arabskiej wiosnie” w osobie pięciu działaczy za ich wkład w historyczne zmiany w arabskim świecie; osoby te to: Asmaa Mahfouz (Egipt), Ahmed al-Zubair Ahmed al-Sanusi (Libia), Razan Zaitouneh (Syria), Ali Farzat (Syria) i – pośmiertnie – Mohamed Bouazizi (Tunezja).

Nagrodę im. Sacharowa za wolność myśli Parlament Europejski przyznaje corocznie, od 1988 roku, wybitnym osobistościom, które stają w obronie wolności słowa, demokracji, praworządności i tolerancji.

Rok ten był również szczególny ze względu na powstanie **sieci Nagrody Sacharowa**, która umożliwia laureatom nagrody dzielenie się doświadczeniami z ich działalności jako obrońców praw człowieka i wymianę najlepszych praktyk. Większość z laureatów z poprzednich lat wzięła udział w głośnej konferencji Sieci Nagrody Sacharowa na wysokim szczeblu w listopadzie 2011 r., której gospodarzem był przewodniczący Parlamentu. Dzięki konferencji poświęconej prawom człowieka oraz związanej z Nagrodą Sacharowa publicznej debacie na temat roli kobiet w przemianach udało się dotrzeć do osób zaangażowanych w walkę o prawa człowieka na całym świecie. Obecni byli laureaci Nagrody Sacharowa: Hauwa Ibrahim, Wei Jing Sheng, Salih Mahmoud Osman, Alaksandr Milinkiewicz, Reporterzy bez Granic, Żanna Litwina (Białoruski Związek Dziennikarzy), Taslima Nasrin, Salima Ghezali, Leyla Zana, Kobiety w Bieli (*Damas de blanco*) i Osłobodjenje. Aun San Suu Kyi przesłała na konferencję wiadomość wideo. Byli laureaci Nagrody Sacharowa bardzo pozytywnie ocenili nagrodę i wkład, jaki ma ona w wyeksponowanie i uwiarygodnienie ich walki na arenie światowej.

Parlament Europejski nadal również przeprowadzał comiesięczne debaty nad **pilnymi przypadkami** naruszeń praw człowieka, demokracji i praworządności. W 2011 roku Parlament przyjął łącznie 53 rezolucje w sprawie praw człowieka (zob. załącznik I).

W kwietniu 2011 r. podczas konferencji przewodniczących delegacji przyjęte zostały nowe wytyczne dla delegacji Parlamentu Europejskiego dotyczące poruszania problemów związanych z prawami człowieka podczas wizyt i posiedzeń wszystkich delegacji Parlamentu Europejskiego i podczas zgromadzeń wielostronnych. W myśl szczegółowych wytycznych dotyczących praw człowieka oraz działań na rzecz demokracji posłów Parlamentu Europejskiego udających się z wizytą do państw trzecich, wszystkie delegacje Parlamentu Europejskiego zachęca się do poruszania kwestii związanych z prawami człowieka podczas ich kontaktów z władzami i do spotkań z obrońcami praw człowieka.

Wśród innych **delegacji** Parlamentu Europejskiego, w **których w 2011 roku uczestniczyli członkowie Podkomisji Praw Człowieka**, była m.in. zorganizowana *ad hoc* wizyta delegacji w Tunezji przy udziale Komisji Spraw Zagranicznych i stałej delegacji Parlamentu do spraw stosunków z państwami Maghrebu. Wizyta delegacji DROI w Hondurasie i Meksyku miała w obu tych państwach niezwykle intensywny i istotny charakter. Przewodniczący podkomisji wziął także udział w delegacji AFET w Azji Środkowej, co było związane z negocjacjami w sprawie umowy o partnerstwie i współpracy między UE a Turkmenistanem.

W 2011 roku zorganizowane zostały w ramach Podkomisji Praw Człowieka (niekiedy przy współpracy z innymi komisjami lub delegacjami) następujące **wysłuchania**:

- prawo do wody i kanalizacji
- dyskryminacja oparta na systemie kastowym w Azji Południowej
- wspieranie demokracji
- mniejszości i osoby niereprezentowane
- wolność prasy, w tym ochrona dziennikarzy w konfliktach zbrojnych
- Międzynarodowy Dzień Pomocy Ofiarom Tortur
- poparcie UE dla MTK: stojąc w obliczu wyzwań i pokonując trudności
- prawa człowieka w Azji Południowo-Wschodniej, z naciskiem na Indonezję

- sytuacja praw człowieka przysługujących Turkmenom w Iraku
- prawa człowieka w Chinach, w szczególności sytuacja obrońców praw człowieka
- wysłuchanie dotyczące praw człowieka przysługujących lesbijkom, gejom, biseksualistom i osobom transgenderowym i interseksualnym na świecie
- wysłuchanie na temat sytuacji praw człowieka w Rosji i Północnym Kaukazie
- wysłuchanie na temat praw człowieka w Turcji z uwagi na oczekiwane sprawozdanie Komisji z postępów
- wysłuchanie na temat praw osób LGBT i Romów na Bałkanach Zachodnich
- prawa człowieka w Chinach a rola Unii Europejskiej
- wysłuchanie na temat działań podjętych w związku ze sprawozdaniem na temat obrońców praw człowieka.

Ponadto różnego rodzaju wymiany poglądów dały posłom do PE sposobność omówienia sytuacji w różnych krajach lub różnych priorytetów horyzontalnych z ESDZ, ekspertami zewnętrznymi, ambasadorami i przedstawicielami organizacji międzynarodowych oraz krajowych, regionalnych i międzynarodowych organizacji pozarządowych.

Aby uzupełnić prace podkomisji w zakresie praw człowieka, departament polityki zewnętrznej Parlamentu zapewnia wsparcie, opracowując notatki informacyjne i inne materiały dodatkowe lub zamawiając analizy zewnętrzne. W trakcie 2011 roku zostały przygotowane i przedstawione Podkomisji Praw Człowieka następujące analizy odnoszące się do polityki zewnętrznej w zakresie praw człowieka:

- Unia Europejska a przegląd Rady Praw Człowieka ONZ
- polityka UE wobec Rosji w zakresie praw człowieka
- warsztaty na temat problematyki tortur i tajnych zatrzymań: perspektywa ONZ i rola UE
- wpływ polityk migracyjnych na prawa człowieka w sąsiedztwie europejskim
- prawa człowieka w krajach Partnerstwa Wschodniego
- poziomy odniesienia w zakresie praw człowieka na potrzeby polityk wewnętrznych UE
- wspieranie kontaktów między rzecznikami praw obywatelskich w krajach Partnerstwa Wschodniego.

Stałe delegacje Parlamentu utrzymują ciągle stosunki z krajami lub organami regionalnymi. Wizyty delegacji stanowiły ważną sposobność do bezpośrednich kontaktów z parlamentarzystami, urzędnikami rządowymi oraz społeczeństwem obywatelskim w państwach trzecich.

W posiedzeniach delegacji w Brukseli i Strasburgu regularnie uczestniczą ambasadory danych państw, ESDZ, organizacje pozarządowe i inne podmioty, a regularnym elementem tych posiedzeń są także kwestie praw człowieka (na przykład w przypadku Iranu i Chin). Przewodniczący delegacji często kierują pisma (zwykle do ambasadora danego kraju) i wydają oświadczenia na temat konkretnych przypadków naruszeń praw człowieka.

Parlament Europejski prowadzi również rozmowy z parlamentami na całym świecie w ramach swojej współpracy międzyparlamentarnej i za pośrednictwem wspólnych zgromadzeń parlamentarnych. W ramach zgromadzeń posłowie do PE i parlamentarzyści z państw trzecich mogą omówić wspólne wyzwania, w tym kwestie praw człowieka i demokracji. Ustanowione zostały m.in. Zgromadzenie Parlamentarne Unii dla Śródziemnomorza, Europejsko-Latynoamerykańskie Zgromadzenie Parlamentarne oraz Wspólne Zgromadzenie Parlamentarne AKP–UE. W 2011 roku powołane zostało Zgromadzenie Parlamentarne EURONEST, obejmujące specjalną komisję zajmującą się sprawami politycznymi, prawami człowieka i demokracją oraz komisję spraw społecznych, kultury, edukacji i społeczeństwa obywatelskiego; dzięki temu zgromadzeniu unijna inicjatywa Partnerstwa Wschodniego ma zyskać wymiar parlamentarny.

W Zgromadzeniu Parlamentarnym Unii dla Śródziemnomorza uczestniczą posłowie do PE (po stronie UE) i posłowie z państw regionu Morza Śródziemnego należących do partnerstwa eurośródziemnomorskiego, w tym z Algierii, okupowanych terytoriów palestyńskich, Egiptu, Jordanii, Izraela, Libanu, Maroka, Syrii, Tunezji i Turcji. Podczas 7. posiedzenia Zgromadzenia Parlamentarnego Unii dla Śródziemnomorza, które odbyło się w Rzymie w dniach 3–4 marca, omówiono wydarzenia polityczne zachodzące w krajach południowego wybrzeża Morza Śródziemnego. Za kwestie praw człowieka odpowiada w tym zgromadzeniu Komisja Spraw Politycznych, Praw Człowieka i Bezpieczeństwa.

Piąte zwyczajne posiedzenie plenarne Europejsko-Latynoamerykańskiego Zgromadzenia Parlamentarnego odbyło w Montevideo (Urugwaj) w dniach 18–19 maja 2011 r. Komisją, która w ramach tego zgromadzenia zajmuje się prawami człowieka, jest Komisja Spraw Politycznych, Bezpieczeństwa i Praw Człowieka.

Wspólne Zgromadzenie Parlamentarne AKP–UE skupia posłów do Parlamentu Europejskiego i wybieralnych przedstawicieli z państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (państw AKP), które podpisały umowę z Kotonu. Znacząca część pracy tego wspólnego zgromadzenia parlamentarnego jest skierowana na propagowanie praw człowieka i wspólnych wartości ludzkich, czego rezultatem były wspólne zobowiązania podjęte w ramach konferencji ONZ. Co się tyczy praw człowieka, to podczas swojego 21. posiedzenia (Budapeszt, 16–18 maja 2011 r.) zgromadzenie przyjęło rezolucję w sprawie przyszłych wyzwań w dziedzinie demokracji i poszanowania porządku konstytucyjnego w państwach AKP i UE.

Posiedzenie organizacyjne Zgromadzenia Parlamentarnego EURONEST odbyło się 3 maja 2011 r. w Brukseli. Otworzył je przewodniczący Parlamentu Europejskiego Jerzy Buzek, który zauważył, że należy wzmocnić procesy reform demokratycznych we wschodnich krajach partnerskich. Pierwsze posiedzenie zwyczajne miało miejsce w dniach 14–15 września w Strasburgu, a poprzedziło je posiedzenie czterech komisji wchodzących w skład zgromadzenia, m.in. Komisji Spraw Politycznych, Praw Człowieka i Demokracji.

W trakcie 2011 roku odbyło się ponadto wiele posiedzeń międzyparlamentarnych, które dotyczyły także istotnych elementów praw człowieka. W dniu 11 października 2011 r. Podkomisja Praw Człowieka wraz z Komisją Rozwoju zorganizowały międzyparlamentarne posiedzenie komisji z parlamentami krajowymi zatytułowane „Warunki dotyczące praw człowieka w polityce rozwoju”. Było to pierwsze posiedzenie międzyparlamentarne o pełnym zakresie, które odbyło się po wejściu w życie Traktatu z Lizbony i było poświęcone związkom między prawami człowieka a rozwojem. Główne tematy omawiane przez posłów do Parlamentu Europejskiego i ich kolegów z parlamentów krajowych dotyczyły kwestii, czy warunkowość związana z prawami człowieka jest przeszkodą w ograniczaniu ubóstwa oraz tego, na ile skuteczna może ona być w sytuacji, w której w grę wchodzi wielu darczyńców.

Obserwacja wyborów to wyraz zaangażowania Parlamentu Europejskiego na rzecz wspierania rozwoju i umacniania demokracji, praworządności i praw człowieka. Posłowie do PE uczestniczą albo w unijnych misjach obserwacji wyborów, albo w międzynarodowych misjach obserwacji wyborów. W tym ostatnim przypadku delegacja Parlamentu Europejskiego uczestniczy w danej misji i koordynuje swoją pracę z Biurem Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE (ODIHR) i Zgromadzeniami Parlamentarnymi Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Radą Europy oraz Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO).

Za ogólną organizację działań PE w zakresie obserwacji wyborów odpowiada parlamentarny zespół koordynacyjny ds. wyborów. W roku 2011 zespół po raz pierwszy odegrał swoją nową rolę konsultanta wysokiej przedstawiciel i wiceprzewodniczącej Catherine Ashton przy określaniu i planowaniu unijnych misji obserwacji wyborów. Odegrał również istotną rolę przy wyznaczaniu posłów do Parlamentu Europejskiego na stanowisko unijnych głównych obserwatorów w trakcie misji obserwacji wyborów UE.

W roku 2011 PE wziął udział w następujących misjach obserwacji wyborów:

Kosowo	wybory parlamentarne (ponowne wybory w 3 miastach)	09.01.2011
Sudan	referendum w sprawie Sudanu Południowego	9-17.01.2011
Czad	wybory parlamentarne	13.02.2011
Uganda	wybory parlamentarne	18.02.2011
Nigeria	wybory prezydenckie	16.04.2011
Peru	wybory prezydenckie	05.06.2011
Zambia	wybory parlamentarne	20.09.2011
Tunezja	wybory do Zgromadzenia Konstytucyjnego	23.10.2011
Kirgistan	wybory prezydenckie	30.10.2011
Nikaragua	wybory parlamentarne	06.11.2011
Demokratyczna Republika Konga	wybory prezydenckie	28.11.2011

Ponadto z uwagi na znaczenie wyborów samorządowych w Albanii (maj 2011 r.) Parlament Europejski postanowił na zasadzie wyjątku wysłać delegację *ad hoc*, która miała śledzić proces wyborczy w okresie okołowyborczym.

Parlamente są kluczowymi elementami w funkcjonowaniu demokracji, a właśnie w ramach systemu demokratycznego istnieje największa szansa na przestrzeganie i wspieranie praw człowieka. **Urząd ds. Promowania Demokracji Parlamentarnej (OPPD)** działający w Parlamencie Europejskim ma zapewniać wsparcie dla rozwoju parlamentaryzmu w nowych i wschodzących demokracjach. Ze wsparcia OPPD korzystają instytucje parlamentarne w państwach trzecich, ich członkowie i urzędnicy. OPPD oferuje pomoc w budowaniu zdolności instytucjonalnych, dostosowane do potrzeb programu wsparcia, wsparcie partnerskie i wymianę doświadczeń oraz prowadzi działania następcze w związku z misjami obserwacji wyborów, tak by wsparcie na rzecz demokratyzacji obejmowało pełny cykl wyborczy.

W trakcie 2011 roku OPPD zorganizował wizytę w Parlamencie Europejskim sporej grupy egipskich działaczy politycznych reprezentujących szeroki wachlarz partii i ugrupowań politycznych oraz kandydatów w wyborach prezydenckich. Partnerami w programie stypendialnym OPPD w dziedzinie demokracji były m.in. zgromadzenia parlamentarne MERCOSUR-u i PARLACEN-u oraz parlamente Chile (izba deputowanych), Armenii, Ghany, Mauretanii i Togo. OPPD wspierał Forum Parlamentarne Wspólnoty Demokracji, odgrywając aktywną rolę doradcą i organizując w Brukseli jedno z posiedzeń, a także uczestnicząc w posiedzeniach forum w Tbilisi, Wilnie i Waszyngtonie. W 2011 roku OPPD wraz z *National Democratic Institute for International Affairs (NDI)* zorganizował również posiedzenie na wysokim szczeblu w ramach dialogu transatlantyckiego na temat wzmocnienia współpracy na rzecz wsparcia demokracji.

Aby zapewnić lepszą synergii i spójność prac różnych komisji i działów Parlamentu Europejskiego zajmujących się prawami człowieka, regularnie w trakcie tego roku odbywały się posiedzenia **grupy zadaniowej ds. polityki UE w dziedzinie praw człowieka**, złożonej z pracowników różnych służb Parlamentu Europejskiego.

Potrzeba i chęć dalszego wzmocnienia działań Parlamentu Europejskiego w dziedzinie praw człowieka i promowania demokracji zaowocowały utworzeniem nowej dyrekcji ds. wsparcia demokracji (rozpocznie pracę w 2012 roku) w ramach parlamentarnej Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Zewnętrznej Unii Europejskiej.

7 Wykaz skrótów

AA	Association Agreement
AFCO	Constitutional Affairs Committee
AFET	Committee on Foreign Affairs
AMISOM	African Union Mission in Somalia
APRM	African Peer Review Mechanism
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
ASEM	Asia-Europe Meeting
ATP	Anti-Terrorism Proclamation
AU	African Union
BICI	Independent Commission of Inquiry
BiH	Bosnia and Herzegovina
CAT	Convention against Torture
CBSS	Country-Based Support Schemes under the EIDHR
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
CEDEAO	
CEDEF	convention internationale sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes
CENIT	national Electoral Commission

CEPOL	
CFSP	Common Foreign Security Policy
CHT	Chittagong Hill Tracts
CICIG	International Commission Against Impunity in Guatemala
CoE	Council of Europe
COHOM	Council Human Rights Working Group
COREPER	
CPT	Committee for the Prevention of Torture
CRPD	UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities
CSDP	Common Security and Defence Policy
CSO	Civil Society Organisation
CSR	Corporate Social Responsibility
CSW	Commission on the Status of Women
CVJR	Truth, Justice and Reconciliation Commission
DAS	Departamento Administrativo de Seguridad
DCFTA	Deep and Comprehensive Free Trade Area
DCI	Development Cooperation Instrument
DCI	Dialogues Facility Fund
DDPA	Durban Declaration and Programme of Action
DEVE	Committee on Development
DPRK	Democratic People's Republic of Korea
DRC	Democratic Republic of Congo
DROI	Human Rights Subcommittee of the European Parliament
EA	Electoral assistance
EaP	Eastern Partnership
EASO	European Asylum Support Office
EC	European Commission

ECCC	Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia
ECCC	Extraordinary Chambers in the Court of Cambodia
ECG	Election Coordination Group
ECG	Election Coordination Group
ECHR	European Convention on Human Rights
ECRI	European Commission against Racism and Intolerance
EDF	European Development Fund
EED	European Endowment for Democracy
EEM	Election expert missions
EIB	European Investment Bank
EIDHR	European Initiative for Democracy and Human Rights
EMB	electoral management bodies
EMRIP	Expert Mechanism on the Rights of Indigenous Peoples
ENI	European Neighbourhood Instrument
ENP	European Neighbourhood Policy
ENPI	European Neighbourhood and Partnership Instrument
EOM	Election observation missions
EP	European Parliament
EPJUST	EU-Philippines Justice Support Programme
EU MS	EU Member States
EUD	EU Delegation
EUJUST LEX	Integrated Rule of Law Mission for Iraq
EUMM	EU Monitoring Mission
EUPM	EU Police Mission
EUPOL	European Union Police Mission in Afghanistan

EUPOL COPPS	European Union Police Mission for the Palestinian Territories
EURA	EU Readmission Agreement
EUREMA	EU Relocation from Malta
EURODAC	system for comparing fingerprints of asylum seekers and some categories of illegal immigrants
EUROJUST	European Union's Judicial Cooperation Unit
EUROPOL	law enforcement agency of the European Union
EUSR	EU Special Representative
EUTM	European Union military mission to contribute to the training of security forces
FAC	Foreign Affairs Council
FED	Fonds européen de développement
FEMM	Women's Rights and Gender Equality Committee
FfGE	Financing for Gender Equality
FICs	Forum Island Countries
FIDH	Fédération internationale des ligues des droits de l'Homme
FoE	freedom of expression
FoRB	freedom of thought, conscience and religion or belief
FRONTEX	EU Agency promoting, coordinating and developing European border management
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia
GAMM	Global Approach to Migration and Mobility
GCC	Gulf Cooperation Council
GCTF	Global Counter-Terrorism Forum

GNU	Government of National Unity
GoE	Government of Ethiopia
GRULAC	UN Group of Latin America and Caribbean Countries
GSP	EU's Generalised System of Preferences
HIV	Human immunodeficiency virus
HOMs	EU Heads of Missions
HR	High Representative
HR VP	High Representative Vice-President
HRC	UN Human Rights Council
HRDO	Human Rights Defender's Office
HRDs	Human Rights Defenders
ICC	International Criminal Court
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights
ICERD	International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination
ICHR	Independent Commission for Human Rights
ICT	information and communication technology
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
IDPs	Internally Displaced Persons
IHL	international humanitarian law
ILO	International Labour Organisation

IMT	International Monitoring Team
INEC	Independent National Electoral Committee
INGO	International nongovernmental organisation
INTA	Committee on International Trade
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance
ISAF	International Security Assistance Force
ITC-ILO	International Training Centre of the ILO
JA	Council Joint Actions
JURI	Legal Affairs Committee
JWF	Angola-EU Joint Way Forward
LAS	League of Arab States
LGBT	Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender
LGBTI	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex
LIBE	Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs
MDG	Millennium Development Goals
MENA	Middle East and North Africa
MEP	Member of the European Parliament
MERCOSUR	Common Market of the South
MFF	Multiannual Financial Framework
NDC	National Dialogue Committee
NDI	National Democratic Institute for International Affair

NGO	Nongovernmental organisation
NSA	Non-State Actors
NSF	Somali National Security Forces
NSS	National Security Service
NTC	National Transitional Council
OAS	Organisation of American States
ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
OFA	Ohrid Framework Agreement
OHCHR	United Nations High Commissioner for Human Rights
OIC	Organisation of Islamic Cooperation
OMCT	Organisation Mondiale Contre la Torture
OPCAT	Optional Protocol to the Convention against Torture
OPPD	Office for the Promotion of Parliamentary Democracy
oPt	Occupied Palestinian Territory
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe
OSCE PA	Parliamentary Assemblies of the Organisation for Security and Co-operation in Europe

PA	Palestinian Authority
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PARLACEN	Parlamento Centroamericano
PCA	Partnership and Cooperation Agreement
PCA	Partnership and Cooperation Agreement
PCNA	Post-Crisis Needs Assessment
PDO	Public Defenders Office
PMSC	private military and security companies
PSWG	Peace Support Working Group
RCCR	Royal Committee on Constitutional Review
RTG	Royal Thai Government
SAA	Stabilisation and Association Agreement
SADC	Southern African Development Community
SAF	Sudan Armed Forces
SAP	Stabilisation and Association Process
SPLA	Sudan People's Liberation Army
SPRING	Support to Partnership, Reform and Inclusive Growth Programme
SPT	UN Subcommittee on Prevention of Torture
SRT	Special Rapporteur on Torture
TAIEX	Technical Assistance and Information Exchange Instrument
TDC A	Trade Cooperation and Development Agreements
TIPNIS	Territorio Indigena Parque Natural Isiboro Sécure
US	United States of America
UAE	United Arab Emirates
UfM	Union for the Mediterranean
UN	United Nations
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan

UNAMID	United Nations-African Union Mission in Darfur
UNCAT	United Nations Convention against Torture
UNDP	United Nations Development Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation
UNGA	United Nations General Assembly
UNGP	United Nations Guiding Principle
UNHCR	UN Refugee Agency
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNMIS	United Nations Missions in Sudan
UNSCR	United Nations Security Council Resolution
UPR	Universal Periodic Review
USA	United States of America
USICVR	Unidad de seguimiento a las recomendaciones de la Comisión Verdad y Reconciliación
WCAR	World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance

Załącznik 1 – Pledges made to the 31st International Conference of the Red Cross and Red Crescent, Geneva, 28 November to 1 December 2011.

For the years 2012-2015, we, the European Union and its Member States (Austria, Belgium, Bulgaria, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Netherlands, Poland, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, United Kingdom), hereby pledge:

1. Missing persons

The EU and its Member States are concerned by the enforced disappearance of persons during armed conflicts and by the profound humanitarian consequences borne by families of missing persons in these circumstances.

The EU Member States therefore pledge:

- to consider ratifying the 2006 Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance ;
- to consider adopting other measures aiming at avoiding enforced disappearances, such as those included in the model law suggested by the ICRC;
- to support mechanisms to investigate effectively and resolve the cases of missing persons in several regions of the world;
- to encourage processes acknowledging the rights and needs of families of missing persons and aiming at adjusting national legislation and programmes to meet these needs.

2. International Criminal Court

The EU and its Member States consider that those who have committed serious crimes of concern to the international community, including war crimes, crimes against humanity or the crime of genocide should be brought to justice.

In line with their efforts to fight impunity, the EU and its Member States pledge:

- to continue to promote the universality and preserve the integrity of the Rome Statute;
- to include the fight against impunity for the most serious crimes of international concern as one of the shared values of the EU and its partners through the insertion of provisions concerning the ICC and international justice into EU agreements with third parties;
- to continue their support to the Court, civil society and to third States interested in receiving assistance in order to become party to the Rome Statute or to implement it;

3. International Humanitarian Law Instruments

The EU and its Member States are convinced that national implementation and enforcement of international humanitarian law and other relevant legal instruments which have an impact on international humanitarian law are of great importance and fall under States' responsibilities.

In line with the EU Guidelines on promoting compliance with International Humanitarian Law, the EU Member States pledge:

- to work towards further participation in the principal international humanitarian law instruments and other relevant legal instruments which have an impact on international humanitarian law by considering ratification of the following instruments to which they are not yet all party, namely:

Additional Protocol III to the Geneva Conventions;

The Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and its First and Second Protocols;

The Optional Protocol to the UN Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict;

The Ottawa Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines;

Protocol II, as amended on 3 May 1996, and Protocol V to the 1980 Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects;

The Convention on the prohibition of military use of environmental modification techniques.

In order to improve implementation of international humanitarian law at the national level the EU and its Member States pledge:

- to support States in their efforts to adopt relevant national legislation pertinent to their international humanitarian law obligations;
- to support the existing international humanitarian law mechanisms and to envisage, if deemed relevant, making use of the services of the International Humanitarian Fact-Finding Commission constituted under Article 90 of Additional Protocol I.

4. Promotion and dissemination of international humanitarian law

The EU and its Member States underline that proper training in, and dissemination of, international humanitarian law is required to ensure better compliance with international humanitarian law in time of armed conflict.

In line with the EU Guidelines on promoting compliance with International Humanitarian Law and the 2007 European Consensus on Humanitarian Aid, the EU and its Member States pledge:

- to pursue their efforts in promoting dissemination and training in international humanitarian law in third countries, including in peacetime, in particular to national authorities, armed non-state actors and humanitarian actors.

The EU Member States pledge:

- to continue their efforts in promoting dissemination and training in international humanitarian law inside the EU, in particular to military and civilian personnel, involved in crisis management operations.

5. Fundamental Procedural and other Guarantees

The EU and its Member States reaffirm their determination to respect fundamental procedural guarantees for all persons detained in relation to an armed conflict as enshrined in the applicable rules of international humanitarian law and/or international human rights law.

The EU and its Member States therefore pledge to promote respect of fundamental procedural guarantees through a wide range of measures including:

- Training for staff participating in EU military and civilian crisis management operations in fundamental procedural guarantees.

- Endeavouring to ensure implementation of those standards by third parties involved in EU operations.
- Supporting dissemination and training sessions on implementation of fundamental procedural guarantees.
- Recalling the importance of respecting fundamental procedural guarantees in dialogue with other States.

6. Anti-Personnel Landmines, Cluster Munitions, Improvised Explosive Devices and

Explosive Remnants of War

The EU and its Member States are concerned by the threats posed by anti-personnel landmines, cluster munitions, improvised explosive devices and explosive remnants of war.

The EU Member States therefore pledge:

- to advocate as appropriate in support of international instruments seeking to address humanitarian hazards of explosive remnants of war, cluster munitions, improvised explosive devices and antipersonnel landmines;
- to encourage as appropriate States Parties to the Anti-Personnel Mine Ban Convention and the Convention on Cluster Munitions to make timely reports in accordance with the relevant provisions of these treaties.

Joint pledge by EU Member States and National Red Cross Societies

- 1 Strengthening international humanitarian law through the adoption of an effective Arms

Trade Treaty

The European Union Member States and their National Red Cross Societies, noting the utility of the 2008 EU Common Position defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment and related EU instruments, are concerned that the widespread availability of weapons facilitates violations of international humanitarian law, and hampers the provision of assistance to victims of armed conflict, and are convinced of the relevance of promoting and further strengthening the regulatory framework governing transfers of conventional arms.

In line with the updated EU Guidelines on promoting compliance with International Humanitarian Law and the relevant Council Conclusions, the European Union Member States, with support from their respective National Red Cross Societies, therefore pledge:

- to engage in an exchange of information, to the extent considered appropriate and pertinent by the European Union Member States, on the negotiation in 2012 of a strong and robust Arms Trade Treaty with the highest possible legally binding standards which would prevent conventional weapons from being used to violate international humanitarian law.

Załącznik 2 – rezolucje na rzecz praw człowieka w 2011 roku

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122 – debata lub rezolucje dotyczące przypadku wymagającego pilnego działania

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2 – rezolucje w sprawie oświadczeń

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 48 – procedura własnej inicjatywy

1. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie Pakistanu, w szczególności zabójstwa gubernatora Salmana Taseera

2011/2522(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

2. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie Iranu – sytuacja Nasrin Sotoudeh

2011/2524(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

3. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 stycznia 2011 r. w sprawie sytuacji na Haiti rok po trzęsieniu ziemi: pomoc humanitarna i odbudowa

2010/3018(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

4. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie sytuacji chrześcijan w kontekście wolności wyznania

2011/2521(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

5. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie Brazylii: ekstradycja Cesare Battistiego

2011/2523(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

6. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie sytuacji na Białorusi

2011/2514(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

7. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie Jemenu, w szczególności prześladowania nieletnich sprawców czynów karalnych, między innymi Muhammeda Tahera Thabeta Samouma

2011/2572(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

8. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie starć na granicy między Tajlandią a Kambodżą

2011/2571(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

9. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie Ugandy: zabójstwo Davida Kato

2011/2573(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

10. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie rządów prawa w Rosji

2011/2515(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

11. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie sytuacji w Egipcie

2011/2555(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

12. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie priorytetów na 16. sesję Rady Praw Człowieka ONZ i przeglądu jej funkcjonowania w 2011 r.

2011/2570(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

13. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie Pakistanu, w szczególności zabójstwa Szahbaza Bhattiego

2011/2612(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

14. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie południowych krajów ościennych, a w szczególności Libii

2011/2616(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

15. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie sytuacji i dziedzictwa kulturowego w Kaszgarze (Region Autonomiczny Sinciang-Ujgur w Chinach)

2011/2614(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

16. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie podejścia UE do Iranu

2010/2050(INI)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 48

17. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie Białorusi (w szczególności w sprawie Alesia Michalewicz i Natalii Radzinej)

2011/2613(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

18. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 kwietnia 2011 r. w sprawie Zimbabwe

2011/2658(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

19. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 kwietnia 2011 r. w sprawie zakazu przeprowadzenia wyborów do tybetańskiego rządu na uchodźstwie w Nepalu

2011/2657(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

20. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 kwietnia 2011 r. w sprawie sytuacji w Syrii, Bahrajnie i Jemenie

2011/2645(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

21. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 kwietnia 2011 r. w sprawie sytuacji w Wybrzeżu Kości Słoniowej

2011/2656(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

22. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 kwietnia 2011 r. w sprawie Ai Weiwei

2011/2664(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

23. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie sytuacji w Sri Lance

2011/2684(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

24. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie Białorusi

2011/2686(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

25. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie Azerbejdżanu

2011/2685(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

26. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie Ukrainy: sprawy Julii Tymoszenko i innych członków poprzedniego rządu

2011/2714(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

27. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie sytuacji w Sudanie i w Sudanie Południowym po referendum z 2011 r.

2011/2717(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

28. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie szczytu UE-Rosja

2011/2716(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

29. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie sytuacji na Madagaskarze

2011/2712(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

30. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie decyzji o wykonaniu kary śmierci w Guantanamo

2011/2713(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

31. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 lipca 2011 r. w sprawie sytuacji w Syrii, Jemenie i Bahrajnie w kontekście sytuacji w świecie arabskim i w Afryce Północnej

2011/2756(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

32. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 lipca 2011 r. w sprawie przygotowań do wyborów do rosyjskiej Dumy Państwowej w grudniu 2011 r.

2011/2752(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

33. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 lipca 2011 r. w sprawie Indonezji, w tym ataki na mniejszości

2011/2748(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

34. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 lipca 2011 r. w sprawie Indii, a zwłaszcza kary śmierci dla Devinderpala Singha

2011/2749(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

35. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 lipca 2011 r. w sprawie Demokratycznej Republiki Konga i masowych gwałtów w prowincji Południowego Kiwu

2011/2747(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

36. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 września 2011 r. w sprawie Sudanu: sytuacja w Kordofanie Południowym i wybuch walk w prowincji Nilu Błękitnego

2011/2806(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

37. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 września 2011 r. w sprawie sytuacji w Syrii

2011/2812(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

38. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 września 2011 r. w sprawie sytuacji w Libii

2011/2811(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

39. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 września 2011 r. w sprawie Erytrei: przypadek Dawita Isaaka

2011/2807(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

40. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 września 2011 r. w sprawie klęski głodu w Afryce Wschodniej

2011/2814(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

41. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 września 2011 r. w sprawie Białorusi: aresztowanie obrońcy praw człowieka Alaksandra Bialackiego

2011/2805(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

42. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie sytuacji w Palestynie

2011/2828(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

43. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 28 września 2011 r. w sprawie praw człowieka, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej w państwach członkowskich Organizacji Narodów Zjednoczonych

2011/2821(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

44. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 27 października 2011 r. w sprawie Tybetu, w szczególności samospalenia mniszek i mnichów

2011/2874(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

45. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 27 października 2011 r. w sprawie sytuacji w Egipcie i Syrii, zwłaszcza w odniesieniu do wspólnot chrześcijańskich

2011/2881(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2

46. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 27 października 2011 r. w sprawie Bahrajnu

2011/2875(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

47. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 listopada 2011 r. w sprawie Egiptu, w szczególności w sprawie blogera Alaa Abd El-Fattaha

2011/2909(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

48. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 listopada 2011 r. w sprawie Iranu – niedawne przypadki łamania praw człowieka

2011/2908(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

49. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 17 listopada 2011 r. w sprawie poparcia Unii Europejskiej dla Międzynarodowego Trybunału Karnego: stojąc w obliczu wyzwań i pokonując trudności

2011/2109(INI)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 48

50. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie Tunezji: przypadek Zacharii Bouguiry

2011/2947(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

51. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie sytuacji kobiet w Afganistanie i Pakistanie

2011/2946(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

52. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie Azerbejdżanu, zwłaszcza przypadku Rafiga Tagiego

2011/2945(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 122

53. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie sytuacji w Syrii

2011/2880(RSP)

Regulamin Parlamentu Europejskiego art. 110 ust. 2
